

Міністерство освіти і науки України
Центральноукраїнський національний технічний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНА МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Матеріали
III Міжнародної науково-практичної
конференції*

м. Кропивницький, 14 квітня 2020 року

Кропивницький
ЦНТУ
2020

УДК 330.34:330.117
ББК 65
К64

*Рекомендовано до друку Науково-технічною радою
Центральноукраїнського національного технічного університету
(протокол № 4 від 30 квітня 2020 року)*

К64 Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 14 квіт. 2020 р. / М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. — Кропивницький : ЦНТУ, 2020. — 358 с.

Видання містить матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України», яка відбулась 14 квітня 2020 року у Центральноукраїнському національному технічному університеті, м. Кропивницький. Доповіді присвячені ролі вищої освіти в умовах інноваційних трансформацій, інноваційному розвитку реального сектору економіки, галузей та інфраструктури, вітчизняному і міжнародному досвіду державного регулювання інноваційного розвитку економіки, формування й розвитку сучасних інноваційно-інтегрованих структур, соціально-економічним важелям забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в умовах становлення інноваційної парадигми розвитку, аспектам розвитку людського потенціалу в контексті інноваційно-інвестиційних трансформацій, особливостям інформаційно-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку.

Відповідальний за випуск: *Левченко О. М.*

Редакційна колегія: д.е.н., проф. *Левченко О. М.*, д.е.н., проф. *Шалімова Н. С.*, д.е.н., проф. *Музиченко А. С.*, д.е.н., проф. *Жовновач Р. І.*, к.е.н., доц. *Ткачук О. В.*, к.е.н., доц. *Малаховський Ю. В.*, к.е.н., доц. *Сторожук О. В.*, к.е.н. *Царенко І. О.*

Матеріали публікуються у авторській редакції.

Відповідальність за зміст несуть автори.

Адреса організаційного комітету конференції

Центральноукраїнський національний технічний університет
Кафедра Економіки менеджменту та комерційної діяльності
просп. Університетський, 8, м. Кропивницький, 25006
(0522) 55-10-49, kafedraemkd@gmail.com; www.kntu.kr.ua

© Автори, 2020

© Центральноукраїнський
національний технічний
університет, 2020

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ВИЩА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

<i>Левченко О. М.</i> Сучасні реалії та виклики розвитку вищої освіти в умовах кризових явищ.....	10
<i>Барановський М. О.</i> Академічне підприємництво як механізм інноваційної трансформації вищої освіти України	13
<i>Біленко О. В., Коляда Т. Г.</i> Дистанційна форма навчання у вищих навчальних закладах: переваги і недоліки	16
<i>Іванов Ю. В.</i> Використання логістичного підходу в системі освіти	18
<i>Коваленко М. О.</i> Визнання результатів неформальної освіти як чинник людського розвитку.....	20
<i>Наволокіна А. С.</i> Заходи щодо формування конкурентоспроможності закладу вищої освіти	23
<i>Плинокос Д. Д., Цавалюк К. А.</i> Академічна мобільність та розвиток людського капіталу.....	26
<i>Сочинська-Сибірцева І. М.</i> Інноваційні технології підготовки HR-менеджерів у контексті компетентнісного підходу	29
<i>Царенко І. О., Музиченко А. С.</i> Україна у вимірі компаративної характеристики моделей управління вищою освітою.....	32
<i>Яковенко Р. В.</i> Автоматизація оцінювання якості роботи у ВНЗ як чинник підвищення її ефективності.....	36
<i>Гончаренко Ю. В.</i> Методика вимірювання інформаційної прозорості вебсайту ЗВО.....	38
<i>Доренська А. О.</i> Інструменти інноваційного маркетингу закладів вищої освіти	40
<i>Кирилко Н. М.</i> Особливості контролінгу при управлінні відділом підтримки клієнтів контакт-центру	42
<i>Тушевська Т. В., Кирилова О. С.</i> Блог як інноваційний засіб координування активної освіти.....	45
<i>Манелюк Д. А.</i> Стан та перспективи міжнародного співробітництва в освіті м. Кривий Ріг	48
<i>Калугін А. С.</i> Якісна освіта в Україні.....	51
<i>Субота Г. В.</i> Проблемні аспекти якості вищої освіти в Україні на сьогодні та шляхи її удосконалення	53

СЕКЦІЯ 2. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ, ГАЛУЗЕЙ ТА ІНФРАСТРУКТУРИ

<i>Гудзь П. В.</i> Цифрова економіка в парадигмі відтворення.....	56
<i>Коваленко О. М., Станіславик О.В., Моргунова Т. І.</i> Сучасні особливості інноваційної діяльності підприємств	59
<i>Меджибовська Н. С.</i> Аналіз активності малого бізнесу в відкритих торгах на ProZorro	62
<i>Метеленко Н. Г.</i> Системні кризи в економіці промислового регіону: ідентифікація у напрямку економічної безпеки.....	66
<i>Філіпішина Л. М., Буханець В. О.</i> Бізнес-моделі та стратегії інноваційного розвитку підприємств	68
<i>Бондар Ю. А., Легінькова Н. І.</i> Інноваційний розвиток економіки.....	71
<i>Гайденко О. М., Кренців Я. І.</i> Інноваційне забезпечення агропромислового виробництва Центрального регіону України	73
<i>Геселева Н. В., Королік М. О.</i> Інноваційна діяльність підприємств України: особливості, стан, проблеми, перспективи.....	76
<i>Zaika Yu.</i> Innovative activity as the source of productivity increase in the industrial sector	79
<i>Zapirchenko L., Buhaieva M.</i> Principles and peculiarities of motivation monitoring in motivation system for innovative labor.....	81
<i>Кожемякіна Т. В., Матукова-Ярига Д. Г., Кожемякін М. О.</i> Медична реформа як чинник інноваційного розвитку	84
<i>Красножон Н. С.</i> Перспективні напрями розвитку цифровізації економіки України в контексті інноваційних зрушень	87
<i>Речиць О. С.</i> Підходи до формування стратегії управління розвитком туристичної галузі	90
<i>Sviatnenko V. Y.</i> Level of innovation processes and competitiveness of Ukrainian economy	92
<i>Сторожук О. В., Музиченко А.С.</i> Інноваційний розвиток регіону в умовах цифрової трансформації економіки	95
<i>Угрімова І В., Сербін В. В.</i> Питання забезпечення інноваційної діяльності	99
<i>Фірсова С. Г.</i> Інноваційна сприйнятливість споживачів високотехнологічних товарів	102
<i>Щоголева І. В.</i> Напрями інновацій в індустрії туризму	104
<i>Афонов Р. П.</i> Екологічність промислового виробництва: реалії та перспективи	106
<i>Беклєшов Д.</i> Роль малих підприємств в інноваційному розвитку економіки	109

<i>Вавінський Б. О.</i> Тенденції зовнішньоекономічної діяльності України в умовах глобалізації	111
<i>Водоп'ян А. В.</i> Мале підприємництво як чинник регіонального розвитку.....	114
<i>Госалов С. А.</i> Методичні аспекти вдосконалення механізму регулювання обсягів інвестицій в адміністративному регіоні	117
<i>Госалова С. В.</i> Обґрунтування оцінки економічної ефективності впровадження проектів нової технології	121
<i>Підмурняк О. О.</i> Методичні підходи до організаційної реструктуризації підприємств автомобільної галузі України.....	124
<i>Петрова М. Г.</i> Особливості формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств.....	127
<i>Тернавський А. І.</i> Вектори визначення сутності управління стратегічним розвитком стоматологічних медичних закладів.....	130
<i>Андрієнко К. С.</i> Сучасні проблеми інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств України	132
<i>Борисенко Н. А.</i> Сучасні проблеми забезпечення інвестиційної діяльності організацій	135
<i>Лисенко І. С.</i> Проблеми фінансування інновацій в Україні.....	137
<i>Айрапетян Т. А.</i> Правова основа та стан газової промисловості України	140
<i>Шалімова К. В.</i> Шляхи підвищення ролі спорту як важливого соціально-економічного інституту	143

СЕКЦІЯ 3. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

<i>Внукова Н. М.</i> Формування інноваційних умов розширення доступу до фінансування підприємництва	146
<i>Письменна М. С.</i> Роль держави в інноваційному розвитку цивільної авіації.....	149
<i>Shalimova N., Kuzmenko H.</i> International Rating "Benchmarking Public Procurement" and Its Using in the Context of Increasing the Effectiveness of the Functioning of Innovative-Integrated Structures in a Digital Economy.....	152
<i>Волчкова Г. К.</i> Соціальний та екологічний капітал: взаємозв'язок і взаємозалежність	154
<i>Грінка Т. І., Музиченко А.С.</i> Держава та український бізнес: взаємодія, проблеми, перспективи	157
<i>Магопець О. А., Магопець М. С.</i> Пільги з ПДВ в системі податкових важелів стимулювання інноваційної діяльності.....	161
<i>Таранич А. В.</i> Стратегічна модель інноваційного розвитку економіки України.....	163

<i>Ткачук О. В., Нетеса В. Є.</i> Сучасний стан та пріоритети державного регулювання інноваційного розвитку в Україні	166
<i>Шалімов В. В.</i> Стимулювання інноваційного розвитку як фактор забезпечення конкурентоспроможності національної економіки: врахування в принципах бюджетної системи та оподаткування	168
<i>Фрунза С. А.</i> Державні напрями активізації інвестиційно-інноваційного розвитку АПК в Україні.....	171
<i>Фрунза С. А., Сокол К. В.</i> Аналіз стану державного боргу України та заходи його оптимізації.....	173
<i>Al-Ghazali Amin Saif</i> Regulation of international trade alliances	176
<i>Коряк О. М.</i> Державні закупівлі як регулятор розвитку економіки.....	180
<i>Ляхов О. В.</i> Особливості державного регулювання сільського господарства під час карантину	183
<i>Nikitenko Y. P.</i> Theoretical problems of cost management of agricultural enterprises for the production of livestock products	186
<i>Максименко Ж. В.</i> Пріоритетні напрями інвестиційно-інноваційного розвитку національної економіки	190
<i>Мохамад М.</i> Державне регулювання інтелектуальних ресурсів інновативних підприємств Великої Британії.....	193
<i>Сівірян О. І.</i> Напрями регулювання фінансової політики як складової частини соціально-економічного розвитку держави	195

СЕКЦІЯ 4. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНІХ СТРУКТУР

<i>Droblyazko S., Zhovnovach R.</i> Managing of intellectual resources of the innovative active enterprises' employees (asian experience)	198
<i>Гуцалюк О. М.</i> Загрози економічній безпеці підприємств-учасників при використанні конгломератної форми організації корпоративної інтеграції.....	201
<i>Воронкова В. Г., Меліхова Т. О.</i> Умови виживання організації в умовах невизначеності та адаптації до змін	203
<i>Кучерова Г. Ю.</i> Аналіз псевдофазового простору частоти запитів біткойна в інформаційному середовищі онлайн в умовах глобальної цифровізації	205
<i>Вергал К. Ю.</i> Онтологія взаємодії агентів інтегрованої бізнес структури	208
<i>Дем'янчук М. А., Башинська М. І.</i> Вплив стейкхолдерів підприємства на його збалансований розвиток.....	210
<i>Ткачук О. В.</i> Пріоритетні напрями розвитку інноваційних екосистем на регіональному рівні	213

Орлик М. В. До питання малого кредиту в наддніпрянській Україні в другій половині XIX ст.	215
Селищева Є. В. Створення і функціонування інноваційно-інтегрованих структур як напрям оптимізації оподаткування.....	216

СЕКЦІЯ 5. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВАЖЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ

Савченко М. В., Цимбалюк І. В. Моделювання та прогнозування фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.....	218
Савченко М. В., Мельник С. В. Методичні підходи до оцінки економічної безпеки підприємства.....	221
Вергал К. Ю., Іщенко І. С. Джерела ризику інвестиційного проекту підприємства	225
Коптєва Г. М. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства	227
Любохинець Л. С. Гнучке управління в системі економічної безпеки підприємств	229
Немченко Т. Б., Немченко Т. А. Напрями підвищення конкурентоспроможності трудового потенціалу промисловості.....	231
Романчук С. А. Дослідження конкурентних сил і формування маркетингової стратегії для підприємства.....	234
Рябоволик Т. Ф., Кротенко Д. С. Теоретичні та практичні аспекти управління змінами в організації	237
Шалімов В. В., Козакевич Д. С. Державний фонд регіонального розвитку та його можливості в забезпеченні інноваційного розвитку	240
Козир І. С. Управлінське мислення як фактор розвитку соціально-економічних систем	242
Корнєєва Т. С. Комплексний механізм управління ефективністю праці на машинобудівних підприємствах	244
Кривдик В. І. Інноваційні технології гнучкого управління підприємствами	247
Клименко Я. В. Критерії оцінки розрахунків з провідним управлінським персоналом як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємства	248
Ліскович Н. Ю. Чинники стратегічного позиціонування авіаційних підприємств України	251
Mohamad Nehme CSR and Innovation: An integrative role for maintaining sustainability.....	254

<i>Притис В. І.</i> Управлінські рішення в системі безпекоорієнтованого управління підприємствами	257
<i>Sanikidze Hamlet</i> Prospects of agricultural development in keda municipality on the base of existing cooperatives	259
<i>Тушевська Т. В., Агура Ю. О.</i> Корпоративна культура соціально-етичного менеджменту, як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства	260
<i>Пережест М. І.</i> Загальні підходи до забезпечення фінансової безпеки комерційного банку	263

СЕКЦІЯ 6. КІЛЬКІСНІ ТА ЯКІСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

<i>Gechbaia B. N., Goletiani K. G., Mushkudiani Z. I.</i> Personnel training and development practices as an innovative development factor of an organization	265
<i>Карпенко А. В.</i> Людський потенціал в умовах сучасних викликів	267
<i>Левченко О. М., Немченко Т. А.</i> Соціальна відповідальність як визначальний фактор розвитку трудового потенціалу промисловості	270
<i>Лутай Л. А.</i> Проблеми безробіття України в умовах коронавірусної інфекції ...	273
<i>Матукова Г. І., Прус Н. В., Жила А. В.</i> Людський потенціал: інтегруюча складова розвитку конкурентного підприємства	275
<i>Боришкевич І. І.</i> Формування організаційної культури на підприємстві	278
<i>Глевацька Н. М.</i> COVID-19: наслідки для людського потенціалу України в контексті інноваційно-інвестиційних трансформацій	280
<i>Заярнюк О. В., Журавльов В. М.</i> Конкурентоспроможність і ключові компетенції персоналу в умовах цифровізації	282
<i>Коваль Л.</i> Конкурентоспроможність персоналу як складова переваг підприємства на ринку	285
<i>Левченко А. О.</i> Бенчмаркінговий підхід до удосконалення системи розвитку людських ресурсів	287
<i>Лінькова О. Ю.</i> Розвиток людського потенціалу підприємства	289
<i>Немченко Т. Б., Немченко Т. А.</i> Соціальна відповідальність як детермінанта подолання сучасної системної кризи суспільного розвитку України	291
<i>Новікова І. Е.</i> Технологія як об'єкт трансферу технологій в дослідницьких університетах	294
<i>Пугаченко О. Б., Пуліковська Ю. О.</i> Визначення терміну «кадровий аудит» ...	297
<i>Кіріченко О. В.</i> Формування інформаційно-мережевої економіки: вплив на рівень конкурентоспроможності людських ресурсів	299

<i>Мельник А. В.</i> Міграційна активність молоді як чинник впливу на якість людського капіталу країни	302
<i>Бабиц А. С.</i> Стиль та імідж сучасного керівника	304
<i>Шиян Є. О.</i> Технології формування іміджу політичного лідера.....	306
<i>Сухоярська І. В.</i> Регулювання міграційних процесів.....	308
СЕКЦІЯ 7. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	
<i>Маковоз О. С.</i> Європейський досвід впровадження ефективних інструментів для роботи з клієнтами.....	312
<i>Більська О. В.</i> Інформаційна прозорість як фактор конкурентоспроможності суб'єктів національної економіки.....	314
<i>Вишневецька, В. А.</i> Просування товарів на промисловому ринку за допомогою інтернет-комунікацій.....	317
<i>Волот О. І., Вертійко А. А.</i> Організаційні регламенти з обліку.....	319
<i>Глуценко Я. І. Зробок О. О.</i> Методичні підходи до оцінки міжнародної конкурентоспроможності підприємств в умовах невизначеності.....	322
<i>Загреба М. М., Михалевська Ю. Г.</i> Моделювання епідемій.....	325
<i>Рудніченко Є. М., Гавловська Н.І., Кримчак Л. А.</i> Аналіз митних ризиків як інструмент оптимізації інформаційної взаємодії вітчизняних підприємств з митними органами.....	330
<i>Нетребя І. О.</i> Життєвий цикл інформаційної системи управління підприємством: традиційний та сучасний підходи.....	332
<i>Ніколаєв І. В.,</i> Розвиток електронної комерції як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємств	334
<i>Vakulenko D., Dorenska A.</i> IT-innovations in agriculture-industrial sector of Ukraine	337
<i>Костенко В. Г.</i> Облікове забезпечення інноваційної діяльності підприємства	339
<i>Тушевська Т. В., Мартинюк В. М.</i> Розвиток блогінгу в Україні.....	342
<i>Утанов Б. К.</i> Эконометрическое моделирование эффективности деятельности многопрофильных фермерских хозяйств.....	344
<i>Шевчук М. О.</i> Аналіз стану інноваційної діяльності в Україні	348
<i>Тихомірова Л. О.</i> Веб-сайт, як частина фірмового стилю компанії	351
<i>Хільченко С. В.</i> Використання контент-аналізу в процесі проведення моніторингових досліджень	353
<i>Геселева Н. В., Шестакова П. Ю</i> Зарубіжний досвід розбудови інформаційної інфраструктури інноваційних систем.....	355

СЕКЦІЯ 1

ВИЩА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Левченко О. М.

доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Світові тренди інноваційного розвитку останніх років визначаються дією низки взаємопов'язаних аспектів. По-перше, характерними тенденціями стали стрімкий розвиток мережевої економіки та різноманітних форм горизонтальної інтеграції суб'єктів бізнесу, освітніх і наукових установ, органів державної влади й місцевого самоврядування, громадських організацій, територіальних громад тощо. По-друге, детермінантою трансформації усіх сфер економіки і життя суспільства виступають виникнення й швидка експансія сучасних технологій поширення та обміну інформацією (дистанційна зайнятість, дистанційне навчання, створення систем штучного інтелекту, блокчейн, технології обробки великих даних, реалізація концепції «Інтернет речей» тощо). По-третє, безальтернативною вимогою подальшого цивілізованого розвитку суспільства стало усвідомлене прагнення до найбільш раціонального й ефективного використання ресурсів (енергетична ефективність, екологічність). І, по-четверте, для розвинених країн світу стало нормою домінування людиноцентричного підходу (смарт-технології, брендинг території, інклюзивність)[3].

До недавнього часу еталоном організації взаємодії учасників інноваційного процесу у світі вважалася потрійна спіраль «TripleHelix», яка включає співпрацю в системі «державна – виробництво – освіта і наука». У теперішній час більшість дослідників схилиються до раціональності доповнення такої моделі ще однією категорією ключових стейкхолдерів, зважаючи на посилення ролі громад і суспільства. Так, модель четвертинної спіралі «QuadrupleHelix» забезпечує взаємодію чотирьох основних груп стейкхолдерів в системі: «державна (уряд) – промисловість (бізнес) – академічна спільнота (університети) – громади (громадянське суспільство)».

Тенденції зміни кількісних показників розвитку закладів вищої освіти (ЗВО) в Україні характеризуються негативною динамікою. Зокрема, кількість студентів, які навчалися в університетах, академіях, інститутах, зменшилася від 2372,5 тис. осіб станом на початок 2007/2008 навчального року, до 1266,1 тис. осіб на початок 2019/2020 навчального року (рис. 1). Аналогічні тенденції характерні й щодо зміни чисельності студентів коледжів, технікумів, училищ – від 441,3 тис. осіб до 173,6 тис. осіб, відповідно.

Рис. 1. Динаміка кількості студентів, які навчалися у ЗВО, на початок навчального року, тис. осіб

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України[1].

Основні причини таких кількісних змін полягають як в площині загальної демографічної кризи, тобто зумовлені значним фактичним зменшенням чисельності населення відповідних вікових груп, так і пов'язані з масовим міграційним відтоком молоді для навчання й працевлаштування за кордон, яке мало місце впродовж останніх років. З рис. 2 бачимо, що кількість українських студентів, які навчалися за кордоном, в останні роки стрімко збільшувалася. За результатами досліджень Аналітичного центру CEDOS їх кількість зросла з 28507 осіб у 2010/2011 навчальному році до 75785 осіб у 2016/2017 навчальному році, а за прогностичними розрахунками CEDOS у 2017/2018 навчальному році за кордоном навчалася не менше 83 тис. українських студентів.

Рис. 2. Динаміка кількості українських студентів, які навчалися за кордоном, та іноземних студентів в Україні, осіб

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України [1] та результатів досліджень і прогнозів Аналітичного центру CEDOS [2]

Стосовно іноземців, які навчалися у закладах вищої освіти в Україні, необхідно відзначити, що у 2010/2011 навчальному році їх кількість складала 38166 осіб, а в 2019/2020 навчальному році – 60006 осіб, тобто також мала місце тенденція до збільшення. Однак, упродовж 2014-2018 років кількість українських студентів у закордонних ЗВО доволі суттєво перевищувала кількість іноземців, які навчалися у вітчизняних закладах вищої освіти.

До активізації виїзду молоді з України в останні роки призводили як чинники якості й доступності вищої освіти (обов'язковість здачі ЗВО, висока вартість навчання, низький рівень матеріально-технічного забезпечення навчального процесу тощо), так і значною мірою можливості подальшого працевлаштування, рівня доходів та якості життя у зарубіжних країнах з більш високим рівнем соціально-економічного розвитку.

Водночас, за новітніх умов дистанційна освіта та дистанційна зайнятість перетворюються у нові глобальні виклики сучасності. Наслідки експансії пандемії коронавірусу у світі мають безпрецедентний вплив як на розвиток економіки в цілому, так і вищої освіти, зокрема (табл. 1).

Таблиця 1

Наслідки та ризики експансії пандемії коронавірусу у світі

Для економіки:	Для вищої освіти:
– загрози для життя і здоров'я населення;	– перехід на дистанційну форму навчання;
– фінансово-економічна криза;	– зростання інформаційного перевантаження;
– скорочення глобальних прямих іноземних інвестицій, а також приватних інвестицій;	– неготовність певних категорій викладачів до роботи в режимі онлайн;
– суттєве зниження економічної активності у більшості галузей (автомобільна промисловість, авіакомпанії, готельний, ресторанний бізнес і дозволя тощо);	– відсутність ефективних навичок тайм-менеджменту серед учасників освітнього процесу, і, як наслідок, порушення термінів проведення онлайн-заходів;
– ліквідація багатьох суб'єктів малого і середнього бізнесу;	– перевантаженість мережі Інтернет у пікові години;
– висока інфляція, зростання цін;	– недосконалість локальних систем дистанційного навчання ЗВО;
– дистанційна зайнятість;	– неготовність здобувачів вищої освіти до самостійного опрацювання значних обсягів матеріалу;
– зростання рівня безробіття;	
– негативні наслідки дезінформації, нагнітання панічних настроїв.	– після завершення карантинних заходів система вищої освіти багатьох країн суттєво трансформується з урахуванням набутого досвіду.

Джерело: складено автором.

Перспективи розвитку вищої освіти України у післякризовий період вбачаємо у необхідності спільної участі ЗВО у формуванні та розвитку інноваційно-інтегрованих структур (ІС) різних типів шляхом вирішення таких завдань, як: створення на базі університетів потужних дослідницьких центрів та спрямування їх діяльності на вирішення нагальних питань розвитку регіону / країни; розвиток сучасної інноваційної інфраструктури та формування інноваційних екосистем; вдосконалення організаційно-регуляторного впливу в умовах децентралізації влади та управління, запровадження smart-підходу до організації управління; освітньо-професійна підготовка фахівців для ІС; професійний розвиток працівників ІС; фінансовий аналіз, аудит та інформаційний супровід ІС; податкове регулювання діяльності ІС; кадрове забезпечення ІС; інвестиційне забезпечення ІС; стимулювання підприємницької активності ІС; соціальний розвиток ІС; забезпечення національної безпеки.

Література

1. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.04.2020).
2. Звіт за результатами діяльності Аналітичного центру CEDOS у 2019 році. URL: <https://cedos.org.ua/uk/pages/zvit-za-rezultatamy-diialnosti-analitychnoho-tsentru-cedos-u-2018-rotsi> (дата звернення: 03.04.2020).
3. Levchenko O., Tkachuk O., Tsarenko I. Strategic priorities of innovative development of Ukraine in the context of the global world tendencies. Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine: [collective monograph] / in edition V. Khudolei, T. Ponomarenko. OKTAN PRINT s.r.o. Czech Republic. Prague, 2019. P. 8-21.

Барановський М. О.

доктор географічних наук, професор
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
м. Ніжин, Україна

АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Постіндустріальна, високотехнологічна економіка, яка вже стала реальністю в провідних країнах світу, переконливо доводить, що ключову роль у розв'язанні проблем модернізації господарства України мають відігравати процеси створення, поширення та використання знань. Знання наразі фактично перетворилися на частину виробництва у доповнення до землі, праці та капіталу і все частіше розглядаються як рушійна сила місцевого, національного та глобального економічного розвитку.

Зміна ролі освіти та науки в постіндустріальній економіці, зростання попиту на прикладні результати наукових досліджень зумовили формування

нового бачення і нових завдань, які постають перед закладами вищої освіти. Провідні університети світу вже давно перетворилися із винятково навчальних закладів на великі дослідницькі установи і навіть університети-підприємства. Вони надають не лише освітні послуги, а й сприяють комерціалізації наукових досліджень шляхом провадження їх у практичну діяльність через стартапи, інші форми фінансування. Такий вид їхньої діяльності отримав назву академічне підприємництво. Цей термін з'явився ще у 1990 р. у роботі Е. Хаккета[1]. У найбільш загальному вигляді академічне підприємництво слід трактувати як спосіб передачі знань, технологій від наукової чи освітньої сфери до підприємницької діяльності. Поняття «академічне підприємництво» тісно пов'язане з дефініцією «комерціалізація наукових досліджень». Останнє поняття трактується як діяльність, що спрямована на створення доходу від використання результатів науково-технічної діяльності. Фактично комерціалізація наукових досліджень є основою академічного підприємництва як особливого виду підприємницької діяльності.

В Україні процес трансформації університетської освіти на засадах академічного підприємництва лише розгортається. Є приклади створення відповідних організаційних структур (відділів, технопарків), зростають вимоги до університетів з боку МОН України, а також вимоги керівництва університетів до науково-педагогічних кадрів, працівників науково-дослідних лабораторій щодо більш активної участі у боротьбі за гранти, у просуванні результатів наукових досліджень у практичну діяльність.

За часи незалежності в Україні було прийнято цілу низку документів, метою яких є створення законодавчих засад для активізації наукових досліджень у сфері високих технологій. Це Закони України «Про наукові парки» (2009 р.), «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (2011 р.), «Про індустріальні парки» (2013 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про наукову та науково-технічну діяльність» (2015 р.) тощо. У 2014 р. розпочала свою діяльність фундація «Національного розвитку та інновацій» (NDIF FOUNDATION), головною метою якої є розвиток знань на ринку технологій та перехід України до технологічної економіки. Розпорядженням КМ України (10.07.2019 р.) схвалено «Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року».

Для стимулювання розвитку прикладних наукових досліджень, у т.ч. при закладах вищої освіти, триває процес розбудови інноваційної інфраструктури. До неї належать наукові парки, бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій, відділи комерціалізації наукових досліджень.

До найбільш масових об'єктів інноваційної інфраструктури наразі належать бізнес-інкубатори чи академічні інкубатори інноваційного підприємництва. Перші з них були створені в Україні за фінансової підтримки міжнародних структур, зокрема USAID. Метою їхньої діяльності є розширення простору неформальної освіти, відбір кращих бізнес-ідей, залучення до академічного підприємництва студентів і викладачів, надання різноманітної

допомоги й послуг у сфері підприємництва та просування бізнес-проектів, розширення міжнародного співробітництва у сфері інноваційних технологій тощо.

У провідних університетах країни бізнес-інкубатори трансформувалися, стали основою формування ширших організаційних структур або, навпаки, відокремилися як самостійні підрозділи.

Так, в НТУУ «Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського» створено інноваційну екосистему «SikorskyChallenge», яка об'єднує винахідників, студентів, підприємців, венчурні фонди, компанії-інвестори тощо.

Підтримка розвитку молодіжного інноваційного підприємництва, формування партнерства держави, науки, бізнесу, венчурних фондів освіти та експертного середовища є головним завданням ГО «Платформа інноваційного партнерства» (YEP).

Відповідно до підписаного з МОН України меморандуму про співробітництво (2018 р.) за підтримки YEP передбачається створити бізнес-інкубатори у 10-15 закладах вищої освіти. Окрім цього, ГО «Платформа інноваційного партнерства» запустила ініціативу зі створення в університетах підприємницьких клубів, які будуть стимулювати формування підприємницької культури, поширення стартап-рухів серед студентів.

Для розширення академічного підприємництва в МОН України створено платформу «Інноваційна діяльність та трансфер технологій», розроблені й оприлюднені методичні рекомендації з комерціалізації розробок, які створені в результаті науково-технічної діяльності.

Стимулом для розвитку прикладних наукових досліджень, академічного підприємництва має стати національний фонд досліджень, який надаватиме гранти для наукових розробок, придбання нового обладнання, сприятиме залученню молоді до наукової роботи.

В бюджеті 2020 року на фінансування національного фонду досліджень виділено 526 млн грн. На жаль, є ймовірність того, що ця сума буде зменшена через необхідність боротьби з епідемією коронавірусу. Доки-що МОН України не оголошено конкурсу наукових проектів, які мали б фінансуватися з національного фонду досліджень.

Створення зазначених вище структур, національного фонду досліджень дасть можливість поступово подолати академічний розрив між вищою школою і практикою впровадження інновацій, виділити найбільш активних представників і дати їм можливість реалізувати найсміливіші ідеї.

Аналіз діяльності закладів вищої освіти та інфраструктури підприємництва дозволяє констатувати:

1) академічне підприємництво перебуває в Україні на стадії становлення, проте процес формування його інфраструктури відбувається досить активно;

2) ускладнює процес трансферу технологій відсутність фінансових ресурсів, особливо на стадії виробництва промислового прототипу, проведення випробувань і сертифікації виробів, а також низька зацікавленість і скептичне ставлення бізнесу у виробництві нової продукції;

3) основною формою наукової роботи університетів, пов'язаною з отриманням фінансових ресурсів, лишається виконання фундаментальних і прикладних держбюджетних наукових тем, міжнародних грантів, тоді як мало хто опікується комерціалізацією наукових досліджень;

4) гальмують впровадження у практику результатів наукових досліджень університетів різні причини, проте головними з-поміж них є відсутність співробітництва між наукою та бізнесом і неготовність останнього впроваджувати в життя результати наукових розробок;

5) науковці закладів вищої освіти мають низьку академічну культуру підприємництва, їм не вистачає ініціативності, знань маркетингу, проектного менеджменту, розуміння механізмів співпраці з реальним сектором економіки.

Попри низьку проблем та особливостей становлення в Україні академічне підприємство є тим реальним механізмом, який має забезпечити інноваційну трансформацію вищої освіти в нашій країні. Усвідомлення та визнання цього факту пришвидшить процес модернізації вищої освіти, зламає сформований в останні роки стереотип про її невідповідність суспільним запитам і неадекватну участь у побудові в Україні сучасної економіки.

Література

1. Hackett E. Science as a Vocation in the 1990s: The Changing Organizational Culture of Science. The Journal of Higher Education. 1990. Vol. 61 (3). P. 241-279.

Біленко О. В.

кандидат економічних наук, доцент

Коляда Т. Г., студентка

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

ДИСТАНЦІЙНА ФОРМА НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Процес науково-технічного та соціального прогресу, кризові економічні, демографічні, політичні, екологічні та інші явища, що виникають у сучасному світі, неминуче позначаються на системі освіти. На сьогоднішній день рівень освіти неминуче залежить від вміння пристосовуватись до вимогливого соціально-економічного середовища, використовуючи інноваційні методи навчання. Одним з таких методів є дистанційне навчання.

Дистанційне навчання - сукупність технологій, що забезпечують доставку студентам основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами. Ця система була винайдена у Великобританії і зараз активно використовується жителями Європи, для одержання додаткової освіти.

Студент, постійно виконуючи практичні завдання, здобуває стійкі автоматизовані навички. Формування теоретичних і практичних навичок досягається в процесі систематичного вивчення матеріалів і прослуховування й повторення за диктором вправ на аудіо- й відеоносіях [3].

Головною перевагою дистанційної освіти є мобільність та економія часу. Таке навчання дає змогу вчитися, знаходячись на будь-якій відстані від навчального закладу. Все, що потрібно – персональний комп'ютер та інтернет з'єднання.

Дистанційне навчання звільняє від необхідності відвідувати навчальний заклад у визначений розкладом час. Така система дає можливість навчатися людям з медичними обмеженнями, створюючи рівні можливості одержання освіти. Для викладачів система дистанційної освіти створює можливості самовдосконалюватись.

Під час дистанційного навчання студентів формується готовність до постійного оволодіння новими знаннями, мобілізуються їх задатки, здібності та обдарованість, утверджуються навички брати на себе відповідальність, співпрацювати, розвивається новий тип мотиваційної сфери, що впливає на загальну креативність студента, сприяє створенню нової позиції особистості.

В процесі самостійного опрацювання інформації студенти набувають корисні якості, що стають у нагоді в майбутньому професійному житті. Окрім всього, ця інноваційна форма навчання дозволяє здобувати освіту паралельно з побудовою кар'єри, без ризику втратити при цьому роботу [1].

Проте, ця форма освіти має і свої недоліки. Одним з найважливіших факторів дистанційного навчання є поступовість та послідовність. Вступ до дистанційного навчання не має бути неочікуваним як для студентів, так і для викладачів, адже це може стати психоемоційним приводом для стресу, якщо нову форму навчання потрібно опанувати терміново.

Ефективність методу дистанційного навчання набагато більша при невеликій кількості студентів, кожен з яких має бути достатньо мотивований. Перед викладачами постає ще одне нелегке завдання: впевнене володіння персональним комп'ютером. Суспільство розвивається, а разом з ним і не без того високі умови для працівників освіти[2].

Відсутність особистісного контакту між викладачем та студентом обумовлює менш ефективне передання знань та їх засвоєння, що погіршує процеси спілкування і соціалізації як студентів, так і викладачів. Можливість негайного обговорення запитань, що виникають у студентів в процесі виконання завдань, та роз'яснення викладачем ситуації на конкретних прикладах, часто відсутня.

Мобільність вважають головною перевагою дистанційного навчання, однак вона має бути забезпечена наявністю певних умов і можливостей. Зокрема, необхідною є наявність відповідної комп'ютерної техніки та якісного інтернет з'єднання, проте студенти з віддалених регіонів країни можуть навіть не мати доступу до цього.

Пріоритетом сучасної концепції модернізації вищої освіти має бути створення інноваційного середовища у вищих навчальних закладах шляхом нововведень, таких як інноваційні методи навчання. Такий метод освіти як дистанційне навчання досить зручний та ефективний, хоча і має свої недоліки й обмеження.

Водночас, він дозволяє виявити нові здібності студентів, використовуючи мінімум часу та зусиль.

Однак, для успішного впровадження дистанційного навчання потрібно переглянути зміст і спрямованість підготовки та підвищення кваліфікації педагогів з метою формування їх професійної готовності до роботи в умовах інноваційного навчання, запровадити систему матеріального стимулювання педагогів, які активно впроваджують інноваційні методи у навчальний процес. За таких умов метод дистанційного навчання може бути ефективним як для студентів, так і для викладачів.

Література

1. Козак Л. В. Дослідження інноваційних моделей навчання у вищій школі. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/4280/1/Kozak_LV_Doslidjennya_innov_mod_2014.pdf (Дата звернення: 10.04.2020).
2. Морозов В. Філософія впровадження інновацій у педагогічний процес: Вища освіта України. 2014. № 2. С. 36–39.
3. Шестопалюк О.В. Інноваційні моделі навчання в діяльності вищих навчальних закладів: Теорія і практика управління соціальними системами. 2013. №3. С. 118-124.

Іванов Ю. В.

кандидат економічних наук, доцент

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Сьогодні логістику визначають як науку, процес, концепцію і інструмент управління. Враховуючи те, що логістика визначається молодого наукою, вона не має доки стійкого понятійного апарату, змінюється і саме визначення логістики.

Багато дослідників визначають логістику як процес планування, організації і контролю руху матеріальних потоків, супутніх їм інформаційних та фінансових потоків і сервісу з метою повного задоволення вимог споживачів з оптимальними витратами ресурсів.

На думку А. М. Гаджинського, логістика – наука про управління матеріальними і пов'язаними з ними інформаційними, фінансовими і

сервісними потоками в економічній системі від місця їх зародження до місця споживання для досягнення цілей системи і з оптимальними витратами ресурсів [1].

Згідно з визначенням Ю. М. Неруша, логістика – це інструмент інтегрованого управління матеріальним потоком і пов'язаних з ним інформаційними, фінансовими потоками і сервісом, сприяючий досягненню цілей організації з оптимальними витратами [2].

На сьогодні також немає чіткого розмежування між освітньою і педагогічною логістикою немає, хоча ці напрями необхідно розділяти [3]. Так, В. А. Денисенко використовує термін «освітня логістика», під якою він розуміє «науку і техніку організації і самоорганізації освітніх функцій (позицій) і процесів з точки зору підвищення ефективності освітньої діяльності в цілому». Одне із завдань такої логістики – визначення поєднання предметів у рамках однієї паралелі або програм і підручників по одному предмету в різних класах.

Педагогічна логістика (від англ. educationallogistics) – піддисципліна логістики, яка займається менеджментом (управлінням) педагогічних потоків, ґрунтуючись на принципах логістики і простоти реальних систем Э. М. Голдратта (Eliyahu M. Goldratt)[3].

Завдяки цій науці уперше з'явилася можливість синхронізувати педагогічну систему, наблизити її по рівню управління до економічних систем та в подальшому знизити ризик неефективного використання фінансових засобів на розвиток освіти.

Принципова новизна логістичного підходу в системі освіти ВНЗ – це взаємний зв'язок, з'єднання усіх областей, усіх напрямів діяльності з метою створення гармонійно організованих, легко керованих і високоефективних систем. Враховуючи загальні принципи логістики, до принципів освітньої логістики в системі вищої освіти можна віднести наступне:

Комплексність: формування усіх видів забезпечення (розвиненої інфраструктури) для здійснення руху потоків в конкретних умовах; координація дій безпосередніх і опосередкованих учасників руху ресурсів (знань); здійснення централізованого контролю виконання завдань; прагнення ВНЗ до тісної співпраці із зовнішніми споживачами, а також встановлення міцних зв'язків між підрозділами у рамках внутрішньої діяльності.

Науковість: посилення розрахункового початку на всіх стадіях, від планування до аналізу, виконання детальних розрахунків усіх параметрів траєкторії руху потоку.

Конкретність: чітка і точна оцінка усіх ресурсів, використовуваних при здійсненні логістичного процесу; освоєння з найменшими витратами усіх видів ресурсів; керівництво логістикою з боку структурних органів, результати роботи яких вимірюються скороченням витрат.

Конструктивність: диспетчеризація потоку, безперервне та відстежування. Надійність: широке використання сучасних технічних засобів переміщення і управління рухом потоку; високі швидкості і якість вступу

інформації і технології її обробки. Варіативна: можливість гнучкого реагування ВНЗ на коливання попиту і інші впливи зовнішнього середовища.

В області освіти на сьогодні тривають пошуки універсального механізму її розвитку. На наш погляд, для забезпечення логістичного розвитку ВНЗ необхідно створювати у вищих навчальних закладах логістичні центри, що забезпечать пошук і обґрунтування засобів, кадрів і інформаційних систем.

Основне завдання логістичного центру ВНЗ – створення єдиного простору організації, призначеної для надання педагогічних логістичних послуг усім учасникам. Ядром логістичного напрямку в освіті повинен бути інформаційно-логістичний центр, обладнаний сучасними комп'ютерами та пакетом складних програмних продуктів. При цьому усе управління повинно здійснюватися через локальну інформаційну мережу із загальним сайтом і виходом в Інтернет.

Література

1. Гаджинский А.М. Логистика: Учебник. 19-е изд. М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2010. 484с.
2. Неруш, Ю. М. Логистика : учебник для академического бакалавриата / Ю. М. Неруш, А. Ю. Неруш. 5-е изд., перераб. и доп. Москва: Издательство Юрайт, 2019. 559 с.
3. Трофимова О. В. Логистический подход к системе управления в сфере образования. Образование и наука. Известия УрО РАО, 2010. № 10 (78). С. 42-49.

Коваленко М. О.

кандидат економічних наук

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ

На сучасному етапі розвитку галузь освіти зазнає радикальних змін. Ці зміни спричинені низкою економічних, соціальних та технологічних зрушень. Збільшення темпів науково-технічного прогресу, глобалізація, постійний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та багато інших чинників викликають виникнення нових або модифікованих компетенцій фахівців всіх галузей економіки. В таких умовах тільки ефективна система освіти, здатна швидко адаптуватись до світових тенденцій розвитку може забезпечити національні економіки високотехнологічними фахівцями, та задовольнити потреби економіки знань.

Формування компетентностей у фахівців, які ефективно працюють в інформаційному суспільстві має відбуватись з урахуванням наступних вимог: вміння працювати в мультикультурному середовищі, володіння іноземними

мовами; розуміння технологій і ринкової ситуації в різних суміжних і несуміжних галузях; навички управління проектами; уміння швидко приймати рішення, реагувати та адаптуватися до змін умов роботи; навички самоорганізації, ефективного управління своїм часом та оптимального розподілу ресурсів; здатність до творчості; системне мислення (вміння визначати і аналізувати складні системи); екологічне мислення, громадянська позиція, відповідальність. Усвідомлення цих викликів вимагає нових моделей освіти, яка буде максимально ефективно використовувати новітні технології та зможе ефективно відповідати на запити економіки знань.

Ресурси неформальної освіти відкривають принципово нові можливості для тих, хто навчається. По-перше, в освіті все ширше використовуються інструменти навчання з застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій – онлайн-курси, симулятори, тренажери, ігрові онлайн-світи, тощо. Це надає можливість не просто засвоювати необхідні знання, а й розвиває вміння працювати з інформацією, дозволяє краще концентруватися й вирішувати складні творчі та аналітичні завдання. По-друге, неформальне навчання дає змогу зробити освіту більш індивідуальною. Можна обрати формат навчання і його темп, сконцентруватися на дуже вузькій темі або, навпаки, пройти незвичайну міждисциплінарну програму.

У зв'язку з тим, що ландшафт освіти змінюється, виникає необхідність в розробці і удосконаленні інструментів оцінки і визнання результатів навчання. Такі інструменти мають сприяти одержанню кваліфікації та заохочувати до навчання за допомогою новітніх технологій. Система формальної освіти повинна адаптуватись до таких явищ як диверсифікація освітніх пропозицій, поява нових постачальників освітніх послуг і нових форм навчання. Держава, якій належить визначальна роль у формуванні якісного людського капіталу, має створити умови для ефективної взаємодії освіти всіх різних ступенів формалізації, що передбачає в першу чергу державне регулювання визнання результатів неформальної освіти.

Сучасному суспільству характерні швидка зміна знань і технологій. Це спричиняє необхідність формування фахівця, здатного жити і діяти в постійно змінюваному середовищі, а отже необхідність змінити спрямованість навчального процесу. Головним завданням стає не засвоєння базових знань і навичок, а й реалізація інших функцій. Зокрема, виникає необхідність надати людині навички навчатись впродовж життя, удосконалювати свої уміння і навички і сформувати мотивації до цього. Крім того, навчити використовувати отримані знання в професійній діяльності і суспільному житті [1, с. 6-9].

Отже, у процесі трансформації суспільства змінюється спрямованість вищої освіти на створення інтелектуального ресурсу, відповідно, змінюється і структура її функцій (нагромадження, передача, створення нових знань), і вища освіта стає середовищем формування людського капіталу [2, с. 3-9].

Зазначимо, що в сучасному світі не тільки, формальна освіта забезпечує людський розвиток, але і сектор неформальної освіти також. Різні види навчання можуть привести до того ж рівня знань і компетентності. Тому в

розвинених державах приділяється пильна увага питанням визнання результатів неформального навчання в системі формальної освіти.

В Рекомендаціях Ради ЄС від 20 грудня 2012 р. щодо визнання неформального та інформального навчання знаходимо таке визначення: визнання — це процес підтвердження уповноваженим органом щодо того, що відповідна особа досягла результатів навчання на підставі відповідного стандарту. Цей процес складається з чотирьох окремих фаз: встановлення конкретного досвіду окремої особи шляхом діалогу; документування з метою унаочнення досвіду особи; формальне оцінювання такого досвіду; визнання, що веде до засвідчення володіння кваліфікацією повністю чи частково [3].

Термін «визнання» використовується міжнародними організаціями тому що, на відміну від сертифікації або перевірки, містить технічний елемент (визначення і узгодження наявності навичок, знань і компетенції), а також компонент соціального статусу.

Розвиток систем визнання результатів неформального навчання з метою взаємодії освіти різних ступенів формалізації справляє позитивний вплив на розвиток національної економіки.

А саме, визнання результатів неформальної освіти:

- призводить до розпізнання набутих навичок і знань, і, в кінцевому підсумку, до присвоєння кваліфікації;
- може допомогти зробити підготовку фахівців більш повною і комплексною;
- є інструментом для планування освітньої діяльності;
- сприяє більш індивідуальному підходу до розвитку форм навчання та підготовки;
- підвищує конкурентоздатність на ринку праці і мобільність;
- дозволяє скороти термін підготовки фахівців, тощо.

Визнання результатів неформальної освіти грає важливу роль в забезпеченні полегшення подальшого формального навчання. Це може передбачати звільнення від деяких курсів або частин офіційної навчальної програми. Такий підхід дозволяє людям отримувати формальну освіту більш ефективно. Крім того, визнання забезпечує більшу наочність результатів навчання і компетенцій, а, отже, потенційну цінність на ринку праці. У свою чергу, це може зробити більш привабливим для працівників і роботодавців вкладати кошти в навчання за місцем роботи. Розглянувши зарубіжний досвід, можна зробити висновки, що багато країн визначають визнання результатів неформальної освіти важливим елементом концепції освіти протягом життя.

Можливість доповнити формальну освіту, зробити її більш гнучкою та адаптивною, урізноманітнити шляхи одержання освіти, зробити її доступнішою і якіснішою дає розробка нормативно-правової підтримки визнання результатів навчання в неформальному секторі освіти. Існує велика різноманітність освітніх контекстів. За останні два десятиліття спостерігається значне розширення формальної освіти за рахунок неформальної. Це розширення спричинене з появою нових уявлень та підходів до видів навчання,

які важливі для людського розвитку. Це створює необхідність подальшого наукового дослідження механізмів інтеграції формальної і неформальної освіти в Україні, ринку освітніх послуг в сфері неформальної освіти та методології визнання результатів неформальної освіти.

Література

1. Кремінь В. Г. Освіта в структурі цивілізаційних змін. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. 2011. Вип. 1.33. С. 6-9
2. Коломієць Г. М., Помінова І. І. Вища освіта в механізмі відтворення інтелектуального капіталу: зміст і моделі. Глобальні та національні проблеми економіки. 2014. Вип.2 С. 3-9. URL: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/00.pdf> (дата звернення 12.04.2020).
3. Рекомендація Ради ЄС від 20 грудня 2012 р. щодо визнання неформального та інформального навчання. URL: http://ipq.org.ua/upload/files/files/06_Biblioteka/01_Normativna_baza/01_Viznznnaya_neformalnogo_navchannya/01_Mignarodni_dokumenti/council_recommendations_20_dec_2012_ukr.pdf (дата звернення 12.04.2020).

Наволокіна А. С.

кандидат економічних наук

Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний європейський університет»
м. Київ, Україна

ЗАХОДИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Формування конкурентоспроможності закладів вищої освіти (ЗВО) є завданням не виключно служби маркетингу, зважаючи на різноспрямованість та багатогранність завдань, які постають у процесі такої діяльності.

Конкурентоспроможність ЗВО – це здатність створювати й надавати якісні освітні послуги за наявності потужного ресурсного потенціалу з використанням сучасних маркетингових технологій, здійсненням масштабної профорієнтаційної роботи серед абітурієнтів з метою забезпечення економічного й соціального ефектів від господарської діяльності.

Найбільше впливають на процес формування конкурентоспроможності ЗВО такі чинники зовнішнього середовища, як: обсяг державного замовлення, престиж ЗВО, інфляційні процеси, політична ситуація в країні, інтереси й вимоги споживачів освітніх послуг. Серед чинників внутрішнього середовища можна зазначити вартість навчання, якість освіти, потенціал науково-педагогічного складу, працевлаштування випускників, систему пільг.

Відповідно до названих чинників впливу заходи з формування конкурентоспроможності ЗВО повинні передбачати: забезпечення певного

рівня якості освітніх послуг, відповідної чисельності та кваліфікації викладачів, співпрацю з підприємствами регіону щодо працевлаштування випускників, участь у соціальних і публічних акціях, іміджеву рекламу навчального закладу в ЗМІ, створення резервних та страхових фондів, здійснення періодичного моніторингу контактних аудиторій, розробку гнучких систем оплати навчання та пілг, інвестиції в розвиток людського капіталу, розвиток матеріально-технічної бази, упровадження інноваційних форм і методів навчання.

Таблиця 1

**Заходи формування конкурентоспроможності закладу вищої освіти
з урахуванням впливу найбільш вагомих чинників зовнішнього
й внутрішнього середовища**

<i>Чинник впливу</i>	<i>Заходи з формування конкурентоспроможності закладу вищої освіти</i>	<i>Структурний підрозділ-виконавець</i>
1	2	3
Обсяг державного замовлення	Забезпечення певного рівня якості освітніх послуг, відповідної чисельності та кваліфікації викладачів, підтримка позитивного іміджу ЗВО для отримання держзамовлення та акредитації спеціальностей	Керівництво закладу, відділ ліцензування й акредитації
Ліцензування та акредитація		
Престиж ЗВО	Забезпечення певного рівня якості освітніх послуг, співпраця з підприємствами регіону щодо працевлаштування випускників, участь у соціальних і публічних акціях, іміджеві реклама в засобах масової інформації	Керівництво закладу, деканати, відділ маркетингу, кафедри
Інфляційні процеси	Створення резервних та страхових фондів	Фінансова служба
Політична ситуація в країні		
Інтереси й вимоги споживачів	Здійснення періодичного моніторингу контактних аудиторій з метою оптимізації продуктового портфеля	Відділ маркетингу, навчальний відділ
Перелік спеціальностей		
Рівень доходів населення	Розробка гнучких систем оплати навчання (щомісячно, щоквартально) та системи пілг	Фінансова служба
Вартість навчання		
Система пілг		
Демографічна ситуація	Розширення асортименту освітніх послуг з метою охоплення нових сегментів ринку (курси підвищення кваліфікації, підготовчі курси, майстер-класи, тренінги тощо)	Навчальний відділ, кафедри
Темпи зростання ринку		
Конкуренція з боку іноземних ЗВО	Розвиток міжнародних зв'язків, програм студентського обміну, стажування за кордоном	Відділ міжнародних зв'язків
Якість освіти	Створення умов для розвитку потенціалу кадрового складу, розвиток матеріально-технічної бази, упровадження інноваційних форм і методів навчання	Керівництво, кадрова служба, навчальний відділ, кафедри
Науково-педагогічний склад	Інвестиції в розвиток людського капіталу, матеріальне й нематеріальне стимулювання персоналу	Керівництво, кадрова служба, фінансова служба
Працевлаштування випускників	Співробітництво з підприємствами регіону на предмет проходження студентами виробничої	Деканати

Чинник впливу	Заходи з формування конкурентоспроможності закладу вищої освіти	Структурний підрозділ-виконавець
1	2	3
	практики та працевлаштування випускників	
Матеріально-технічна база	Періодичне оновлення техніки й обладнання, ремонт приміщень	Керівництво, господарська служба
Реклама	Створення рекламних продуктів та проведення рекламних акцій на основі досконалого вивчення відповідних сегментів ринку	Відділ маркетингу, відділ профорієнтації
Профорієнтаційна робота		
Вступна кампанія	Забезпечення ефективної роботи приймальної комісії	Керівництво, навчальний відділ

Джерело: складено автором.

Отже, враховуючи визначену за допомогою методу парного порівняння ступінь впливовості чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, серед найбільш важливих заходів з формування конкурентоспроможності ЗВО можна зазначити такі, як: забезпечення певного рівня якості освітніх послуг, відповідної чисельності та кваліфікації викладачів, співпраця з підприємствами регіону щодо працевлаштування випускників, участь у соціальних і публічних акціях, іміджева реклама навчального закладу в засобах масової інформації, створення резервних та страхових фондів, здійснення періодичного моніторингу контактних аудиторій з метою оптимізації продуктового портфеля, розробка гнучких систем оплати навчання (щомісячно, щоквартально) і системи пілг, інвестиції в розвиток людського капіталу, матеріальне й нематеріальне стимулювання персоналу, розвиток матеріально-технічної бази, упровадження інноваційних форм і методів навчання [1].

Як свідчать дані табл. 1, до реалізації заходів з формування конкурентоспроможності ЗВО повинні бути залучені понад десять структурних підрозділів. При цьому лівова частка роботи входить до компетенції керівництва закладу, навчального відділу, відділу маркетингу, фінансової служби та кафедр (рис. 1).

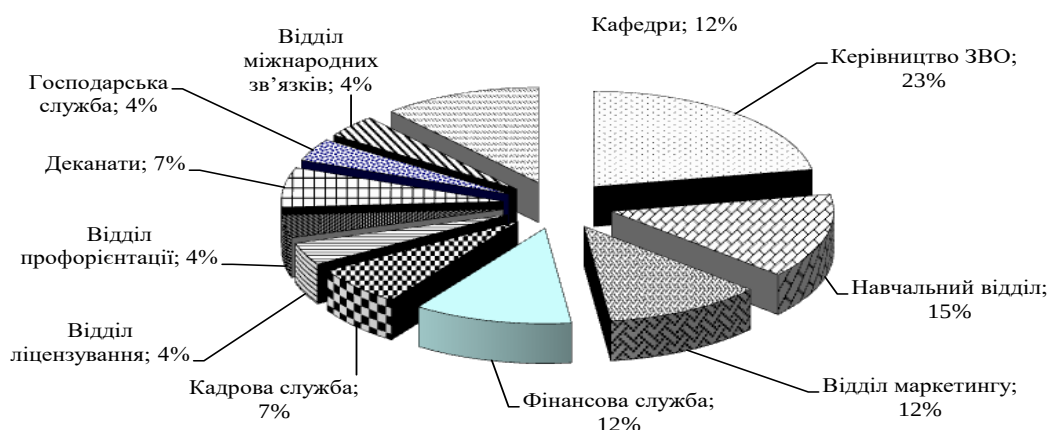

Рис. 1. Участь структурних підрозділів у реалізації заходів з формування конкурентоспроможності ЗВО

Джерело: розроблено автором на основі даних табл. 1.

Перспективними напрямками подальших розвідок у розрізі обраної тематики можуть бути розробка оптимальної моделі оцінювання конкурентного потенціалу ЗВО та прийомів і методів управління даним потенціалом.

Література

1. Гуцалюк О. М., Наволокіна А. С. Взаємозв'язок та формат взаємодії освіти, бізнесу та держави в умовах конкуренції. Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (18–19 квітня 2018 р., м. Маріуполь). Маріуполь, 2018. С. 40–42.

2. Наволокіна А. С. Теоретичні підходи до формування конкурентоспроможності закладів вищої освіти. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 3. С. 164–173.

Плинокос Д. Д.

кандидат економічних наук, доцент

Цавалюк К. А.

фахівець відділу МД та РІС

НУ «Запорізька Політехніка»

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ТА РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Сьогодні наша країна зіткнулась з масштабною проблемою – міжнародною освітньою міграцією української молоді. Проблема такої міграції перш за все ускладнюється тим, що українські студенти, які отримують освіту за кордоном, є потенційними трудовими мігрантами. Це може призвести до зниження людського капіталу України.

Питанням академічної мобільності та її ролі у розвитку людського капіталу присвячені праці таких вчених як Гринькевич О.С., Захарченко С.В., Кізілов О.І., Квіск М. та ін.

Водночас, необхідність перетворення академічної мобільності на важливий чинник розвитку людського капіталу України та забезпечення її конкурентоспроможності на міжнародній арені зумовлюють необхідність досліджень сутності академічної мобільності та її впливу на соціально-економічний розвиток держави.

Сутність академічної міграції можна визначити як масове соціально-економічне явище, пов'язане з переміщенням людей за межі регіону чи країни постійного проживання з метою підвищення свого освітнього рівня та здобуття знань [1, с. 327-333].

Академічна міграція може бути розглянута з двох сторін: як міграція освітня, тобто включає академічну мобільність студентів, викладачів і

науковців, і як міграція трудова, міграція висококваліфікованих кадрів, адже вчені - це частина ринку праці.

Особливістю академічної міграції є її ширша мотивація, ніж просто прагнення до підвищення рівня життя. Для вчених, крім матеріальної оцінки їх здібностей і знань, велике значення при прийнятті рішення про переїзд мають такі чинники як можливості ведення професійної діяльності та професійного зростання, наявність технічних умов для роботи (дорогого устаткування, реактивів та ін.), наукової інфраструктури та кола вузькоспеціального спілкування.

Поняття «академічна міграція» не має жорстких меж у своєму визначенні. У положенні про академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів України Міністерства освіти і науки України вказано, що це явище дає можливість переміщуватися до інших вишів задля обміну досвідом, отримання доступу до провідних освітніх та наукових центрів, накопичення додаткових кредитів, поглиблення своїх знань і умінь[2].

Широкий діапазон самого визначення академічної мобільності дозволяє розглядати його в трьох основних формах. У будь-якому випадку це явище належить до виду сезонної міграції населення. Адже виконання даної освітньої програми можливе лише на певний чітко визначений, лімітований строк.

Перша форма академічної мобільності студентів та викладачів тісно пов'язана із партнерськими зовнішніми зв'язками їхнього ЗВО. До цієї форми належать програми подвійного дипломування, спільних ступенів, коротко- і середньострокових програм обміну. Друга форма полягає у самостійному виборі особи, яка навчається, свого освітнього вектору. Тобто студент самостійно обирає іноземний ЗВО для стажування чи магістерської підготовки. У такому випадку всі матеріальні та нематеріальні видатки покриваються самим студентом. Третя форма академічної мобільності ключовим аспектом ставить можливість працевлаштування. Тобто, особи, які навчаються, обирають певний вид послуг іноземного ЗВО (цикл тренінгів, курсів, тощо), з можливістю отримання додаткового сертифікату, наявність якого підвищить затребуваність даної особи на ринку праці.

Крім того в сучасних реаліях набуває розвитку новий спосіб здійснення академічної мобільності, навчання та отримання освітніх послуг – дистанційна освіта. Сучасні технології надають широкий спектр інструментів від онлайн курсів та лекцій до віртуальних турів та дистанційних конференцій.

Академічна міграція – невід'ємна форма існування інтелектуального потенціалу, що відображає реалізацію внутрішніх потреб цього потенціалу в русі та просторі соціальних, економічних, культурних, політичних взаємин і взаємозв'язків. Вона, з одного боку (з позиції територійприбуття-вибуття), може розглядатися як сукупність переміщень освітніх мігрантів, а з другого (з позиції освітнього мігранта) – як сукупність переміщень для досягнення мети міграції [3].

Академічна міграція набуває особливого розмаху, вона є актуальною в усьому світі вже протягом останніх десятиліть, особливо в контексті трансферу науки і знань.

У сучасних умовах домінуючим фактором, який зумовив активізацію міграційних процесів в Україні, є політичний. В останні кілька років посилилася як внутрішня, так і зовнішня академічна міграція. Це сталося через конфлікт на Донбасі, макроекономічну кризу, погіршення добробуту населення, високий рівень безробіття серед молоді. Найбільша кількість внутрішніх мігрантів - з регіонів зони АТО, а також прилеглих областей.

Дослідження процесів міжрегіональної академічної міграції засвідчив її негативний вплив на маленькі міста та села: зниження трудового потенціалу села чи регіону; вимивання з сільських районів освіченого прошарку населення, що зменшує резерви для підйому цих територій; зростає соціальна напруженість в містах.

Динаміка зростання українців у іноземних ЗВО з 2009 по 2019 роки склала 129%. Країни, що користуються попитом в українських студентів: Польща, Німеччина, Канада, Італія, Чехія, США, Іспанія, Австрія, Франція та Угорщина. Високі темпи зростання українських студентів у польських ЗВО дають підстави називати Польщу одним із основних конкурентів України на ринку освітніх послуг.

Для України серйозною проблемою є недостатня увага з боку держави до розвитку науково-технічної сфери та її фінансування. Сьогодні понад 30% українських вчених працюють за межами України. Найбільшу кількість кандидатів наук наша держава втратила у міграційному потоці до США, Німеччини, Польщі та Канади.

На державному рівні необхідно проводити роботу з подальшої інтернаціоналізації системи освіти України, пришвидшувати та ініціювати мобільність викладачів, українських та іноземних студентів, заохочувати українських студентів та викладачів до академічної мобільності, ініціювати набуття досвіду в рамках участі в міжнародних програмах, подіях та заходах. Це дозволить перетворити академічну мобільність на потужний чинник розвитку людського капіталу України.

Водночас держава має спрямувати свою політику на розвиток та ефективне використання інтелектуального потенціалу шляхом: забезпечення фінансування наукової сфери на достатньому рівні; забезпечення гідної заробітної плати у науковій сфері; забезпечення оновлення матеріально-технічної бази науково-дослідної сфери; стимулювання вітчизняного бізнесу до ефективного використання наукових розробок українських вчених; створення сприятливіших умови життя для населення; зміни підходу до навчання, розширення й поглиблення на українському ринку інноваційних методик навчання; адаптації міжнародного досвіду, запровадження нових фінансових й сервісних інструментів й механізмів, розробки спільних освітніх проектів з іншими країнами; заохочення іноземних студентів до навчання в Україні.

Література

1. Kizilov O. Academic Mobility of Ukrainian Students: Intentions, Involvement and Obstacles / O. Kizilov, A. Rapoport, K. Kizilova // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. – 2014. –

Вип. 20. – С. 327-333.

2. Положення про академічну мобільність студентів [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.mon.gov.ua/img/zstored/files/doc_25122012_001.doc

3. Філатов В.М. Специфічні ознаки освітньої міграції та її місце в структурі міграційних потоків [Електронний ресурс] / В.М. Філатов, Я.В. Ромашова // Ефективна економіка. – 2014. – № 2.

Сочинська-Сибірцева І. М.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ HR-МЕНЕДЖЕРІВ У КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Економічні реалії в Україні та світі наголошують, що епоха зростання підприємств внаслідок розвитку матеріальних активів завершується. В умовах відкритості ринків матеріальних ресурсів, розширення можливостей і подолання перешкод залучення інвестицій, суттєво зменшується значущість їх для забезпечення конкурентних переваг. Успішно конкурувати за допомогою товарів і послуг тепер практично неможливо: більшість з них легко копіюються і моментально втрачають цінність. Унікальними залишаються лише людські ресурси і здатність організації їх залучати і утримувати. Такий стан речей формує нові виклики для HR-менеджерів. У теперішні часи роль таких нематеріальних ресурсів як професійні та персональні якості HR-менеджерів, особиста репутація і талант набувають першочергового значення. Проте, забезпечення підприємства такими ресурсами пов'язане з необхідністю, по-перше, визначення якісного складу нематеріальних активів, які забезпечують стратегічний успіх підприємства; по-друге, залучення та «інсталяція» їх у підсистеми підприємства (виробничу, фінансову, організаційну, управлінську). Діяльність HR-менеджера нині важко уявити без використання сучасних практичних інструментів, методичних засобів і процедур оцінювання навичок, здібностей та умінь працівників. В умовах високої конкурентної боротьби за компетентних фахівців менеджери повинні вміти знайти на ринку праці потрібних виконавців, зацікавити їх роботою в організації, створити необхідні умови для максимально ефективного використання їхнього потенціалу. Тому від уміння професійно обирати і впроваджувати сучасні методичні прийоми, інструменти і процедури підбору, залучення і використання персоналу за різних економічних умов залежить ефективність та успішність всієї організації.

Один із найпоширеніших поглядів на цю проблему ґрунтується на застосуванні інноваційних технологій у вищій освіті, що обумовлені цілою низкою перетворень, серед яких: розробка та введення в дію нового покоління стандартів побудованих на компетентнісному підході, переосмислення ролі

викладача та статусу студента. Відповідно виникає необхідність модернізації освітніх процесів та підвищення вимог щодо професійних якостей науково-педагогічних кадрів та результативності навчання. Все це неминуче зумовлює необхідність застосування інноваційних технологій в процесі підготовки HR-менеджерів.

Міністерством освіти і науки України затверджено 04.03.2020р. Стандарт вищої освіти України:другий (магістерський) рівень, галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 051 «Економіка» [1].

Стандарт вищої освіти містить компетентності, що визначають специфіку підготовки магістрів зі спеціальності 051 «Економіка» та результати навчання, які виражають що саме здобувач повинен знати, розуміти та бути здатним виконувати після успішного завершення освітньої програми. Вони узгоджені між собою та відповідають дескрипторам Національної рамки кваліфікацій (НРК). Заклад вищої освіти самостійно визначає перелік дисциплін, практик та інших видів навчальної діяльності, необхідний для набуття означених Стандартом компетентностей.

Наведений в Стандарті перелік компетентностей і результатів навчання не є вичерпним. Заклади вищої освіти при формуванні профілю освітніх програм можуть вказувати додаткові компетентності і результати навчання.

Згідно стандарту здобувачі спеціальності повинні оволодіти трьома видами компетентностей - інтегральними, загальними і спеціальними (фаховими, предметними) та досягнути запрограмованих результатів навчання на належному рівні. У загальному розумінні сутність компетентнісного підходу наведена на рисунку 1.

Компетентність ми розглядаємо як володіння відповідною компетенцією, тобто – це спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність; специфічна здатність людини використовувати і поєднувати набір знань, умінь, предметних навичок, способів мислення на рівні встановлених вимог (стандартів), здатність відповідально виконувати обов'язки і досягати запланованих результатів, знаходити вирішення у нестандартних ситуаціях.

Однією із інноваційних технологій формування та розвитку компетентностей HR-менеджера є технологія освітнього менторства. Її сутність полягає у передаванні знань і умінь від більш досвідченої і компетентної людини менш досвідченій, шляхом співбесіди, консультації, поради чи методом ускладнюючих завдань.

Завдяки цій технології у здобувача формуються і розвиваються такі компетентності, як комунікативні (пов'язані з процесом спілкування), аналітичні (здатність креативного вирішення поставлених завдань), діагностичні (збір та обробка інформації). Технологія менторства цінна тим, що робить акцент не лише на професійному розвитку, але й сприяє психологічно-соціальному розвитку особистості. Ментор забезпечує здобувача навчальними ресурсами, підтримкою, інструкціями, інформацією та зворотним зв'язком, порадами щодо прийняття рішень, ділитися власним досвідом і здобутками.

Рис. 1 Складові елементи компетентнісного підходу

Отже, менторство як освітня технологія формування та удосконалення компетентностей здобувачів дозволяє отримати:

- корисну інформацію під час спілкування з ментором;
- практичну пораду і допомогу у процесі прийняття важливих професійних рішень;
- можливості обміну навчальними матеріалами чи ресурсами; набуті необхідних навичок та вмінь в професійній діяльності.

Ефективність використання технології менторства у сфері вищої освіти в цілому і, зокрема, в процесі підготовки HR-менеджерів є відчутно високою, дозволяє зробити освітній процес більш цікавим і сучасним, створює новий рівень взаємодії між здобувачем і викладачем, який найбільш наближений до реалій практичної професійної діяльності, стимулює здобувача до самостійної роботи та дозволяє більш повно розкрити потенціал особистості.

Технологія освітнього менторства також сприяє впровадженню моделі HR-компетенцій, яку запропонувала організацією The Society for Human Resource Management (SHRM)[2]. Організація об'єднує понад 300 тис. HR-професіоналів в 160 країнах. Модель HR-компетенцій SHRM вважається найбільш ефективною та визнаною в світовому бізнес-співтоваристві і складається із восьми поведінкових компетенцій, а саме: комунікації, управління відносинами, етичні норми і практики, бізнес-середовище, критичне мислення, консалтинг, лідерство і навігація в бізнесі, глобальна та культурна ефективність.

Таким чином, в руслі інноваційних змін необхідна активізація використання сучасних освітніх технологій в контексті компетентнісного підходу, які відповідають динамічним процесам бізнес-середовища, а також сприяють підвищенню конкурентоспроможності HR-менеджерів.

Література

1. Стандарт вищої освіти України. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/051-ekonomika-M.pdf>
2. Менеджер з персоналу. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://business.ua/strategii/item/2018-vid-hrmenedzhera-do-hrlidera-novoi-heneratsii>

Царенко І. О., кандидат економічних наук, старший викладач
Музиченко А.С., доктор економічних наук, професор
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

УКРАЇНА У ВИМІРІ КОМПАРАТИВНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

У сучасному глобалізованому світі людський ресурс стає центром відтворювальних процесів. Свідченням чого цього є зростання значення людського капіталу, який формується під впливом дії системи вищої освіти,

освітньої діяльності. Саме вища освіта впливає на розвиток природних здібностей та навичок людини до праці, зокрема інтелектуальної, сприяє моральному і духовному вихованню студентів, слухачів, створює умови для формування нових компетентностей.

Досвід зарубіжних країн щодо подальшого соціально-економічного розвитку держави свідчить, що існують фундаментальні основи для забезпечення сталого розвитку країни і одним із інструментів його забезпечення є саме вища освіта. Адже освітній рівень, освітній потенціал нації виступає важливим чинником становлення, збереження і зміцнення національної безпеки будь-якої країни.

Проблеми вдосконалення державного механізму регулювання вищою освітою залишаються актуальними впродовж багатьох років. Останніми роками вони набули особливого значення в умовах розгортання процесів реформування й модернізації вищої освіти України. З огляду на це, в умовах зростаючої конкуренції на глобальному ринку освітніх послуг, загострюється проблема дослідження національних систем вищої освіти зарубіжних країн.

Серед основних типів національних освітніх систем виділяють атлантичну, континентальну, гібридну [1]. Відмінності між даними моделями подано в табл. 1.

Як видно з табл. 1 Україні на сучасному етапі притаманні ознаки як атлантичної так і континентальної моделей, при цьому віднести вітчизняну вищу освіту до гібридної моделі, вважаємо, не є доцільним.

Таблиця 1

Відмінності між моделями управління вищою освітою

Моделі	Характеристика											
	Сучасні тенденції розвитку	Країни	Витрати на вищу освіту в абсол. виразі, на 10 тис. осіб нас	Рівень централізації	Структура управління	Наявність спеціалізації	Роль держави, ступінь її участі	Рівень автономності	Наявність зв'язку між ЗВО та бізнесом	Рівень самоврядування	Рівень зв'язків з громадськістю	Напрямок збігу
Атлантична	Традиційно ліберальна атлантична модель переживає «одержавлення»	США, Великобританія, Ірландія, Канада, Австралія, Нова Зеландія	Вище 9000 тис. дол. США	Децентралізація управління (на рівні штатів)	Пірамідальна, тобто включає горизонтальний і вертикальний поділи	модель «пізньої професійної диференціації»	Забезпечує лише інфраструктуру та освітні послуги на базовому рівні	високий ступінь інституційної та фінансової автономії ЗВО	тісний зв'язок з бізнес-спільнотою	Розвинуте на високому рівні	Широкі зв'язки, розвинуті на високому рівні	+
Континентальна	державно-центрична континентальна модель – лібералізацію	Нідерланди, Німеччина, Франція, Італія, Литва	Від 4500 до 9000 тис. дол. США	Централізація управління	наявність переважно вертикальних зв'язків, підпорядкованість суб'єктів управління	рання спеціалізація учнів	Пряме державне регулювання, здійснює державне замовлення	тісний взаємозв'язок з державними структурами	безпосередні зв'язки «університет - бізнес» є незначними	розвинуте на достатньому рівні	Широкі зв'язки, розвинуті на достатньому рівні	-
Гібридна	переймає характеристики двох, не втрачаючи при цьому національної самобутності	Країни Центральної Європи Азії	До 4500 тис. дол. США	+/	Наявність вертикально-горизонтальних зв'язків	+/	Вплив держави присутній	Незначні взаємозв'язок з державними структурами	Незначні зв'язки «університет - бізнес»	Розвинуті, але не на високому рівні	Зв'язки з громадськістю розвинуті, але не на високому рівні	+/-
Україна			340 тис. дол. США	Централізація управління	Вертикальні зв'язки	Модель пізньої спеціалізації	Пряме державне регулювання, здійснює державне замовлення	тісний взаємозв'язок з державними структурами	Незначні зв'язки «університет - бізнес»	Нерозвинуте самоврядування	Незначні зв'язки	-

Джерело: систематизовано автором на основі [1]

Трансформаційні перетворення на шляху європеїзації вищої освіти, впровадження засад кращих європейських практик поки не демонструють позитивних змін, а навпаки, виходячи з рейтингових позицій та міграційних потоків абітурієнтів, негативно впливають на конкурентоспроможність вищої освіти України, адже без комплексних перетворень та структурних зрушень в економіці не можливі якісні зміни у сфері вищої освіти. Тому вдосконалений механізм державного регулювання конкурентоспроможності має якомога більше бути адаптивним не лише реаліям вітчизняної вищої освіти, а й змінам у сфері вищої освіти на глобальному ринку освітніх послуг.

Виходячи з цього, вважаємо за доцільне, дослідити наявні практики з управління вищою освітою у світі та здійснити їх компаративістику з Україною. Наприклад, Осмо Ківінен і Рісто Рінне - дослідники з університету Турку - виділяють три моделі вищої освіти з погляду взаємодії вищої освіти, держави й ринку: американська модель (крайня децентралізація; тверда конкуренція, ринкове управління, відкритість); західноєвропейська модель (державне фінансування; державний контроль – “оціночна держава”; доступ у ЗВО за допомогою вступних процедур); скандинавська модель (державне фінансування; управління на основі розвиненого механізму законодавства; конкуренція, контрольована державою; мінімальний приватний сектор).

Таким чином, з погляду взаємодії вищої освіти, держави й ринку, Україна переймає характеристики двох моделей: західноєвропейської та скандинавської. Проте, варто відмітити, що, на відміну від скандинавської моделі, в Україні відсутній розвинений механізм законодавства з управління вищою освітою, в результаті чого, низька конкурентоспроможність вищої освіти на глобальному ринку.

Тоді як, за типом управління вищої освіти виокремлюють: унітарний тип управління («сильний центр – незначна роль регіональної влади») спрямований на нівелювання територіальних відмінностей і вирівнювання освітнього і наукового ландшафту країни (США, Німеччина); федеративний тип («сильний центр – значуща роль регіонів») характеризується досягненням своєрідного балансу повноважень між центральною і регіональною владою щодо системи вищої освіти (Франція, Великобританія, Іспанія) та конфедеративний тип управління у вищій освіті передбачає відносини, за яких «незначною є роль центру - провідною є регіонів» (Канада, Швейцарія).

За типом управління вищої освіти для України характерним є унітарний тип із високим рівнем централізації управління, незначною роллю регіональних властей.

Особливістю сучасного стану системи вищої освіти України, державного механізму регулювання її конкурентоспроможності є невідповідність існуючого механізму, в основі якого покладено ієрархізацію структурних елементів та, відповідно, наявність вертикальних зв'язків між ними, що суперечить інтенсивному підходу в напрямку підвищення конкурентоспроможності вищої освіти, направленої на підвищення якості підготовки, застосуванні нових методів та прийомів у процесі передачі знань, формуванні

компетентностей, побудові нової моделі освітнього процесу, розвитку сфери науки та інновацій, залучення закладів вищої освіти до процесу капіталізації їх ідей та винаходів, соціалізації сфери вищої освіти, вимогам інноваційної моделі економіки, в межах якої саме вища освіта, як сфера державного регулювання стає найбільш стратегічно важливою.

Саме вища освіта в умовах переходу до нової стадії розвитку суспільства, спричиненою 4 Промисловою революцією, яка не лише призводить до зміни інструментів та методів введення господарства, а й трансформує систему вищої освіти, поодинокими прикладами такого перетворення є, наприклад, Університет 21 чи Школа 45, в основі діяльності яких, при передачі знань, лежать нові методи та цінності вищої освіти, є вкрай важливою та невід'ємною складовою.

Інтенсифікація розвитку системи вищої освіти покликана прискорити процес реформування та усунення наявного дисонансу щодо високої частки охоплення вищою освітою, рівня людського розвитку в Україні та низького рівня конкурентоспроможності національної економіки, адже такий дисбаланс свідчить про серйозні інституціональні недоліки, притаманні механізму функціонування самої економіки та відсторонення сфери вищої освіти в його межах, що, в свою чергу, є неможливим, базуючись до принципів такої ефективної моделі як «потрійна спіраль» (яка передбачає функціонування за схемою «університети – промисловість – уряд»).

Застосування такого підходу надасть відчутний економічний, соціальний та науково-технічний ефект для економіки країни.

Окрім того, переорієнтація діяльності та засад функціонування системи вищої освіти, в межах якої принципом роботи усіх ЗВО стане проектоорієнтованість, що забезпечить, в свою чергу, інтеграцію та процес поглинання системи вищої освіти в економічну систему загалом, адже спровокує більш ефективну роботу наявного професорсько-викладацького складу, талановитого студентства чи наукової еліти через більш ефективне використання робочого часу, зниження його втрат у зв'язку з ефективною реалізацією тих чи інших проектів виключно компетентними на це групами виконавців, оминувши безпосередньо функціональні обов'язки кожного з учасників, тобто за принципом «вміння-завдання», а не «посада-завдання».

Такого роду переорієнтація на деієрархізацію в системі вищої освіти, із горизонтальними зв'язками, може слугувати ефективним інструментом забезпечення умов формування конкурентоспроможності вищої освіти в цілому, адже підвищить ефективність роботи ЗВО в цілому.

Сучасне середовище є настільки відкритим та глобалізованим, що відсутність комплексного бачення наявних проблем в самій системі призводить до сповільнення економічного зростання при наявності значних на це ресурсів.

Так, наприклад, система вищої освіти, не є вже виключно продуцентом висококваліфікованих фахівців, яких готують аби забезпечити ринок праці, а також ще є й сфера економіки, яка є більш стратегічно важливою аніж будь-яка галузь промисловості.

Через те, що остання є джерелом нових ідей, яких потребує як приватний так і державний сектор, забезпечує та відповідає за рівень збалансованості ринку праці, ступеня інноваційної налаштованості підприємств, створення осередків ідейності, які можливо трансформувати в безпосереднє благо того іншого.

Таким чином, розвиток національної системи вищої освіти можливий лише шляхом вдосконалення механізму державного регулювання її конкурентоспроможності.

Вище викладене зумовлює необхідність розробки напрямів удосконалення механізму забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти України, який би у повній мірі відповідав сучасним умовам формування інноваційної моделі економіки, заснованої на знаннях та компетентностях, що, в свою чергу, вказує на перспективність подальших досліджень у даному напрямку.

Література

1. Вахштайн В. С. Две модели образовательных систем: континентальная и атлантическая. Прогнозис. 2006. № 3. С. 321–352, с. 324. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.intelros.ru/pdf/prognosis/321-352_vahshtain.pdf.

2. Левченко О. М., Царенко І. О. Конкурентоспроможність вищої освіти України у вимірі міжнародних систем ранжування. Економіка і організація управління. 2016. № 3 (23). С. 73-81.

Яковенко Р. В.

кандидат економічних наук, доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ РОБОТИ У ВНЗ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Автоматизація (англ. – automation) – один із способів підвищення продуктивності праці, наслідок науково-технічного прогресу. Також є однією з можливих причин зростання рівня безробіття за умов неадекватної державної економічної чи галузевої політик [3, с. 10]. Рівень автоматизації виробництва характеризує ступінь впровадження досягнень науково-технічного прогресу, визначає місце і роль сучасної людини у сучасному виробництві.

Якщо машинна техніка в індустріальну епоху реалізує і примножує головним чином фізичні сили людини, то інформаційно-комунікаційні технології, комп'ютерна техніка реалізують і примножують можливості людського розуму [2, с. 11]. Оскільки Україна знаходиться на цивілізаційній стадії формування та поширення засад інформаційного, постіндустріального господарства, розглянемо можливості автоматизації оцінки роботи вищого

навчального закладу, як визначального виробничого суб'єкта постіндустріальної економіки.

Процеси фіктивізації людського капіталу – зростання частки людського капіталу, на формування якого витрачаються значні ресурси, але який при цьому не буде корисно використаний і не сприятиме економічному зростанню, не принесе користі суспільству – зумовлені передусім складною соціально-економічною ситуацією в Україні, кризовими явищами в усіх сферах суспільного життя, нестабільністю у соціально-трудовій сфері, які продовжують посилюватись [1, с. 55]. Так, доволі часто в процесі управління вищою освітою домінують особисті суб'єктивні підходи, що базуються на прагненні отримання додаткового доходу за рахунок зловживання службовим становищем і маніпулювання суспільною думкою. Це ускладнює процеси цивілізаційного поступу нашої держави, погіршує кількісні та якісні показники діяльності окремих закладів вищої освіти.

Дуже цікавим явищем в інформаційну епоху (від якої, втім, Україна суттєво відстає) є поширення чуток керівництвом вузів, як визначальний і єдиний доступний/зрозумілий інструмент інформаційної політики. Невипадково, що це відбувається у визначальній інституціональній одиниці постіндустріальної економіки (в індустріальній економіці – такою одиницею є промислове підприємство). Метою такої діяльності є дискредитація кращих робітників та перерозподіл ставок навчального навантаження від локомотивів наукового розвитку до родичів та зацікавлених осіб; тобто являє собою фактично узаконену крадіжку грошей.

Часто-густо розподіл навчального навантаження підміняє собою або доповнює роль пенсійного фонду. Тобто додаткові обсяги навчального навантаження отримують особи пенсійного та передпенсійного віку, які не є представниками «креативного» класу, а являють собою адміністративний непродуктивний прошарок людського потенціалу.

Автоматизація оцінювання якості роботи у ВНЗ – справжня проблема, що суттєво ускладнює шахрайство, крадіжки та відкати при розподілі навчального навантаження. Йдеться, в першу чергу, про індекс Хірша, Імпакт-фактор та показники інституціональних репозитаріїв, тобто об'єктивні показники, що характеризують інтенсивність розвитку закладу вищої освіти. Саме в них намагаються втручатися представники непродуктивного класу, для відносного «вирівнювання» рівня внеску в розвиток закладу вищої освіти представниками різних «класів». Втручання у визначення індексу Хірша та Імпакт-фактору є доволі складним, що викликає постійне роздратування з боку зацікавлених осіб. Натомість втручання у діяльність репозитаріїв має місце через вказівки, формально індикативні, а насправді директивні плани щодо показників окремих працівників та структурних підрозділів, зміни (звільнення) відповідальних осіб, що неспроможні виконувати розпорядження та дотримуватись виконання поставлених завдань.

Отже, для підвищення ефективності діяльності вищої освіти як на макро-, так і на мікрорівні слід відмовитись від суб'єктивного підходу до оцінки

ефективності діяльності окремих працівників та структурних підрозділів, позбутись матеріального мотиву в процесі управління цим процесом. Найпотужнішим важелем цього є автоматизація та об'єктивізація оцінювання якості роботи в сфері вищої освіти через визначення параметрів індексу Хірша та Імпакт-фактору та встановлення рівня оплати праці кожного окремого працівника залежно від них, а не від рівня наближеності до керівництва чи розміру матеріальних потреб.

Література

1. Брінцева О. Г. Фіктивізація людського капіталу як чинник виникнення нових ризиків у сфері зайнятості. Людина і праця в економіці регіону : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 31 жовтня 2016 р. (Частина 1: Актуальні проблеми соціально-трудових відносин). Кропивницький : РВЛ ЦНТУ, 2016. С. 55–56.
2. Чухно А. А. Економічна теорія : [у 2-х т.]. К. : ДНУ АФУ, 2010. Т. 2. 628 с.
3. Яковенко Р. В. Тлумачний англо-український словник економічних термінів з елементами теорії та проблематики. Дидактичний довідник. [Вид. 2–ге, випр.]. Кіровоград : видавець Лисенко В.Ф., 2015. 130 с.

Гончаренко Ю. В.
Класичний приватний університет
м. Запоріжжя, Україна

МЕТОДИКА ВИМІРЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПРОЗОРОСТІ ВЕБСАЙТУ ЗВО

В умовах сучасної економіки будь-який суб'єкт господарювання може бути успішним лише за умов відповідності ряду вимог, найбільш важливими серед яких є прозорість ведення діяльності, ефективність управління, відповідність загальноприйнятим нормам, стандартам, закріпленим на законодавчому рівні.

Заклади вищої освіти відображають свою освітню та наукову діяльність, демонструють конкурентні переваги своїм споживачам через офіційні вебсайти[1], контент яких має відповідати певним вимогам, зокрема вимогам відкритості і прозорості. При цьому постає питання – які саме критерії слід враховувати при дослідженні інформаційної прозорості вебсайту ЗВО.

Враховуючи, що інформаційна прозорість характеризує інформацію з точки зору її доступності, видимості, можливості поширення, інформативності, безпечності, цінності для користувача[2; 3], критерії інформаційної прозорості мають бути пов'язані з корпоративною культурою та соціальною відповідальністю, рівнем доступності, ступенем відповідальності суб'єкта господарювання, рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, рівнем ефективності використання інформації.

Вважаємо, що найбільш повно і адекватно відображають інформаційну прозорість вебсайтів ЗВО наступні критерії:

- видимість сайту ЗВО в Інтернеті;
- наявність інформації (документації) про основні положення ЗВО;
- наявність актуальної концепції розвитку (стратегічного плану);
- наявність інформації щодо його засновників, керівних органів;
- наявність фінансової документації;
- наявність особливостей змісту освіти (опис навчальних планів, програм);
- наявність результатів здійснення незалежного оцінювання ефективності діяльності (опис результатів процесуальних та комісій, перевірочних процедур);
- наявність звітування, його періодичності;
- наявність інформації щодо професійного рівня науково-викладацького складу;
- легкість доступу до будь-якої інформації сайту, прозорість його структури;
- комунікаційні можливості (можливість реєстрації, підписки, наявність зворотного зв'язку);
- наявність контактної інформації.

Інтегральний індекс інформаційної прозорості вебсайту ЗВО – це бальний показник, що характеризує рівень відкритості ЗВО по відношенню до інших суб'єктів та виражає ступінь довіри зацікавлених осіб саме до цього закладу. Інтегральний індекс має відображати думки різних груп цільової аудиторії, а саме викладачів, студентів, абітурієнтів та їхніх батьків.

Оцінку інформаційної прозорості пропонуємо проводити за вищенаведеними критеріями, оцінюючи кожний показник за шкалою «позитивно – скоріш позитивно, ніж негативно – нейтрально – скоріш негативно, ніж позитивно – негативно». При цьому оцінці «позитивно» відповідає 1 бал, «скоріш позитивно, ніж негативно» – 0,75 бали, «нейтрально» – 0,5 бали, «скоріш негативно, ніж позитивно» – 0,25 бали, «негативно» – 0 балів.

Отже, для розрахунку інтегрального індексу інформаційної прозорості достатньо даних, наведених на офіційних вебсайтах ЗВО. При цьому значення індексу цілком залежить від наявності та якості інформації, наведеної на сайті. Даний індекс може бути розрахований як в динаміці – для виявлення тенденцій зміни рівня інформаційної прозорості, так і в статично – для виявлення рейтингу та конкурентної позиції ЗВО по відношенню до інших учасників освітнього простору.

Література

1. Забарна Е.М., Соловьева Е.Ю. Система та критерії маркетингового аналізу сайтів вищих навчальних закладів. Ефективна економіка. 2013. № 1. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_1_47.

2. Зачосова Н. В., Горячківська І.В. Інформаційна прозорість та забезпечення інтерфейсної безпеки як елементи попередження та протидії злочинам у економічній сфері на міжнародному рівні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні

відносини та світове господарство. 2016. роц. 8(1). С. 90-93.
URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_8%281%29__23.

3. Vishwanath, T., Kaufmann, D. To ward transparency: New approaches and their application to financial markets. World Bank Research Observer. № 16. P. 41-57.

Доренська А. О.

асистент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОГО МАРКЕТИНГУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Посиленням процесів студентської міграції та популяризація неформальних та роцесс ьних методів здобуття освіти створюють серйозні ризики втрати потенційної місткості ринку вступників ЗВО.

У зв'язку з цим для приваблення абітурієнтів необхідною є активізація маркетингової діяльності, спрямування маркетингових зусиль на формування позитивного іміджу ЗВО, забезпечення конкурентних переваг освітніх продуктів; використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій комунікацій та просування.

Для реалізації цих завдань потрібно чітко визначатися із заходами, які мають бути здійснені за кожним елементом комплексу маркетингу. Необхідною умовою для підвищення результативності маркетинговою діяльності є дотримання інноваційного підходу.

Інноваційний підхід в основних складових елементах комплексу маркетингу ЗВО має проявлятися в наступному:

- продуктова політика – розробка та впровадження унікальних авторських курсів, дисциплін та навчального контенту; актуалізація напрямів підготовки, освітніх програм та навчальних матеріалів, використання результатів наукових досліджень у навчальному процесі (у вигляді нових знань);

- цінова політика – інтегрований підхід до ціноутворення (орієнтація на конкурентів та споживчу цінність пропонованих послуг)

- збутова політика – необхідним є розвиток методів поширення доступу до освітніх послуг ЗВО. При цьому зростає роль застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та мережі Інтернет. Для розвитку системи надання освітніх послуг пріоритетним є впровадження моделей e-Learning, Blended Learning:

- 1) модель, в якій роцесс навчання є додатковим до очного і забезпечує доступ до електронних матеріалів в комп'ютерному класі, лабораторії, з дому (Model 1: face-to-face Driver);

2) модель, в якій відповідно до графіка чергуються традиційне та онлайннавчання під керуванням викладача (Model 2: Rotation);

3) модель, в якій велика частина навчання здійснюється в електронному освітньому середовищі, при цьому студентам забезпечується необхідна очна підтримка викладача (Model 3: Flex);

4) модель, в якій навчання проводиться в онлайн-лабораторії, яка доступна студентам в спеціальному класі, підтримку студентів здійснюють технічний персонал за місцем знаходження обладнання і викладач в режимі онлайн (Model 4: Online lab);

5) модель, в якій студенти обирають онлайн-курси в якості доповнення до вивчення навчальних дисциплін в очному режимі (Model 5: Self-blend);

6) модель, в якій студенти навчаються у віддаленому режимі в електронному середовищі онлайн, а атестацію проходять очно (Model 6: Online driver).

-комунікаційна політика – розвиток системи інтегрованих маркетингових комунікацій на основі гармонізації використання офлайн та онлайнінструментів, а також креативність ідей просування.

ЗВО необхідно активізувати використання засобів та технологій цифрового маркетингу, арсенал яких постійно розширюється та оновлюється. Ураховуючи, що в більшості з них фінансові, матеріально-технічні, кадрові ресурси маркетингу суттєво обмежені, що не дозволяє їм системно та комплексно використовувати увесь можливий набір методів та технологій цифрового маркетингу, необхідним є впровадження тих, які мають високий комунікативний ефект та водночас не потребують суттєвих фінансових витрат. Саме таким методом цифрового маркетингу є маркетинг у соціальних мережах (SMM – Social Media Marketing), базою для якого виступають соціальні платформи. Крім того, особливої уваги потребує сайт університету, як основний інформаційний ресурс про заклад, його діяльність, пропоновані послуги. Він має містити повну інформацію для задоволення інформаційних потреб усіх зацікавлених сторін: абітурієнтів, студентів, персоналу, працевлаштувачів, комерційні структури.

Важливим для ЗВО є забезпечення маркетингової привабливості для абітурієнтів. При цьому необхідно ураховувати, що сучасне молоде покоління віддає перевагу цікавим івент-заходам: квестам, флеш-мобам, майстер-класам, святковим заходам; активно залучається до ігрових процесів, що зумовлює необхідність використання сучасних маркетингових технологій гейміфікації. Важливою компонентою івент-заходів ЗВО є процес, який здатний привернути увагу та зацікавити потенційну цільову аудиторію. У зв'язку із цим потрібні інноваційні ідеї, успішне втілення яких дозволить підвищити емоційну прив'язаність цільової аудиторії до закладу, підвищити лояльність до нього та підсилити бажання обрати його для навчання.

Особливу роль в маркетинговій політиці ЗВО відводиться соціальним інноваціям, за допомогою яких вони можуть проводити в життя гуманітарні ідеї або нові стандарти поведінки, сприяти вирішенню соціально-економічних проблем. Діяльність у цьому напрямі передбачає участь у регіональних,

національних соціальних проектах, створення та просування власних соціальних проектів; надання безкоштовних дистанційних консультацій зацікавленим сторонам; благодійні заходи. Соціальні інновації сприятимуть формуванню позитивного іміджу ЗВО, покращенню його позиції на ринку освітніх послуг, посиленню конкурентних переваг.

У сукупності формування та реалізація маркетингової політики в ЗВО дозволить сформувати унікальний, відмінний від існуючих набір маркетингових інструментів, що сприятиме забезпеченню довгострокових можливостей його розвитку за рахунок посилення нецінових чинників конкурентоспроможності.

Література

1. Маркетингова політика закладу вищої освіти: колективна монографія / за заг. ред. Н. Л. Савицької. – Х.: ХДУХТ, 2018. – 163 с.
2. Кочубей Л. Особливості сучасних інформаційно-комунікативних технологій в Україні // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, роц. 3, 2017, - С. 44-70.
3. Грищенко І. М., Крахмальова Н. А. Інструменти та форми маркетингової комунікації на ринку освітніх послуг // Ефективність організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку вищої освіти України. К.: Вісник КНУТД. Тем. роц. №4, 2012. – С. 298-307.

Кирилко Н. М.

старший викладач кафедри менеджменту
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛІНГУ ПРИ УПРАВЛІННІ ВІДДІЛОМ ПІДТРИМКИ КЛІЄНТІВ КОНТАКТ-ЦЕНТРУ

Функція контролю є однією з найважливіших на підприємстві чи в організації будь-якої форми власності. Переважна більшість підприємств підтримує зв'язок зі своїми споживачами. Недостатня поінформованість щодо пріоритетності функції контролю контакту з клієнтами підприємства, та не професійно підібрані стандарти формують негативний погляд споживачів.

Зокрема, теоретичні та методичні основи питань контролю в організації розглянуті в наукових працях, а саме: Н.І. Астахової, Б.С. Сивирінова, В.В. Вольського, О.В. Веселової, Н.К. Золкіної, А.А. Горевої-Куртишевої. Вони описують процес управління відділом підтримки клієнтів, незалежне дослідження університету управління в області контакт-центрів та дослідження однієї з найбільших транснаціональних компаній Teleperformance, що спеціалізується на обслуговуванні клієнтів.

Метою даної роботи є узагальнення поняття контролю в організації, виокремлення методів та їх значення на прикладі аналізу структури роботи контакт-центру.

Контроль є одним з обов'язкових етапів процесу управління контакт-центру. Функція контролю, перш за все спрямована на підвищення керованості контакт-центром і являє собою заключну стадію процесу його управління. Керованість являє собою співвідношення поставлених завдань до виконаних. Якщо всі поставлені завдання виконані точно і в строк, то керованість дорівнює 100%. процес такий показник майже ніколи не трапляється в реальності, про існують способи наблизитися до цього значення. І те, наскільки організована система контролю в контакт-центрі, безпосередньо впливає на дисципліну і підвищення частки виконаних доручень, а також в цілому на досягнення поставлених цілей.

У структурі управлінського процесу контакт-центру виокремлено п'ять основних функцій керівної діяльності:

- стратегічна (планування);
- адміністраторська (організаційна);
- комунікативно-регулююча;
- мотиваційна;
- контролю.

Слід зазначити, що обов'язково необхідно приділяти увагу контролю над спілкуванням операторів з клієнтами, тому що за результатами досліджень тільки 27% опитуваних вважає, що робота контакт-центру не впливає на думку про підприємство. Інші переконані – якість роботи оператора має силу кардинально змінити думку про підприємство.

Процес контролю, як управлінської функції складається з декількох етапів:

- установка стандартів,
- оцінка досягнутих результатів,
- проведення коригувань у тому випадку, якщо досягнуті результати істотно відрізняються від встановлених [4, с. 272-275].

Варто зауважити, що Б.С. Сивиринов вказує наступні види контролю за часовим проміжком: попередній, поточний, підсумковий, контроль за випадковою вибіркою.

Таким чином, сутність контролю полягає в проведенні його на кожному етапі роботи контакт-центру – початку роботи оператора, поточному контролі дзвінка, підсумковому контролі (прослуховування та оцінка дотримання оператором критеріїв розмови). Нижче представлено найбільш розповсюджені, ефективні інструменти контролю та специфіку їх використання (табл. 1).

Отже, такі інструменти сприяють ефективній та якісній роботі відділу підтримки клієнтів. Дуже важливо при проведенні контролю дотримуватись «золотої середини». При недостатньому контролі, оператори можуть не виконувати поставлених задач – лінуватися та бути неуважними до клієнта, не дотримуватись критеріїв розмови, але тоді, коли контроль буде надмірним, оператори теж не будуть проявляти ініціативу та зацікавленість при здійсненні

дзвінків. Одним з найважливіших показників успішної роботи контакт центру є вирішення питання клієнта при першому дзвінку – прояв найкращих комунікативних здібностей.

Таблиця 1

Інструменти контролю

Інструмент контролю	Ситуація використання	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
Безпосереднє спостереження за роботою виконавця	Використовується як поточний контроль, перевірка правильності дотримання процесу, технології. Спостереження - це профілактичний захід, який не дозволяє виконавцям відходити від норм роботи. Краще використовувати час від часу, не заплановано, щоб підлеглий спеціально не готувався.	Відразу можна визначити, наскільки підлеглий витримує встановлену технологію, наприклад, дотримується стандартів якісного обслуговування клієнтів. Спостереження, здійснюване час від часу тримає співробітників в тонусі. Якщо співробітники знають, що керівник може в будь-який момент поспостерігати за їхньою працею, у них пропадає бажання лінуватися і «байдикувати».	Носить локальний характер і не дозволяє оцінити чи будуть досягнуті необхідні результати. Якщо у керівника за підсумками спостереження виникають певні негативні оцінки, то потрібно перевірити свої висновки, використовуючи інші методи аналізу. Крім того, спостереження може використовуватися значно рідше інших методів, тому що займає багато часу.
Аналіз письмового звіту виконавця	Використовується як інструмент поточного контролю за певний період часу (день, тиждень, місяць, квартал, рік)	Дозволяє оцінити результати роботи (проміжні або остаточні). Необхідність письмово відзвітувати про виконану роботу дисциплінує виконавців, змушує їх регулярно звірятися з планами і перевіряти, чи всі заплановані завдання виконано.	Для ефективного застосування звітів необхідно встановити загальний план звіту для всіх співробітників. Якщо звіт буде мати не числові показники, а текстовий характер, існує велика вірогідність його оцінки не за показниками, а за художнім оформленням. Звіт складається виконавцем і може носити деякий відтінок суб'єктивізму
Бесіда, усний індивідуальний контроль	Може використовуватися на всіх етапах контролю від попереднього до підсумкового, найбільш універсальний спосіб контролю	Дозволяє швидко скоригувати роботу виконавця, якщо виявлені які-небудь відхилення, дуже оперативний вид контролю, дозволяє уникнути необоротних наслідків	Не завжди досить серйозно сприймається виконавцями, вони можуть забути зауваження керівника. Для усунення цього недоліку бесіди краще не проводити на ходу, простежувати, щоб підлеглий записував завдання і зауваження.
Нарада, груповий контроль	Комплексний інструмент контролю Нарада найбільш ефективна, коли завдання виконує проектна група, в такому випадку нараду з цієї проектною групою дозволяє оцінити ступінь виконання роботи і відкоригувати дії в разі необхідності	Дозволяє швидко вирішувати спірні питання та при необхідності перерозподіляти завдання між співробітниками. Стимулює підлеглих покращувати рівень праці, так як необхідність звітувати в присутності колег підвищує відповідальність	В процесі виявлення негативних показників щодо попереднього виконання плану завдання не можна одразу озвучити їх співробітнику, так як на нараді присутні його колеги. Тому «критику» доводиться відкладати на інший час, а це часові витрати керівника.

Джерело: сформовано автором на основі [1-3; 5; 6]

Таким чином, аналіз функції контролю у сфері підтримки клієнтів показує, що при налагодженні системи контролю та його дотриманні під час звернень клієнта до контакт центру, можна отримати позитивне завершення контакту, що призведе до підвищення рівня лояльності і допоможе збільшити продаж послуг або товару.

Функція контролю допомагає виявити результати роботи відділу контакт центру, але слід пам'ятати про те, як поставлений контроль – демонструє якість роботи керівника. Дотримання контролю призведе до зменшення кількості помилок та конфліктних ситуацій, що збільшить рівень якості роботи контакт центру підприємства.

Література

1. Астахова Н.І., Москвітин Г.І., Менеджмент, вид-во Юрайт, 2014.
2. Горева-Куртишева А.А., Економічна сутність діяльності call-центрів і специфіка їх роботи при вхідних і вихідних консультуваннях, 2015.
3. Дослідження CXLabGlobalResearch& Development, Teleperformance, 2014, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.teleperformance.com
4. Радугін А.А., Основи менеджменту. Учбова допомога, вид-во Центр, 2007, С. 266-277.
5. Редченко К.І., Контроль і аудит на стратегічному рівні управління підприємством : монографія, вид-во Львів. комерц. акад., 2011, С. 356.
6. Кирилко Н.М. Поведінка споживачів на ринку послуг / Н.М. Кирилко, В.А Бурківська // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тренди поведінки споживачів і послуг» (15-16 грудня, 2017). – Рівне: РГДУ. – С. 162-165.

Тушевська Т. В.

асистент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності

Кирилова О. С.

здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

БЛОГ ЯК ІНОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ КООРДИНУВАННЯ АКТИВНОЇ ОСВІТИ

Розвиток науки і освіти є стратегічним національним пріоритетом України, як і підвищення якості життя населення та розвиток економіки, орієнтованої на використання інтелектуальної складової суспільного розвитку, а також забезпечення національної безпеки країни.

Нові інформаційні технології та Інтернет мають великі можливості, тому вимагають високого рівня інформаційної культури сучасного суспільства.

Перед освітою стоїть задача формувати особистість, конкурентоспроможність та успіх в не перманентному електронному інформаційному середовищу

Аналіз тематики сучасних наукових досліджень, присвячених технологіям навчання, впровадженню ІТ в навчальний процес надав можливість виявити протиріччя, притаманні сучасному пострадянському освітньому простору[1]:

- протиріччя соціально-педагогічного і соціально-економічного характеру: постійно зростаюча вартість підготовки фахівця і низька ефективність та висока витратність традиційного масового навчання, які потенційно поступаються навчанням з використанням повноцінних інформаційних технологій; перепони у доступності навчання, що виникають у студентів, для яких є утрудненим традиційне навчання (або віддаленість, або фізичні вади тощо); перепони мобільності, які зумовлені традиційним навчанням та його методичним супроводом;

- протиріччя організаційно-методичного характеру: проблема активізації пізнавальної активності і самонавчання, які саме забезпечують якість і глибину засвоєних знань; проблема переорієнтації технологій навчання на самостійну дослідницьку роботу і розвиток творчих якостей, які конче вимагають інноваційної перебудови як системи оцінювання якості засвоєних знань, так технологій навчання в цілому; швидке збільшення обсягу нових знань, яке можна порівняти з інформаційним вибухом, і традиційна орієнтація на друковані видання за списком викладача; проблеми застарілого вмісту і форми подання навчального матеріалу без урахування сучасних тенденцій науки і техніки, наявного електронного контенту, детального аналітичного огляду доступних електронних джерел, методичних технік використання комп'ютерних засобів тощо; проблема інтеграції сучасних технологій мобільного і електронного навчання в застарілу систему навчання українських вишів; проблема «інтелектуальної обмеженості» підростаючого покоління - сучасна молодь у своїй більшості не читає наукову і навіть художню літературу, активно використовує ІТ, але у досить вузьких сферах (соціальні мережі, ігри тощо), як правило, немотивована на навчання і при цьому не розширює власний спектр інтересів.

Першу ланку в мережі Інтернет займають мережеві групи зараз вони охоплюють всі сфери життя включаючи освіту та самоосвіту. Один з простих та найбільш популярним сервісом в освіті являється блог, це новий рівень відносин між викладачем та студентом.

Блог(англ.blog от weblog)- це Інтернет журнал подій, Інтернет щоденник з регулярними постами які мають текст, картинку та мультимедіа

Головною відзнакою блога є короткі записи. Іноді блоги порівнюють з щоденниками але блоги являються публічним і направлені на взаємодію з сторонніми людьми , які можуть вступити в дискусію з автором або ж читачами блогу .

Блоги, особливо професійні, викладацькі, порівняно нове явище в середовищі викладачів. Створюючи блоги, викладачі не завжди уявляють, які додаткові можливості відкриваються як для них самих, так і для інших учасників і читачів їх блогу.

Можна виділити наступні можливості для викладача при веденні освітнього блогу:

- рекомендації для студентів з вивчення тих чи інших тем;
- перегляд навчальних відеофільмів з лекціями, відео-уроками, шляхом вбудовування їх в блог;
- публікації опитувальників, онлайн-тестів, вбудованих календарів, різноманітних слайд-шоу;
- повідомлення про події;
- обмін корисними посиланнями на ресурси Інтернету;
- корисні поради батькам, які цікавляться освітою своїх дітей;
- популяризація університету та кафедри.

Робота з обдарованими студентами. В даний час спостерігається справжній бум освітніх блогів, постійно з'являється новий досвід, який дає всі нові ідеї. Використання освітніх блогів має певні плюси і мінуси.

До основних плюсів блогів відносять [2]: можливість оперативно і легко публікувати необхідний матеріал, в т.ч. використовуючи посилання на інші ресурси Інтернет; доступ до розміщеної інформації в будь-який зручний час і в будь-якому зручному місці (при наявності доступу в мережу Інтернет); висока швидкість зворотного зв'язку з аудиторією, в т.ч. в режимі реального часу, особливо при використанні мобільних пристроїв; зниження психологічної напруги в ланцюжку «вчитель студент» і формування умов для спілкування та діяльності на що сприяє підвищенню авторитету викладача; активності можливість ненав'язливого виховного впливу за допомогою колективної практичної роботи; безпосереднє документування діяльності учасників, як викладача, так і його учнів (фіксуються дати всіх звернень і дій в блозі), що дозволяє відкриту оцінку діяльності освіти.

За спостереженнями викладачів, які активно використовують освітні блоги, можливість публікації письмових завдань змінює ставлення студентів до їх виконання. З одного боку, розміщення коментаря, відповіді на завдання, есе в блозі або на сайті передбачає зовнішню оцінку і, можливо, критику з боку не тільки викладача і, а й однокласників і інших читачів. Тому студенти більш уважно ставляться до вибору слів і аргументів, до оформлення відповіді, прагнуть більш якісно виконати завдання. З іншого боку існує і протилежна тенденція: окремі студенти з великим небажанням працюють в блозі, не бажаючи виносити результати своєї роботи на загальний огляд. При цьому їх небажання далеко не завжди пояснюється низьким рівнем роботи; іноді причина криється в невпевненості у власних силах і заниженої самооцінки.

Таким чином, використання блогів в освітньому процесі відкриває далекосяжні перспективи в організації навчально-пізнавальної діяльності у

вищому навчальному закладі як для викладачів, так і для студентів. Освітні блоги значно підвищують ефективність взаємодії викладача і студента, посилюють інтерес до предмету за рахунок нестандартних засобів інформаційно-комунікаційних технологій, розвивають інформаційну культуру та роблять освітній процес зручніше.

Література

1. Семеніхіна О. В. Нові парадигми у сфері освіти в умовах переходу до Smart-суспільства. Науковий вісник Донбасу. 2013. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_3_22.
2. Балик Н. Р. Вплив технології веб 2.0 на зміну парадигми вивчення дисциплін методичного циклу у педагогічному університеті/Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2 :Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. 2010. № 8. С. 51-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_2_2010_8_9.

Манелюк Д. А.

здобувач вищої освіти

(науковий керівник: **Ярова А. Б.**, кандидат економічних наук, доцент)

Криворізький Національний Університет

м. Кривий Ріг, Україна

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ОСВІТІ М. КРИВИЙ РІГ

Ефективність нових складових змісту освіти безпосередньо пов'язана із запровадженням нових педагогічних технологій, спрямованих на принципову зміну навчально-виховних пріоритетів у напрямі становлення особистості учня чи здобувача вищої освіти як суб'єкта особистого навчання та розвитку, суб'єкта соціального самовизначення. Основні структури означеної педагогічної стратегії відповідають загальносвітовим потребам гуманізації освіти, що передбачає перехід від екстенсивно-інформативного типу навчання до відкритого, незалежного, консенсусного навчання. Це перехід від емпірично-культурної парадигми виховання до соціалізованої.

Такий підхід спонукає поставити в центр навчання більш широке впровадження й ефективне використання самостійних форм навчання, розвиток творчих здібностей майбутніх фахівців. Для розвитку системи ступеневої освіти в Україні доцільно повернути свій погляд на ті зміни та кроки, які роблять Німеччина та інші країни світу в рамках співробітництва з метою вдосконалення всієї системи освіти у своїх країнах. Однією з причин горизонтального розширення навчальних закладів та освіти взагалі є поява й розширення можливості одержання освіти в інших країнах. Протягом останніх десятиліть усі європейські країни стали певним чином взаємозалежними.

Можливість одержати освіту в іншій країні є складовою частиною інтернаціоналізації взаємин між країнами та людьми. Одержання освіти в інших регіонах і країнах стало своєрідною відповіддю молодих людей на розуміння ними глобальних питань, проявом їхньої зацікавленості в підготовці себе до життя та роботи у взаємозалежному світі.

Уряд і роботодавці визнають, що для забезпечення добробуту на національному, регіональному й індивідуальному рівнях робоча сила в майбутньому повинна складатися з добре підготовлених фахівців, які мають світогляд міжнародного масштабу. Здебільшого юнацька мобільність визначається історичними та культурними зв'язками, що існують між країнами, а також географічними факторами. За даними ЮНЕСКО, половина всіх іноземних студентів світу приходить на Велику Британію, США та Німеччину. Тенденція росту кількості учнів, які одержали освіту в інших країнах, підтверджується загальним збільшенням молоді, котра навчається в усьому світі. Кількість іноземних студентів у Європі також швидко збільшується: у Великій Британії, Португалії та Німеччині щорічно приріст складає 13,9; 13,0 і 8,4 % відповідно.

Таке збільшення частково відбулося завдяки ініціативам Європейського співтовариства із заохочення мобільності студентів у Європі. Результати аналізу Європейської комісії із заохочення мобільності молоді показують, що 60 % потоків студентів у Європі направляються до трьох країн: Велику Британію, Німеччину та Францію.

Як приклад, особисто ми, можемо навести такі приклади міжнародного співробітництва закладів загальної середньої освіти:

1. Учителі англійської мови КСШ №№4,71, КНВК «Загальноосвітня школа-дитячий садок з поглибленим вивченням іноземних мов» постійно працюють над підвищенням мовної та методичної кваліфікації, методичного рівня, відвідуючи конференції, семінари різних рівнів, он-лайн конференції, вебінари. Так, з 2009 року вчителі КСШ №№4,71 є постійними учасниками Міжнародної онлайн-конференції з викладання англійської мови, яка організована видавництвом «Cambridge» в Україні. 12 вчителів мають сертифікати цієї конференції. Учитель англійської мови КЗШ №78 Джаббар Н.В. з 2011 року активно бере участь у форумі он-лайн викладачів англійської мови на BritishCouncil таOxfordUnivtrcityPrces. Також школи міста співпрацюють з американським Корпусом Миру.

2. Учителі німецької мови КСШ №71, КГТЛ №129, КТГ, КЗШ №32 у рамках проекту Гете-Інституту беруть участь у різноманітних мовних конкурсах та отримують стипендії на семінари з підвищення кваліфікації для вчителів, які проводяться як у Німеччині (Франкфурт, Геттінген), так і в Києві. У рамках проекту «Європейські студії» директор КЗШ №68 Камлик Людмила Яківна два роки (2008,2012 рр.) за запрошенням Центрального інституту громадянської освіти федеральної Землі Баден-Вюртемберг (Бад Урах, Німеччина) відвідувала європейські семінари «Освітня політика Євросоюзу та Німеччини. Уроки для України». Програмою семінару передбачена

обов'язкова екскурсія у Францію (Страсбург), де вона відвідала Раду Європи та Європейський суд.

3. З метою поширення комплексних знань про Європу, які необхідні на сучасному етапі громадянину України для існування в європейському співтоваристві в навчальних закладах міста створюються шкільні та студентські євроклуби. Шкільні євроклуби займаються популяризацією вітчизняної та європейських культур, реалізацією соціальних, волонтерських програм. У практичній діяльності члени шкільних євро клубів розширюють знання про європейські країни, залучаються до участі в європейських ініціативах (програмах) та знаходять нових партнерів, як вітчизняних, так і закордонних, що збагачує їхній досвід навичками спілкування. Євроклуби нашого міста об'єднують близько двох тисяч активістів молодіжного європейського руху. На сьогоднішній день свою роботу здійснюють 75 шкільних євро клубів та 15 студентських євроклубів.

Кожен погодиться, що ця робота хоч й кропітка та вона того варта. На нашу думку у наш час заклади вищої освіти (далі – ЗВО) повинні співпрацювати з закордонними ЗВО. Нажаль не кожен університет в Україні має міжнародну угоду співробітництва. Ті університети котрі проводять міжнародне співробітництво користуються величезним попитом серед молоді. Наприклад, наш, Криворізький Національний Університет проводить заходи міжнародного співробітництва у такі два напрями: 1) приймання на навчання студентів з таких країн як Алжир, Марокко, Єгипет та інші; 2) університет активно співпрацює з французькою волонтерською компанією FEFU (FEDERATION ECHANGES FRANCE UKRAINE) котра надає змогу відправити студентів та викладачів на лінгвістичне стажування до Франції.

Можна навести ще багато прикладів саме по Україні, але нас цікавлять варіанти розвитку міжнародного співробітництва в сфері освіти саме в м. Кривому Розі.

Найпростішим та досить ефективним видом співробітництва є стипендійне забезпечення від іноземних ЗВО. Як це виглядає? Міністерства обох країн укладають угоди щодо співробітництва в галузі освіти та/або науки на визначених умовах. Наприклад, Угода між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти Китайської Народної Республіки про співробітництво в галузі освіти від 05.12.2017, котра дає стипендії за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр», «магістр» і навчання в аспірантурі вищих навчальних закладів. Після закінчення навчання за таким стипендійним забезпеченням студент має можливість відправитись до тієї країни, з якою укладена угода з простішими умовами вступу.

Ми вважаємо, що наше місто має надзвичайно великий потенціал та саме через це його потрібно використовувати задля підвищення освіченості молоді як у Кривому Розі, так і в Україні. Наші університети можуть заключити додаткові угоди навіть у варіації обміну студентів гірничої та металургійної галузей.

Калугін А. С.

студент III курсу спеціальності «Публічне управління та адміністрування»

(науковий керівник: **Ярова А. Б.**, к.е.н., доц., доц. кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування)

Криворізький національний університет

М. Кривий Ріг, Україна

ЯКІСНА ОСВІТА В УКРАЇНІ

Освіта на сьогодні є однією зі складових сталого розвитку людини.

Саме тому актуальними є такі питання, як стан освіти в Україні на сьогодні, адже як ми знаємо вже кілька років іде реформування освіти в Україні, а також дослідження системи освіти зарубіжної країни, щоб було на що орієнтуватись і брати приклад, і надання рекомендацій щодо підвищення якості освіти в Україні.

Стан сучасної освіти в Україні, на нашу думку, залишається в незадовільному стані. В цій системі помітна стара радянська система освіти, яка, в свою чергу, можливо була і не поганою, але оскільки часи вже змінилися, з'явилася і необхідність змінити цю систему на більш сучасну.

Далі можна зазначити детально, що не так і які проблеми існують на сьогодні в освіті, спираючись на спостереження:

- недостатнє фінансування. Це проявляється в таких напрямках: низька заробітна плата вчителів та викладачів (ця проблема потрохи вирішується); технічний стан будівель шкіл або університетів, аудиторій; застаріле технічне забезпечення. Коли в шкільній програмі з'являється такий предмет як хімія, багато хто, звичайно, уявляє собі ті самі сучасні або можна сказати «американські» лабораторії, де учні займаються різними дослідженнями. Але в реальності все виявляється не так. Подібні хімічні дослідження не можливо зробити через просту нестачу обладнання та інвентарю. Ця проблема виникає, звичайно, через відсутність належного фінансування;

- велика кількість предметів. Що звичайно приводить до перевантаження учнів. В Міністерстві Освіти були розмови щодо об'єднання деяких предметів в один, що є правильним і ефективним кроком. Але станом на сьогодні ця тема залишається невирішеною;

- корупційна складова, з якою держава останнім часом намагається боротися, але виходить дуже погано.

Із позитивних сторін хочеться відмітити наступне:

- Українські дипломи підтверджують в країнах ЄС і США. Це гарантують Гаазька і Лісабонська конвенції. Також Україна приєдналася до Болонської системи, яка призводить до одного стандарту освіти на європейському просторі. Це повинно полегшити визнання диплому українського закладу вищої освіти;

- інклюзивна освіта, яка останнім часом почала працювати;

– реформи, які намагається впровадити держава. Хоч із труднощами, але перші кроки робляться на шляху до якісної системи освіти.

За еталонну систему освіти можна взяти систему освіти Фінляндії [1].

Дошкільна освіта. Фінська шкільна система фактично не має дитячих садків, але дошкільне навчання проводиться у школах і в денних центрах турботи.

Дошкільне навчання - це освіта за рік до того, як діти починають ходити в загальноосвітню школу. Мета полягає в тому, щоби підсилити дитячу здатність до навчання. На практиці дітям викладають нові предмети та прищеплюють нові навички через гру. У Фінляндії існує закон, який вимагає, щоб усі муніципалітети забезпечили безкоштовне дошкільне навчання всім дітям у віці шести років, але участь у такому навчанні є добровільною [1].

Реформи. Незважаючи на неймовірні результати, яких досягла Фінляндія у вдосконаленні системи освіти, вона зупинитися не планує. Рік тому країна приступила до впровадження однієї з найбільш радикальних реформ освіти, яка коли-небудь була втілена державою: скасування традиційного навчання предметів і заміна його навчанням окремих тем. Ця реформа вже розпочалася зі столиці країни — Гельсінкі. Організатори та учасники реформування стверджують, що країні тепер потрібен інший вид освіти для підготовки людей до життя [1].

Рівність шкіл. Проявляється в однаковому забезпеченні усіх шкіл країни обладнанням, однаковою системою освіти та пропорційним фінансуванням. І хоча у найбільшій школі країни вчиться понад 900 учнів, а у найменшій – 11, умови навчання всюди рівноцінні [1].

У Фінляндії діє лише 10 приватно-державних шкіл, але умови навчання в них відрізняються від державних лише використанням різних методик викладання. А також наявністю більшого вибору іноземних мов для вивчення [1].

Рівність вчителів. Відповідно до фінської системи освіти вчителі повинні бути безпристрасними до своїх учнів і оцінювати всіх об'єктивно. Жодних «улюбленців» та «своїх класів». За вчителем залишається лише роль наставника. Будь-які відхилення від цього правила загрожують вчителю звільненням. Усі вчителі однаково важливі в колективі: і математики, і гуманітарії [1].

Релігія. Вивчення релігії спирається на власні релігійні знання учнів та їхню готовність поповнювати та збагачувати цю скарбничку знань інформацією про інші релігії та погляди на життя, особливі духовні традиції, які безпосередньо впливають на фінське суспільство.

Навчальні компетентності та досвід з цього предмета формують світогляд учнів, їхнє ставлення до різних релігійних течій, тому він дуже важливий і значущий як для людини, так і для суспільства в цілому. Учні привчають бути обізнаними у власній релігії, духовних фінських традиціях, ознайомлюють з іншими релігіями, допомагають дітям зрозуміти культурне та соціальне значення релігії [1].

Домашня економіка. Метою вивчення даного предмету є розвиток учнівських корпоративних здібностей, практичних навичок праці, яких вимагає повсякденне життя. Цей предмет виховує учнів бути відповідальними за власне здоров'я, взаємостосунки з людьми, фінанси та безпечне функціонування навколишнього середовища [1].

Навчання базується на практичній самостійній активності, роботі у групах, що сприяє загальному розвитку дитини. Учні стають обізнаними з нормами життя, розуміють важливість власного дому, сім'ї, зв'язок між цими елементами та суспільством і навколишнім середовищем. Даний предмет сприяє співпраці з іншими дисциплінами, утілює учнівські знання на практиці [1].

Можливо і не треба спиратися на всі 100 % на вищезазначену систему освіти. Але хоча б окремі її елементи, перенести в український досвід було б дуже доречно. Державі необхідно розробити чіткий план по розвитку освіти. Доробити розпочату реформу до кінця, і не зупинятися на цьому. Можливо, необхідно спитати у населення про окремі елементи, чи хочуть вони цього.

Література

1. Система освіти Фінляндії [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://osvita.ua/>.

Субота Г. В.

студент III курсу спеціальності «Публічне управління та адміністрування»

(науковий керівник: **Ярова А. Б.**, к.е.н., доц., доц. кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування)

Криворізький національний університет

М. Кривий Ріг, Україна

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЯКОСТІВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ НА СЬОГОДНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

Якість освіти в Україні поступово починає підвищуватись, і це пов'язано з тим, що у Законі України «Про освіту» закладено концептуальні принципи подальшого реформування системи освіти. Впровадження в дію цього Закону передбачає здобуття освіти всіма категоріями населення України та створення умови для всебічного розвитку особистості, сприяння істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу суспільства. Цей Закон забезпечує рівні умови доступу до якісної освіти та право кожного громадянина на її здобуття. Також освіта стає більш сучасною з наближенням до європейських та світових стандартів.

Слід відмітити, що Законом передбачено такі види освіти [1]:

1. Інституційна (очна (денна, вечірня)), заочна (дистанційна, мережева).

2. Індивідуальна (сімейна, домашня, за станом здоров'я).

Тим самим держава заохочує та дає змогу громадянам здобувати освіту, адже освіта формує людський капітал, а саме найголовніше - формує економічний добробут в країні та розвиває суспільство всебічно.

В приклад можна привести вищу освіту США. Так, в США закладам вищої освіти (далі – ЗВО) надана повна свобода у виборі освітніх програм та джерел фінансування, серед яких – плата за навчання, підтримка різних фондів, випускників, прибутки від наукової діяльності. Кожен штат має власну систему ЗВО, які помітно відрізняються один від одного, як за завданнями діяльності, так і за якістю навчання.

Різноманітність ЗВО уможливорює оптимальний вибір особистістю коледжу чи університету, що якнайкраще відповідає персональним запитам в академічному, культурному, територіальному контексті.

У межах штату здобувачі вищої освіти(далі - здобувачі) мають право вільно переходити із одного ЗВО в інший, але за умови відповідності їхнього академічного статусу. Заліки та іспити, що складав здобувач в одному університеті чи коледжі, зараховуються в іншому. Здобувачі з інших штатів, а також іноземці, можуть навчатися у ЗВО, але сплачують за навчання більш високу плату.

Велика чисельність ЗВО у США створює широке конкурентне поле, тому вони змушені постійно запроваджувати новачі, пропонувати нові освітні програми, забезпечувати високі стандарти навчання задля залучення здібних і талановитих здобувачів, створювати різноманітні курси для підвищення академічного рівня знань.

Документи, які потрібно надати у будь-який ЗВО в США:

1. документи, сертифікати, що підтверджують участь у позанавчальній роботі;
2. наявність рекомендаційних листів від учителів або адміністрації середньої школи/випускників ЗВО;
3. наявність досвіду роботи;
4. наявність документів, що підтверджують платоспроможність;
5. наявність наукових та творчих праць;
6. наявність транскрипта — документа, який показує, які курси і як закінчив учень (здобувач вищої освіти).

Гнучкість структури університетів США, серед іншого, можна пояснити і відсутністю у ній такого утворення як «кафедра». На заміну їм під керівництвом професорів на факультетах формуються науково-освітні програми.

Крім того, система університетської освіти має індивідуальну зорієнтованість, яку забезпечує індивідуальний вибір навчальних курсів. Це спрямоване на ефективне та результативне формування фахівця-професіонала, розвиток творчого потенціалу особистості, почуття впевненості в собі, підвищення рівня знань.

Вільний вибір здобувачами предметів в американських університетах зумовлює відсутність академічних груп. А відтак, дуже часто здобувачі, що записалися на один і той самий курс, мають різний рівень підготовки.

Тому перед викладачами постає нелегке завдання розробляти свої курси так, щоб, з одного боку, всім було зрозуміло, а з іншого – щоб не було нудно "просунутим" здобувачам.

Таким чином, для України досвід організації вищої освіти в США є показовим, а отже можна надати такі рекомендації щодо підвищення якості вищої освіти:

1. Забезпечувати фінансування науки і освіти на рівні, визначеному законом.
2. Створити умови для інноваційного розвитку у ЗВО (підвищити рівень комп'ютеризації).
3. Підвищити рівень умов для здобуття освіти (замінити старі меблі на нові, покращити умови також для педагогів).
4. Організувати роботу зі здобувачами для формування їх демократичних, моральних, національних, духовних цінностей.
5. Надавати змогу висловлювати свою думку здобувачам без побічних ефектів (зниження оцінки, не допуск до іспитів та заліків).
6. Забезпечити проживання або підвезення до місця навчання і у зворотному напрямку (до місця проживання) здобувачів профільної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти, вищої освіти, які навчаються не за місцем проживання (за потреби - спеціальнообладнаним транспортом, доступним для осіб з обмеженими можливостями та інших мало мобільних груп населення).

Література

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] // ВРУ. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс] // ВРУ. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

СЕКЦІЯ 2

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ, ГАЛУЗЕЙ ТА ІНФРАСТРУКТУРИ

Гудзь П. В.

доктор економічних наук, професор
Куявсько-Поморська школа вища,
м. Бидгощ, Польща

Гудзь М. В.

доктор економічних наук, професор
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА В ПАРАДИГМІ ВІДТВОРЕННЯ

Характерна ознака сьогоденної економіки, навіть за умов COVID-19, – це нарощування впливу економіки нового типу, яка заснована на мережевих сервісах, тобто цифровій або електронній економіці, або економіці віртуального світу. Залежно від методик визначення оцінок розмірів цифрової економіки, її частка коливається від 4,5 до 15,5 відсотка світового ВВП [1, р.4]. Привабливість галузі для бізнесу детерміновані кумулятивним ефектом – вкладений у цифрові технології долар за останні три десятиліття додав у середньому 20 дол. до ВВП [2].

Метою роботи є аналітичне дослідження розвитку інноваційної економіки цифрового типу, яка перебирає на себе провідні ознаки конкурентності національної економіки та бізнесу, в контексті відтворювального процесу. Одразу слід зазначити, що в науковій літературі та на практиці має місце термінологічна невизначеність, розбіжність поглядів на суть і зміст нової економіки, оскільки часто дослідники зводять її сутність до інтернету чи мереж, платформи чи інформаційних технологій, нових методів управління бізнесом або новітніх віртуальних технологій.

В більшій мірі розширене бачення цифрової економіки надано в урядовому документі «Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою»: цифрова економіка — це тип економіки, де ключовими факторами та засобами виробництва є цифрові дані (бінарні, інформаційні тощо) та мережеві транзакції, а також їх використання як ресурсу, що дає змогу істотно збільшити ефективність та продуктивність діяльності та цінність для отриманих продуктів та послуг [3]. Однак, важко уявити економіку без людей та цифрових компетентностей.

Цифрова економіка операційно представлена на усіх етапах відтворювального циклу продукту, це по суті Industry 4.0, що складає економічну і технологічну основу четвертої індустріальної революції.

Цифрономіка сьогодні - це штучний інтелект, роботизація, електронні гроші, промислова біологія, обробка великих масивів даних Big Data, 3D промисловий друк, безпілотний транспорт, дрони, блокчейн і крипто валюти, 4G зв'язок, Е-уряд та сервісизація державних і муніципальних управлінських та адміністративних послуг (сервіс «Дія») тощо.

В управлінні бізнесом сучасні цифрові технології у найбільшій мірі задіяні для вирішення завдань управління ланцюгами поставок – для оптимізації та контролю циклу закупок сировини, виробництва матеріальних благ і їх подальшу дистрибуцію, а також для планування ресурсів підприємства і управління взаємовідносинами з клієнтами.

У відтворювальній фазі цифрової економіки етап виробництва – це не тільки використання інформаційних технологій, програмних продуктів на стадії проектування, конструювання, але і інтелектуалізація виробу, уречевлені ноу хау, дизайн, але й сам процес виробництва. Він проявляється у технологічних новаціях 3D, 4D, 5D-технологій виготовлення матеріалів, напівфабрикатів, деталей, вузлів тощо.

Для виробника на позитивний еволюційний та сприятливий для економіки цикл вказують сформовані нові цінності: вигоди на економії ресурсів; легкість масштабування; скорочення Time2market; розширення збутової мережі. Вважається, що в процесі та після економічної кризи, детермінованої світовою пандемією COVID-19, трансформація всіх секторів та ринків, зокрема у формі оцифрування, може сприяти виробництву товарів та послуг більш високої якості із зниженими витратами.

Етап обміну і розподілу пов'язаний із дистрибутивними і логістичними відносинами та зв'язками агентів ринку. Саме тут цифрова платформа дозволяє скоротити традиційний відтворювальний процес з моделі – виробництво — обмін – розподіл – споживання (ВОРТ) до моделі виробництво – цифрова економіка – споживання (ВЦС). Тобто для цифрової економіки властивим є переміщення ринкових процесів обміну і розподілу продукту до мережевого простору.

Таким чином створюється нова конфігурація економічного простору та ринку в цілому.

Подібний візерунок економічних відносин не є штучно створеним, як це може видатися, на перший погляд.

Для бізнесу посередників вигоди також очевидні – швидкість трансакцій, економія ресурсів, підвищення ефективності логістичних операцій.

Для бізнесу цифрова економіка дає можливість більш високого контролю створення ланцюгів вартості у різних бізнес-моделі на цифровій платформі.

Складовими операційного процесу цифрової економіки є технологічно-інформаційні блоки: IoT Monitor – Marketer – OBL (Omni bulk messaging). Підключення IoT та M2M у всьому світі дозволяє забезпечити повну видимість, управління подіями та контроль від мережі до крайніх пристроїв, з першочерговою безпекою. Omni bulk messaging – це омніканальні маркетингові технології. Платформа обміну повідомленнями Omni для бізнес-мережі. Різні

оператори надають різноманітні канали мобільного зв'язку, щоб реально з'єднуватися та спілкуватися з цільовою аудиторією, а також ефективно досягати потенційних клієнтів.

Етап споживання в меншій мірі, але пов'язаний із парадигмою цифрової економіки. Споживач економить час на вибір і придбання товарів і послуг, має більш виважений вибір варіанту споживчого рішення, детермінований інформаційним супроводженням тощо. Окрім того, цифрова економіка сприяє створенню нових робочих місць в цифрових послугах, особливо для висококласних кваліфікованих фахівців, а також появи нових форм цифрової діяльності для менших кваліфікованих працівників.

За оцінками вітчизняних фахівців, питома вага цифрової економіки в Україні коливається в межах 3–4% від ВВП, а до 2025 р. може подвоїтися. Аналіз прийнятої Урядом України дорожньої карти реалізації стратегії розвитку цифрової економіки попри її піонерний та позитивний зміст, вказує на відсутність інструментів досягнення конкретних цілей із розвитку цифрономіки

Кволий характер розвитку складових цифрової економіки підтверджується результатами зарубіжних досліджень. Так, слабкими сторонами розвитку вітчизняної цифрономіки є: мала кількість абонентів мобільного широкосмугового зв'язку, неефективна кібербезпека, розвинуте програмне піратство, недостатнє фінансування технологічного розвитку, низькі цифрові компетенції споживачів. Натомість, сильними сторонами визначаються: позитивна динаміка інвестицій в телекомунікації, активізації у секторі ІТ-бізнесу, швидкість інтернет-підключень, е-демократія, використання великих даних і якості навчання [2]. За показниками цифровізації Україна перебуває посередині серед 139 досліджуваних країн, що відносить її до маргінальних.

Отже, в Україні залишається малорозвиненою інфраструктура інформаційних ринків, інтернету, мережевих каналів зв'язку, зазначається низька технологічна освіченість споживачів та загальний синдром “застарілих технологій”. Для активізації розвитку цифрової економіки необхідна розробка конкретних фінансових, податкових, митних, банкових інструментів впливу на бізнес (пропозиція) та громадян (попит), які б прискорювали розробку, впровадження, виробництво технологій SMART- економіки, та нарощували та капіталізували цифрові компетенції у громадян.

Література

1. Digital economy report 2019. Value creation and capture: implications for developing countries. United Nations conference on trade and development. 2019, United Nations. 12 p.
2. Хаустов Володимир. Цифрова економіка: як тобі служитиметься? Дзеркало тижня. 2019. Вип. 39. 18-25 жовтня
3. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.

Коваленко О. М.

доктор економічних наук, професор
Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса, Україна

Станіславик О. В.

кандидат економічних наук, доцент
Одеський національний політехнічний університет
м. Одеса, Україна

Моргунова Т. І.

кандидат технічних наук, доцент
Одеський державний університет внутрішніх справ. Херсонський факультет
м. Херсон, Україна

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Для успішного існування на ринку підприємствам необхідно оновлювати свою продукцію, впроваджувати управлінські, виробничі та організаційні нововведення. Підприємства, які успішно реалізують інноваційну діяльність, мають величезні переваги.

Інноваційна діяльність – це діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок для розширення і оновлення номенклатури і поліпшення якості продукції, що випускається, вдосконалення технології виготовлення з подальшим впровадженням та ефективною реалізацією на внутрішньому і зарубіжних ринках. Інноваційна діяльність передбачає цілий комплекс наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, які у своїй сукупності призводять до інновацій.

Інновація має чітку орієнтацію на кінцевий результат прикладного характеру, вона завжди повинна розглядатися як складний процес, який забезпечує певний технічний і соціально-економічний ефект [1].

Інновація – кінцевий результат інноваційної діяльності, що одержав втілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або вдосконаленого технологічного процесу, використовуваного в практичній діяльності, або в новому підході до соціальних послуг.

Терміни «інновація» та «інноваційний процес» не однозначні, хоча і близькі. Інноваційний процес пов'язаний із створенням, освоєнням і поширенням інновацій.

Можна виділити три логічних форми інноваційного процесу: простий (натуральний); простий міжорганізаційний (товарний); розширений.

Простий інноваційний процес передбачає створення і використання нововведення усередині однієї і тієї ж організації, нововведення в цьому випадку не приймає безпосередньо товарної форми.

При простому міжорганізаційному інноваційному процесі нововведення виступає як предмет купівлі-продажу. Така форма інноваційного процесу означає відділення функції творця і виробника нововведення від функції його споживача.

Нарешті, розширений інноваційний процес проявляється у створенні все нових і нових виробників нововведення, порушенні монополії виробника-піонера, що сприяє через взаємну конкуренцію вдосконаленню споживчих властивостей товару, що випускається.

В умовах товарного інноваційного процесу діє як мінімум два господарських суб'єкта: виробник (творець) і споживач (користувач) нововведення. Якщо нововведення є технологічним процесом, його виробник і споживач можуть поєднуватися в одному господарському суб'єкті.

У міру перетворення інноваційного процесу в товарний можна виділити дві його фази:

1. Створення та розповсюдження.

Створення інновації – послідовні етапи наукових досліджень, дослідно-конструкторських робіт, організація дослідного виробництва і збуту, організація комерційного виробництва, тобто коли ще не реалізується корисний ефект нововведення, а тільки створюються передумови такої реалізації.

Розповсюдження інновації – це перерозподіл суспільно-корисного ефекту між виробниками нововведення, а також між виробниками і споживачами. Це інформаційний процес, форма і швидкість якого залежить від потужності комунікаційних каналів, особливостей сприйняття інформації господарюючими суб'єктами, їх здібностей до практичного використання цієї інформації і т.п.

2. Дифузія нововведення.

Дифузія інновації – процес, за допомогою якого нововведення передається по комунікаційним каналам між членами соціальної системи в часі. Іншими словами дифузія – це поширення вже один раз освоєної і використаної інновації в нових умовах або місцях застосування.

Одним з важливих чинників поширення будь-якої інновації є її взаємодія з відповідним соціально-економічним оточенням, істотним елементом якого є конкуруючі технології.

Інноваційна діяльність (НДДКР і впровадження їх результатів у виробництво) є однією з основних сфер діяльності будь-якої організації. Сфера НДДКР безпосередньо пов'язана з маркетингом, причому цей зв'язок двосторонній. Підрозділи НДДКР повинні спиратися у своїй діяльності на маркетингові дослідження потреб і стану ринку, і, отже, вони повинні працювати за завданнями служб маркетингу. З іншого боку, відстеження тенденцій науково-технічного процесу, прогнозування та власне розробка нових виробів вимагають з боку підрозділів сфери НДДКР постановки завдань маркетинговим службам з проведення відповідної оцінки ринкового потенціалу нових виробів. Специфіка інновації як об'єкта управління передбачає особливий характер діяльності інноваційного менеджера. Крім загальних вимог, зокрема творчий характер, аналітичні здібності та ін., він

повинен бути істинним професіоналом, знати виробничо-технологічну область інновації; стан ринку інноваційного продукту, ринку інвестицій; організацію інноваційної діяльності з розробки та освоєння нових видів продукції і надання нових видів послуг; володіти фінансово-економічним аналізом інноваційно-виробничої та інвестиційної діяльності; знати основи трудових відносин і мотивації праці персоналу, правове регулювання та види державної підтримки інноваційної діяльності. Особлива увага повинна приділятися підготовці і прийняттю управлінських рішень, а також контролю на кожному етапі його проходження.

Кінцева мета інноваційного менеджменту полягає в підвищенні ефективності використання ресурсів і забезпечення раціонального функціонування суб'єктів інноваційної діяльності [2].

Інноваційна діяльність включає не тільки інноваційний процес по еволюційному перетворенню наукового знання в нові види продуктів, технологій і послуг, але і маркетингові дослідження ринку збуту товарів, їх споживчих властивостей, конкурентного середовища, а також комплекс технологічних, управлінських, і організаційно-економічних заходів, які в своїй сукупності призводять до інновацій, нового підходу до інформаційних, консалтингових, соціальних та інших послуг.

Інноваційна діяльність носить альтернативний характер. Вона може здійснюватися не тільки на будь-якому з етапів інноваційного процесу, а й поза ним в процесі придбаних патентів, ліцензій, розкриття ноу-хау, корисних ідей.

Крім того, в сферу інноваційної діяльності включається модифікація продуктів, що користуються попитом на товарному ринку, шляхом доопрацювання конструкцій і застосування нових технологічних процесів з метою поліпшення експлуатаційних параметрів, зниження собівартості виготовлення, отримання додаткового прибутку.

Інноваційна діяльність в сфері технологічної підготовки виробництва спрямована на оновлення обладнання, приладів і оснащення, освоєння нових способів підвищення якості продукції, організації і планування виробничих процесів. Механічна обробка предметів праці послідовно на основі інноваційної діяльності поступається місцем безперервним фізико-хімічних процесам. Отримує розвиток планарна технологія – високопродуктивний метод групового виготовлення напівпровідникових приладів і інтегральних схем для логічних і запам'ятовуючих пристроїв.

Технологічні напрями інноваційної діяльності забезпечують підвищення експлуатаційних показників нових виробів, знижують витрати праці і матеріалів. При цьому кожна з технологічних НДР на порядок вище за витратами в порівнянні з вартістю ДКР і забезпечує успіх комерціалізації виробленої і реалізованої продукції [3].

Інноваційна діяльність підприємства спрямована, перш за все, на підвищення конкурентоспроможності продукції, що випускається.

Конкурентоспроможність – це характеристика товару (послуги), що відображає його відмінність від товару-конкурента як за ступенем відповідності конкретній потребі, так і за витратами на її задоволення. Два

елементи – споживчі властивості і ціна – є головними складовими конкурентоспроможності товару (послуги). Однак ринкові перспективи товарів пов'язані не тільки з якістю і витратами виробництва. Причиною успіху або невдачі товару можуть бути й інші (нетоварні) фактори, такі, як рекламна діяльність, престиж фірми, пропонований рівень обслуговування.

По суті, основа успішної інноваційної діяльності полягає в підпорядкуванні інтересів фірми цілям розробки, виробництва і збуту конкурентоспроможної продукції. На перший план ставиться орієнтація на довготривалий успіх і на споживача. Керівники компаній розглядають питання прибутковості з позицій якості, споживчих властивостей продукції, конкурентоспроможності.

В підсумку відзначимо, що рушійною силою конкуренції є стимул до нововведень. Саме на основі нововведень вдається підвищувати якість продуктів (послуг), збільшувати корисний ефект товару, тим самим домагатися конкурентної переваги даного товару. Забезпечення ж конкурентоспроможності товару вимагає новаторського, підприємницького підходу, суттю якого є пошук і реалізація інновацій.

Література

1. Ілляшенко С. М. Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу: монографія. Суми: Університетська книга, 2008. 615 с.
2. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти: Монографія. Вип. 3 / За ред. д.е.н., доц. О. М. Коваленко, д.е.н., проф. Є. І. Масленнікова. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 634 с.
3. Ковтуненко К. В., Коваленко О. М., Станіславик О. В. Менеджмент зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності (для магістрів): навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 505 с.

Меджибовська Н. С.

доктор економічних наук, професор
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ АКТИВНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ В ВІДКРИТИХ ТОРГАХ НА PROZORRO

Дане дослідження присвячене аналізу активності фізичних осіб-підприємців (ФОПів) в публічних закупівлях в Україні. ФОПи є найбільш масовими представниками суб'єктів господарювання в Україні і станом на 2018 рік складали 80,65% від їх загальної кількості, але за обсягом реалізованої продукції – тільки 7,63%. Також треба зазначити, що переважна більшість ФОПів – це суб'єкти малого підприємництва (99,97% та 96,06% з точки зору загальної кількості і обсягу реалізованої продукції відповідно). Більш того,

переважна більшість суб'єктів малого підприємництва – це суб'єкти мікропідприємництва (99,24% і 94,80 відповідно) [1].

В даному дослідженні приділено увагу участі ФОПів в основній конкурентній процедурі закупівлі – відкритих торгах, що відбуваються в системі публічних закупівель ProZorro. В 2018 році ця процедура закупівлі склала 38,80% очікуваної вартості всіх закупівель, в яких ФОПи приймали участь, що значно більше, ніж загалом по всім суб'єктам господарювання, і є максимальним значенням за параметром очікуваної вартості для ФОПів (таблиця 1). Для розрахунку використовуємо відбір «завершений лот закупівлі» (не враховуємо статуси лота "неуспішний" і "скасований", а також статус "активний лот", що не релевантно при аналізі закупівель за 2018 рік). Для очищення даних від нерелевантних записів застосовуємо також статус закупівлі "завершена закупівля" лот (не враховуємо статуси "закупівля не відбулася", "закупівля скасована" і різні статуси, які свідчать про активність тендера).

Таблиця 1

Доля процедур закупівлі за окремими параметрами, 2018р., %

Процедура закупівлі	За кількістю тендерів		За очікуваною вартістю	
	ФОПи	Усі суб'єкти господарювання	ФОПи	Усі суб'єкти господарювання
Допорогова закупівля	23,47	15,04	11,00	11,51
Процедура звітування про укладений договір	68,18	72,34	33,01	16,32
Переговорна процедура	0,77	2,46	2,40	10,66
Переговорна процедура за нагальною потребою	0,04	2,13	0,13	5,23
Відкриті торги	7,40	7,45	38,80	23,48
Відкриті торги із публікацією англ. мовою	0,08	0,45	5,26	29,54
Переговорна процедура (для потреб оборони)	0,07	0,13	9,39	3,25

Джерело: складено автором за [2]

Оцінку активності ФОПів в відкритих торгах ми проводили з точки зору залежності від рівня розвитку регіону їх реєстрації.

З цією метою були вивчені процедури відкритих торгів з точки зору параметрів кількості процедур, очікуваної вартості, економії, середньої кількості учасників і кількості унікальних учасників, а також проведено кореляційний аналіз залежності даних показників від абсолютних показників розвитку відповідних регіонів (таблиця 3).

За основу порівняння взято регіональні показники за попередній рік, оскільки на момент проведення дослідження доступними є дані державної

служби статистики України за розміром валового регіонального продукту тільки за 2017 рік (таблиця 2).

Таблиця 2

Показники регіональної статистики за 2017 рік

Найменування області	Населення (осіб), X1 на 01.01.2018	Валовий регіональний продукт (млн. грн.), X2
Вінницька	1 575 808	92 427
Волинська	1 038 457	51 972
Дніпропетровська	3 231 140	313 830
Донецька	4 200 461	166 404
Житомирська	1 231 239	61 470
Закарпатська	1 258 155	43 043
Запорізька	1 723 171	130 377
Івано-Франківська	1 377 496	63 850
Київська	4 688 806	856 228
Кіровоградська	956 250	53 031
Луганська	2 167 802	30 285
Львівська	2 529 608	147 404
Миколаївська	1 141 324	69 371
Одеська	2 383 075	149 530
Полтавська	1 413 829	150 904
Рівненська	1 160 647	48 836
Сумська	1 094 284	56 530
Тернопільська	1 052 312	40 747
Харківська	2 694 007	187 454
Херсонська	1 046 981	47 868
Хмельницька	1 274 409	63 882
Черкаська	1 220 363	73 176
Чернівецька	906 701	28 591
Чернігівська	1 020 078	56 672

Джерело: складено автором за [1]

Дані про участь ФОПів в відкритих торгах по регіонах України представлено в таблиці 3.

Результати кореляційного аналізу наведені в таблиці 4.

Кореляційний аналіз показав високу (за шкалою Чеддока) залежність між активністю ФОП у відкритих торгах (за винятком показника середньої кількості учасників) та регіональними показниками. Таким чином, з достатньою мірою впевненості ми можемо констатувати пряму залежність між активністю ФОПів в процедурах відкритих торгів і рівнем валового регіонального продукту та кількості населення в регіоні їх реєстрації.

Таблиця 3

Показники активності ФОП, що зареєстровані в конкретній області, у відкритих торгах, 2018 р.

Найменування області, в якій зареєстровано ФОП	Відкриті торги				
	Кількість тендерів	Очікувана вартість	Економія	Середня кількість учасників	Кількість унікальних учасників
	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5
Вінницька	1 089	712 022 385	79 577 987	2,51	414
Волинська	402	249 121 057	27 999 709	2,70	157
Дніпропетровська	2 530	1 536 981 012	148 091 771	3,45	887
Донецька	1 112	871 574 084	77 158 778	3,44	450
Житомирська	795	465 440 044	64 300 327	3,71	265
Закарпатська	286	233 663 333	22 322 613	4,01	178
Запорізька	1 009	551 549 895	52 478 613	3,28	382
Івано-Франківська	538	371 328 349	34 852 739	2,89	275
Київська	4 212	2 860 452 856	266 605 481	2,88	1341
Кіровоградська	533	291 028 299	31 015 841	3,44	181
Луганська	439	289 782 935	26 623 549	2,85	146
Львівська	1 159	889 006 990	78 575 335	3,03	492
Миколаївська	705	428 515 547	54 639 355	3,64	225
Одеська	806	518 341 260	54 131 048	3,53	370
Полтавська	1 284	632 721 015	101 613 723	3,50	244
Рівненська	368	206 899 375	26 230 601	4,13	198
Сумська	711	420 387 601	46 403 209	3,21	285
Тернопільська	310	229 487 427	27 093 174	3,35	155
Харківська	2 360	1 496 664 679	124 597 993	3,09	843
Херсонська	516	245 604 515	33 189 820	4,06	139
Хмельницька	577	250 273 480	37 143 642	3,71	206
Черкаська	815	617 522 060	53 993 971	3,13	303
Чернівецька	316	212 072 605	23 313 485	3,16	146
Чернігівська	678	419 299 901	47 439 340	3,52	260

Джерело: складено автором за [2]

Таблиця 4.

Кореляційна таблиця зв'язку між активністю ФОПів у відкритих торгах і регіональними показниками

Y/X	Відкриті торги				
	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5
X1	0,80	0,84	0,79	0,25	0,83
X2	0,94	0,95	0,95	0,24	0,91

Література

1. Статистична інформація [Електронний ресурс]. Державна служба статистики України. 2020. Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Професійний модуль аналітики [Електронний ресурс]. ProZorro. 2018. Режим доступу до ресурсу: <http://bipro.prozorro.org>.

Метеленко Н. Г.

доктор економічних наук, професор
Інженерний інститут Запорізького національного університету
м. Запоріжжя, Україна

СИСТЕМНІ КРИЗИВ ЕКОНОМІЦІ ПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ: ІДЕНТИФІКАЦІЯ У НАПРЯМУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Дослідження процесів поширення кризових явищ в різних сферах економіки України, що супроводжуються підвищенням ступеня невизначеності розвитку будь – яких подій у суспільстві; поява викликів та загроз політичного, економічного, техногенного, суспільного характеру – все це свідчить про потребу негайної розробки дієвих заходів з удосконалення організаційно-економічних механізмів функціонування підприємств промисловості. Запорізька область є промисловим регіоном, в якому функціонують підприємства переважно галузі машинобудування та металургійної галузі, тобто регіон насичений великими промисловими підприємствами, завдяки ефективному функціонуванню яких здійснюється міський розвиток, оновлюється інфраструктура міста, розвивається соціально-побутова сфера, створюються робочі місця та підвищується добробут населення регіону.

В останні 20 років в Запорізькій області відбувались негативні структурні зрушення, які у підсумку привели до переважного підвищення частки дешевої сировинної продукції з низькою доданою вартістю та значного зниження частки високотехнологічної економічно багаторазово вигіднішої продукції з високою доданою вартістю. Тобто, галузь машинобудування поступово руйнувалась та її продукція ставала все більш неконкурентоспроможною як на вітчизняному, так і на зарубіжному ринках. Проте, деякі металургійні підприємства регіону зберегли ринки збуту продукції та успішно функціонують, але це підприємства, що випускають продукцію, яка на міжнародних ринках використовується у якості сировини для високотехнологічних виробництв. Таким чином, промислові стратегія і політика з моменту здобуття Україною незалежності фактично не передбачали заходів щодо збереження існуючих промислового, інтелектуального, освітнього, кадрового потенціалів країни. В таких умовах стихійний, тобто не керований, не регульований і не прогнозований органами державної влади перехід вітчизняної економіки на «вільні» умови господарювання призвів до безповоротних втрат у промисловості. Йдеться не тільки про руйнування та ліквідацію окремих раніше ефективних підприємств, а й про знищення деяких галузей і підгалузей промисловості.

Впродовж тривалого періоду часу, а саме до 2008 р., промислові підприємства машинобудування були експортоорієнтованими з обсягом експорту 60 – 70% від загального обсягу продажу продукції, тобто підприємства мали право на відшкодування ПДВ; отримували валютну виручку; мали широку географію постачань продукції; рентабельність товарної

продукції перевищувала 30%; фінансування виробничого розвитку та впровадження інноваційних технологій здійснювалось за рахунок власних коштів; стабільна державна підтримка дозволяла отримувати державні замовлення на виробництво продукції, що сприяло формуванню портфеля замовлень та завантаженню виробничих потужностей.

Прояв кризових явищ восени 2008 р. спонукав до реалізації відповідних антикризових заходів на українських теренах[1]. В цілому уряд розробив та направив до Верховної ради понад 160 законопроектів, що мають антикризовий характер. За оцінками аналітиків до основних зовнішніх чинників, що вплинули на формування кризових явищ 2008 – 2009 рр. слід віднести такі: світове падіння попиту на металургійну продукцію більш ніж в 2 рази, що спричинило значне падіння ціни на цю продукцію. Внаслідок цього значно скоротилася частка експорту і відповідно валютних надходжень, відповідно зменшилися обсяги виробництва. На міжбанківському ринку зріс попит на долар і курс долара змінювався з 5,6 у вересні 2008 р. на 6,8 у листопаді 2008 р., до 10,0 у другій половині грудня 2008 р., а з кінця січня 2009 року стабілізувався на рівні 8,3 грн. за 1 долар США. Такі коливання курсу валют негативно вплинули на зовнішньоекономічну діяльність експортоорієнтованих підприємств що стосується як їх закупівельної діяльності, так і комерційної діяльності з продажу готової продукції.

Загалом заходи антикризового спрямування, які здійснювалися в Україні з вересня 2008 р., можна поділити на: заходи з фінансової стабілізації (регулювання фінансового сектора, підтримка банківського сектора, валютне регулювання, покращення структури платіжного балансу); заходи макроекономічного регулювання (вплив на реальний сектор економіки, захист та стимулювання національного виробника, підтримка внутрішнього попиту); заходи соціальної політики (соціальний захист населення, стримування безробіття).

В цей же період окреслились системні проблеми підприємств машинобудівної галузі, які полягають у наступному: починаючи з 2008 року питома вага експорту продукції підприємств складає не більше 37%, що негативно позначилось на процесах мобілізації власних оборотних коштів; посилення політичної кризи та погіршення взаємовідносин між Україною та РФ призвели до подальшого скорочення потреби у продукції підприємств на енергоринку РФ; починаючи з 2009 р. основними покупцями вітчизняного електричного устаткування стають державні підприємства; взаємовідносини з державними підприємствами характеризуються тендерною процедурою закупівель, що унеможливає формування ринкової гнучкої цінової політики.

Кризи 2008 – 2009 рр. і 2013 – 2014 рр. позначились на інфляційній складовій; серед основних чинників стрімкого зростання цін були такі: стрімка та обвальна девальвація гривні; адміністративне підвищення житлово-комунальних тарифів; нестабільність фінансового ринку України, починаючи з 2009 р. призвела до фінансової кризи та неспроможності підприємств промисловості обслуговувати кредитні ресурси; окреслені фінансові втрати неминуче призвели до

стійких збитків впродовж тривалого періоду, що викликало втрату фінансової стійкості більшості промислових підприємств Запорізького регіону.

В обидва кризові періоди (2008 – 2009 рр. і 2013 – 2014 рр.) фінансові результати діяльності у промисловості демонстрували стрімкий обвал[2].

Економічною передумовою тривалої збиткової діяльності промислових підприємств (втратою економічної безпеки) є низька, у порівнянні з європейською продукцією, конкурентоспроможність продукції вітчизняного виробника. Це питання навіть не одного десятиріччя, тому його вирішення можливе лише за умов: повного переоснащення виробничих систем (обладнання) промислових підприємств; впровадження новітніх технологій; використання прогресивних матеріалів; розробки нових видів продукції, що потребує значних капіталовкладень.

Розглядаючи промислове підприємство як відкриту соціально-економічну систему, ідентифікувати рівень економічної безпеки доцільно в кожній функціональній складовій підприємницької діяльності: виробничій, комерційній, фінансовій, управлінській та складовій сталого розвитку. Відновлення економічної безпеки у промисловості це складний та довготривалий процес, який потребує системного підходу, тому і функціональні сфери ідентифікації економічної безпеки промислового підприємства доцільно розглядати з системних позицій, ґрунтуватись вони повинні на процесному підході, а процеси – здійснюватись та удосконалюватись з урахуванням постійного моніторингу впливу систематизованих чинників.

Література

1. Глобальна фінансова криза 2008 року. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>(дата звернення 14.04.2020).

2. Україна: від кризи до кризи. URL: http://razumkov.org.ua/upload/ukraine-vid_kryzy_doKryzy.pdf (дата звернення 15.04.2020).

Філіпішина Л. М.

доктор економічних наук, професор

Буханець В. О., студентка

Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова
м. Первомайськ, Україна

БІЗНЕС-МОДЕЛІ ТА СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Проблеми економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності в умовах інформаційно-технологічної революції можуть бути вирішені за допомогою ефективних стратегій інноваційного розвитку. В умовах динамічного розвитку ринкового середовища, в якому функціонує підприємство, єдино правильним напрямом розвитку підприємства залишається інноваційний. Під інноваційною стратегією, як правило, розуміють погоджену сукупність інноваційних рішень, що здійснюють

визначальний вплив на діяльність підприємства. Інноваційна стратегія забезпечує ефективну динаміку розвитку процесу відтворення на підприємстві.

Головні завдання інноваційної стратегії:

- ефективний розподіл і використання наявних ресурсів і можливостей, необхідних для розвитку на основі інновацій і інноваційної діяльності (потенціалу інноваційного розвитку);

- адаптація до змін умов зовнішнього середовища шляхом пошуку нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства, приведення у відповідність внутрішніх можливостей розвитку до зовнішніх, які генеруються ринком.

Розглянемо детальніше особливості формування (розробки) інноваційної стратегії розвитку підприємства[2, с. 82]. Її доцільно розглядати на трьох рівнях узагальнення:

1) корпоративному, на якому розробляються загальні засади інноваційної стратегії як складової загальноекономічної стратегії розвитку (поряд з маркетинговою, кадровою, фінансовою, технологічною та іншими складовими), проводиться її взаємне узгодження з іншими функціональними стратегіями. Особливу увагу слід приділяти взаємному узгодженню інноваційної, маркетингової та фінансових стратегій, які, власне, і визначають успіх інноваційної діяльності, у тому числі товарних інновацій;

2) бізнес-рівні, що передбачає розробку в межах інноваційної стратегії заходів щодо розроблення й упровадження інновацій для кожної зі стратегічних зон господарювання (для кожного з бізнес-проектів, які охоплюють окремий ринок, його сегмент чи нішу або окрему товарну групу). На цьому рівні приймають стратегічні рішення щодо модифікації існуючої товарної номенклатури й товарного асортименту, які передбачають генерування ідей нових (модифікованих) товарів і їх відбір, розроблення задуму товарів і перевірку;

3) власне товарному рівні, на якому розробляють товарну інноваційну стратегію і маркетингові програми з просування кожної з товарних інновацій (у межах окремих бізнес-проектів) на ринку. Вони містять: аналіз поточної маркетингової ситуації на ринку і перспектив її розвитку, аналіз ринкових позицій і перспектив підприємства та його продукції (як традиційної, так і нової), детальний опис комплексу маркетингу для кожної асортиментної групи і товарної одиниці [1, с. 132].

Бізнес-модель підприємства доцільно трактувати як сукупність елементів, які характеризують принципово відмінну від конкурентів логіку його функціонування, на основі використання ключових компетенцій, для максимально ефективного розподілу стратегічних ресурсів у системі бізнес-процесів із метою створення продукту (послуги), що відповідає пріоритетам споживачів.

Можна виокремити 5 змістовних блоків, які об'єднують основні елементи бізнес-моделі підприємства [4, с. 203]:

I Блок «Зміст цінності» (що визначає ключові напрямки бізнесу (бізнеспортфель);

II Блок «Створення цінності» (акумулює в собі опис матеріальних і нематеріальних активів, що беруть участь у створенні споживчої цінності, визначення партнерів, постачальників і моделі взаємовідносин з ними, застосовуваних технологій, а також структур і функцій, необхідних для створення обраної споживчої цінності);

III Блок «Реалізація цінності» (характеризує цільові сегменти ринку, конкурентів, способи та канали збуту);

IV Блок «Управління» (описує управлінські відносини, що забезпечують взаємодію всіх елементів керованої системи бізнесу);

V Блок «Генерування грошових потоків» (відображає способи і методи формування кінцевого результату господарської діяльності в перетвореній (фінансовій) формі).

Можна запропонувати такі стадії інноваційного процесу розробки товару (послуги), як одного з елементів бізнес-моделі:

- генерація ідеї, розвиток концепції, оцінка придатності (аналіз особливостей споживача, конкурентів, активний пошук, аналіз категорії, мозковий штурм). Існує достатньо багато джерел ідей, пропозицій і зауважень, що приводять до появи нових товарів. Компанія повинна реагувати на зауваження і пропозиції, що надходять від: споживачів; робітників компанії, особливо служби збуту; постачальників; каналів розподілу; внутрішнього підрозділу, що здійснює науково-дослідницькі роботи; підприємців, які звертаються у великі компанії з власними ідеями або товарами;

- тестування концепції;
- розробка товару;
- тестування товару;
- тестування ринку;
- прийняття позитивного або негативного рішення.

Можна визначити такі варіанти застосування бізнес-моделі на практиці:

- для оцінки й аналізу ефективності бізнесу компанії порівняно з іншими аналогічними компаніями;
- для оцінки потенціалу й інвестиційної привабливості бізнесу компанії в майбутньому;
- для оптимізації бізнесу компанії з точки зору стратегії та з точки зору—максимізації і утримання цінності, яку компанія створює для клієнтів і інших зацікавлених в її бізнесі осіб [3, с. 21].

Отже, інновація підприємства повинна розглядатися за напрямками, які визначаються елементами бізнес-моделі, що реалізовується підприємством. Ключовими елементами бізнес-моделі будь-якого підприємства є: сегменти споживачів, типи взаємовідносин з ними; цінність, яку пропонує підприємство на основі своїх продуктів і послуг; канали постачання цієї цінності процеси ключових видів діяльності, а також ключові партнери; активи, які компанія

використовує для створення цінності; фінансова модель компанії, що визначає структуру її витрат і грошові потоки.

Література

1. Гриньов А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління / А. В. Гриньов. – Х.: ІНЖЕК, 2003. – 308 с.
2. Заблоцький Б. Ф. Економіка й організація інноваційної діяльності: навч. посіб. / Б. Ф. Заблоцький. – Львів : Новий Світ-2000, 2008. – 456 с
3. Філіпішина Л.М. Управління системою сталого економічного розвитку підприємства: теорія, методологія і практика: монографія./ Л.М. Філіпішина – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2017.- 344с.
4. Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С. М. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник. – Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. – 120 -140с.

Бондар Ю. А.

к.е.н, доцент, доцент кафедри менеджменту, економіки та туризму
Льотна академія Національного авіаційного університету

Легінькова Н. І.

к.е.н, доцент, доцент кафедри менеджменту, економіки та туризму
Льотна академія Національного авіаційного університету

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

В останню чверть XX століття людство вступило в нову стадію свого розвитку - стадію побудови постіндустріального суспільства, яке є результатом соціально-економічної революції, яка відбувається в сучасному світі. Відомо, що в основі кожної соціально-економічної революції лежать свої специфічні технології, виробничо-технологічні системи і виробничі відносини. Для постіндустріального суспільства цю роль, перш за все, відіграють інформаційні технології і комп'ютеризовані системи, високі виробничі технології, які є результатом нових фізико-технічних і хіміко-біологічних принципів, і засновані на них інноваційні технології, інноваційні системи та інноваційна організація різних сфер людської діяльності. Її кінцевим результатом, на наше переконання, має стати створення нової форми організації економіки - інноваційна економіка [1].

Проведений аналіз сучасних тенденцій розвитку економіки провідних західних країн говорять про те, що інноваційна економіка - це економіка суспільства, заснована на знаннях, інноваціях, на доброзичливому сприйнятті нових ідей, нових машин, систем і технологій, на готовності їх практичної реалізації в різних сферах людської діяльності. Вона виділяє особливу роль знань та інновацій, перш за все, знань наукових. В інноваційній економіці під

впливом наукових та технологічних знань традиційні сфери матеріального виробництва трансформуються та радикально змінюють свою технологічну основу, бо виробництво, що не спирається на нові знання та інновації, в інноваційній економіці виявляється нежиттєздатним.

Базовими поняттями інноваційної економіки є інновація, інноваційна діяльність, інноваційна інфраструктура. Інновації, інноваційна діяльність, інноваційні процеси - поняття, що мають в даний час самі різноманітні та широкі тлумачення. Розвиненість та поширення цих понять на процеси, що відносяться до всього нового, включаючи нові ідеї та винаходи, нові наукові досягнення, нові знання і технології, нові результати фундаментальних та пошукових науково-дослідних робіт тощо, породжуються побутовим поданням та змішанням двох понять: інноваційне та нове.

Широке тлумачення інноваційної діяльності, як нового, охоплює все, що розуміється під науково-технічним прогресом, зміщує наукові і інноваційні пріоритети, породжує хибні уявлення про однаковості вимог до інфраструктур, що забезпечує інноваційний розвиток. Для обґрунтування цієї тези будемо виходити з такого розуміння науково-технічного прогресу: науково-технічний прогрес доцільно розділити умовно на дві головні взаємопов'язані та взаємодоповнюючі складові – складову науково-технічних досягнень та складову виробничо-технічних досягнень.

У першому випадку результатами науково-технічного прогресу є наукові досягнення - нові знання, нові науково-технічні ідеї, відкриття та винаходи, нові технології на принципово нових фізико - хіміко - біологічних принципах.

У другому випадку результатами науково-технічного прогресу є виробничо-технічні досягнення - інновації, створення яких передбачає:

- професійно цілеспрямований розвиток та доведення результатів науково-технічних досягнень до створення нових технологій, нових систем, машин, обладнання, нових методів організації та планування виробництва тощо;
- практичну реалізацію споживачеві створених результатів виробничо-технічних досягнень або через ринок, або через механізм «замовлення – виконання»;
- забезпечення ефективного використання та експлуатації створеного інноваційного продукту;
- дослідження і отримання нових науково-технічних досягнень, необхідних для створення та реалізації затребуваних ринком або замовником інновацій.

Формування інноваційної економіки потребує значних фінансових ресурсів, тому переваги від застосування інноваційної моделі отримали перш за все багаті країни. Для економік, що розвиваються, досягнення переваг залежить від ефективності їх спеціальної інноваційної політики проривного типу, що полягає в дієвому державному стимулюванні прогресивної структурної перебудови економіки та реформуванні сфер освіти, науки,

інноваційної діяльності на основі наявного науково-технічного потенціалу та з урахуванням світових тенденцій науково-технічного розвитку [2].

З вищевикладеного можна зробити висновок, що під інноваційною діяльністю слід розуміти діяльність колективу людей, спрямовану на реалізацію в суспільній практиці «під ключ» виробничо-технічних досягнень - інновацій, застосування існуючих прогресивних технологій, систем, машин та устаткування на базі використання та впровадження науково-технічних досягнень вітчизняної та світової науки і техніки. Вона повинна забезпечити усунення розриву між наявним обсягом і рівнем вже отриманих і перевірених науково-технічних досягнень та їх застосування на підприємствах.

Звідси випливає, що насичення інноваційної активності - найважливіша умова формування ефективної інноваційної економіки.

Література

1. Інноваційний характер сучасної економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dn.khnu.km.ua/dn/k_default.aspx?M=k1027&T=037&lng=1&st=0.
2. Аналітична доповідь центру Разумкова. Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uceps.org/additional/analytical_report_NSD55_ukr.pdf.

Гайденко О. М.

кандидат технічних наук, старший науковий співробітник

Кренців Я. І.

завідувач сектору маркетингу та інформаційно-консалтингового
забезпечення інноваційного розвитку

Інститут сільського господарства Степу НААН,
м. Кропивницький, Україна

ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА ЦЕНТРАЛЬНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

Інститут сільського господарства Степу Національної академії аграрних наук України (ІСГС НААН) – єдина в регіоні науково-дослідна установа аграрного профілю, яка є головною установою Центру наукового забезпечення АПВ Кіровоградської області, а розпочала свою діяльність у 1912 році зі створення Аджамської сільськогосподарської дослідної станції.

ІСГС НААН наукову діяльність спрямовує на вирішення актуальних для сільськогосподарського виробництва питань, виходячи з потреб агропромислового комплексу Центрального регіону. Науковці установи, спільно з фахівцями Департаменту АПР Кіровоградської ОДА та під методичним керівництвом провідних науково-дослідних установ системи НААН, визначають пріоритетні напрями наукового забезпечення, які закладаються в основу науково-технічних програм та реалізації завдань

регіональних програм науково-технічного й інноваційного розвитку області, Програми розвитку АПК Кіровоградської області до 2020 року, у розробленні проекту Стратегії розвитку області на 2021–2027 роки та Плану заходів з її реалізації на 2021–2023 роки. За період 2015–2019 років, науковцями установи розроблено та внесено 57 пропозиції законодавчим та виконавчим органам влади щодо підвищення ефективності АПК.

До основних напрямків наукових досліджень установи слід віднести:

- розробка систем сучасного землеробства у короткоротаційних сівозмінах та вдосконалення технологій вирощування с.-г. культур;
- створення і випробування нових сортів сої, ячменю, еспарцету, гібридів кукурудзи;
- насінництво нових і перспективних сортів та гібридів с.-г. культур різного екотипу;
- розробка перспективних напрямків та моделей розвитку галузі тваринництва в умовах регіону.

У 2019 році установа здійснювала дослідження за 9 ПНД НААН за 13 завданнями, 7 з яких – фундаментальні. Науковцями розробляються і впроваджуються технологічні прийоми вирощування нових сортів сої, ячменю, пшениці озимої, гороху, коріандру, гібридів кукурудзи, соняшнику, способи застосування нових регуляторів росту рослин, макро- та мікродобрив. Визначалася економічна ефективність виробництва продукції тваринництва, що сприяло отриманню максимального прибутку при оптимальних затратах виробничих ресурсів. Маркетингові дослідження підтверджують конкурентоспроможність наукових розробок установи.

У 2019 році науковцями установи проводилося випробування 13 наукових розробок, в т. ч. в галузі рослинництва – 9; зоотехнії – 2, аграрної економіки – 1, інноваційного розвитку – 1.

За результатами випробування з понад 500 нових сортів та гібридів с.-г. культур провідних селекційних Центрів України, визначено ті, що найбільше відповідають умовам недостатнього зволоження Північного Степу та на основі впровадження яких, має бути забезпечено подальше збільшення обсягів виробництва продовольчого зерна і олійної сировини в регіоні.

У 2019 році ІСГС НААН було впроваджено 29 розробок у різних галузях агропромислового виробництва у 62 агроформуваннях різних форм власності 7 областей України, на що було укладено 67 договорів на комплексне науково-консультаційне забезпечення, купівлі-продажу та трансферу інноваційної продукції.

З метою популяризації інноваційних розробок закладено науково-інноваційні та демонстраційні полігони на яких презентували більше 100 сортів та гібридів 15 сільськогосподарських культур різних селекційних центрів; проводили Дні поля, науково-практичні семінари, наради, круглі столи; надавали науково-консультаційні послуги та забезпечення науково-методичними матеріалами. Застосування науково-обґрунтованих елементів

технологій та результатів наукових досягнень сприяло підвищенню економічної ефективності ведення галузей рослинництва та тваринництва до 15 %.

З метою підтримки позитивних тенденцій (сильних сторін) діяльності наукова Установа:

- сприяє просуванню на аграрний ринок наукових розробок і сучасних технологій, які сприяють формуванню в регіонах степової зони інноваційної складової розвитку сільськогосподарського виробництва;

- має потужний кадровий потенціал, в науковій установі працює 30 дослідників, з яких 14 є дорадниками та експертами-дорадниками з різних напрямків агропромислового виробництва. Науковий потенціал – 3 доктора та 10 кандидатів сільськогосподарських, технічних та економічних наук;

- функціонує наукова бібліотека, постійно діюча виставка наукової продукції. Визначення показників якості продукції та родючості ґрунтів проводиться вимірювальною лабораторією, атестованою Українським державним центром стандартизації та сертифікації;

- з 1998 р. на базі установи функціонує Центр наукового забезпечення АПВ Кіровоградської області, до складу якого входять також Центральнотериторіальний національний технічний університет та Кіровоградська філія ДУ "Держґрунтохорона";

- володіє 28 об'єктами інтелектуальної власності (ОІВ);

- впродовж 2016–2019 років науковцями установи проводилося випробування 40 та впровадження 69 наукових розробок у 220 агроформуваннях різних форм власності 12 областей України (Кіровоградської, Київської, Житомирської, Хмельницької, Черкаської, Харківської, Полтавської, Дніпропетровської, Луганської, Миколаївської, Херсонської, Одеської);

- банк інновацій нараховує понад 94 завершених наукових розробок, що рекомендуються для освоєння в агроформуваннях області;

- налагоджено систему виїзних курсів підвищення кваліфікації керівників і спеціалістів АПВ, у 2019 році проведено: 58 семінари, конференцій, нарад; 19 "Днів поля" та "Днів відкритих дверей", 22 "Круглих столів", 20 курсів, презентацій та програм, 6 виставок, аукціонів, ярмарок. Агровиробникам Кіровоградської області та регіону було надано 6250 консалтингових послуг. Результати досліджень опубліковані в 2 монографіях та видано 17 рекомендацій, статей у газетах, журналах 127, інформаційних листків 12, виступів на радіо 26, телебаченні – 5. Проведено навчання 5535 фахівців АПК;

- в мережі Internet діє сайт установи www.agronauka.com.ua, проводиться постійна популяризація результатів наукових досліджень та напрацювань науковців у соціальних мережах;

- з метою рекламування та впровадження у виробництво високопродуктивних сортів та гібридів сільськогосподарських культур селекції наукових установ НААН щорічно закладаються 9–12 науково-технологічних та демонстраційних полігонів, де висіваються сорти і гібриди 14 сільськогосподарських культур;

сподарських культур різних селекційних центрів та НДУ системи НААН, на базі ДП “ДГ “Елітне” діють 2 модельні ферми вирощування ВРХ та свиней;

- з метою забезпечення умов для своєчасного і високоякісного проведення наукових досліджень та випробування створеної інноваційної продукції, сприяння виробництву Базового (БН) та Сертифікованого (СН) насіння сільськогосподарських культур, вирощування племінного молодняку тварин надається методична допомога та здійснюється науково-консультаційне забезпечення трансферу інновацій в підпорядкованих дослідних господарствах. Налагоджено систему бізнес-пропозицій високоякісного насіннєвого матеріалу сільськогосподарських культур і науково-консультаційних послуг установи через електронні ресурси мережі Internet.

Геселева Н. В.

кандидат технічних наук, доцент

Королік М. О., здобувач вищої освіти

Київський національний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ, СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Інновації в сучасному світі відіграють важливу роль. Саме інноваційна діяльність підприємств може забезпечити їх конкурентоспроможність як на внутрішньому ринку, так і на зовнішньому.

Інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1].

Інновації перетворюються на важливий фактор економічного розвитку країни. Стаючи потужним імпульсом прогресивної трансформації економіки та суспільних відносин, вони дозволяють задовольнити потреби суспільства за рахунок створення товарів та послуг високої якості, підняти рівень життя населення.

Європейський вибір України на шляху інтеграції у високотехнологічне конкурентне середовище зумовив необхідність формування та запровадження інноваційної моделі розвитку, яка повинна була забезпечити високі та стабільні темпи економічного зростання, вирішити певні соціальні й екологічні проблеми, забезпечити конкурентоспроможність національної економіки, підвищити експортний потенціал країни, гарантувати їй економічну безпеку та чільне місце в Європейському Союзі. Однак на практиці, інноваційний розвиток не став однією з головних характеристик зростання національної економіки України.

Одним із головних індикаторів, узагальнюючим показником для вимірювання рівня та результатів реалізації інноваційного потенціалу країни є Глобальний інноваційний індекс, у якому знаходять своє відображення основні

складники інноваційного потенціалу країн [2]. Результати дослідження позиції України за Глобального інноваційного індексу наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Оцінка позиції України за складниками Глобального інноваційного індексу [3]

Рік	2015	2016	2017	2018	2019
Місце	64	56	50	43	47

Проаналізувавши стан розвитку інноваційної діяльності в Україні за допомогою Глобального інноваційного індексу, можна зазначити, що у періоді 2015–2018 рр. спостерігається підвищення значення індексу, що свідчить про поступове поліпшення ситуації у сфері інновацій в Україні. Також варто зазначити, що у 2018 р. порівняно з 2017 р. відбулося підвищення ефективності інновацій, що дало змогу Україні посісти 43 місце серед 126 країн за даним індексом.

Також, щоб дослідити стан інновацій в Україні, необхідно оцінити обсяг фінансування інноваційної діяльності [3]. Проводячи дане порівняння, доцільно відзначити, що у 2018 р. обсяг фінансування інноваційної діяльності збільшився до 12180,1 млн. грн., при цьому частка фінансування інноваційної діяльності у співвідношенні до ВВП збільшилась з 0,3% до 0,4% (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка обсягу фінансування інноваційної діяльності, % від ВВП

Говорячи про структуру розподілу фінансового забезпечення інвестиційної діяльності в Україні, відомо, що більша частина коштів – це власні кошти підприємств. Існуюча на сьогоднішній день структура джерел фінансування не стимулює підприємства до інноваційної діяльності, оскільки існує високий ризик втратити вкладені в інновації кошти. Брак фінансування призводить до зменшення інноваційної активності підприємств, а, відповідно, до зменшення обсягу реалізованої продукції, що в кінцевому результаті спричиняє зменшення рівня ВВП [4].

Спалах коронавірусу у 2020 році виступив каталізатором економічної кризи та загальмував розвиток світової економіки. Країни стикнулися з тенденцією до падіння ВВП та змушені шукати шляхи його підвищення. Одним з них є активізація інноваційної діяльності, оскільки вона сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств, і як наслідок – більш

вигідному положенню на ринку. Тим самим сучасна криза може дати поштовх для розвитку інновацій, оскільки їх впровадження є, свого роду, шляхом до виживання бізнесу.

Таким чином для розвитку інноваційної діяльності в Україні необхідно здійснити комплекс організаційно-економічних заходів, що охоплюватимуть: здійснення ефективної державної інноваційної політики, погоджуючи темпи і пропорції розвитку науки, технологій і виробництва; вдосконалення механізму захисту прав інтелектуальної власності та процедур патентного захисту інновацій; забезпечення сприятливого клімату для створення власних наукомістких виробництв повного циклу шляхом використання різних форм державної підтримки; розвиток інноваційної інфраструктури шляхом покращення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, сертифікації і впровадження розробок, підготовки і перепідготовки кадрів.

Реалізація напрямків розвитку інноваційної діяльності в Україні дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності промислових підприємств, стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні та залучені зовнішні інвестиції на інноваційну діяльність.

Таким чином, забезпечення і ефективне провадження інноваційної діяльності можна вважати фактором, що формує можливість здійснення економічного розвитку підприємства та економіки в цілому. В Україні науково інноваційна діяльність знаходиться у складному становищі порівняно з іншими видами діяльності. Рівень використання інноваційного потенціалу є недостатнім. Підтримка та регулювання інноваційного підприємництва повинна бути пріоритетним напрямом державної політики. Аби покращити інвестиційну діяльність необхідно створювати інвестиційно привабливе середовище, впроваджувати політику зменшення податкового тиску на інноваційні підприємства та розвивати міжнародні науково-інноваційні зв'язки.

Література

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 16.10.2012 р. № 5460-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 2–3 – Ст. 41.
2. Левківський О.В. Міжнародні індикатори оцінки інноваційного потенціалу України та його реалізації / О. В. Левківський. // Інтелект ХХІ. 2017. № 4. С. 78–82.
3. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України (за міжнародною методологією) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.
4. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році: аналітична довідка / Т. В. Писаренко, Т. К. Кваша та ін. Київ :УкрІНТЕІ, 2018. 98 с.
5. Проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні» Інноваційна політика: європейський досвід і рекомендації для України (том 3). – Київ. – 2011.

Zaika Yu.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Pryazovskyi State Technical University
Mariupol, Ukraine

INNOVATIVE ACTIVITY AS THE SOURCE OF PRODUCTIVITY INCREASE IN THE INDUSTRIAL SECTOR

The source of productivity growth is innovation and the impact that competition has on it. Competition stimulates innovation [3]. In addition, the competitive environment helps to regulate the relations between owners and managers as efficiently as possible [6]. Many studies confirm the positive impact of market competition on the activity of enterprises [7; 5; 4]. The increase in its effectiveness as a result of the impact of competition is covered in numerous scientific works.

According to the founder of the evolutionary economic theory, J. Schumpeter, the main factor in the survival of enterprises in the market is the innovative activity of entrepreneurs, which is of direct importance because it helps enterprises to become stronger than their competitors and survive in the market [11].

Another factor in the economic behavior of an industrial enterprise is government intervention, which is the subject of active debate among researchers and politicians. Discriminatory government policies against public and private enterprises may be formalized barriers to activity in certain markets and relief in the regulation of particular markets.

Such actions of the state lead to decisions regarding the economic behavior of enterprises. The importance of differences in market conditions for public and private companies and their impact on business performance is confirmed by researchers [1; 2], empirically justifying the low efficiency of state-owned enterprises, above all the impact of the environment in which they operate, not just the influence of the type of ownership.

Although, the authors [10; 8] shows an increase in the profitability of privatized enterprises, most of the works do not confirm this result. It is reasonable to think that it is inappropriate to use profit as a valuation indicator. It can be an uncharacteristic characteristic of an enterprise in the short term, when the restructuring process is often associated with rising costs. It is well-known fact that the amount of taxable income is significantly reduced in countries with certain systemic economic and political problems, such as Ukraine. Therefore, profit can hardly serve as an adequate indicator of the efficiency of the work of a domestic industrial enterprise in the current conditions of military-political and economic crisis in the country, when the potential of both domestic consumptions of products and exports is significantly limited, especially in the industrial regions of Ukraine covered by military activities, industrial activities. enterprises which were mainly export oriented.

The statement [9] that "no change can be effective by itself" is indicative. The work on the complementarity of reforms [12] presents evidence for Ukraine that simultaneous changes in market structure, ownership structure and management of the enterprise ensure the maximum increase in production efficiency. Therefore, the simultaneous implementation of some reforms may enhance the individual positive effects of each of the factors influencing the economic behavior of the enterprise and contribute to maximizing the efficiency of the enterprise.

References

1. Barberis N. How Does Privatization Work? Evidence from Russian Shops / N.Barberis, M.Boycko, A.Shleifer, N. Tsukanova //Journal of Political Economy. – 1996. – №104 (4). – P. 764-790.
2. Bartel A. Ownership versus Environment: Why are Public Sector Firms Inefficient? / A. Bartel, A. Harrison // NBER Working Paper. – 1999. – №. W7043.
3. Blundell R. Market Share, Market value and Innovation in a Panel of British Manufacturing Firms / R.Blundell, R.Griffith, J. Reenen //Review of Economic Studies. – 1999. – №66. P. 529-554.
4. Brown D. Competition and Firm Performance: Lessons from Russia / D. Brown, J. Earle //CEPR Discussion Paper Series. – 2000. – №. 2444.
5. Dutz M. Does More Intense Competition Lead to Higher Growth? / M. Dutz, A. Hayri //CEPR Discussion Paper. – 1999. – № 2249.
6. Hart O. The Market Mechanism as an Incentive Scheme / O.Hart //Bell Journal ofEconomics. – 1983. – №14. – Pp. 366-382.
7. Konings J. Competition and Firm Performance in Transition Economies: Evidence from Firm Level Surveys in Slovenia, Hungary and Romania / J.Konings // CEPR. – 1997. – № 1770.
8. La Porta R. The Benefits of Privatization: Evidence from Mexico / R. La Porta, F. Lopez-de-Silanes //Quarterly Journal of Economics. – 1999. – №114. – Pp. 1193-1242.
9. McMillan J. Markets in Transition, in Kreps D. and Wallis K. (eds.) / J.McMillan // Advances in Economics and Econometrics: Theory and Implications (Cambridge University Press). – 1997. – Pp. 210–239.
10. Megginson W. The Financial and Operating Performance of Newly Privatized Firms: An International Analysis / W.Megginson, R.Nash, M. Randenborgh //Journal of Finance. – 1994. – №49. – Pp. 403-452.
11. Schumpeter J. The theory of economic development / J.Schumpeter // Moscow. - Directmedia Publishing, 2007. – 400 c.
12. Warzynski F. The Causes and Consequences of Managerial Change in Ukraine and the Complementarity of Reforms / F.Warzynski // LICOS Center for Transition Economics, Discussion Paper. – 2000. – №88/2000.

Zapirchenko L.

Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Buhaieva M.

Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

PRINCIPLES AND PECULIARITIES OF MOTIVATION MONITORING IN MOTIVATION SYSTEM FOR INNOVATIVE LABOR

There is a need to implement effective methods of improving labor for the effective functioning of enterprises in a competitive environment. One of the methods of enhancing the motivation of employees of enterprises is motivational monitoring - comprehensive system of constant monitoring of the actual state of affairs in this field, systematic analysis of the processes that take place in it. The purpose of motivational monitoring is a consistent assessment of changes occurring in the social and labor sphere, forecasting the development of events, preventing negative tendencies that can lead to the formation of centers of social tension, working out the most effective measures that ensure the development and use of labor potential [2, p. 65].

Currently, the importance of developing and applying adequate incentives to the labor is recognized at all levels of government. However, the measures that are developing and coming out by objective and subjective reasons are not sufficient to change substantially attitudes towards productive labor and innovations. The adoption of scientifically management decisions and their prompt correction, forecasting of the situation on the labor market is hampered, in particular, by the lack of comprehensive, timely and reliable information on changes in the labor consciousness, lack of knowledge about the manifestation of regional peculiarities of the labor mentality of the population and its differences within the spheres and branches of employment.

In turn, lack of awareness generates false and superficial views on the causes of the weakening of labor motivation, increases the number of miscalculations in the process of trying to regulate different aspects and aspects of labor relations, remuneration and employment. In the field of innovation activity, the risk of such "miscalculations and errors" in the motivational management of labor is repeatedly increasing, which is caused by the specific content of the labor of innovators. Particular attention and study require mental traits that interfere with opening the path to leadership and upholding progressive innovations in the laborforce for employees who are truly talented and have high intellectual abilities. Thus, the effectiveness of the organization, its innovativeness often depends on the intellectual level of leadership development, their innovative culture [1, p. 110]. The underestimation of such factor as the formation of the scientific and technical elite in Ukraine leads to the loss of intellectual business and spiritual leaders, and this situation becomes the obstacle to innovative development. Therefore, based on such ideas, it is necessary to clarify the motivations that promote or impede the effective

use of certain categories of professionals that are involved in the labor of innovative content.

It is important to obtain the comprehensive characteristics of the labor activity and the key indicators of the labor consciousness of employees for the objective assessment of the state of labor motivation in dynamics and interconnection. The following data have a leading significance among them:

- professional and qualitative staff composition, the level and quality of professional training (retraining) of personnel;
- the forms and methods of material, moral and status stimulation of labor;
- the conditions and organization of labor, the mode of labor, the assessment of staff performance;
- the assessment of the employee's contribution to the final results of the activity;
- the level of labor satisfaction, the dominant motives of labor activity;
- the living standards (nominal and real wages, the level of housing, medical services, education, everyday life, etc.);
- the employee attitude to the market transformations;
- the attitude to the situation on the labor market;
- the assessment of social tension in the laborforce, society;
- the assessment of the causes of crisis and ways of overcoming them, etc.

The motivational monitoring of the above data requires adherence to the principles that set out in Table 1.

Table 1

The principles of the motivational monitoring

The principle	The content
The principle of systematicity	The construction of a system of indicators for the areas of labor motivation (the employment motivation, motivation to work effectively, motivation to retrain, motivation to develop competitiveness in the labor market, motivation to the career, motivation to develop and implement innovation, etc.).
The principle of periodicity	The determining the frequency of calculation of individual indicators.
The principle of dominance	The choice for observing the main directions of motivation of labor activity at the present stage of market transformations.
The principle of analyticity	The analysis of the main causes of changes in the state of labor motivation of the staff, taking into account the action of external factors at the macro and microeconomic levels.
The principle of validity	The substantiation of proposals on the basis of monitoring to regulate the state of motivation in the interests of ensuring the efficiency of labor.
The principle of economy	The inconsiderable time and material costs for collecting, processing, analyzing of the information.
The principle of efficiency	The rapid processing of data at the PC and bringing the results of the analysis and recommendations to the labor authorities.

The results of motivational monitoring will have their own characteristics at every enterprise, in every region, however, they will also reflect the general traits of the employee's labor motivation.

Undoubtedly, the motivational monitoring can observe the impulses, manifestations of the formation of innovative culture of society and, at the same time, establish its lack, giving grounds for certain changes in this direction, the use of conflict-free methods of social design, reorganization of personnel structures. From our point of view, the innovative culture of the staff, of course, is not reduced to the positive perception by employees of any innovations.

The presence of such a culture implies, first of all, an internal desire for mastering the latest knowledge and self-realization, the desire to increase the efficiency of mental work and life in general, a heightened sense of time, intolerance to the irrational use of resources, conscious social orientation, economic orientation of technology, environmental effect of labor activity.

The specific features of the widespread labor mentality hinder the adaptation of both staff and management of enterprises to the changing conditions of a market economy. It should be noted with regard to staff, that adaptation to market conditions is ambiguous among different age groups, which can not but affect labor productivity in relation to innovation, a manifestation of a more formal than real desire to increase the level of competitiveness. It is possible to examine in the process of the motivational monitoring, how quickly the mindset of older workers is changing, how they acquire the basics of market knowledge and new information in the field of innovation, since they spent most of their lives in a planned centralized economy, where there was limited expression of autonomy and initiative. Experience has shown that for older people to master new circumstances, radically changing their work behavior is much more difficult than for young people under 30, their subjective sense of dependence on external circumstances is very high. As a result, many members of this group (mostly those over the age of 45-50) have a lot of problems, especially the psychological order: feelings of insecurity, nervousness, up to the acquisition of certain psychological syndromes, and this impedes any positive motivation for the development and implementation of innovation.

It should be emphasized that the psychological aspect of a person's degree of readiness for fluctuations in the market situation, the need to change labor behavior, (the development of internality or externality), are very important for the prospects for innovative development, because it characterizes the degree of awareness of one's own ability to influence the course of working life and responsibility for the results of one's activities. Therefore, the dissemination of internal orientations (self-reliance, self-effort, and initiative) among young workers in innovative labor can be considered encouraging, because they strive for changes and demonstrate clearer market orientations in the labor place.

The practical implementation of the recommendations of comprehensive motivational monitoring in the system of material, labor, status motivation should contribute to the improvement and updating of certain features of the labor mentality. The results of monitoring are important both for regulating labor motivation at the enterprise level and for regulating the situation on the labor market, regulating and forecasting employment within sectors of the economy, migration behavior of the

population, support of labor initiative, entrepreneurship, involvement of citizens in productive labor and innovation in priority spheres of the national economy.

Therefore, we agree that macroeconomic factors play a decisive role in creating incentives for the development of innovative labor in Ukraine, and we consider it necessary to state that not all reserves are used to activate the labor behavior of employees in the field of innovation, adaptation of the labor mentality to market conditions at the micro level. The presence of unresolved problems in the management of innovative labor in enterprises, unfulfilled labor expectations of staff engaged in innovative labor, reduces the economic and social efficiency of the labor for each worker, and the enterprise as a whole, affects adversely on the final results of innovative activity, competitiveness.

References

1. Bohynia, D.P., & Semykina, M.V. (2002). Trudovyj mentalitet u systemi motyvatsii pratsi [Labor mentality in the system of labor motivation]. Kirovohrad : «Polihraf-Tertsiiia» [in Ukrainian].
2. Kolot, A.M. (2002). Motyvatsiia personalu : pidruchnyk [Personnel motivation: a textbook]. K. : KNEU [in Ukrainian].

Кожемякіна Т. В.

кандидат економічних наук, доцент

Матукова-Ярига Д. Г.

кандидат економічних наук, доцент

Кожемякін М. О.

магістр з міжнародної економіки

НМУ імені О. О. Богомольця

м. Київ, Україна

МЕДИЧНА РЕФОРМА ЯК ЧИННИК ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Охорона здоров'я – дуже важлива ланка національної безпеки кожної країни. Якість функціонування системи визначає наскільки населення країни є здоровим, працездатним і спроможним створювати корисний продукт.

За радянських часів цим питанням приділялося достатньо уваги, тому у спадок Україні дісталась розгалужена мережа лікарських закладів. З одного боку – це є великою перевагою для нашої країни, але з іншого – ця складна і дороговартісна система вимагає великих коштів на утримання в робочому стані, що не завжди є економічно виправданим. За підрахунками, близько 70% коштів, що спрямовуються в Україні на охорону здоров'я, у дореформений витрачалося на утримання та обслуговування стаціонарної допомоги [1, с. 158]. Брак коштів призвів до погіршення стану наявних основних засобів лікарських закладів. Будівлі медзакладів вимагають негайного ремонту, обладнання

застаріле і не відповідає сучасному рівню розвитку діагностичної науки тощо, не виділяються кошти на медичні препарати – ці витрати перекладені на пацієнтів, бракує коштів на харчування пацієнтів у стаціонарах тощо.

При цьому немає можливості спрямовувати потрібні кошти для забезпечення гідного рівня оплати праці медичних працівників, яких станом на 2008 рік в системі працювало близько 1 млн. осіб. З них понад 190 тисяч – лікарів та 430 тисяч – середнього медичного персоналу [1, с. 160].

За десять наступних років ситуація із кількістю медичного персоналу практично не змінилася. При цьому рівень оплати праці ще погіршився у порівнянні із середнім рівнем оплати праці в Україні. Тривалий незадовільний стан в оплаті праці персоналу привів до значних викривлень у роботі системи охорони здоров'я України, що практично унеможливило отримання пацієнтами гарантованої Конституцією України безкоштовної медичної допомоги.

Саме цими міркуваннями пояснюється те, що запущена у липні 2018 року в Україні медична реформа стала конче необхідною і актуальною.

За рівнем складності розрізняють три рівні медичної допомоги (рис. 1).

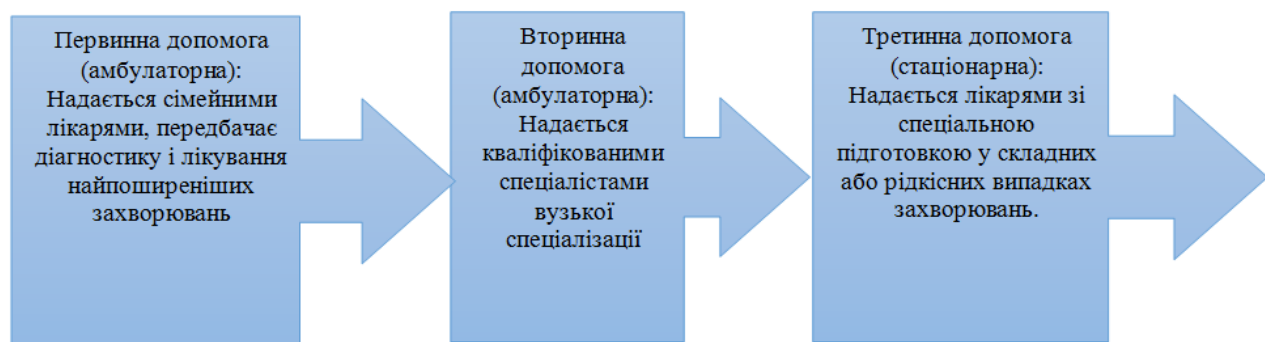

Рис. 1. Види лікувально-профілактичної допомоги за рівнем складності [2]

Медична допомога на первинному рівні передбачає огляд пацієнта та його медичне обслуговування лікарем сімейної практики (сімейним лікарем). Передбачено, що первинна ланка може бути укомплектована такими лікарями як сімейний лікар, терапевт та педіатр. Якщо останні працюють, відповідно, із пацієнтами виключно старшими або молодшими за 18 років. То сімейний лікар має право працювати із пацієнтами будь-якого віку.

Реформування медичної галузі не передбачає значних змін в кількості обслуговуваних пацієнтів, що припадає на одного лікаря. Так, незмінною залишилась кількість дітей на педіатричній дільниці – 900. На терапевтичній дільниці встановлений норматив 2000 осіб (до реформи – 1700), норматив для сімейного лікаря визначено на рівні 1800 осіб.

Першим етапом реформування медицини на усіх трьох ланках передбачає зміну правового статусу лікарні на комунальне некомерційне підприємство (КНП).

КНП утворюється місцевим органом самоврядування на основі відокремлення частки комунальної власності. Майно переходить у підпорядкування лікарського закладу на праві оперативного управління. Таким

чином, місцева влада залишається власником цього майна і, відповідно, – має забезпечувати його належний рівень.

Держава встановлює мінімальні вимоги щодо комплектації лікарського закладу, дотримання яких є передумовою для укладання договору з Національною службою здоров'я України (НСЗУ) щодо фінансування діяльності лікарні.[3]

Для лікарського (медичного) закладу, це відкриває широке «вікно» можливостей.

Тепер такий лікарський заклад буде свою діяльність не на основі затвердженого кошторису, а керуючись самостійно розробленим фінансовим планом. Отже, самостійно розпоряджається отриманими коштами, маючи обмеження лише з боку законодавства щодо публічних закупівель. Кількість отриманих коштів на пряму прив'язана до кількості обслугованих пацієнтів, тому від якості обслуговування залежить фінансовий результат діяльності лікарні і, звісно, розмір витрат, що можуть бути спрямовані на заробітні плати лікарів.

Для можливості забезпечення якісного результату керівник медичного закладу має можливість проводити кадрову політику на свій розсуд, формувати і втілювати в життя стратегічні плани розвитку.

Держава забезпечує прозору і зрозумілу систему оплати медичної допомоги, що надається пацієнтам.

Перехід на нову систему оплати на первинній ланці медичної допомоги дозволив підняти заробітні плати лікарям до рівня 16-20 тисяч гривень на місяць в залежності від кількості підписаних лікарем декларацій.

Самостійність в управлінні та передача фінансування матеріально-технічного забезпечення лікарні на рівень місцевого самоврядування зробила їх діяльність більш зрозумілою громаді і залежною від рішень саме громади, яка зацікавлена в тому, що отримувати якісні медичні послуги в пристойних умовах.

Станом на 10 квітня 2020 року НСЗУ уклала контракти із 1546 закладами охорони здоров'я для надання первинної медико-санітарної допомоги. З них 1072 мають форму КНП, 295 – ФОП і 179 приватних медичних закладів. На первинній ланці працює 22870 лікарів.

Всього українцями підписано 29,796 млн. декларацій [4].

Наступним кроком реалізації реформи на первинній ланці стане впровадження системи оцінки якості роботи лікарні для покращення надання медичних послуг пацієнтам і впровадження «пацієнтоорієнтованого підходу».

Отже, є сподівання, що впровадження такої форми роботи буде спонукати медичні заклади до пошуку нових, не стандартних, інноваційних рішень для розв'язання традиційних питань для покращення як медичної, так і економічної складової діяльності. Бо українське суспільство давно вже цього зачекалося.

На макроекономічному рівні варто очікувати подвійного ефекту від впровадження реформи.

По-перше, «вивільнені» від оплати медичних послуг кошти населення будуть спрямовані в інших напрямках і стимулюватиме сукупний попит, що призведе до зростання ВВП.

По-друге, покращення здоров'я населення неминуче призведе до зростання продуктивності праці і, знову ж таки, – до зростання ВВП країни.

Література

1. Москаленко В.Ф., Гульчій О.П., Литвинова Л.О. та інші / За ред. проф. В.Ф. Москаленка / Соціальна медицина і організація охорони здоров'я. – К.: Книга плюс, 2010. – 328 с.
2. Громадське здоров'я: підручник для студ. вищих мед. навч. закладів / В.Ф. Москаленко, О.П. Гульчій, Т.С. Грузєва та ін. – Вінниця: Нова Книга, 2011. – 560 с.
3. Брагінський П. Автономізація медичних закладів. Вебінар 1. Адреса доступу: https://moz.gov.ua/uploads/0/4138-autonomization_march_pb_1.pdf
4. Офіційний сайт НСЗУ. Адреса доступу: <https://nszu.gov.ua/e-data/dashboard/elektronna-karta-misc-nadannya-pervinnoyi-mediko-sanitarnoyi>

Красножон Н. С.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ЗРУШЕНЬ

Розвиток цифрової економіки та високотехнологічного сектору економіки, ІТ-сфери залучає все більше країн світового співтовариства. Зокрема, цифрові технології відкривають унікальні можливості для розвитку нашої економіки та підвищення якості життя громадян.

Частка цифрової економіки в Україні поступово збільшується, але темпи її розвитку – невисокі. Щоб не відстати від провідних економік світу назавжди, слід якнайшвидше розпочати масштабну цифровізацію всіх галузей, максимально інвестуючи в розвиток цифрових інфраструктур, інновації та сучасні технології. Тим більше, що потенціал у країні є, особливо в ІТ-сфері, де позиція України доволі непогана. проте на заваді її розвитку стоять безліч моментів, зокрема, неефективна фіскальна політика, проблеми захисту інтелектуальної власності, низький рівень інноваційної діяльності тощо[4].

Проблемним та дискусійним питаннями, що стосуються цифровізації економіки присвячено багато наукових праць. Практично цінними є дослідження В.Гейця, В.Гройсмана, Т.Єфименка, Н.Крауса, О.Левченка, В.Ляшенка, О.Москаленко та ін. Разом з тим, багатогранність розвитку цифрової економіки та її вплив на конкурентоспроможність національних економічних системобумовлює пошук якісно нових шляхів подолання «цифрового розриву».

Запровадження цифрової економіки в Україні фактично звужується до розвитку комунікаційних та інформаційних мереж, наявна технологічна затримка є наразі нашим економічним дестимулятором. Так, за оцінками вітчизняних фахівців, питома вага цифрової економіки в Україні становить лише 3–4%, а до 2025 р. може подвоїтися, що свідчить про значне відставання від провідних країн світу.

Бостонська консалтингова група прогнозує, що обсяг цифрової економіки до 2035 року може досягнути 16 трлн дол. Лівова частка цієї вартості виробляється в найбільших економіках світу: 35% – у США, 13% – у Китаї, 8% – в Японії та близько 25% – у європейському економічному просторі. Глобальна цифрова економіка швидко зростає і постійно розвивається. Вона зростала в 2,5 рази швидше, ніж глобальний ВВП за останні 15 років, і майже вдвічі – з 2000 року [3].

Однак цифрові дивіденди отримують лише ті країни, які спроможні створити «міцний аналоговий фундамент»: нормативно-правову базу (динамічне ділове середовище, що дає змогу компаніям повною мірою використовувати цифрові технології для конкуренції та інновацій); вагомий людський капітал (використання можливостей, що відкриваються в цифровому світі); спеціальні інститути електронного управління тощо.

Цифрова економіка є набагато більш зрілою в розвинених країнах: серед 50 оцінених цифрових економік коливається в межах від 10 до 35% ВВП у розвинених, і від 2 до 19% ВВП – у країнах, що розвиваються. Цей розрив відображає прогрес, досягнутий у розвинених країнах таких, як Німеччині, Швеції, Данії, Канаді, Фінляндії. Цифрові активи сектору послуг у сфері ІКТ, фінансування та виробництва технологій становлять, відповідно, 21,5, 15 і 13,5%. Проте навіть традиційні сектори економіки накопичили великі запаси цифрових активів: вони становлять понад 5% валової доданої вартості сектора. Очікується, що цифрова економіка становитиме близько 24,3% світового ВВП до 2025 року [3].

Україна за рейтингом Індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у 2017 році зайняла 79 місце, погіршивши свої позиції (72) порівняно з 2016 роком, незважаючи на деяке покращення значень самих індексів. Це говорить про те, що в Україні спостерігається зростання «цифрового розриву» за рахунок суттєвого відставання розвитку цифрових технологій від цього показника розвинених країн світу. За даними Глобального індексу інновацій у 2018 році Україна посіла у рейтингу найвище за останні сім років 43 місце, покращивши його з попереднього року на сім позицій, що зумовлено високим коефіцієнтом інноваційної ефективності. Такі рейтинги свідчать про критичну необхідність нашої держави підвищувати свою готовність до виробництва майбутнього та розвивати унікальні можливості, які зроблять її економіку більш привабливою у глобальних виробничо-збутових ланцюжках. За індексом мережевої готовності Україна посіла 66 місце серед 139 країн світу [2].

Позитивним є включення України до кола 63 країн, для яких здійснюється оцінювання конкурентоспроможності цифрового середовища. За загальним рейтингом Україна перебуває у замикаючій групі – 58 місце у 2018 році. При цьому за фактором «знання» Україна посідає 39-те місце (цьому сприяла доволі висока 22 позиція за субфактором «навчання та освіта»), тоді як за факторами «технології» і «готовність до майбутнього» – лише 61[2].

Проведений аналіз складових основних глобальних індексів розвитку окремих країн світу в сфері цифровізації свідчить про неоднозначність оцінювання конкурентоспроможності України у цифровому середовищі. Як бачимо, сьогодні передові технології радикально змінюють цілі галузі економіки шаленими темпами, де епоха інновацій, так звана четверта промислова революція, супроводжується створенням цілком нового типу промислового виробництва, в основі якого – роботизація, технології доповненої реальності, штучний інтелект тощо.

Звичайно, що досягнення позитивного ефекту від цифровізації на рівні держави вимагає інституціонального втручання влади у процеси формування необхідної нормативно-правової бази. Цифрова трансформація економіки державного управління відбувається переважно з використанням електронних каналів взаємодії, що дозволяє знизити трансакційні витрати. Ключові технології цифрових трансформацій наведено на рис. 1.

Рис. 1. Ключові технології цифрових трансформацій [1]

Як видно з рис. 1, цифрова трансформація означає інтеграцію цифрових технологій у всі сфери бізнесу. Така інтеграція призводить до принципових змін у тому, як діють громадяни, підприємства та організації, як вони забезпечують цінність для себе, своїх працівників, клієнтів, партнерів, досягаючи власних та спільних, економічних та соціальних цілей швидше, дешевше та з новою якістю.

Для реалізації «цифрових» трансформацій українським підприємствам, малому та середньому бізнесу, промисловості потрібно надавати підтримку, яка може включати широкий спектр заходів – від маркетингових до фінансово-мотиваційних. Цифрові технології в Україні мають бути доступними, вигідними для впровадження, створювати умови, котрі заохочують до модернізації, де використання інновацій людського капіталу повинні бути джерелами конкурентоспроможності секторів промисловості, основою економічного відновлення та зростання тощо.

Література

1. Україна 2030e – країна з розвинутою цифровою економікою [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.
2. Україна в міжнародних рейтингах [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eukraine.org.ua/ua/news/ukrayina-v-mizhnarodnih-rejtingah>.
3. Хаустов В. Цифрова економіка: як тобі служиться? [Електронний ресурс] / Володимир Хаустов – Режим доступу до ресурсу: https://dt.ua/macrolevel/cifrova-ekonomika-yak-tobi-sluzhitsya-326706_.html.
4. Цифрова економіка: глобальні бізнес-тренди [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://rating.zone/tsyfrova-ekonomika-hlobalni-biznes-trendy/>.

Речиць О. С.

кандидат економічних наук

Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний європейський університет»

м. Київ, Україна

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Туризм як сфера господарської діяльності має величезне значення й низку характерних особливостей. Він задовольняє інтереси як людини, так і суспільства в цілому, є вагомим джерелом наповнення бюджетів всіх рівнів.

Туризм є одним з основних чинників створення додаткових робочих місць, прискорює розвиток туристичної інфраструктури, сприяє збереженню народних промислів і національної культури регіонів та країн. За прогнозами Всесвітньої туристичної організації, кількість туристичних відвідувань до 2021 р. становитиме 1,6 млрд. осіб, світові доходи від туризму у 2020-2021 р.р. зростуть до 2 трлн. дол.

Сучасні умови господарювання вимагають пошуку шляхів підвищення ефективності діяльності окремих галузей національного господарства, регіонів і держави в цілому. Ефективність туризму означає отримання економічного результату від: організації туризму; туристичного обслуговування; виробничо-обслуговуючого процесу туристського підприємства.

Економічна ефективність туризму є складовою загальної ефективності суспільної праці. На мікрорівні характеризується системою економічних показників, які відображають кількісний обсяг реалізації туристичних послуг та їх якісний бік: обсяг туристського потоку; величина туристських витрат; стан і розвиток матеріально-технічної бази; показники фінансово-економічної діяльності; показники розвитку міжнародного туризму.

До показників, що характеризують обсяг туристського потоку, належать: загальна кількість туристів (у тому числі організованих і самодіяльних); кількість туроднів (діб, ліжко-днів); середньомісячна кількість туроднів.

У цьому аспекті особливу увагу заслуговує сфера туризму, як динамічна та прибуткова галузь, яка потребує статистичного забезпечення управління туристичної діяльності. «Сучасне конкурентне середовище вимагає нових підходів до оцінювання соціально-економічної продуктивної роботи об'єктів сфери туризму шляхом удосконалення системи статистичних показників» [1]. Саме тому важливе значення мають показники статистики туризму, взаємозв'язки між ними та порядок їх розрахунку.

Оскільки система показників статистики туризму – це сукупність взаємопов'язаних числових характеристик статистичних показників, які деталізовано характеризують стан і розвиток процесів та явищ туристичного господарства у відповідних умовах часу й регіону.

На наш погляд, принципами для формування такої системи показників мають стати: системний підхід, встановлення затвердженого переліку показників для різних рівнів господарювання й управління, переліку конкретних стратегічних і тактичних цілей та відповідних їм показників ефективності; орієнтованість на соціально-економічну ефективність діяльності об'єктів сфери туризму.

Розглянемо групи показників, які безпосередньо впливають на розвиток туризму, як складової економіки регіону. Будь-який суб'єкт господарювання, зокрема туристичний, насамперед прагне отримати максимальний економічний ефект від здійснення своїх господарських операцій. Ефективність підприємства туристичної сфери визначається як співвідношення результатів діяльності до витрат. Отже, на основі значення групи показників ефективності туристичної діяльності можна здійснювати аналіз доцільності капіталовкладень, розробляти стратегію поведінки суб'єкта господарювання, проводити фінансовий аналіз туристичної діяльності. В отриманих даних, за результатами розрахунків цієї групи показників зацікавлені господарюючі суб'єкти в галузі туризму і потенційні інвестори.

Показники, які належать до групи моніторингу, визначаються специфікою предмета дослідження, метою й завданнями аналізу. У міжнародній туристичній методології прийнято, що туризм робить не тільки прямий внесок у розвиток економіки (отримання доходу підприємствами індустрії туризму), а й непрямий (залучення в туристичну діяльність суміжних галузей). Оскільки регіональні суб'єкти господарювання залежать від інших підприємств-постачальників, будь-які суттєві зміни витрат туристів приведуть

до змін на виробничому рівні економіки, доходів, зайнятості. Мультиплікатор туризму – це відношення змін одного з ключових економічних показників (виробництво, зайнятість, дохід) до змін витрат туристів. Це певний коефіцієнт, на який повинні множитись витрати туристів

Тому «ЮНВТО рекомендує застосовувати якісний універсальний показник непрямого впливу туризму на економіку країни або туристичний мультиплікатор» [2]. Непрямий вплив здійснюється завдяки повторним витратам, що вчиняються туристом у цьому регіоні. Засоби, які турист витрачає в місці призначення, утворюють дохід, що спричиняє ланцюгову реакцію «витрати – дохід – витрати». Отже, дохід, одержуваний від одного туриста, перевищує суму, витрачену ним у цьому місці призначення. Це зумовлено ефектом мультиплікації.

Література

1. Григорашова С. С. Стан і перспективи регіонального розвитку туризму в чернівецькій області // Економіка. Управління. Інновації. 2011. № 2 (6). URL: http://tourlib.net/statti_ukr/grygorashova.htm.
2. Бабарицька В. К., Малиновська О. Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту: навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2004. 288 с.
3. Заворуєва О. С. Статистичне вивчення тенденцій туристичних потоків України. Прикладна статистика: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. 2015. Вип. 16. С. 173–180.

Sviatnenko V. Y.

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management
of Innovation and Investment Activities
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

LEVEL OF INNOVATION PROCESSES AND COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN ECONOMY

The present puts before the enterprises many difficult problems (industrial, financial, marketing and others) which demand urgent decisions. Besides, it is necessary for the enterprises to adapt quickly to external changes, to support the competitiveness, to consider real market conditions, features of the innovative environment and own resource possibilities.

Competitiveness, economic growth and innovation activities are closely linked. Rate on innovations in the modern economic conditions is the most promising approach, because the victory in the competitive struggle get exactly those market participants who take an active position in the use of innovations. It is innovations that determine competitive advantages in the market struggle, the

implementation of which allows active participation in the formation of the world economic system through the achievement of innovative competitiveness at the national level [1].

The special importance of scientific and technical and innovative sphere in the modern world is explained by the fact that exactly new knowledge and new technological decisions become defining competitive advantages not only of separate manufacturers, but also the whole countries.

The experience of developed countries confirms that qualitative development of national economy is impossible without deep transformation of social and production processes, increased attention to the innovative component of competitiveness, activation of scientific activity and technological changes. That is why the acceleration of economic growth rates on the basis of innovation and intensification of scientific and technical activity is urgent for Ukraine.

The national industry has a significant innovation potential, capable of ensuring structural transformation of the national economy and a high level of scientific and technological development of the country as a whole. However, there is a significant gap between the national economy and the economy of developed countries in terms of technological development and production productivity. Most enterprises remain technologically backward and energy-intensive, as well as those that do not engage in innovation activities. Preservation of the existing model of development of the real sector of Ukraine's economy with a focus on low-tech industries and exports may lead to a decrease in the competitive positions of the state and to a further increase in the technological gap with developed countries [2].

Ukraine is represented in several international ratings that assess its innovation potential and technological and innovation competitiveness. Among the most authoritative are the Global Innovation Index, the Bloomberg Innovation Index, the Global Competitiveness Index and others.

Switzerland is recognized as the most innovative country in the Global Innovation Index 2019, followed by the USA, the Netherlands and the UK. Ukraine took 47th place in the overall ranking (the index value is 37.4 out of 100 possible) among 129 countries of the world, entering the TOP 3 countries of the lower-middle income economic group (after Vietnam and Georgia). In the last year's report Ukraine took the first place in its category [3]. Over the period from 2014 to 2019 inclusive (Table 1) the country has been losing weight in the world innovation society and strengthening it.

Table 1

Positions of Ukraine on Global Innovation Index (Period 2014–2019)

2014 (from 143 countries)		2015 (from 141 countries)		2016 (from 128 countries)		2017 (from 127 countries)		2018 (from 126 countries)		2019 (from 129 countries)	
Rank	Index	Rank	Index	Rank	Index	Rank	Index	Rank	Index	Rank	Index
63	36.26	64	36.45	56	35.72	50	37.62	43	38.52	47	37.40

Source: compiled by the author by [3].

In particular, in 2015, compared to 2014, Ukraine fell from 63rd place to 64th place (the number of surveyed countries in 2015 decreased by 2), but the index value

has increased by 0.19 points. Starting from 2015 and including 2018, the country has been annually and rapidly improving its position on the Global Innovation Index, rising from 64th to 43rd place, bypassing 21 countries and increasing the index value by 0.9 points. However, Ukraine lost 4 positions on GII 2019, moving from 43rd to 47th place, and the index value decreased by 1.12 points. That is, innovation processes in Ukraine remain unstable and are confirmed by a low level of innovation activity.

In the index of innovation development Bloomberg 2020 Ukraine lost three positions (compared to 2019) and took 56th place (with a total score of 48.24) out of 60 in the ranking of innovation economies of the world, leaving behind Vietnam, Egypt, Kazakhstan. First place was taken by Germany, changing the six-year-old leadership of South Korea, while the third place was taken by Singapore. In 2019, Ukraine was on the fifty-third place in the ranking with a total score of 48.09. This result is due to the weakening of Ukraine's position on some components of this index [4].

Over the past three years, Ukraine has had negative dynamics in the Global Competitiveness Index and worsened its positions, moving down from rank 76 to 85 (table 2). In 2018 and 2019, Ukraine lost two positions each in GCI, although the total number of points that the country scored in all major indicators remained unchanged and remained at 57, while other countries were developing more rapidly [5].

Table 2

Positions of Ukraine on the Global Competitiveness Index Period 2014–2019)

2014–2015 (from 144 countries)		2015–2016 (from 140 countries)		2016–2017 (from 138 countries)		2017–2018 (from 137 countries)		2018 ¹ (from 140 countries)		2019 (from 141 countries)	
Rank	Index (1–7)	Rank	Index (1–7)	Rank	Index (1–7)	Rank	Index (1–7)	Rank	Index (0–100)	Rank	Index (0–100)
76	4.14	79	4.03	85	4.00	81	4.11	83	57.0	85	57.0

¹ GCI 4.0 has 12 sub-indices, as in 2018, but the sub-indices have been reorganized and given new names.

Source: compiled by the author by [5].

Ukraine's GCI changed at different rates: in 2015–2016 compared to 2014–2015, Ukraine's GCI decreased by 0.11 points, in 2016–2017 compared to 2015–2016 – decreased by 0.03 points, in 2017–2018 compared to 2016–2017 – was increased by 0.11 points, in 2018 as compared to 2017–2018 – decreased by 0.017 points, in 2019 as compared to 2018 – the value of Ukrainian GCI remained unchanged.

Thus, the analysis of Ukraine's positions in several popular international ratings, which assess the innovation potential and innovative competitiveness, indicates mainly the deterioration of the results of innovation activity and its efficiency in 2018–2019. This is due to various reasons, in particular: the change in the ways of functioning of the economy and society as a result of modern technological transformations; reforms; low level of development of clusters;

insufficient funding to activate innovation. The consequence of this situation is a low level of competitiveness of the national economy.

Therefore, the need for innovation and increasing competitiveness is extremely important for the country and domestic enterprises.

References

1. Poznyak C. V. Innovacii yak factor pidvishchennya konkurtospromozhnosty pidpriemstva. Efektivna Ekonomika. 2015. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4614>
2. Grineva V., Kolodizev O. Innovative development of the Ukrainian economy as a strategic direction for increasing its competitiveness in the world. Bulletin of economic science of Ukraine. 2014. no. 1 (25). Pp. 140-143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2014_1_35.
3. Global Innovation Index. (GII 2014; 2015; 2016; 2017; 2018; 2019). URL: <https://www.wipo.int/>
4. Bloomberg Innovation Index 2020. By Michelle Jamrisko and Wei Lu 18 January 2020. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-18/germany-breaks-korea-s-six-year-streak-as-most-innovative-nation>
5. Global Competitiveness Index (GCI 2014–2015; 2015–2016; 2016–2017; 2017–2018; 2018; 2019) <https://www.weforum.org/>

Сторожук О. В., кандидат економічних наук, доцент
Музиченко А.С., доктор економічних наук, професор
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрова трансформація економіки впливає на всі соціально-економічні процеси. Поряд із глобалізацією та активним розвитком інноваційних технологій (блокчейн, штучний інтелект, хмарні сервіси, розвиток засобів збирання й аналізу BigData, краудсорсинг, біотехнології, 3D-друк тощо) цифрова економіка стала невід'ємною характеристикою світової та національної господарської систем. Хоча масштаби розвитку цифрової економіки у світі оцінити складно, але, за прогнозами, у 2025 році майже 25% світового ВВП буде припадати на цифрову економіку завдяки діджиталізації промисловості [1].

Аналіз світової практики показує, що процес глобальної цифровізації з великою швидкістю змінює економічний уклад. Розвиток регіональних інноваційних підсистем стає неможливим без цифрової трансформації і відповідного кадрового забезпечення технологічних проривів, пов'язаних з інформаційними технологіями. Слід підкреслити, що сьогодні у світі

спостерігається колосальний розрив між країнами зі слабким розвитком Інтернет-зв'язку і країнами з високим рівнем цифровізації. Наприклад, в найменш розвинених країнах світу Інтернетом користується лише кожен п'ятий житель, у той час, коли в розвинених країнах доступ до Інтернету мають четверо з кожних п'яти осіб [2].

Інноваційний розвиток економіки України та її регіонів сьогодні можливий лише за умов створення адекватної цифрової екосистеми [4; 5]. Оскільки кожен регіон розвивається відповідно до наявних соціально-економічних умов, то програма розвитку цифрової трансформації в окремо взятому регіоні має реалізовуватись з урахуванням спеціалізації економіки та пріоритетів її розвитку. Ефективність інноваційного розвитку регіону безпосередньо залежить від інноваційної культури, тобто широкої системи мотивації цифрових інновацій.

Однією з передумов розвитку цифрової економіки є широкий доступ населення країни до Інтернету. На жаль, сьогодні в Україні проблемним питанням на практиці залишається наявність так званого «цифрового розриву», тобто ситуації, коли доступність до Інтернету помітно відрізняється за регіонами (рис.1.).

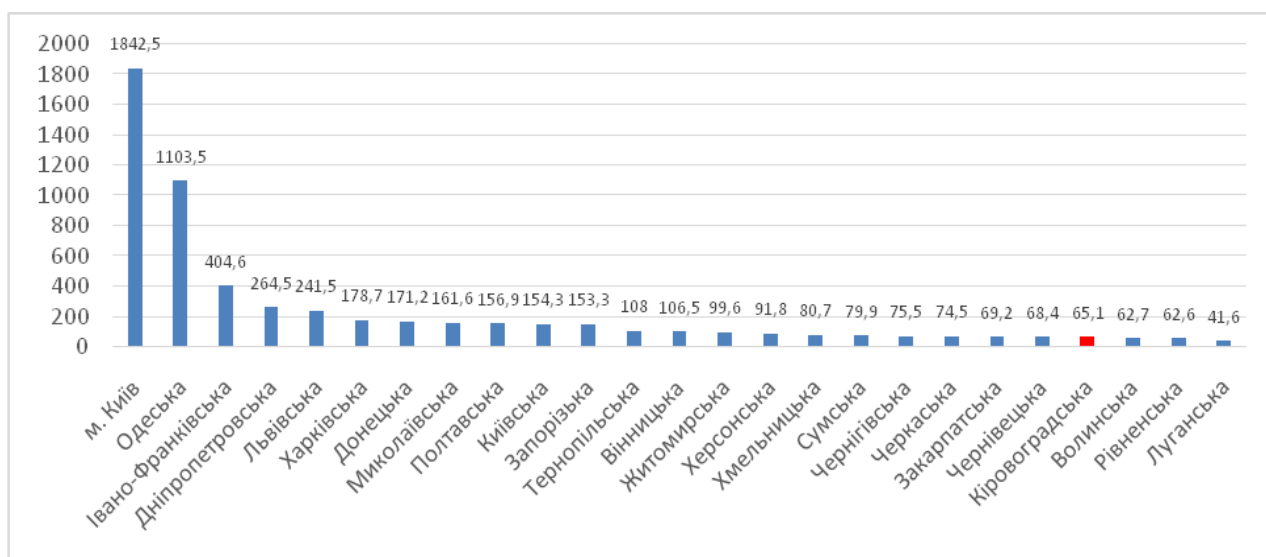

Рис. 1. Кількість абонентів Інтернету в розрізі регіонів станом на 1.01.2020 р. (тис. осіб)

Джерело: сформовано автором за [3]

Таким чином, більше 65% користувачів Інтернету проживають у Києві, Одеській, Івано-Франківській, Дніпропетровській, Львівській і Харківській областях. Ця ситуація значно створює нерівні можливості займатися підприємницькою діяльністю, одержувати державні та соціальні послуги, розвивати інтелектуальний потенціал і трудові компетенції населення різних регіонів. Як бачимо, за рівнем цифровізації Кіровоградська область значно відстає від регіонів-лідерів. Аналіз показує також, що у Києві Інтернетом користується більше 60% жителів, в Одеській області – 46%, а у Кіровоградській – лише 7%, тобто кожен чотирнадцятий (!) житель.

Згідно звітних даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ), кількість ліній (точок) фіксованого доступу до мережі Інтернет станом на 01.01.2020 р. у міській місцевості становила 6092 (83,9%), у сільській – 1173 (16,1%) [8].

Забезпеченість домогосподарств фіксованим доступом до мережі Інтернету розрахунку на 100 домогосподарств є найвищою у Київській, Одеській, Львівській та Запорізькій областях[8].

За даними Дослідницького холдингу FactumGroupUkraine, найбільша кількість користувачів Інтернетупостерігається серед осіб віком 25-34 років (25%), друге місце займають особи віком від 35 до 44 років – 21%. Найменша кількість користувачів Інтернету – серед осіб старше 65 років (8%) [7].

Слід підкреслити, що формування компетенцій для творчості, інноваційної діяльності, а також цифрових компетенцій населення значною мірою залежать від рівня розвитку системи освіти.

Сьогодні перед Україною поставлено амбітне завдання національного рівня – досягнення загальної цифрової грамотності населення[6].

Цифрова грамотність дає людині можливість ефективно і безпечно використовувати цифрові технології в роботі, навчанні, в професійному та особистісному зростанні. Найважливіша роль в цьому процесі належить вищійосвіті, оскільки її отримання в даний час просто не можна уявити без формування у людини цифрових компетенцій.

В цьому зв'язку варто відмітити, що в Україні, наприклад, за спеціальністю «Комп'ютерні науки» здійснюють підготовку фахівців 137 закладів вищої освіти (ЗВО), при цьому майже половина з них знаходяться у Києві, Харківській, Дніпропетровській та Львівській областях.

За спеціальністю «Кібербезпека» здійснюють підготовку фахівців 57 ЗВО України, з них у Києві розташовані 16, у Кіровоградській області – 1, в Івано-Франківській, Луганській, Полтавській, Рівненській підготовка за цією спеціальністю не ведеться[9].

Суттєва рольналежить вищій освіті також у вирішенні завдання збільшення випуску фахівців в сфері цифрової економіки (поки що за освітньо-професійною програмою «Цифрова економіка» ведеться підготовка фахівців у небагатьох ЗВО України).

Окремим важливим питанням в цьому зв'язку є також перепідготовка кадрів та підвищення кваліфікації працівників (особливо старшого віку) та менеджерів, оскільки формування цифрових змінв організаціях та на підприємствах прямо залежить від вміння менеджменту швидко адаптувати структури, бізнес-процеси та продукти до мінливих умов. Керівники компанійповинні володіти цифровими навичками, медіаграмотністю, інструментами інтернет-маркетингу, вміти постійно набувати нових знань онлайн.

Отже, сучасний етап економічних реформ в Україні потребує суттєвої трансформації механізмів управління економічною діяльністю регіонів та формування цифрової екосистеми.

До пріоритетних напрямів розвитку цифрової економіки регіонів України, на нашу думку, потрібно віднести:

1) стимулювання створення і розвитку бізнесу, орієнтованого на цифрову економіку. Держава може надавати їм цільову підтримку: гарантії за банківськими кредитами, компенсувати частину витрат на патентування, формувати цільові інвестиційні фонди, надавати підтримку через механізм державних закупівель.

2) додаткова регіональна підтримка малого і середнього бізнесу в сфері створення цифрових технологій, платформ, надання цифрових послуг за допомогою надання певних пільг відповідним підприємствам і компаніям.

3) формування та масштабування цифрових платформ для основних сфер економіки. Сьогодні в Україні існують портали надання державних послуг, платформи для проведення платежів, відбувається перехід на безпаперові технології. Так, вже зараз близько 5000 українських компаній використовують сучасний програмний комплекс VIZOR Software для подання фінансової звітності. Водночас органи місцевого самоврядування потребують спеціальної підтримки з боку держави для здійснення їх швидкої цифровізації.

4) збільшення обсягів підготовки фахівців у сфері цифрових технологій, особливо в регіонах, де рівень компетенцій населення в рамках цифрової економіки є низьким. Адже саме регіони в першу чергу зацікавлені в ефективній підготовці кваліфікованих кадрів і залученні на свої підприємства професіоналів.

5) посилення державної підтримки розвитку цифрових технологій у сфері охорони здоров'я в регіонах. Головними напрямками розвитку цифрових технологій у медицині мають стати засоби контролю фізіологічних параметрів людини; персоналізований підхід у діагностиці; технології блокчейну для розвитку превентивної медицини.

Отже, в розрізі регіонів України сьогодні існує цифровий розрив, наслідком якого в тому числі є нерівномірність соціально-економічного розвитку територій. Низький рівень розвитку цифрової інфраструктури та забезпечення захищеності цифрових процесів; відсутність системи державної підтримки організацій, що здійснюють впровадження цифрових технологій в регіонах істотно гальмує перехід країни на більш високий рівень розвитку. Розвиток цифрової економіки в нашій країні в значній мірі залежить від ефективної роботи системи вищої освіти, в тому числі, від реалізації програм цифрової освіти і наявності необхідної матеріально-технічної бази. В цьому зв'язку важливим є розвиток цифрової грамотності населення, передусім, на базі регіональних закладів вищої освіти.

Література

1. В 2025 году почти четверть мирового ВВП придется на цифровую экономику – прогноз <https://www.unian.net/economics/finance/10355907-v-2025-godu-pochti-chetvert-mirovogo-vvp-pridetsya-na-cifrovuyu-ekonomiku-prognoz.html>

2. Доклад о цифровой экономике – 2019. https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/der2019_overview_ru.pdf

3. Кількість абонентів Інтернету по регіонах на 1.02.2020 http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zv/zv_reg/kaI_reg/kaI_reg0419_u.htm

4. Сторожук О.В., Заярнюк О.В. Потенційні ризики та можливості цифрової економіки. Міжнародна науково-практична конференція «Стратегічні пріоритети трансформації економіки в умовах цифровізації». Тези доповідей. (м. Запоріжжя. 29-30 жовтня 2019 р.). Запоріжжя, 2019. С. 238-239.

5. Ткачук О.В. Ключові детермінанти інноваційного розвитку економіки України та її регіонів. II Міжнародна науково-практична конференція «Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки». Тези доповідей. (м. Кропивницький, 11 квітня 2019 р.). Кропивницький, 2019. С.46-49

6. Україна 2030Е — країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://znaj.ua/press-release/232023-ukrajina-2030e-krajina-z-rozvinutoyucifrovoyu-ekonomikoju> (дата звернення: 15.05.2019).

7. <https://mind.ua/news/20204323-majzhe-23-mln-ukrayinciv-regulyarno-koristuyutsya-internetom-doslidzhennya>

8. <https://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=150&language=uk>

9. <https://osvita.ua/vnz/guide/search-17-0-0-42-50.html>

Угрімова І. В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та оподаткування

Сєрбін В. В., студент

Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"
м. Харків, Україна

ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інновації в будь-якому з секторів економіки вимагають фінансових вкладень. Для того, щоб отримати додатковий прибуток, підвищити ефективність діяльності організації, отримати соціально-економічний ефект, необхідно здійснити фінансові вкладення. Встановлена залежність: чим на більший успіх розраховує підприємець в майбутньому, тим до більших витрат він повинен бути готовий в сьогоденні.

Проблема вибору об'єкта фінансових вкладень для підприємця не обмежується граничною сумою інвестицій. Дослідження показали, що найбільшою ефективністю володіють вкладення в інновації, де підприємець має можливість отримувати надприбуток.

Суть інвестування, з точки зору власника капіталу (інвестора), полягає у відмові від отримання прибутку "сьогодні" в ім'я прибутку "завтра". Інвестиції збільшують накопичення інвестора і справляють істотний вплив на розширення виробництва, вони є основним джерелом, базою збільшення національного доходу країни.

Інвестиційна політика підприємства передбачає формулювання довгострокових цілей його діяльності, пошук нових перспективних сфер

застосування вільного капіталу, розробку інженерно-технологічних, маркетингових та фінансових прогнозів, оцінку результатів альтернативних проектів, оцінку наслідків реалізації попередніх проектів.

Інвестиційна діяльність - це діяльність суб'єктів на ринку інвестицій, метою яких є розширення економічного потенціалу об'єкта інвестицій за допомогою найбільш ефективних форм вкладення капіталу в рамках загальної стратегії розвитку. Об'єктами інвестиційної діяльності є:

- новостворювані і модернізовані основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях господарства;
- цінні папери (акції, облігації та ін.);
- цільові грошові вклади;
- науково-технічна продукція та інші об'єкти власності;
- майнові права та права на інтелектуальну власність

Серед причин низької інвестиційної привабливості України можна назвати відсутність необхідних ринкових механізмів, що покликані забезпечити стабільне функціонування правової системи, яка гарантує права власності, дотримання контрактних зобов'язань, дієвість антимонопольного законодавства та ін.

Основними причинами виникнення проблеми низької активізації інвестиційного клімату є:

- несприятливі умови інвестування, зокрема недосконале законодавство щодо захисту прав власності, адміністрування податків, отримання у власність земельних ділянок, вимог до здійснення і контролю підприємницької діяльності;
- нерозвиненість інвестиційного ринку та інвестиційної інфраструктури;
- недостатня державна підтримка інвестиційної діяльності, неналежна система підготовки програм і проектів для державного інвестування;
- відсутність правових принципів і дієвих механізмів державного - приватного партнерства в інвестуванні.

Методи оцінки інвестиційного клімату досить різноманітні. В Україні досі відсутня своя система оцінки інвестиційного клімату та її окремих регіонів. Іноземні інвестори орієнтуються на оцінки численних фірм, що регулярно відстежують інвестиційний клімат в багатьох країнах світу, в Україні також.

Оцінки інвестиційного клімату в Україні, які даються зарубіжними експертами на їх регулярних засіданнях, що проводяться поза Україною і без участі українських експертів, представляються мало достовірними. У зв'язку з цим постає завдання формування системи моніторингу інвестиційного клімату в Україні, це забезпечить приплив і оптимальне використання іноземних інвестицій, послужить орієнтиром українським банкам у власній кредитній політиці.

Припливу в інвестиційну сферу приватного національного та іноземного капіталу перешкоджають політична нестабільність, інфляція, недосконалість законодавства, нерозвиненість виробничої та соціальної інфраструктури,

недостатнє інформаційне забезпечення. Взаємозв'язок цих проблем посилює їх негативний вплив на інвестиційну ситуацію. Слабкий приплив прямих іноземних інвестицій в українську економіку пояснюється розбіжностями між виконавчою і законодавчою владою.

Для стабілізації економіки та активізації інвестиційного клімату потрібне прийняття ряду кардинальних заходів, спрямованих на формування в країні як загальних умов розвитку цивілізованих ринкових відносин, так і специфічних, що відносяться безпосередньо до вирішення завдання залучення інвестицій.

Шляхи активізації інвестиційного клімату України: досягнення національної злагоди між різними владними структурами, соціальними групами, політичними партіями та іншими громадськими організаціями; боротьба з корупцією; перегляд податкового законодавства у бік його спрощення і стимулювання виробництва; мобілізація вільних коштів підприємств і населення на інвестиційні потреби шляхом підвищення вітсоткових ставок по депозитах і внесках; надання податкових пільг банкам, вітчизняним та іноземним інвесторам, що йде на довгострокові інвестиції з тим, щоб повністю компенсувати їм збитки від уповільненого обороту капіталу.

Також в числі заходів щодо активізації інвестиційного клімату необхідно відзначити: прийняття законів про вільні економічні зони; створення системи прийому іноземного капіталу, що включає широку і конкурентну мережу державних інститутів, комерційних банків і страхових компаній, які страхують іноземний капітал від політичних і комерційних ризиків; створення в найкоротші терміни Національної системи моніторингу інвестиційного клімату в Україні; розробка і прийняття програми зміцнення курсу гривні.

Огляд і аналіз інвестиційного законодавства України засвідчив, що сьогодні в Україні концептуально не визначено результатів інвестування як об'єкта регулювання і не забезпечено методичної основи для конструктивного регулювання інвестиційної діяльності за результатами.

Істотною перешкодою на шляху до залучення та ефективного використання іноземних інвестицій є не досконала інфраструктура. Недостатня кількість відповідних експертів, аудиторів, консультантів стримує збільшення надходжень закордонного капіталу. Аби виправити таке становище, слід створити мережу спеціальних установ — як державних, так і недержавних, які будуть займатися підготовкою таких фахівців для України, готуватимуть відповідні інвестиційні проекти за міжнародними стандартами.

Крім того, на сьогоднішній день ми маємо ряд інших негативних моментів: бюрократичні бар'єри, відсутність правового забезпечення кредитування, страхування ризиків, низький рівень ділової та професійної кваліфікації, нестача привабливих інвестиційних програм і проектів, жорстка податкова система.

Все це можна вирішити швидко тільки кардинальними заходами, але на це піде не кожний правитель; тому треба сподіватися, що влада зможе все врегулювати плавно і максимально швидко, наскільки це можливо.

Фірсова С. Г.

кандидат економічних наук, доцент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНА СПРИЙНЯТЛИВІСТЬ СПОЖИВАЧІВ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ТОВАРІВ

Високотехнологічні сектори економіки відрізняються надзвичайно високою невизначеністю ринків та технологій, що ускладнює як розробку нових високотехнологічних товарів, так і процеси управління маркетингом на високотехнологічних підприємствах, а також прийняття покупцями рішення про їх покупку. Поряд з поняттям життєвий цикл продукту, технології, товару, інвестицій, організації є і поняття життєвого циклу інноваційного сприйняття товару зі сторони споживачів.

Для високотехнологічних товарів вирішальне значення має те, як сприймають споживачі нову технологію, її продукти та послуги. Інноваційна сприйнятливість визначається часом адаптації інновації.

Джеффри А. Мур у роботі «Подолання прірви» з'ясував переривання життєвого циклу прийняття новинки та обґрунтував наявність прірви між групами споживачів – технологічними провідцями і прагматиками, яка дістала назву «долина смерті Дж. Мура» [1]. Теорія «прірви» Дж. Мура є логічним продовженням і розвитком ідей Е. Роджерса [2].

Обидва наукових підходи виділяють два типи ринків – ранній ринок та основний ринок, проте трактування процесу дифузії інновації докорінно відрізняється.

Так, теорія дифузії Е.Роджерса обґрунтовує неперервність життєвого циклу, послідовність маркетингових заходів впливу на кожен тип споживачів високотехнологічної продукції для активізації їх міжособистісного спілкування і поширення інформації про новинку за принципом геометричної прогресії.

Теорія «прірви» Дж. Мура акцентує увагу на розривах у прийнятті високотехнологічної продукції: кожен тип споживачів індивідуально сприймає маркетингову інформацію про новинку, між суміжними типами споживачів виникають інформаційні розриви (рис. 1).

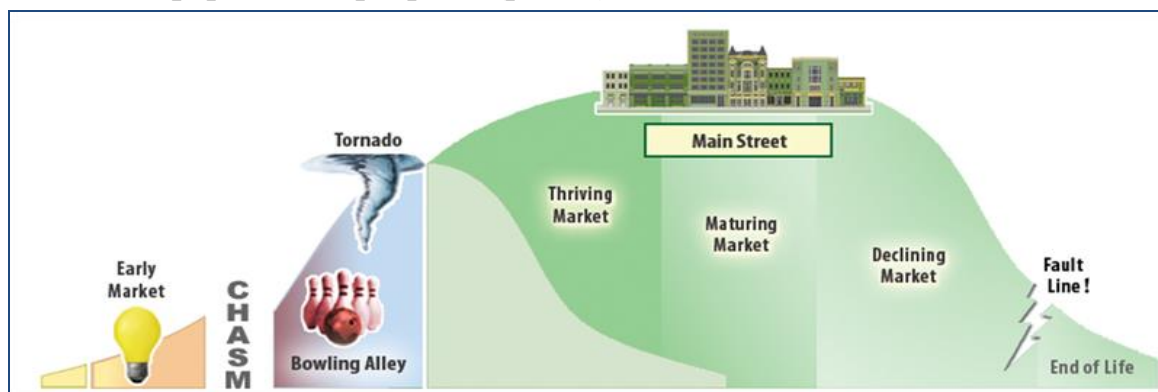

Рис. 1. Розриви у життєвому циклі прийняття інноваційної технології за Джеффри Муром [1, с. 13]

Якщо провидці сприяють розвитку раннього ринку, то прагматики сприяють розвитку основного ринку.

Їх підтримка - не тільки гарантія входження на основний ринок, а й ключ до довгострокового домінування.

Дж. Мур зазначає, що будь-яка компанія в момент подолання прірви має здійснити три кроки [1]:

1) завоювання нішевого сегменту на основному ринку, який стане плацдармом для створення бази клієнтів-прагматиків. Якщо виправдати очікування перших клієнтів, то вони можуть стати референтною базою для інших потенційних клієнтів;

2) сконцентрувати зусилля на ринковій ніші в період подолання прірви, які пов'язані з необхідністю домогтися компанії-інноватору лідерства на ринку, оскільки прагматичні сегменти споживачів основного ринку хочуть купувати тільки у лідерів ринку;

3) завоювати міцну репутацію «із вуст в уста» серед покупців, яка є запорукою успіху при прориві на основний ринок.

Отже, для того що б про високотехнологічний продукт заговорили на окремо взятому ринку, повинна накопичитися критична маса інформованих осіб, які час від часу зустрічаються і, обмінюючись думками, сприяють зміцненню позицій продукту на ринку.

Саме так розповсюджувалася інформація із уст в уста наприкінці минулого сторіччя. Якщо раніше, прагматичні покупці основного ринку високотехнологічної продукції обмінювалися інформацією по галузевим каналам і через професійні асоціації, відповідно завоювання одного-двох покупців в кожному з двох-трьох різних сегментів основного ринку не створювало ефекту передачі інформації з вуст в уста. Навпаки, залучення чотирьох або п'яти покупців в одному сегменті прагматичних споживачів високотехнологічних товарів, забезпечувало потрібний ефект.

У ХХІ столітті в умовах цифровізації економіки для застосування ефекту «із вуст в уста» на перший план виходить цифрова реклама, яке охоплює різні види реклами в Інтернеті, як в соціальних мережах, так і на сторінках пошуковиків та інших сайтів.

Так, соціальні мережі, які набирають все більшої популярності, глибоко змінили розповсюдження інформації, що робить можливим легко та швидко поширювати повідомлення.

Наявність різних форматів (рекламні пости, відео, інформери, нестандартні пости) та можливість точного таргетингу за групами споживачів прагматиків й їх інтересами, а також відносно недорого вартість контакту, зробили цей інструмент практично універсальним для сприйняття сегментом прагматиків високотехнологічного товару та основному ринку інновацій.

Завдяки наявності різних форматів, таких як: відео-реклама, банерна реклама, брендинг партнерських сайтів, нестандартні рекламні формати, хмарні технології – можливо досягнути розповсюдження із усної інформації про новий високотехнологічний товар та підвищити інноваційну

сприйнятливість споживачів-прагматиків нішевого сегменту для прориву на основний ринок даного товару.

Література

1. Moore G. A. – Crossing The Chasm: Marketing and Disruptive Products to Mainstream Customers. 2001. 174 p.
 2. Rogers E.M. Diffusion of Innovations / E.M. Rogers. – New York: The Free Press. 1995. 165 p.
-

Щоголєва І. В.

кандидат педагогічних наук, доцент

Льотна академія Національного авіаційного університету
м. Кропивницький, Україна

НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙ В ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

Економічне зростання будь-якої країни пов'язане з орієнтацією на інноваційний шлях розвитку, який є головний чинником змін та досягнень, умовою підвищення її конкурентної позиції за рахунок конкурентоздатності галузей народного господарства. Конкурентоздатність підприємств туристичної галузі багато в чому залежить від впровадження інновацій на будь-якому рівні діяльності – підприємств, дестинацій, держави, тому дослідження та розуміння важливості інноваційних процесів необхідно як на науковому так і на адміністративному рівні.

Інновації в туризмі – складний процес, до якого долучаються виробники туристських послуг, організатори туризму, споживачі та державні інституції, тому умови, причини, напрями та форми інновацій у туристичному бізнесі є специфічними для кожної країни. Але інноваційні процеси мають і загальні риси та фактори впливу, які дозволяють визначити їх основні напрями та тенденції. Перш ніж запроваджувати інновації, необхідно здійснити моніторинг стану туристичного ринку, специфіки та перспектив його розвитку.

Туризм має кілька специфічних особливостей, які можуть бути використані в якості напрямів інноваційної діяльності. Інновації в туризмі можуть запроваджуватись як для всього комплексу послуг у складі туристичного продукту, так і до кожної послуги окремо. Отже, розробка та впровадження певних інновацій зумовлює доцільність і необхідність кооперування підприємств різних галузей та їх підтримки з боку місцевого самоврядування та органів державної влади на рівні країни.

У відповідності до положення Генеральної угоди з торгівлі послугами (ГАТС), інноваційна діяльність в туристській сфері розвивається за трьома напрямками (табл. 1) [1].

Створення нових продуктів, брендів, дестинацій, споживчих цінностей, збільшення пропозицій інноваційного характеру в сфері туризму обумовлює

впровадження диференційних засобів їх просування, клієнтоорієнтацію й сервісне управління, детальний аналіз сегментацію ринку, вдосконалення системи ціноутворення тощо.

У таких випадках використовується не звичайний комплекс управлінських заходів, а технології, які здатні швидко модернізувати, реорганізувати діючі структури в ефективний управлінський конгломерат, здебільшого транснаціонального типу, технології, що формують нові знання та перетворюються на окремий виробничий фактор в умовах переходу до інноваційної економіки [2].

Таблиця 1

Напрями інноваційної діяльності в туристській сфері у відповідності до положення Генеральної угоди з торгівлі послугами

Напрямок інновації	Зміст інновації
<i>Організаційні інновації</i>	
Розвиток підприємства і туристського бізнесу в системі та структурі управління	Реорганізація; укрупнення; поглинання конкуруючих суб'єктів на основі новітньої техніки та передових технологій
Кадрова політика	Оновлення та заміна кадрового складу; система підвищення кваліфікації, перепідготовка і стимулювання працівників
Раціональна економічна та фінансова діяльність	Впровадження сучасних форм обліку та звітності, що забезпечують стійкість становища та розвитку підприємства
<i>Маркетингові інновації</i>	
Споживачі	Охоплення потреб цільових споживачів
	Залучення не охоплених на визначений період часу споживачів
<i>Періодичні інновації</i>	
Продуктові інновації	Зміна споживчих властивостей туристського продукту
	Позиціонування туристського продукту

Заслужують на увагу ті основні інноваційні напрями діяльності та технологічні рішення, які, на думку учасників проекту The Connected World («Об'єднаний світ»), матимуть найбільший вплив на розвиток ринку міжнародного туризму (табл. 2) [3].

Використання таких інновацій підвищує привабливість туристських послуг за рахунок їх якості, технологічності, безпечності, доступності тощо.

Пріоритетним напрямом інноваційної діяльності в економіці, який дасть змогу забезпечити реалізацію інноваційних програм в туризмі, є створення інноваційної бізнес-моделі, яка дозволить підприємствам залучати необхідні ресурси, розподіляти ризики, кооперувати зусилля та отримувати бажаний економічний ефект.

Таблиця 2

Основні інноваційні напрями впливу на розвиток міжнародного туризму

Напрямок інновацій	Технологічні рішення інновацій
Інформація / Навігація / Управління	Інтегрований планувальник подорожі (IPITA)
	Логістичний оптимізатор відстеження руху (TATLO)
	Управління рухом транспорту в мегаполісах на основі автоматичного контролю стану (COMET)
Нові засоби зв'язку	Голографічні комунікаційні платформи
	Мобільна вітальня і віртуальний офіс
Нові форми мобільності	Централізована служба забезпечення різними видами транспорту
	Послуги автоматично керованої мережі автотранспорту
	Система матеріально-технічного забезпечення та постачання за допомогою безпілотних літаків
	Пересувні готелі
Охорона і безпека	Автоматизований прикордонний контроль
	Система безперервного моніторингу стану здоров'я водія та пасажирів транспортного засобу
	Система віддаленого контролю і забезпечення профілактичного обслуговування транспортного засобу

Література

- 1 Інноваційні технології в туризмі: навч. посіб. / укл. А. Гуцол. Северодонецьк: ПП «Поліграф-Сервіс», 2015. 343 с.
- 2 Інновінг в туризмі : монографія / Мазаракі А. А. та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 532 с.
- 3 ConnectedWorld: TransformingTravel, TransportationandSupplyChains // WorldEconomicForum. May 2013. 48 p. [Electronicresource]. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_MO_ConnectedWorld_Report_2013.pdf.

Афонов Р. П.

аспірант, Запорізький національний університет
(науковий керівник: **Метеленко Н. Г.**, доктор економічних наук, професор)
м. Запоріжжя, Україна

**ЕКОЛОГІЧНІСТЬ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА:
РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Людина в нинішню епоху розвитку цивілізації своєю діяльністю заради досягнення мети краще жити, застосовуючи недосконалі технології виробництва, наносить великої, часто непоправної, шкоди навколишньому природному середовищу – ґрунтам, атмосферному повітрю, водним джерелам. В цілому люди усвідомлюють масштаби негативних наслідків заподіяння шкоди навколишньому середовищу своєю діяльністю і намагаються

мінімізувати її. Промислові токсичні відходи створюють або можуть створювати значну небезпеку навколишньому природному середовищу, здоров'ю і життю людей, тваринному і рослинному світу.

Взагалі, економічний розвиток промисловості залежить від промислової політики держави. Проблематика економічного розвитку промисловості України починається, зокрема, зі стану основних засобів. Рівень інвестицій в Україні та загальна продуктивність факторів виробництва, тобто ефективність використання робочої сили, капіталу та землі між секторами та підприємствами, залишаються низькими. В умовах відсутності оновлення основного капіталу, інвестиційної стагнації, низького рівня рентабельності, збитковості діяльності практично 1/3 загальної чисельності промислових підприємств, спостерігається стабільна негативна тенденція зниження середньорічної кількості працівників у промисловості з 4642 тис. осіб у 1996 р. до 1851 тис. осіб у 2018 році. Такі негативні пропорції у промисловості свідчать про системну кризу промисловості України.

Недосконалі технології промислового виробництва ще до початку реформування економіки, коли Україна входила до когорти індустріально найбільш розвинутих країн світу, спричиняли загрозливі масштаби забруднення навколишнього природного середовища. Промислові токсичні відходи за своїм хімічним вмістом становлять особливу небезпеку для навколишнього середовища та для здоров'я людини. Відходи промисловості потребують спеціальних методів і засобів їх знешкодження – зменшення чи усунення небезпечності шляхом механічного, фізико-хімічного чи біологічного оброблення. До складу викинутих забрудників атмосферного повітря входять тверді, рідкі та газоподібні шкідливі речовини. У викидах шкідливих речовин та парникових газів у атмосферне повітря значну частку займають такі небезпечні речовини як діоксид сірки, діоксид азоту, оксид вуглецю, метан, неметанові органічні сполуки, сажа. Найбільш сильного забруднення шкідливими речовинами (через технологічні викиди, або, що є на сьогоднішній день досить поширеним явищем, свідоме систематичне незастосування забруднювачами необхідних стандартизованих методів очистки забруднюючих викидів) зазнає атмосферне повітря в промислово розвинутих регіонах та містах України.

У 2017 – 2018 рр. спостерігаються зменшення викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря. Але більш детальні аналітичні дослідження надали нам змогу стверджувати, що зменшення викидів шкідливих речовин та парникових газів в атмосферне повітря в Україні в цілому зумовлене, на жаль, не удосконаленням технологій шляхом впровадження охоронних заходів, а суттєвим скороченням промислового виробництва практично у всіх промислових регіонах України. При цьому зазначимо, що обсяги відведення (скидання) забруднених і без очищення зворотних стічних вод в Україні вираховуються в мільярдах тонн.

У 2007 р. у природні поверхневі водні об'єкти було скинуто 3854 млн. куб. м зворотних вод (після використання на виробничі і побутові цілі) без

очищення та після недостатнього очищення, що становило понад 43% від загального обсягу скидання зворотних стічних вод [6, с. 526], у 2010 р. – 3488 млн. куб. м, або 45% та у 2017 р. – 1994 млн. куб. м, або 42% від загального обсягу скидання стічних вод [1, с. 187]. Ці дані однозначно свідчать про велику нестачу очисних споруд для очищення забруднених зворотних стічних вод та про загрозливе поглиблення проблеми фінансування витрат на охорону навколишнього природного середовища.

Враховуючи специфіку адміністрування екологічних платежів в Україні, на нашу думку, було б доцільним системно використовувати досвід розвинених країн щодо встановлення пільгових преференцій промисловим підприємствам, які активно впроваджують природоохоронні системи у виробництві, забезпечуючи упровадження екосистемного підходу. Причому, вивільнені кошти необхідно спрямовувати виключно на розширення природозберігаючих і природоохоронних заходів виключно в тому регіоні, де функціонують підприємства. Для цього в Україні необхідно розробити і запровадити зрозумілий і прозорий алгоритм використання зазначених пільг [2, с. 36].

Однією з екологічних проблем України є фізичне та моральне зношення основних фондів у всіх галузях національної економіки, що є системною проблемою не тільки екологічного характеру. Впродовж всього періоду незалежності України, зокрема і в досліджуваному періоді з 2000 р. по 2018 р., основними джерелами фінансування інноваційного розвитку у промисловості були власні фінансові ресурси підприємств; фінансування інновацій за рахунок державного бюджету складало 0,3 – 4,5%; частка витрат місцевих бюджетів у загальному обсязі фінансування інноваційного розвитку практично була нульовою і становила близько 0,2% (в 2018 р. – 0,1% [3, с. 445]). Обсяг витрат на охорону навколишнього природного середовища впродовж останніх років, як і в попередні періоди, явно не забезпечував потреби в фінансових ресурсах на впровадження заходів по надійній охороні довкілля.

Не збільшилися фінансові можливості на впровадження заходів по охороні довкілля в Україні за рахунок екологічних зборів з підприємств, організацій та установ за забруднення навколишнього природного середовища і за рахунок штрафів за порушення природоохоронного законодавства. Суми таких зборів і штрафів настільки малі, що не можуть бути відчутним джерелом поповнення фінансових ресурсів для впровадження заходів на охорону довкілля.

Аналіз географії розташування джерел і обсягів скидання зворотних забруднених стічних вод від діючих підприємств і комунальних організацій у природні водні об'єкти показує, що найбільшої руйнівної шкоди в Україні зазнає р. Дніпро з його річками-притоками.

Вважаємо більш, ніж на часі сьогодні є необхідним започаткування у суспільстві всеукраїнського безстрокового руху за спасіння від забруднення р. Дніпра, всіх інших річок, озер і водойм країни. Впровадження в життя пропозицій по інженерному створенню і налагодженню виробництва екологічно безпечних річкових електроплавних човнів, буксирів, катерів і електромоторів до них можуть стати суттєвим внеском у виконання системи заходів по спасінню від подальшого загрозливого забруднення р. Дніпра, всіх

інших річок, озер і водоймищ України. Одночасно виконання такої роботи буде сприяти певному пожвавленню таких галузей, як машинобудування та металургії (продукція якої є базовою для машинобудівної галузі), а також розвитку існуючих і створення нових підприємств. Саме у такому напрямку необхідно здійснювати інноваційний розвиток підприємств промисловості задля впровадження екосистемного підходу в галузеву політику вітчизняних промислових підприємств, яка є складовою державної політики розвитку національної економіки.

Література

1. Статистичний щорічник України за 2017 рік. Державна служба статистики України. Київ, 2018. 541 с.
2. Метеленко Н., Попова А. Проблеми адміністрування ресурсних платежів та техніко-технологічного забезпечення платників екологічних податків у промисловості. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво, 2014. № 4 (79). С. 34–38.
3. Статистичний щорічник України за 2018 рік. Київ : Державна служба статистики України. Вернер І. Є. (за редакцією), 2019. 481 с.

Беклєшов Д., аспірант
НТУ «Дніпровська політехніка»
м. Дніпро, Україна

РОЛЬ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Інновації життєво важливі для малого бізнесу. Вони дають змогу отримати конкурентні переваги завдяки новим продуктам, процесам чи послугам.

Малий бізнес, зокрема, особливо підходить для генерування інновацій завдяки таким перевагам, як швидкий час реагування, прямі процеси прийняття рішень, пряма мотивація, економні структури та яскраво виражена орієнтація на споживача.

Рушійною силою інновацій у малому бізнесі є, насамперед, власник та працівники. Для них характерним є готовність до змін, відданість, постійна зацікавленість та відповідна поведінка в поєднанні з інноваційною культурою [1].

Впровадження інновацій - одна з найбільших труднощів, з якими сьогодні стикаються компанії. Часто це не дефіцит ідей, а можливість реалізувати ці ідеї - будь то нові товари чи змінені процеси - у компаніях.

Компанія, яка не зможе відповісти на питання щодо способу реалізації інновацій у довгостроковій перспективі, більше не матиме конкурентоспроможної продукції, а отже, і продажів.

Статистика свідчить, що близько 30 відсотків економічного зростання безпосередньо залежить від інновацій. Проте багато компаній, особливо компанії, які мають менше 100 осіб, стикаються з проблемою впровадження цих нововведень, якщо, наприклад недостатньо фінансування чи ноу-хау для

інтеграції інновацій у корпоративну структуру. Це також може призвести до невизначеності і навіть позбавити мотивації до участі в інноваційних заходах [2].

Розподіл малих підприємств за видами економічної діяльності свідчить, що їх посередницька і торгова орієнтація виражена найбільш чітко. Майже чверть малих підприємств в Україні займаються торгівельною діяльністю та послугами по ремонту.

Майже 70% малих підприємств працюють в секторах економіки з мінімальним реальним матеріальним наповненням або взагалі без такого. Ще біля 10% малих підприємств працюють в секторі будівництва, але і тут значна їх частина надають послуги з ремонту приміщень.

У сфері обробного виробництва задіяне трохи більше 10% малих підприємств. Тут домінують міні цеха і окремі виробничі лінії з декількома робітниками, які виробляють відносно не складну продукцію в основному на замовлення (двері, вікна, металеві і дерев'яні вироби, меблі, сувеніри, оперативну поліграфію, харчові продукти і т.п.). В більшості це відносно примітивні виробництва зі зношеним фізично і морально обладнанням, низькою ефективністю праці.

Основними проблемами розвитку малого бізнесу на регіональному рівні є: недоступність фінансово-кредитних ресурсів; надмірний податковий тиск; недостатній рівень інформаційної та правової обізнаності суб'єктів підприємництва; відсутність мотивації до інвестиційної та інноваційної діяльності; тощо.

З метою сприяння розвитку малого підприємництва необхідно забезпечити дієвий механізм фінансово-кредитної підтримки суб'єктів господарювання, створити ефективну систему оподаткування, покращити інформаційно-консультаційне обслуговування тощо.

Важливим механізмом тактичного державного регулювання є удосконалення інфраструктури підприємництва. При цьому до об'єктів інфраструктури підтримки розвитку слід віднести бізнес-центри, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, центри трансферу технологій, фонди підтримки підприємництва, територіальні та галузеві кластери, лізингові компанії, центри субконтрактації, консультативні центри, інші підприємства, установи та організації або їх мережеві об'єднання.

Головним завданням у розвитку інфраструктури підтримки підприємництва має стати не тільки зростання кількості об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва, а їхнє рівномірне розміщення, зосередження не лише в обласних, а й у районних центрах, а також підвищення якості роботи, поліпшення кваліфікаційного рівня персоналу й розробки інноваційної моделі діяльності та співпраці з підприємствами.

В сучасному суспільстві важливим напрямом розвитку в цілому є орієнтація на екологічну безпеку на основі створення якісної продукції та послуг. Можливими заходами по орієнтації бізнесу на виробництво якісних товарів та послуг є наступні: проведення семінарів та просвітницьких заходів щодо підвищення кваліфікації, розповсюдження знань, засвоєння національного досвіду щодо виробництва якісної продукції та послуг; створення концепцій розвитку якісного виробництва; розробка і запровадження стандартів;

стимулювання екологічного виробництва; врахування економічних та екологічних методів управління якістю продукції та послуг [3].

Для популяризації МБ слід створити програми, спрямовані на залучення молоді в підприємницьку діяльність, що забезпечують пропаганду, відбір, навчання, супровід підприємницьких проектів. На будь-якому етапі розвитку держави, суспільства і бізнесу формуються різні механізми, заходи та інструменти забезпечення розвитку бізнесу, але в будь-якому випадку необхідна загальна концепція його реалізації, що має цілеспрямований та систематичний характер з чітко окресленими механізмами стратегічного, тактичного та оперативного характеру.

Література

1. Führung von Kleinunternehmen Innovation. Ausgabe Nr. 13. November 2014 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.7impact.com/fileadmin/downloads/KU-Magazin/ku13_Innovation_11_2014.pdf.
2. Innovationen in Unternehmen umsetzen [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.marktding.de/innovation/innovationen-unternehmen-umsetzen/>
3. Kathrin Wunderlich. Vor- und Nachteile von Innovationen für kleine Unternehmen - Tipps aus Weimar. März 05, 2019. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.k-wu.de/blog/vor-und-nachteile-von-innovationen-fuer-kleine-unternehmen-tipps-aus-weimar>.

Вавінський Б. О.

аспірант зі спеціальності 051 «Економіка»

(науковий керівник: **Ткачук О. В.**, кандидат економічних наук, доцент)

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Зовнішньоекономічна діяльність належить до однієї зі сфер економічної політики держави, яка базується на виробництві продукції (виконанні робіт та наданні послуг), що призначена для іноземних ринків [2].

В епоху глобалізації активізація зовнішньоекономічної діяльності здатна забезпечити належні економічні передумови для сталого розвитку країн, які спроможні успішно конкурувати на світових ринках. Прискорюються процеси обміну науково-технічними розробками, інноваціями, зростають можливості для активної економічної співпраці між суб'єктами різних країн світу.

До основних проблем розвитку зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції вітчизняні дослідники відносять: застаріле технічне обладнання та устаткування; неефективні методи управління підприємствами; невідповідність міжнародним та європейським стандартам;

невизначеність підприємців щодо модернізації підприємств; відсутність стимулів та дієвих інструментів щодо підвищення якості продукції [1].

Нагальним викликом сьогодення для розвитку зовнішньоекономічної діяльності для України, як і для всіх без винятку країн світу, стало призупинення зовнішньоекономічної активності та закриття кордонів внаслідок поширення пандемії коронавірусу.

Тенденції зовнішньої торгівлі товарами України у 2000-2019 роках (рис. 1) засвідчили: по-перше, наявність негативного сальдо, яке в останні роки має тенденцію до зростання (-10723,4 млн дол. США у 2019 році); по-друге, обсяг експорту у 2019 році, хоча й збільшився на 105,8% порівняно з 2018 роком, не досягає навіть рівня 2010 року (51405,2 млн дол. США).

Регіонами, які характеризуються найвищою питомою вагою обсягів експорту товарів у 2018 році, є: місто Київ (21,7% від обсягу експорту України в цілому), Дніпропетровська (16,3%), Донецька (10,2%), Запорізька (7,1%) області. За питомою вагою імпорту товарів лідерами є: місто Київ (41,2%), Дніпропетровська (9,2%), Київська (6,4%) та Львівська (4,7%) області.

Стосовно тенденцій зовнішньої торгівлі послугами України у 2000-2019 роках (рис. 2), необхідно відзначити позитивне сальдо та його поступове зростання (до +8709,6 млн дол. США у 2019 році), а також поступове зростання обсягів експорту-імпорту послуг в останні роки. Висока питома вага серед загальних обсягів експорту-імпорту послуг належить місту Києву – 30,5% обсягів експорту послуг в цілому по Україні та 47,7% імпорту послуг у 2018 році.

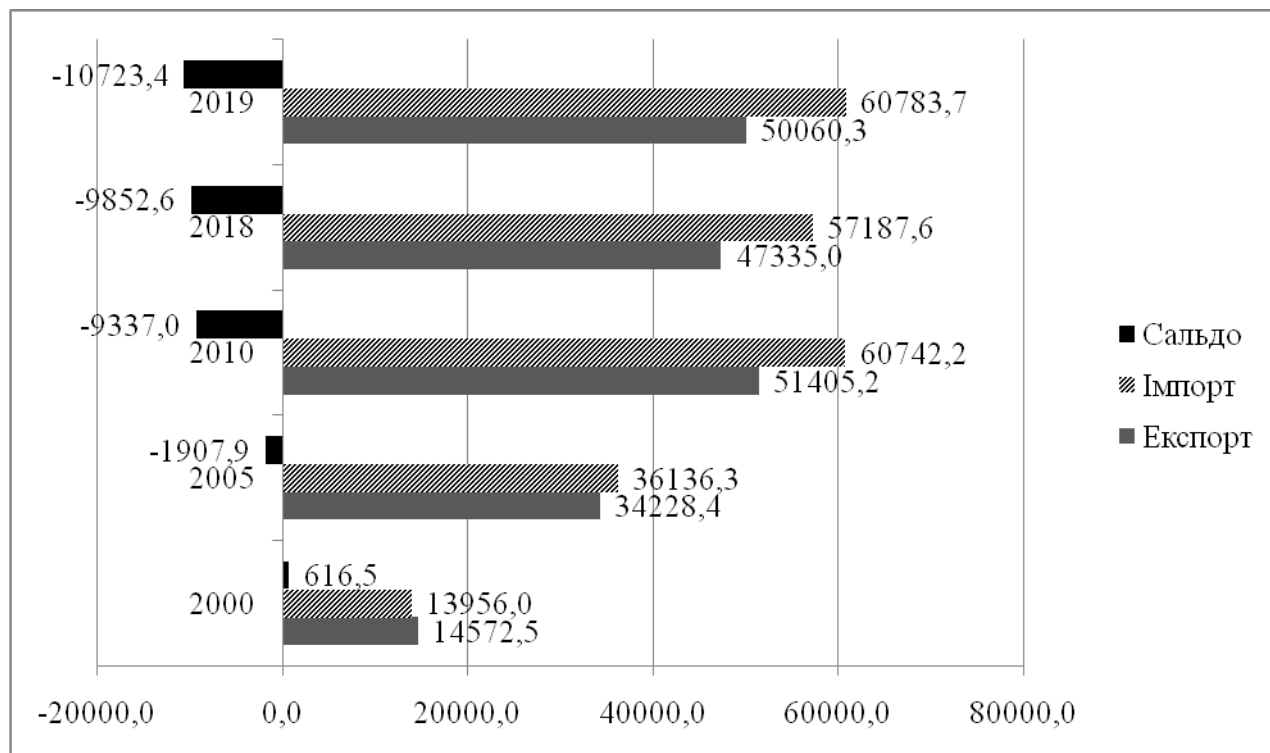

Рис. 1. Тенденції зовнішньої торгівлі товарами України у 2000-2019 роках, млн дол. США

Джерело: побудовано за даними [4].

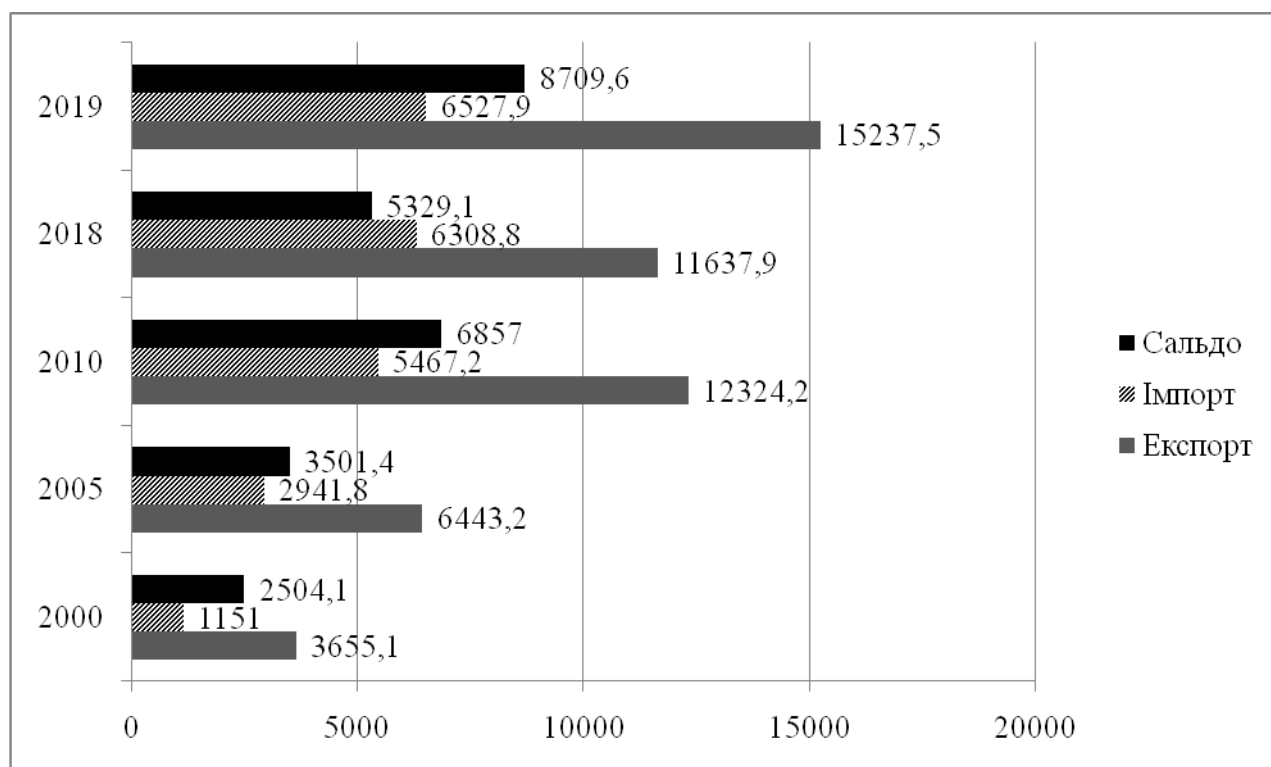

Рис. 2. Тенденції зовнішньої торгівлі послугами України у 2000-2019 роках, млн дол. США

Джерело: побудовано за даними [4].

Особливо негативну динаміку демонструють обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну (рис. 3): максимальний їх обсяг мав місце у 2014 році (53704,0 млн дол. США), надалі відбулося стрімке зниження.

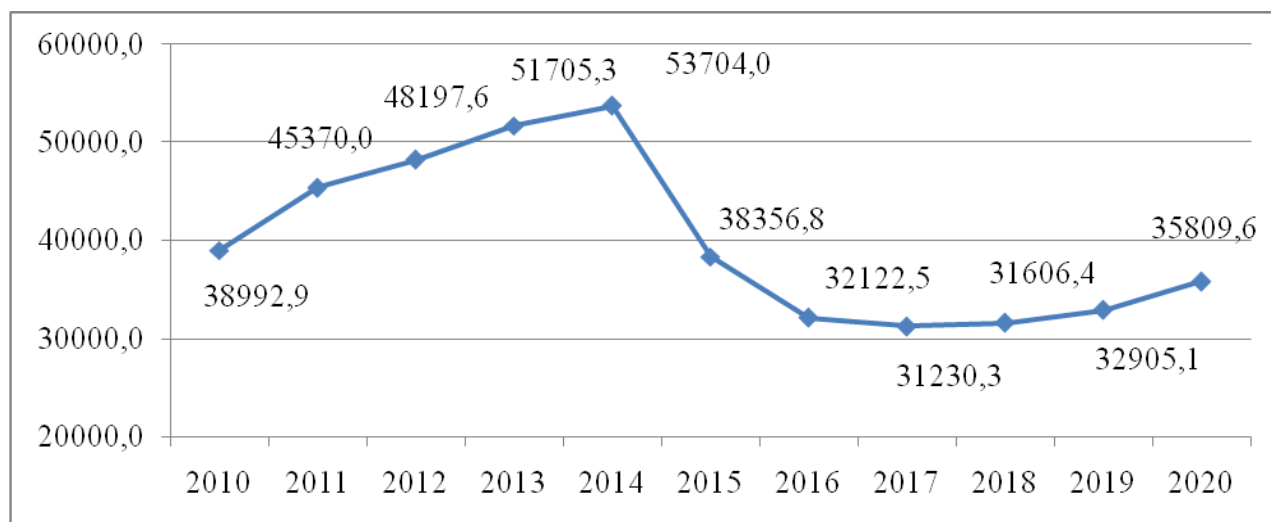

Рис. 3. Тенденції зміни прямих іноземних інвестицій в Україну станом на 01.01.2010-2020 років, млн дол. США

Джерело: побудовано за даними [4].

Аналіз основних тенденцій зовнішньоекономічної діяльності України засвідчив наявність переважно негативних тенденцій. Тому, існує нагальна необхідність запровадження дієвих механізмів державного регулювання процесів активізації зовнішньоекономічної діяльності.

Для поліпшення стану зовнішньоекономічної діяльності України автори дослідження [3] вважають за необхідне впроваджувати політику, орієнтовану на збільшення ефективних експортних операцій; удосконалення властивостей товару шляхом державного контролю над якістю продукції для належної стандартизації та сертифікації; створення достатнього рівня конкурентоспроможності вітчизняних товарів.

Вважаємо, що задля активізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні доцільними є: запровадження комплексних заходів щодо її регулювання, включаючи законодавчі, митні, податкові та інші інструменти; реалізація на рівні держави та регіонів відповідних програм, спрямованих на забезпечення допомоги вітчизняним підприємствам щодо виходу з кризи; розвиток національної інноваційної системи та сприяння формуванню інноваційних екосистем.

Література

1. Жигалкевич Ж.М., Станіславський О.В. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2019. №16. С. 116-123.
2. Завгородній А.В. Принципи зовнішньоекономічної діяльності: національний та регіональний виміри. Український журнал прикладної економіки. 2019. Т. 4, №1. С. 85-93.
3. Кахович Ю.О., Шевченко М.А., Семакіна Д.Е. Аналіз стану зовнішньоекономічної діяльності України. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2019. №5. С. 37-43.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 13.04.2020).

Водоп'ян А. В.

аспірант, НТУ «Дніпровська політехніка»
м. Дніпро, Україна

МАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ЧИННИК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У сучасних умовах розвитку національної ринкової економіки підприємницький сектор виконує свою провідну роль і виступає гарантом стабільності суспільства та підвищення рівня життя громадян.

Світовий досвід та практика господарювання свідчать, що підприємства малого бізнесу є однією із рушійних сил економічного розвитку, ефективним засобом структурної перебудови, подолання диспропорцій на окремих сегментах ринку, активізації інноваційної діяльності, розвитку конкуренції, утворення нових робочих місць і зниження безробіття.

Водночас малий бізнес є найбільш вразливим до негативних проявів

економічних та адміністративних процесів на регіональному ринку.

Нині акценти економічного розвитку зміщуються на рівень місцевих територіальних утворень і підприємці стають залежними від регуляторних впливів місцевих громад.

Обидві сторони зацікавлені у налагодженні співпраці – громади у питанні надання місцевих ресурсів для ведення бізнесу, а підприємці – в площині виготовлення продукції та надання послуг, яких потребує громада та її мешканці, реалізації механізму соціальної відповідальності на рівні громади.

Малий бізнес має регіональну спрямованість, оскільки його структура, інституційні складові, прибуток визначає саме регіональну приналежність, тому основна його діяльність спрямована на місцевий ринок, виступає базою для формування раціональної структури місцевої економіки та сприяє розвитку конкретного регіону. Саме тому питання підтримки МБ є особливо актуальним за часи трансформаційних зрушень в економіці регіону, зростанні його ролі в системі сучасного інформаційного, економічного простору, оскільки підтримка МБ є необхідною складовою для ефективного його функціонування та створення потужної платформи для економічного розвитку регіону, підвищенню його конкурентоспроможності та зростання потенціалу регіональної економіки країни.

Сьогодні в Україні докладаються значні зусилля для створення сприятливих умов ведення бізнесу у всіх регіонах, які відрізняються один від одного пріоритетами соціально-економічному розвитку, наявністю та кваліфікацією робочої сили, природних ресурсів, структурою промисловості та інше.

Саме тому кожен регіон є унікальним та має свої особливості та конкурентні переваги. Малі підприємства як самостійні елементи ринкової економіки займають переважну частку в таких галузях економіки, як оптова та роздрібна торгівля, харчова промисловість та будівництво, одночасно стимулюючи розвиток конкуренції в економіці, забезпечуючи зайнятість населення та сприяють збільшенню обсягу вироблених товарів і послуг у конкретному регіоні.

Діяльність суб'єктів малого бізнесу орієнтована, в першу чергу, на місцевий ринок і життєво залежить від умов, які створюються для їх існування на місцевому рівні.

В сучасних умовах розвиток малого і середнього бізнесу є одним з найважливіших факторів вирішення соціально-економічних проблем регіонів.

Динаміка зміни чисельності малих підприємств в Україні відображена на рис. 1.

Вкрай низько мале підприємництво представлене у інноваційних галузях економіки, що, натомість, мають найбільші перспективи розвитку. Так, на рівні області розвитку малих підприємств перешкоджає ряд негативних чинників, як специфічних для окремого регіону, так і таких, що мають загальний для України характер:

- недосконалість нормативно-правового регулювання підприємництва;
- диспропорції у розвитку малого бізнесу по районах та містах області;

- недостатній розвиток та неефективне функціонування ринкової інфраструктури підтримки підприємництва;
- адміністративні умови реалізації бізнесу і як наслідок низька інноваційна активність малого бізнесу;
- обмеженість доступу підприємців до фінансово-кредитних ресурсів та їх висока вартість;
- обтяжлива система здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності;
- недостатня ефективність реалізації державної регуляторної політики;
- досить складна процедура отримання в районах адміністративних послуг, в певних випадках і документів дозвільного характеру;
- низький рівень інноваційної діяльності в бізнесі;
- недостатня ефективність зусиль місцевих органів влади щодо захисту прав суб'єктів малого та середнього бізнесу та підприємців щодо соціально-економічного розвитку територій.

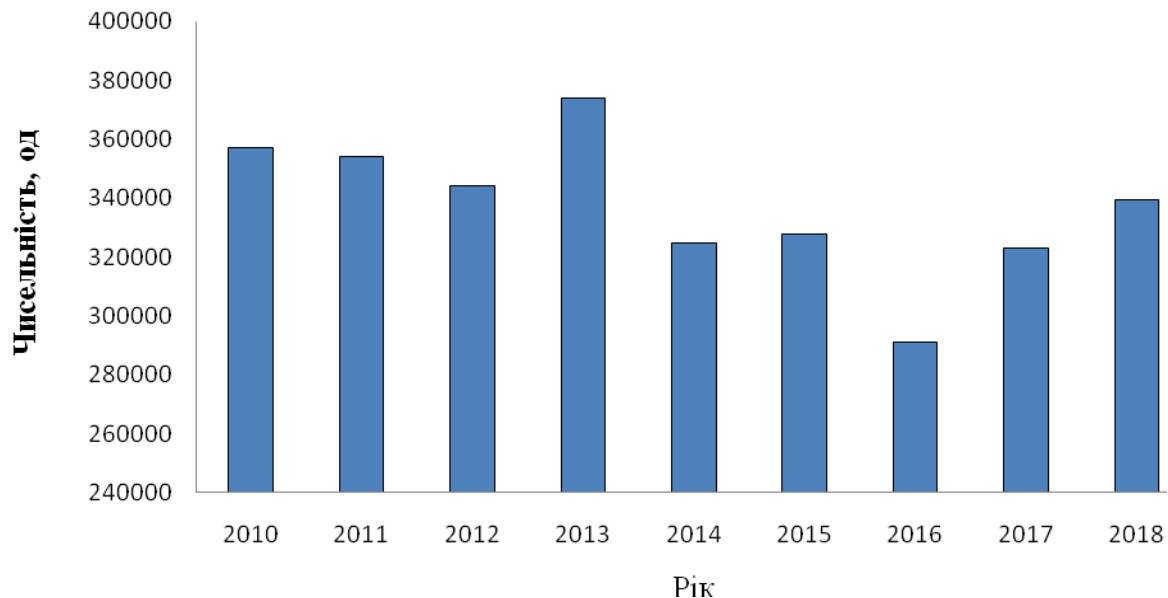

Рис. 1. Динаміка зміни чисельності суб'єктів малого підприємництва в Україні (Дані Мінстатистики України)

В умовах кризових явищ в динаміці розвитку малого підприємництва, що можна спостерігати під час пандемії коронавірусу, наголос повинен робитись на залученні громад до планування розвитку територій, а планування розвитку країни узгоджуватись з загальними стратегічними цілями регіонів та місцевих громад.

Діяльність з місцевого економічного розвитку є найбільш успішною тоді, коли вона проваджується через залучення громади, партнерство органів влади, підприємців, неприбуткових організацій та населення.

Саме громада зможе визначити найбільш перспективні для підприємців види діяльності, на які, відповідно формуватиметься попит за рахунок місцевих споживачів.

У основі місцевого економічного розвитку більшості громад лежить багатовекторність та сталість –взаємозалежність економічного, екологічного та соціального благополуччя. Відповідні рішення спираються на місцеві знання та ініціативи громад.

У якості перспективного напрямку підприємництва у сільських місцевостях, особливо в умовах зниження міжнародних туристичних потоків, переорієнтації значної частини споживачів на внутрішній ринок, слід зазначити зелений туризм, як напрям господарювання, що найбільшою мірою узгоджується з цілями розвитку громад, вимогами збереження довкілля та прагненням підприємців отримати достатній рівень прибутку для економічної зацікавленості працювати у галузі.

Зелений туризм наразі набуває все більшої популярності і не потребує занадто великих інвестицій у порівнянні з іншими напрямками бізнесу.

Підприємництво за даним напрямком повинне враховувати наявні місцеві ресурси та використовувати їх на інноваційній основі, створюючи тим самим конкурентоспроможний продукт, цінність, що сприятиме реалізації заходів щодо забезпечення регіонального розвитку.

Література

1. Розвиток підприємництва // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Кашуба О. Підприємництво в Україні: проблеми і перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2017. № 6. С. 103–106.
3. Сарана Л. А. Функціональні засади розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 9. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/9-2017>.

Госалов С. А.

(науковий керівник: **Вагонова О. Г.**, професор, завідувач кафедри прикладної економіки, підприємництва та публічного управління)
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ОБСЯГІВ ІНВЕСТИЦІЙ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ РЕГІОНІ

В сучасних умовах економіки України винятково важливе значення набуває активізація інвестиційної й інноваційної діяльності підприємств. Результати фундаментальних досліджень українських і закордонних учених [1] однозначно свідчать про те, що процеси економічного росту обумовлюються обсягом і темпами росту інвестицій, їх структурою і якісними характеристиками.

В умовах трансформації економічних відносин продовжують діяти фактори, які стримують розвиток обсягів інвестицій в адміністративному регіоні, а, отже, більшості діючих підприємств. Найбільше інвестиційно привабливими в Україні є такі галузі економіки: промисловість – біля 1,0 млрд. дол. (58%); оптова й роздрібна торгівля, торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту – 460 млн. дол. (27%); операції з нерухомістю, здача під оренду й послуги юридичним особам – 154 млн. дол. (9%).

Найголовнішими серед існуючих деструктивних тенденцій для нині діючих підприємств є недолік інвестиційних коштів й несприятливі умови їх надання. Нижче викладені результати дослідження, спрямованого на узагальнення й розвиток методичних аспектів з удосконалення механізму залучення коштів у регіоні. З виконаного аналізу витікає, що на тепер практично відсутні методичні дослідження, присвячені питанням інвестиційної привабливості проектів на мікроекономічному рівні. Це стосується, зокрема, з'ясування фінансових інститутів щодо інвестиційного розподілу ресурсів й прийняття привабливих рішень, надання державою пільгових умов для інвестування, а також регуляції інвестиційної діяльності в рамках економічних відносин регіональних органів влади та підприємств. Необхідність дослідження механізмів регуляції інвестиційної діяльності й, у тому числі, процесів формування інвестиційних ресурсів на підприємстві підсилюється складним характером процесів цієї діяльності та практично відсутністю прогресу у використанні заощаджень населення як важливого джерела фінансування інвестицій і інших внутрішніх ресурсів.

Питання щодо податкової політики держави потребує багатостороннього обґрунтування. Впливаючи шляхом податків на величину потенційних джерел фінансування інвестиційних програм фірм, держава впливає на розподіл національного доходу між нагромадженням і споживанням. Крім того, використовуючи цілеспрямовані податкові пільги держава впливає на співвідношення між інвестиціями фірм в активну й пасивну частину основних фондів, на швидкість відтворення основного капіталу, що обумовлює регіональне розміщення промислових інвестицій.

За досвідом США [2], якщо розміри знижки за рахунок податків перевищували встановлену межу, фірми могли переносити відповідну частину знижки або на 3 роки тому (у цьому випадку вони одержували право на повернення частини виплаченого податку на прибуток), або на 15 років уперед, із правом на відрахування відповідної суми з податку з майбутнього прибутку. У наукових колах США широко поширена думка, що пільгові податки знижують ефективність інвестицій.

У модернізації промислової структури в Японії значну роль відіграють кредитно-фінансові інститути [3]. На сьогоднішній день в країні державні видатки на НДКР збільшилися до 3,5 % ВВП, в основному на фундаментальні дослідження й генерування принципово нових ідей. Політика Японії спрямована на перетворення країни з імпортера ліцензій в їхнього експортера. Регулювання рівня процентних ставок - основний напрям стимулювання

державою інвестиційного процесу в країнах Південно-Східної Азії. В опублікованому дослідженні [4], присвяченому зіставленню податкових систем США, Японії й країн Західної Європи, констатується не тільки повсюдне застосування податкових інвестиційних пільг, але й зростаюче розчарування їх результатами.

Доцільно більш рішуче використовувати в інвестиційній діяльності досвід розвинених країн: вибір оптимального методу нарахування амортизаційного фонду; системи пільг на капітальні вкладення; формування інвестиційних фондів за рахунок власних коштів; інноваційний податковий кредит і т.п. Система пільг на капітальні вкладення передбачає формування, так званого «податкового інвестиційного кредиту» за рахунок прибутку, а також відрахованої від прибутку певного відсотка до приросту інвестицій в устаткування й виробниче будівництво.

Останнім часом у розвинених країнах (Німеччина, Франція, Швеція) практикується утворення на підприємствах спеціальних "інвестиційних фондів" за рахунок прибутку, а також відрахувань від заробітної плати робітників даного підприємства. Кошти фондів, вільні від оподаткування, і використовується тільки для капіталовкладень, такі фонди створюються з метою залучити доходи (дивіденди) робітників та службовців і участі їх у видатках на відновлення й модернізацію проведення.

Досвід розвинених країн щодо стимулювання інвестиційної діяльності свідчить, що на неї позитивно впливає диференційований підхід до надання цільових податкових знижок або певних пільг. Пільги можна надавати лише на нетривалий строк, пов'язаний з виходом підприємства на проектну потужність, адже постійні пільги приводять до значних структурних змін в економіці, знижують конкуренцію.

Для залучення іноземних інвестицій пропонується:

- надавати державне пільгове кредитування й страхування експорту;
- надавати державну комплексну допомогу експортерам, сприяти їхній збутовій діяльності;
- здійснювати пряме субсидування;
- здійснювати цільовий розподіл фінансових ресурсів, наданих приватними банками, і зосередження їх у пріоритетних галузях;
- сприяння організаціям у придбанні передової іноземної технології.

Для збільшення бюджетного інвестування необхідно реформувати структуру бюджетних видатків, зменшуючи при цьому видатки дотаційного характеру й відповідно збільшуючи фінансування інвестиційно-інноваційних програм. Із цією метою в поточний бюджет країни доцільно ввести окремою статтею бюджет розвитку, основним завданням якого є фінансування державних інвестиційних проектів. Джерелом поповнення бюджету розвитку можуть бути кредити міжнародних організацій, кредити Нацбанку, виплати, за раніше наданими позичками, вступ від випуску в обіг довгострокових інвестиційних облігацій з доходом, який гарантується заставою конкретного майна державної власності.

У порівнянні з ринком цінних паперів банківська система у фінансовому й організаційному плані більше готова до активного включення в інвестиційні процеси [5]. Однак і дотепер переважає мотивація до короткострокового кредитування й розрахунково-касового обслуговування клієнтів. Установлений на законодавчому рівні принцип децентралізації інвестиційної діяльності потрібно підкріпити відповідним блоком заохочень до накопичень і реінвестування. Необхідно розробити механізм стимулювання перерозподілу банківських активів у бік довгострокового інвестування. Активізувати участь комерційних банків в інвестиційному процесі можна переходом на змінні процентні ставки, створенням промислово-фінансових груп, пільговим оподаткуванням доходів банків, від довгострокових кредитів.

З метою активізації інвестиційних процесів доцільно: проводити індексацію основних фондів відповідно до темпів росту цін з оптимальною періодичністю; відмовитися від застосування коефіцієнтів, що знижують, до норм амортизації; припинити практику виключення амортизаційних нарахунків у бюджет; дозволить підприємствам самостійно вибирати методи амортизації й вільно переходити із прискорених методів на рівномірні.

Заходу державної підтримки повинні сприяти дії, спрямовані на:

1. Обмеження бюрократичного втручання в роботу компаній, зниження податкового тягаря;

2. Надання рівних прав з великими підприємствами в боротьбі за державні замовлення (у т.ч. і в області НДКР);

3. Принципове обмеження державних дотацій підприємствам, які не в змозі пристосуватися до вимог ринкових умов.

4. Впровадження публічно-приватного партнерства, коли на зміну традиційним відносинам між замовником (державою) та підрядником (бізнесом) утворюється модель, що базується на приватній фінансовій ініціативі. При цьому держава лише замовляє ті чи інші капіталоемні роботи, але не оплачує бізнесу. Після завершення робіт об'єкт береться державою в довгострокову оренду за умови, що приватна особа продовжує забезпечувати експлуатацію цього об'єкту. Таким чином інвестиції поверталися інвестору у вигляді орендних платежів. Як правило, після закінчення строку оренди об'єкт переходить до держави за символічну плату або безкоштовно.

При прийнятті рішень у бізнесі про довгострокові інвестиції виникає потреба в прогнозуванні ефективності капітальних вкладень. Для цього потрібний довгостроковий аналіз доходів і витрат. Для планування рівня інфляції, що впливає на споживчу вартість інвестицій та їх обсяг в адміністративному регіоні, а значить, і окремих підприємств, методом найменших квадратів з ваговою функцією $P_t = 0,9(8-t)$ визначено тренди:

рівень загальної інфляції коштів

$$Y = -0,000X + 11,29, \text{ \%/рік}; R^2 = 0,82;$$

обсяг капітальних інвестицій

$$Y = 26556X - 27089, \text{ млн. грн./рік}; R^2 = 0,79;$$

Розглянуто методичний підхід до організації післяінвестиційного контролю. Він дозволяє переконатися, що витрати й технічна характеристика проекту відповідають первісному плану; підвищити впевненість у тому, що інвестиційний розв'язок був ретельно продуманий і обґрунтоване; поліпшити оцінку наступних інвестиційних проектів.

Література

1. Инвестознaвство : Учебник/ За науч. ред. В. Г. Федарчука. – К.: МАУГ, 2000.- 408с.
2. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004—2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції» / Авт. кол.: А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін. — К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004.
3. Предвидение будущего: беседы с финансовыми стратегами: Пер. с англ./ Под. ред. Л. Келенира, Д. Свогермана, В. Ферхуга.- М.: ИНФРА-М, 2003.-XXVI, 229с.- (Серия «Менеджмент для лидера»).
4. Дамодаран Асват. Инвестиционная оценка. Инструменты и техника оценки любых активов./ Пер. с англ.. - ,М.: Альпина Бизнес Букс, 2004.-1342.
5. Вагонова О.Г. Ефективність кредитування підприємницьких проектів як чинник привабливості їх впровадження / О.Г. Вагонова, В.С. Досужий // Економічний простір.- Д.: ПДАБА, 2017.- № 128.– С. 167-179.

Госалова С. В.

(науковий керівник: **Вагонова О. Г.**, професор, завідувач кафедри прикладної економіки, підприємництва та публічного управління)
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

ОБґРУНТУВАННЯ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТІВ НОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

На відміну від науково-технічного прогресу, інноваційний процес успішно реалізується завдяки зусиллям окремих організацій на мікрорівні і навіть творчому потенціалові окремих осіб.

В умовах інноваційної економіки країни постає потреба переглянути підходи до оцінки ефективності інноваційного процесу. Чинниками впливу на цю активність на підприємстві є організаційні структури управління, впровадження новітніх форм і систем заробітної плати, інноваційного менеджменту.

Порівняно з чинниками макрорівня чинники мікрорівня впливають на інноваційну активність з більшою результативністю як за обсягом реалізації нововведень, так і економічним ефектом від цієї реалізації.

За дослідженнями Федулової Л.І. [1], основними факторами, які перешкоджають технологічним інноваціям в Україні, є: нестача власних коштів (40%), низький рівень науково-технічного потенціалу (27%), нестача

фінансової підтримки держави (17%); висока вартість інновацій (16%). Саме ці питання мають визначати зміст досліджень ефективності інноваційної діяльності підприємств.

Негативне відношення керівників багатьох підприємств до матеріального стимулювання працівників, що беруть участь в інноваціях, є проявом їх спрощеного підходу до винагороди за працю: системи пов'язування рівня оплати з результатами праці сприймаються як зайві ускладнення, а виплата яких-небудь премій понад звичайного заробітку – як невиправдана витрата коштів.

Наприклад, в електротехнічній промисловості ще не склалася система економічного стимулювання інноваційної діяльності, яка б відповідала сучасним умовам господарювання. Це пов'язано з недооцінкою важливості нововведень, а також з недостатньою їх нормативно-методичною базою.

Єдиним реальним джерелом економічної винагороди всіх учасників інноваційного процесу є економічний ефект, що утворюється в сфері використання інновації. Ефект розподіляється між учасниками процесу через механізм ціноутворення на нову науково-технічну продукцію й через механізм ліцензійних платежів.

На всіх стадіях інноваційного процесу, що передують впровадженню нової продукції у виробничий потенціал підприємства, виплати економічної винагороди мають за своєю суттю авансовий характер і повинні відшкодовуватися за рахунок кінцевого економічного ефекту. Тому розрахунки економічного ефекту з попереднім його розподілом між розроблювачами й потенційними користувачами повинні виконуватися на всіх стадіях інноваційного процесу.

Ефективність виробництва – це показник діяльності виробництва по розподілу й переробці ресурсів з метою виробництва товарів. Ефективність можна вимірити через коефіцієнт – відношення результатів на виході до ресурсів на вході чи через обсяги випуску продукції, її номенклатури.

Суть проблеми підвищення економічної ефективності виробництва полягає в тому, щоб на кожну одиницю трудових, матеріальних і фінансових ресурсів домагатися істотного збільшення обсягу виробництва продукції. Це, у кінцевому рахунку, означає підвищення продуктивності праці, що і є критерієм (мірилом) підвищення ефективності виробництва.

Усі фактори впливу на ефективність доцільно класифікувати по обмеженій кількості групових ознак. Це сприяє визначенню головних напрямів і шляхів підвищення ефективності виробництва (продуктивності діяльності підприємства).

Економічна ефективність інноваційного проекту впровадження нової технології забезпечується збільшенням продуктивності виробництва. Вона є інтегральним фактором зниження суми виробничої собівартості, збутових і адміністративних витрат на операційну діяльність підприємства.

Виконаний кореляційно-регресійний аналіз залежності загальної суми цих витрат від обсягів виробництва. Розглянуто статистичну залежність повної

собівартості продукції від обсягів виробництва для підприємства ПАТ „Запорізький ЗВА”.

Рівняння цієї залежності мають наступний вигляд:

за статистичними даними 2015 року

$$\hat{Y} = 159,1 + 1,06X, R^2 = 0,74;$$

за статистичними даними 2016 року

$$\hat{Y} = 1560 + 0,4X. R^2 = 0,79;$$

за статистичними даними 2017 року

$$\hat{Y} = 2113,3 + 0,29X, R^2 = 0,67.$$

Найважливішим завданням планування праці є визначення мінімальної потреби в працівниках, необхідних для нормального ходу процесу виробництва й виконання виробничої програми. Показник економії праці наочно показує, наскільки використані інноваційні технології для збільшення продуктивності праці. Відносну економію праці Ξ_t (чоловік) планують за формулою:

$$\Xi_t = \frac{q_{\text{б}} J_{\text{в}}}{100} - q_{\text{ф}},$$

де $J_{\text{в}}$ – темпи зростання випуску продукції, %.

Розрахований темп зростання випуску продукції на заводі ЗВА: стосовно 2015 р. він склав за 2016 р. 102,7%, 2017 р.- 108,6%, стосовно 2016 р. за 2017 р. темп зріс до 105,7%¹. На підприємстві спостерігається стабільне зростання темпів випуску продукції, що свідчить про його розвиток та збільшення сегменту ринку підприємства. Тоді показник відносної економії праці Ξ_t на підприємстві становитиме: порівняно з 2015 р. у 2016 р. 6 чол., у 2017 р. – 34 чол., порівняно з 2016 р. у 2017 р. 27 чол.

Розглянута ефективність інноваційної діяльності підприємств на прикладі проектів впровадження нової технології на заводі «Запорізький ЗВА». З метою стимулювання збуту і продажів новітньої продукції відділом маркетингу був проведений аналіз збутового стану компанії. За результатами аналізу, реклама продукції стимулює продажі 3%.

Для збільшення продажів керівництво заводу вирішило ввести додаткову рекламу продукції у печатних ЗМІ (на відміну від телевізійної реклами). Загальна сума витрат на збут збільшиться на 3%. Розрахунок показав, що впровадження реклами дає можливість збільшити прибуток підприємства порівняно з попереднім роком на 373,6 тис. грн.

На підставі вивчення технологічного процесу режиму роботи підприємства, ступеня завантаження устаткування було зроблено висновок про можливість і доцільність збільшення випуску продукції заводу (попит на продукцію збільшився на 7%). За результатами розрахунку доходів від реалізації збільшеного обсягу продукції та витрат на її виробництво зроблено висновок, що підприємство може збільшити прибуток на 753,2 тис. грн.

Позитивний імідж продукції ПАТ «Запорізький ЗВА», її висока якість та наявність новітньої виробничої і випробувальної бази, дають можливість заводу детальніше розглянути проект по диверсифікації та розширенню асортименту продукції шляхом введення в виробництво нової технологічної лінії.

Таблиця 1

Розрахунок чистого прибутку Запорізького ЗВА

Показники, тис. грн.	Роки				
	1-й	2-й	3-й	4-й	5-й
Обсяг реалізації товарної продукції	10250,0	10762,5	10870,1	11304,9	11870,2
Собівартість товарної продукції	3030,3	3121,2	3214,8	3311,2	3410,6
Оподатковуваний прибуток	7015,8	7437,3	7451,3	7789,7	8255,6
Податок на прибуток	2104,7	2231,2	2235,4	2336,9	2476,7
Чистий прибуток	4911,0	5206,1	5215,9	5452,8	5778,9
Чисті грошові надходження	5115,0	5410,1	5419,9	5656,8	5982,9

На підставі розширення галузі легкої промисловості, де застосовується холодильне обладнання, підприємство планує збільшувати обсяги виробництва на 5% щорічно.

Як свідчать розрахунки (табл. 1), проект впровадження заходу по диверсифікації виробництва варто прийняти, так як ЧДД при $E=15\%$ та $E=20\%$ більше «0», індекс рентабельності вище за «1».

У той же час, при $E=15\%$, сума ЧДД (14251,2 тис. грн.) на 2022,7 тис. грн. більше суми ЧДД при $E=20\%$ (12228,5 тис. грн.); рівень ІД у першому випадку на 0,5 % вище ніж у другому варіанті, тому слід прийняти проект, в якому коефіцієнт дисконтування 15%.

Література

1. Федулова Л.І. Перспективи інноваційного розвитку промисловості України // Економіка і прогнозування. – 2006. – №2. – С. 58-76.

Підмурняк О. О., аспірант
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ АВТОМОБІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

При виборі підходів для реструктуризації підприємства необхідно враховувати специфіку кожної галузі, в нашому випадку це автомобільна галузь. Основні цілі реструктуризації підприємств досягаються шляхом розробки і випуску нових товарів і послуг, що користуються попитом. Не менш важливою складовою є створення на базі неплатоспроможного підприємства самостійних рентабельних бізнес-одиниць.

Термін «реструктуризація» (лат. «re» – префікс, який означає зворотну або повторну дію, і «structura» – внутрішня будова чого-небудь, певний

взаємозв'язок складових частин цілого) буквально означає «зміну структури чого-небудь» [1, с.893]

Успішність діяльності будь-якої компанії багато в чому залежить від злагодженої роботи всіх без винятку структурних підрозділів компанії, за умови ефективної організації роботи кожної окремо взятої структурної одиниці і зв'язків між ними. Але не завжди керівництво компанії, по-перше, впевнене або знає, чи дійсно кожен з підрозділів компанії організований і працює ефективно, а по-друге, не всі керівники точно знають, яка саме організаційна структура дозволить налагодити найбільш ефективну співпрацю між підрозділами компанії, і, як наслідок, найкраще вплине на зростання ефективності операційної роботи компанії.[2]

Раніше всі процеси реформування могли бути ініційовані тільки по жорсткій вертикалі зверху, державною владою. У той же час реструктуризація – займає одне з стратегічних значень для діяльності практично будь-якої компанії, націленої на успішний бізнес. Організаційна реструктуризація це ефективний ринковий інструмент підвищення її конкурентоспроможності.

Реструктуризація передбачає системний характер оптимізації функціонування компанії. Вона включає багатоаспектний і взаємопов'язаний комплекс заходів, процесів, методів, починаючи з комплексної діагностики компанії, і, до реорганізації як організаційної структури, так і бізнес-процесів на базі сучасних підходів до управління, в тому числі методології управління якістю, реінжинірингу бізнес-процесів, інформаційних технологій тощо. Нижче наведемо приклади видів, напрямів та типів реструктуризації підприємств.

Як бачимо з таблиці вище (Табл. 1), реструктуризація підприємства не є самоцілью як такою, вона повинна проводитися, коли її необхідність викликана об'єктивними обставинами. Головна особливість реструктуризації на відміну від поточних окремих змін у: 1) виробництві, 2) структурі капіталу, 3) власності, 4) ринках збуту – полягає в тому, що вона не є частиною повсякденного ділового циклу компанії.

Саме необхідність комплексного характеру перетворень, які зачіпають практично всі сторони функціонування компанії, обумовлює необхідність впровадження процесу реструктуризації.

Тобто, виходячи з факторів необхідності і можливості реформування, а також варіантів його здійснення, підприємства можна розділити на шість груп: 1) підприємства, що працюють прибутково, не мають заборгованості по податках, по заробітній платі та простроченої заборгованості кредиторам; 2) підприємства, для яких, щоб вийти з кризового стану, досить зробити коригування в менеджменті; 3) підприємства, які не здатні самостійно вийти з кризи, але представляють інтерес для економічних структур; 4) підприємства, які не здатні самостійно вийти з кризи при заміні менеджменту, до яких відсутній інтерес економічно стійких структур, але що виробляють ліквідну продукцію в обсягах, недостатніх для підтримання самоокупності; 5) неспроможні підприємства, в яких немає перспектив на подальше існування; 6) підприємства в котрих немає заборгованостей.

Таблиця 1

Напрямки, типи і види реструктуризації підприємств

Напрямок реструктуризації	Тип реструктуризації	Вид реструктуризації
Зміна масштабу (сфери діяльності) підприємства	Розширення (сфери діяльності)	Злиття; Поглинання; Приєднання; Консолідація; Купівля майна; Створення спільного підприємства; Оренда майна; Лізинг майна
	Звуження (сфери діяльності)	Поділ; Виділення; Продаж майна; Скорочення власного капіталу; Здача майна в оренду; Створення дочірнього підприємства; Безоплатна передача; Передача майна в залік зобов'язання; Консервація майна; Ліквідація майна
Зміна внутрішньої структури	Реструктуризація виробничої структури	Оптимізація розташування підрозділів підприємства; Модернізація виробництва; Реконструкція та капітальний ремонт основних фондів; Створення центрів фінансової відповідальності; Виділення основних і допоміжних підрозділів; Виявлення і використання
	Реструктуризація організаційної структури	Зміна переліку функцій і завдань управлінських служб; Зміна організаційної структури; Зміна кадрової політики; Перерозподіл повноважень посадових осіб; Реорганізація системи оперативного обліку та внутрішнього документообігу; Зміна системи
Зміна складу і структури власності капіталу	Зміна складу власників (акціонерів, учасників)	Перетворення підприємства; Продаж підприємства; Банкрутство; Приватизація.
	Зміна структури власності та контролю	Продаж акцій; Придбання акцій; Конвертація акцій; Додаткова емісія акцій
	Зміна складу і структури активів	Продаж активів; Купівля активів; Переоцінка основних фондів; Оцінка підприємства
	Реструктуризація заборгованості	Погашення; Списання; Відстрочка; Розстрочка; Продаж; Конвертація;

Джерело: [3, с.6]

В кризових ситуаціях виходом для збиткових підприємств можуть бути: поглинання більш економічною структурою, продаж зайвого майна; скорочення чисельності працівників тощо. Ці заходи можна реалізувати в двох варіантах, або: 1) в рамках цивільного законодавства, яке регулює діяльність підприємства без застосування процедур банкрутства; 2) в рамках цивільного законодавства, яке регулює діяльність підприємства із застосуванням процедур банкрутства (в тому числі, коли управління підприємством переходить іншій компанії).

Також, підходи можемо розділити на такі: 1) революційний підхід, який передбачає кардинальну зміну процесів, ставлячи під сумнів сформовані методи і основи, тим самим досягаючи оптимального стану речей. Такий підхід ще називають реінжинірингом. Націленість підходу визначається радикальним зростанням показників, а його застосування, властиво тільки при ситуаціях, вирішення яких вимагає крайніх методів; 2) еволюційний підхід – коли зміни відбуваються в рамках організаційного розвитку. В основі підходу лежить

системне вдосконалення, яке орієнтоване на підвищення ефективності компанії, через зміну сформованих норм і цінностей. Реалізація еволюційного розвитку заснована на модифікації структур і процесів, що лежать в основі діяльності організації.

Отже, підсумовуючи все вищесказане, можемо зробити висновок, що для здійснення процесу реструктуризації на підприємстві повинні бути чітко виокремлені цілі, більше того, потрібно розуміти, що процес реструктуризації на підприємствах автомобільної галузі є процесом довготривалим, та в деяких випадках болісним. Проте, якщо впродовж здійснення поступових організаційних змін – не було прогресу, процес організаційної реструктуризації є необхідним елементом на шляху до успішно налагодженої бізнес-структури.

Література

1. Організаційна реструктуризація. Спілка Автоматизаторів Бізнесу. EBS. 2019. URL: <https://www.ebskiev.com/uk/pro-kompaniyu/>
2. Большой экономический словарь / [под ред. А. Н. Азрилияна]. – 5-е изд. доп. и перераб. – М.: Политика новой экономики, 2002. – 1280 с. 2. Ращупкина В. Н. Методология основ управления процессами реорганизации предприятий: монографія / В. Н. Ращупкина. – Макеевка, 2008. – 893 с.
3. Малиновський Ю.В., Цьвок Д.Р., Реструктуризація як метод підвищення конкурентоспроможності підприємства. Національний університет "Львівська політехніка". 2013. с. 6. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/26221/1/25-166-172.pdf>.

Петрова М. Г., аспірант
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Під час становлення та розвитку ринкових відносин в Україні спостерігається нестача фінансових ресурсів у багатьох суб'єктів господарювання. Це негативно впливає на господарську діяльність підприємств, спричиняє виникнення та зростання заборгованостей перед суб'єктами господарювання, по оплаті праці та сплаті податків. При цьому зменшуються можливості фінансування подальшого розвитку підприємств, скорочуються надходження до бюджету. За цих обставин важливого значення для здійснення господарської діяльності набуває формування в достатньому обсязі фінансових ресурсів підприємств.

Фінансовими ресурсами підприємства вважаються грошові нагромадження та доходи, які знаходяться в розпорядженні підприємства, створюються у процесі розподілу і перерозподілу виручки та прибутку та

зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення й задоволення інших суспільних потреб.

За джерелами формування фінансові ресурси підприємств поділяються на: власні, позичені та залучені кошти (табл. 1).

Таблиця 1

Джерела формування фінансових ресурсів

Власні	Позичені	Залучені
Частина прибутку, який спрямовується на розвиток виробництва; амортизаційні відрахування; доходи від реалізації основних засобів; частина залишків оборотних активів, котра і мобілізується; емісія цінних паперів.	Довгострокові кредити банків та інші кредитні ресурси; цільовий державний кредит, спрямований на конкретний вид інвестування.	Внески сторонніх фізичних осіб і зарубіжних інвесторів (грант, безповоротна фінансова допомога).

Формування фінансових ресурсів здійснюється в процесі створення підприємств і реалізації їх фінансових відносин при здійсненні господарської діяльності. Підприємства залучають кошти під прогнозований напрямок використання. Отже, спочатку визначають мету формування і використання коштів та їх розмір, а вже потім залучають кошти. При цьому джерела фінансових ресурсів підприємств виступають як складова фінансового потенціалу для формування фінансових ресурсів і визначають напрямок та обсяг їх надходження [1, с. 340].

Сільське господарство як галузь матеріального виробництва має ряд особливостей, що позначаються на його функціонуванні в умовах ринкової економіки, а отже, доцільно відмітити деякі характерні чинники впливу на фінансові ресурси (табл. 2), які притаманні даній галузі: сезонність; значна тривалість виробничого циклу; підвищена потреба в кредитних ресурсах; широке використання оренди землі; специфічні правила формування і використання у різних організаційно-правових формах господарств.

Таблиця 2

Чинники впливу на фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств

Технологічні	Природні	Економічні	Організаційні
Значні обсяги незавершеного виробництва та втрат продукції, наявність низьколіквідних запасів, низький рівень технологічної оснащеності виробництва та відставання	Сезонність, використання землі як основного засобу виробництва, просторова обмеженість, залежність від природно-кліматичних умов, урожайність	Вплив інфляції, віддаленість від фінансово-кредитних установ, недостатня державна фінансова підтримка, високі відсоткові ставки за кредитами, специфіка застави, нерівномірність потреби у фінансових ресурсах та їх надходження	Присутність значних ризиків, велика тривалість виробничого процесу, проблеми зі збутом продукції, значний частковий розрив між виробництвом та реалізацією продукції, значний обсяг орендованих активів, відсутність якісного менеджменту

Усі виділені чинники тісно взаємопов'язані між собою. Так, трансформаційна здатність фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств у більшості випадків активізується у періоди сезонної потреби у виробничих та інвестиційних ресурсах або страхування від фінансових ризиків, що в свою чергу забезпечується їх високою ліквідністю, а фінансові ресурси як об'єкт купівлі-продажу, права власності і розпоряджання відповідно стають джерелом доходу для підприємства. Водночас, формування і використання фінансових ресурсів суттєво залежить від організаційно-правової форми господарювання сільськогосподарських підприємств.

Проблеми достатнього забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств і підвищення ефективності їх використання носять глибокий, масштабний та всеохоплюючий характер. Нестабільність фінансового забезпечення підприємств аграрної сфери ускладнюється впливом сучасних глобалізаційних процесів. Відтік іноземних інвестицій, нестабільність курсу світових валют, обмеженість міжнародних кредитних ресурсів створюють складні умови адаптації фінансів аграріїв до сучасних стандартів функціонування в рамках національної та світової фінансової системи.

Тому в Україні Були створені і уже діють ряд державних програм фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу. Усі без винятку сільськогосподарські підприємства України користуються фінансовою підтримкою із загального фонду державного бюджету у сфері виробництва продукції тваринництва та рослинництва, лізингу сільськогосподарської техніки, селекції та створення сортового запасу насіння, здійснення протиепізоотичних заходів у тваринництві та підтримки підприємствам, що функціонують у складних кліматичних умовах[3, с. 19].

На думку вчених, основними напрямками подальшого розвитку системи державної підтримки фінансового механізму у сільському господарстві України можуть стати [2]:

- 1) спрямування інвестиційних ресурсів не лише у виробництво, але й на розвиток соціальної сфери села та сільських територій;
- 2) формування більш ефективних принципів розподілу бюджетних коштів з контролем їх використання та недопущенням корупції;
- 3) запровадження дієвого механізму співпраці сільськогосподарських товаровиробників та державних організацій і підприємств;
- 4) організація постійного контролю за ефективністю виконання діючих бюджетних програм.

Таким чином, формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств знаходиться в прямій залежності від особливостей сільськогосподарського виробництва, які впливають на організацію цих процесів. Найбільш істотними чинниками впливу доцільно визначити такі об'єктивні ознаки кругообігу фінансових ресурсів в аграрній сфері, як: сезонне

розмежування періодів здійснення витрат і одержання доходів; тривалий виробничий цикл; висока ризиковість функціонування та суб'єктивні особливості управлінського впливу на фінансове забезпечення суб'єктів господарювання.

Література

1. Волк І.Ф. Фінансові ресурси підприємства: економічна сутність та ефективність управління.// Держава і регіони. – 2006. - №6 – с.339 -342.
2. Антоненко Т. В. Особливості формування інвестиційних ресурсів у сільському господарстві [Електронний ресурс] / Т. В. Антоненко. – Режим доступу: http://www.znau.edu.ua/visnik/2013_12_2/216.pdf.
3. Матвеева Н. В. Напрями підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємств / Н. В. Матвеева, П. К. Первухін // Наука й економіка. – 2016. – Вип. 2. – С. 17–21.

Тернавський А. І., аспірант

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України
м. Одеса, Україна

ВЕКТОРИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ СТОМАТОЛОГІЧНИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

На даний час стратегічне управління є важливим фактором успішного функціонування підприємств в складних ринкових умовах, але, на жаль, часто можна спостерігати в діяльності підприємств відсутність стратегічності, що й призводить їх до поразок в конкурентній боротьбі.

В умовах ринкової трансформації економіки управлінці намагаються пристосувати свої підходи до управління до світових стандартів, використовуючи міжнародний досвід та враховуючи національну специфіку бізнес-середовища. Тому пізнання та використання принципів стратегічного менеджменту є актуальною не лише теоретичною, а й практичною проблемою.

У зв'язку зі швидко мінливими умовами бізнесу підприємства повинні зосереджувати увагу не тільки на своїх внутрішніх проблемах і розробці довгострокової стратегії, але й управляти стратегічними змінами, що дозволяє адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в зовнішньому середовищі. Якщо раніше багато підприємств могли успішно функціонувати, звертаючи увагу на внутрішні проблеми, пов'язані з підвищенням ефективності використання ресурсів у поточній діяльності, то в цей час важливим стає здійснення стратегічного управління. Це обумовлює необхідність розвитку

питань, пов'язаних з методологією й методикою стратегічного управління підприємством.

Відповідно до визначення ВООЗ, стратегічне управління включає такі найважливіші напрями як формування стратегічних завдань, підготовку відповідних законів, норм, інструментів, моніторингу, контролю за їх виконанням, забезпечення підзвітності та прозорості результатів [1].

Стратегія – це детальний всебічний комплексний план, який розробляється з точки зору перспективи діяльності певного сектору економіки, а не конкретних осіб або підрозділів.

Стратегічний план повинен ґрунтуватися на масштабних дослідженнях та фактичних даних. Тому необхідними є збір та аналіз значних обсягів інформації про діяльність сфери охорони здоров'я.

Існує багато моделей процесу стратегічного планування, які тією або іншою мірою деталізують послідовність кроків цього процесу, проте чотири ключових етапи є загальними для всіх моделей:

- визначення цілей;
- стратегічний аналіз або діагностичний етап;
- стратегічний вибір;
- реалізація стратегії.

Динамічний процес стратегічного управління з його теоретичними і практичними аспектами є основою для всіх організаційних рішень і виглядає як своєрідна парасолька, під якою перебувають всі управлінські функції.

Особливістю стратегічного управління в сфері охорони здоров'я є той факт, що стратегічні плани, які розробляються, є дуже часто придатними для ідеальної ситуації, проте дійсність, в якій реалізується стратегія, може більшою чи меншою мірою відрізнятись від неї.

Тому важливим елементом будь-якого стратегічного плану є розробка варіантів дій при ситуаціях, коли такі відмінності стануть дуже значними. І саме такий елемент стратегічного управління сьогодні є «слабкою ланкою» під час планування роботи галузі.

Обґрунтування і розробка мінімум трьох сценаріїв щодо всіх напрямків діяльності («базового», «песимістичного» і «оптимістичного») з урахуванням підходів ризик-менеджменту може стати запорукою покращення процесу стратегічного управління в сфері охорони здоров'я.

Література

1. Офіційний сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я.
URL: <https://www.who.int> (дата звернення: 10.04.2020 р.).

2. Попов С. А. Стратегическое управление: 17 модульная программа для менеджеров. Модуль: «Управление развитием организации». Москва: ИНФРА-М, 2010. 304 с.

Андрієнко К. С., здобувач вищої освіти
(науковий керівник: **Скотнікова Л. П.**,
кандидат економічних наук, доцент)
Національний технічний університет
"Харківський політехнічний інститут"
м. Харків, Україна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Економічне зростання держав багато в чому забезпечується рівнем розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності в усіх сферах економіки і, головним чином, у промисловості. Можливості розробки, впровадження та використання нових і вдосконалених технологій, продукції залежать від стану інвестиційного клімату в країні, обсягу та структури інвестицій. В даний час Україні, як ніколи, потрібні інвестиції для економічного розвитку. Найбільш затребуваною формою капіталовкладень для економіки країни є прямі іноземні інвестиції, оскільки вони дозволяють реалізовувати великі й важливі проекти, крім того в країну надходять новітні технології, нові практики корпоративного управління тощо. Поліпшення інвестиційного клімату в країні, активізація інвестиційної діяльності стає на сучасному етапі розвитку держави особливо актуальною проблемою.

Значну увагу вивченню проблем та шляхів залучення іноземних інвестицій в економіку України, аналізу сучасного стану інвестиційної діяльності та питанням покращення інвестиційного клімату в країні приділяли такі вчені, як: Ю. М. Коваленко, А. В. Непран, О. Д. Данілова, А. В. Колеватова, В. В. Козик, Г. М. Філюк, О. М. Петухова, І. П. Мойсеєнко та інші.

Не зважаючи на значну кількість публікацій з даної проблеми, необхідними та актуальними є подальші дослідження стану, тенденцій, структурних змін, оцінки ефективності інвестицій в національну економіку.

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність»: «Інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, завдяки чому створюється прибуток (дохід) чи досягається соціальний та екологічний ефект» [1].

Інвестиційну діяльність можна розглядати з двох позицій – у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні, інвестиційна діяльність – це діяльність, пов'язана із вкладенням коштів в об'єкти інвестування з метою одержання прибутку. У вузькому ж розумінні, інвестиційна діяльність, власне інвестування, визначається як процес перетворення інвестиційних ресурсів у вкладення.

На нашу думку, інвестиційну діяльність слід розуміти у більш широкому сенсі та розкривати це поняття як на рівні підприємств, так і на рівні держави, та визначати ефективністю використання інвестиційних ресурсів.

З огляду на таке розуміння інвестиційної діяльності, велике значення мають результати господарської діяльності інвестиційних галузей. Їх технічний рівень, організація виробництва, здатність до засвоєння інновацій здійснюють основний вплив на інвестиційний цикл. Економічний спад в нашій країні супроводжується скороченням інвестиційної активності. При цьому зменшення капіталовкладень відбувається вищими темпами, ніж спад виробництва. Тож, головними підставами виникнення проблем низької активізації інвестиційного клімату є:

1. відсутність чіткої державної стратегії щодо залучення інвестицій;
2. значний податковий і адміністративний тиск на об'єкти підприємництва;
3. зниження для громадян цінності грошових доходів у вигляді дивідендів і відсотків внаслідок інфляційних чинників;
4. неврегульованість питань захисту прав власності інвесторів;
5. високий рівень корумпованості в органах державної влади;
6. відсутність сучасної ринкової інфраструктури;
7. нестабільність роботи фінансової системи країни;
8. неготовність підприємств здійснювати реальні ефективні інвестиції навіть в конкурентоспроможні інноваційні проекти, що приносять високий стійкий дохід, достатній для виплати високих дивідендів;
9. незначні обсяги фондового ринку;
10. низький рівень платоспроможності всередині країни.

Таким чином, стає зрозуміло, що припливу в інвестиційну сферу приватного національного та іноземного капіталу перешкоджають політична нестабільність, інфляція, недосконалість законодавства, нерозвиненість виробничої та соціальної інфраструктури, недостатнє інформаційне забезпечення.

Взаємозв'язок цих проблем посилює їх негативний вплив на інвестиційну ситуацію.

Слабкий приплив прямих іноземних інвестицій в українську економіку пояснюється розбіжностями між виконавчою і законодавчою владою.

Для стабілізації економіки та активізації інвестиційного клімату потрібне прийняття ряд кардинальних заходів, спрямованих на формування в країні, як загальних умов розвитку цивілізованих ринкових відносин, так і специфічних, що відносяться безпосередньо до вирішення завдання залучення інвестицій, з метою активізації інвестиційного клімату. З урахуванням всіх недоліків, які негативно впливають на інвестиційний клімат нашої країни, було б доцільним запропонувати шляхи активізації інвестиційного клімату України.

Шляхи активізації інвестиційного клімату:

- 1) досягнення національної злагоди між різними структурами, соціальними групами, політичними партіями та іншими громадськими організаціями;
- 2) боротьба зі злочинністю;
- 3) гальмування інфляції усіма відомими у світовій практиці заходами за винятком невивплати трудящим зарплати;
- 4) перегляд податкового законодавства у бік його спрощення і стимулювання виробництва;
- 5) мобілізація вільних коштів підприємств і населення на інвестиційні потреби шляхом підвищення процентних ставок по депозитах і внесках;
- 6) надання податкових пільг банкам, вітчизняним та іноземним інвесторам, що йде на довгострокові інвестиції з тим, щоб повністю компенсувати їм збитки від уповільненого обороту капіталу

Таким чином, запропоновані шляхи активізації інвестицій забезпечать сталий розвиток економіки нашої країни, а також зможуть закріпити і покращити її стабільність, зменшиться ризик довгострокових кредитів, а значить будуть реалізовані багато проектів, розраховані на поліпшення соціальної сфери, що в свою чергу зменшить соціальну напруженість в країні.

Запровадження розглянутих шляхів підвищення рівня інвестиційного клімату України призведе до припливу інвестицій, особливо іноземних та забезпечить створення умов для переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки країни.

Узагальнюючи вищесказане, під інвестиційною діяльністю слід розуміти організовану діяльність, що здійснюється в реально існуючих у країні умовах господарювання за допомогою практичних дій суб'єктів інвестиційної діяльності, функцій, які полягають у цілеспрямованому процесі знаходження необхідної кількості інвестиційних ресурсів, виборі відповідних об'єктів чи інструментів для їх вкладання, розробці і впровадженні поетапної інвестиційної програми чи стратегії та забезпеченні ефективної її реалізації з метою отримання прибутку.

Активна державна позиція та комплексний підхід щодо вирішення існуючих проблем, пов'язаних з інвестиційною діяльністю, дозволить із максимальною ефективністю реалізувати Україні свій потенціал в інвестиційній сфері, що стане передумовою її сталого економічного розвитку в майбутньому.

Література

1 Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 04. 07. 2002 року № 40-IV. Зі змінами від 20.10.2019р..[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

Борисенко Н. А., здобувач вищої освіти
(науковий керівник: **Угрімова І. В.**, кандидат економічних наук)
Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"
м. Харків, Україна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ

Для ефективного функціонування підприємств та економіки України загалом важливим є підвищення інвестиційної активності інвесторів у нашій країні, оскільки саме збільшення інвестиційних ресурсів допомагає підприємству та економіці все більше розвиватися й процвітати. Саме інвестиції формують одну зі складових, які визначають конкретні позиції країни на світовому ринку. Інвестиційна ситуація в Україні є нестабільною та характеризується відсутністю достатнього обсягу інвестицій, що спричинено несприятливим інвестиційним кліматом в країні, тому актуальною проблемою залишається дослідження стану та проблеми забезпечення інвестиційної діяльності організацій в Україні.

Дослідженням проблем інвестиційної діяльності підприємств в Україні займалось багато науковців, зокрема А.Г. Грязнова, Д.М. Черваньов, С. Панчишин, А. Гальчинський, інші.

Проте, незважаючи на значний внесок вищезазначених науковців, інвестиційна діяльність підприємств в Україні потребує подальшого дослідження. Важливим є не тільки теоретичне дослідження аспектів інвестиційної діяльності, а не менш важливим є розробка практичних інструментів, які в умовах їх практичного використання сприяли підвищенню інвестиційної привабливості діяльності підприємств та економіки загалом.

Метою дослідження є аналіз сучасних проблем забезпечення інвестиційної діяльності підприємств в Україні, розкриття основних проблем та обґрунтування напрямів активізації інвестиційної діяльності підприємств країни.

Інвестиційна діяльність посідає значне місце в розвитку та ефективному функціонуванні підприємств, адже саме інвестиції забезпечують розширення підприємницької діяльності та освоєння нових галузей бізнесу й технологій. Без належного інвестування досить важко розраховувати на ефективне функціонування виробництва.[1]

У жовтні 2019 року Кабінетом Міністрів України було представлено програму до 2024 року. В якій серед іншого була поставлена мета залучення ГПП на рівні 50 млрд USD, в результаті чого буде досягнуто зростання економіки країни на 40%, а також скорочено державний борг до 40% ВВП з нинішніх 60%.

Для того, щоб продемонструвати інвесторам переваги України як потенційного об'єкта фінансування, потрібно створити додаткові організації та програми, ключовим завданням яких буде підвищення інвестиційної привабливості держави на світовому ринку. При успішній реалізації такого завдання, країна може розраховувати на значні інвестиції.

Говорячи про статистику залучення інвестицій, треба враховувати, що частина з них – це гроші українських бізнесменів, які виводять в закордонні банки, а потім переводять як інвестиції в економіку України, тобто відбувається так звана реінвестиція.

Щодо іноземних інвесторів, то вони звертають увагу на кадровий потенціал, і виїзд наших інженерів, конструкторів та інших фахівців технічних спеціальностей за кордон цьому не сприяє, це формує від'ємний показник для інвестиційного клімату. В бюджеті на 2020 рік закладено 12 млрд. гривень, які держава може вилучити від приватизації. Якщо ми вирівняємо відповідність між інвестиціями і рівнем заробітної плати, то повернемо фахівців.[2]

Звісно, в інвесторів залишаються питання щодо співвідношення якості та можливостей використання об'єктів, в які вони інвестують свої кошти.

Якщо говорити про український бізнес, треба врахувати, що частина підприємств розширює ринки, виходячи на рівень Східної Європи. Тому з одного боку відмічається експансія на нові ринки, розширення свого бізнесу та продажів. З іншого, бізнес підвищує свої активи, і буде повертатися в Україну грошми, товарами, моделями поведінки, пропозиціями для ринку.

Головне, щоб нашою метою було не лише отримати статистику у вигляді цифр, а розвиток економіки. Тому треба подбати про правове поле та гарантії захисту інвестицій.

Чому в Україну не хочуть вкладати гроші? Причини, чому приплив інвестицій в Україну падає, насправді, лежать на поверхні. Інвесторів відлякує високий рівень корупції, недовіра до судової системи, нестабільність національної валюти, монополізація ринків і, звичайно ж, військовий конфлікт України з Росією. При цьому, скільки б українські політики не розповідали про успішні реформи, всі бачать, що ці реформи гальмуються.

У Національному банку України назвали свої умови, за яких до країни прийдуть іноземні інвестиції: «Інвестори придуть до країни лише тоді, коли в нас буде стабільне макроекономічне середовище, щоб його досягти, перш за все мова йдеться про стабілізацію інфляції. Саме цей ключовий фактор, який може забезпечити стабільний приплив інвесторів».[3]

Отже, на сьогоднішній день, основним джерелом фінансування інвестиційної діяльності підприємств залишаються власні кошти. Попри всі переваги використання цього джерела, його обсяги є досить обмеженими для повноцінного оновлення дуже застарілої за останні роки матеріально-технічної бази. Тому одним із найважливіших завдань підприємства є вибір оптимальних способів фінансування його поточної діяльності та збільшення обсягів зовнішніх джерел для фінансування інвестиційної діяльності.

На мою думку інвестиції – це нові робочі місця, а робота – це можливість для українців заробляти та жити краще. Тому потрібно допомогти людям знайти легальну роботу з «білою» зарплатою, а якщо людина хоче працювати на себе та мати власний бізнес – створити умови для його успішного ведення.

Що Україна може запропонувати іноземним інвесторам, щоб забезпечити сервіс відповідно до найвищих міжнародних стандартів та практик? Це:

1 Фіналізувати судову та податкову реформи. Корупція у судовій системі та відсутність верховенства права є найбільшими ворогами іноземних інвестицій в Україну. А термінова податкова реформа потрібна, щоб вивести економіку з тіньового сектору, декриміналізувати бізнес, ліквідувати базу для корупції в економіці та наростити податкову базу і надходження до бюджету.

2 Налагодити ефективну комунікацію з українським та іноземним бізнесом. Світовий досвід доводить, що іноземні інвестиції до будь-якої нової країни приводить в першу чергу бізнес. Держава має сприйматися бізнесом як партнер, а не як ворог.

3 Зробити процес залучення іноземного інвестора максимально відкритим та прозорим (ураховуючи особливості держави).

4 Запровадити cashback за результат від залучених іноземних інвестицій. Об'єднати компактну компетентну команду державних службовців з винагородою за результат.

5 Змінити імідж України за кордоном. Результатом усіх цих дій має стати зміна іміджу країни.

Щоб це змінити, потрібно розробити спеціальну програму з комунікації позитивних змін в Україні за кордоном через діаспору, український бізнес, відомих світових діячів з українським корінням тощо.

Література

1. Суханова А.В., Котик Б.Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку інвестиційної діяльності підприємств в Україні. Економіка і суспільство. 2018. № 19. - С. 642.
2. Державний сайт України – Рахункова палата. <http://rp.gov.ua/>
3. Національний банк України. <https://bank.gov.ua/>

Лисенко І. С., здобувач вищої освіти
(науковий керівник: **Угрімова І. В.**, кандидат економічних наук)
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
м.Харків, Україна

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

В умовах сучасних ринкових відносин кожен підприємець дбайливо ставиться до наявних у нього ресурсів. Головним завданням будь-якого підприємця є заробіток, що в сучасних умовах ринкової конкуренції є серйозним випробуванням. Однак жага додаткового заробітку змушує постійно діяти і шукати нові шляхи отримання переваг над конкурентами на ринку, або примноження наявних коштів. Одним з таких шляхів є інновації.

Інновації дозволяють отримати необхідну перевагу над конкурентами або просто примножити наявний капітал. Однак така діяльність завжди

пов'язана з певними ризиками збитків. Неможливо говорити про інноваційну діяльність не беручи до уваги питання її фінансування.

Будь-яка інноваційна діяльність потребує використання значних обсягів різноманітних ресурсів. Неможливо уявити проведення серйозних наукових робіт без достатнього обсягу фінансування. Тому для розвитку інноваційної діяльності, необхідно вирішити питання з джерелами фінансування. Фінансування інновацій здійснюється шляхом інвестування коштів з різноманітних джерел. Задля забезпечення достатнього обсягу коштів на фінансування інноваційної діяльності необхідно створити сприятливий інвестиційний клімат, який дозволить отримати необхідний обсяг інвестицій, для фінансування інноваційної діяльності.

У ринковій економіці сукупність політичних, соціально-економічних, фінансових, організаційно-правових і географічних чинників, властивих тій чи іншій країні, котрі приваблюють і відштовхують інвесторів, прийнято називати її інвестиційним кліматом.

Сучасний інвестиційний клімат в нашій країні несприятливий для капіталовкладень, і навіть такі чинники як природні ресурси, виробничий апарат, наявність дешевої й досить кваліфікованої робочої сили, відносно високий науково-технічний потенціал не приваблюють інвесторів.

Теперішній стан інвестиційного клімату не дає позитивних тенденцій на швидке оздоровлення економіки України, тому проблеми, які існують щодо інвестиційного клімату нашої країни на сьогоднішній день досить актуальні.

До головних причин, що роблять інвестиційний клімат в Україні несприятливим можна віднести:

- законодавчу і політичну нестабільність;
- відсутність чіткої державної стратегії щодо залучення інвестицій;
- серйозний податковий і адміністративний тиск на об'єкти підприємництва;
- зниження привабливості доходів у вигляді дивідендів і відсотків внаслідок інфляції;
- відсутність нормативно-законодавчих актів, що захищають права інвесторів на належному рівні;
- високий рівень корупції на всіх рівнях влади;
- перешкоди при репатріації прибутку з України;
- зайвий бюрократизм при процедурі реєстрації підприємств;
- відсутність сучасної ринкової інфраструктури;
- нестабільність роботи фінансової системи країни;
- неготовність підприємств здійснювати реальні ефективні інвестиції навіть в конкурентоспроможні інноваційні проекти, що приносять високий стійкий дохід, достатній для виплати високих дивідендів;
- фактична непрацездатність фондового ринку;
- низький рівень платоспроможності всередині країни.

Як вже помітили, основними причинами, що зупиняють інвесторів від вкладення коштів, незважаючи на весь потенціал для інвестування капіталу, є

політична нестабільність, інфляція, недосконалість законодавства, нерозвиненість виробничої та соціальної інфраструктури.

В сумі всіх цих проблем, незважаючи на потенційні можливості і деяку привабливість (географічне розташування, наявність ресурсно-сировинної бази, великий людський потенціал, дешева робоча сила, розвинена інфраструктура, велика кількість фахівців різних сфер, низька конкуренція на ринку інвестицій) інвестори відмовляються від довгострокових інвестицій через великі ризики.

Все ж таки інвестування – це довгостроковий процес, а при такій нестабільності як у нас, виникають величезні ризики втрати коштів.

Для стабілізації економіки та активізації інвестиційних процесів потрібне прийняття ряду кардинальних заходів, спрямованих на формування в країні, як загальних умов розвитку цивілізованих ринкових відносин, так і специфічних, що відносяться безпосередньо до вирішення завдання залучення інвестицій, з метою залучення інвесторів.

Поточний політичний курс країни включає в себе спрямованість на залучення інвестицій, як із-за кордону так і місцевих інвесторів. Для ефективності такої політики необхідно чітко визначити основні напрямки для розвитку і показати їх шляхом створення пільгових умов для інвестицій на законодавчому рівні. Такі дії вимагають створення системи моніторингу та контролю інвестиційних процесів, заради недопущення махінацій та схем.

Виходячи з цього, можемо запропонувати деякі шляхи вирішення проблем та покращення інвестиційної діяльності в цілому: стабілізація політичної ситуації; прийняття програми довгострокового розвитку держави; прийняття програми розвитку інвестиційного клімату; зниження рівня інфляції; боротьба з корупцією; державне лобіювання інтересів інвесторів; зміни в податковому законодавстві спрямовані на зниження тиску на інвесторів; створення сприятливого середовища для залучення коштів від населення; надання податкових пільг вітчизняним та іноземним інвесторам, прийняття законів про вільні економічні зони; прийняття системи заходів для захисту інвесторів та інвестованого капіталу; створення системи моніторингу інвестиційних процесів в Україні; зміцнення курсу гривні.

Наведені шляхи вирішення проблем в цілому мають на меті створення таких умов для інвесторів, при яких вони зможуть з мінімальними ризиками вкладати капітали. Однак потрібно комплексне вжиття заходів, адже вирішення однієї проблеми не дозволить створити сприятливий інвестиційний клімат. Будь-який інвестор шукає можливості для найкращого інвестування, а з огляду на наш потенціал, ми можемо надати такі умови.

З поліпшенням інвестиційного клімату і з приходом капіталів буде не тільки покращуватися економічна ситуація, але й будуть збільшуватися обсяги інвестиційної діяльності в Україні, що в свою чергу приведе до росту обсягів та якості інноваційної діяльності.

Висновки. Інноваційна діяльність неможливо представити без джерел для її фінансування, тому не можна говорити про інноваційну діяльність в країні не беручи до уваги інвестування коштів.

Інвестування досить складний і ризикований процес. На даний момент Україна має безліч проблем для нормального ведення інвестиційної діяльності. Запропоновані шляхи поліпшення інвестиційного клімату мають комплексний підхід спрямований на фундаментальні зміни на всіх рівнях держави. У разі впровадження комплексу цих заходів ми можемо очікувати розвиток економіки нашої країни, а також поліпшення її стабільності, реалізація багатьох інноваційних проектів, тощо.

Айрапетян Т. А.

слухач Кіровоградської Малої академії наук учнівської молоді
(науковий керівник: **Пугаченко О. Б.**, кандидат економічних наук, доцент)

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ПРАВОВА ОСНОВА ТА СТАН ГАЗОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Стаття 2 «Правова основа ринку природного газу» Закону України «Про ринок природного газу» декларує, що на виконання зобов'язань України за Договором про заснування Енергетичного Співтовариства та Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, профільний Закон [2] спрямований на імплементацію актів законодавства Енергетичного Співтовариства у сфері енергетики, а саме: Регламенту (ЄС) 715/2009 про умови доступу до мереж транспортування природного газу та яким скасовується Регламент (ЄС) 1775/2005; Директиви 2009/73/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку природного газу та про скасування Директиви 2003/55/ЄС; Директиви 2004/67/ЄС про здійснення заходів для забезпечення безпеки постачання природного газу.

Правову основу ринку природного газу становлять Конституція України, Закони України «Про ринок природного газу», «Про трубопровідний транспорт», «Про нафту і газ», «Про природні монополії», «Про енергозбереження», «Про захист економічної конкуренції», «Про угоди про розподіл продукції», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про газ (метан) вугільних родовищ», міжнародні договори України, які ратифіковано Верховною Радою України, та інші законодавчі акти України.

Система функціонування газової промисловості України має комплексну структуру і складається з наступних елементів: суб'єкти газової промисловості (виробники, постачальники, споживачі); суб'єкти з геологорозвідувальних робіт, видобутку, зберігання, транспортування, обслуговування

газотранспортної системи та ціноутворення.

Запаси природного газу в підземних сховищах газу станом на 09.12.2019 р. становлять 20249,2 млн. м³, що на 4653,5 млн. м³, або на 29,8% більше відповідного показника минулого року. Запаси природного газу з 29 серпня до 7 грудня 2019 року зросли з 18109,2 млн. м³ до 20249,2 млн. м³, або на 2140,0 млн. метрів³ – Рис. 1 [1].

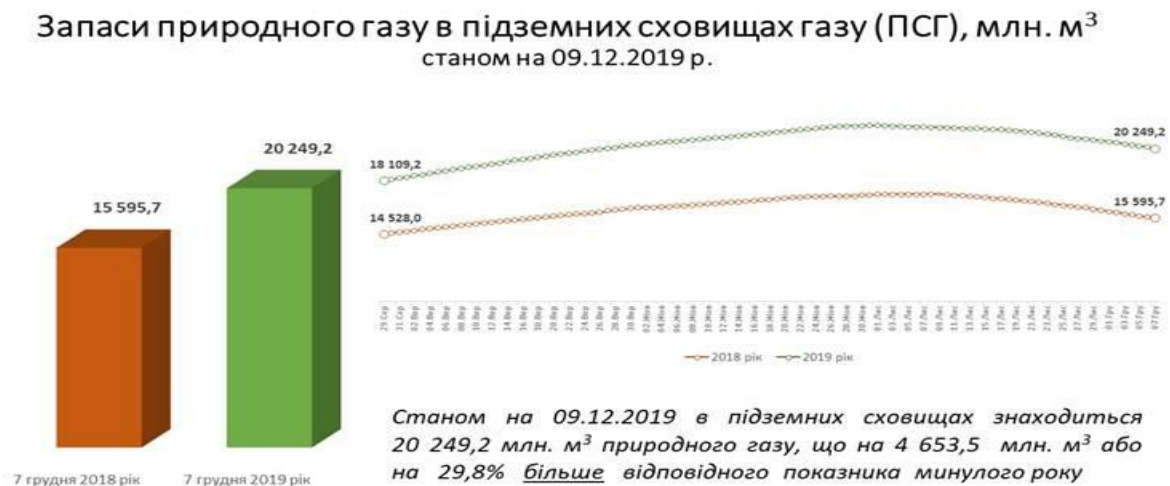

Рис. 1. Запаси природного газу в підземних сховищах газу станом на 09.12.2019 р. Джерело: [1]

Валове споживання природного газу в II кварталі 2019 р становило 3,86 млрд м³, що на 11% більше ніж аналогічного періоду 2018 р. Обсяг споживання побутових споживачів у II кварталі 2019 року знизився у порівнянні з II кварталом 2018 р. та попереднім кварталом на 5% та 78% відповідно.

Споживання побутових споживачів у загальному обсязі у II кварталі 2019 р. становило 23%, що на 4 процентних пунктів (далі – п.п.) менше порівняно із аналогічним періодом 2018 р., а I кварталом 2019 р. менше на 13 п.п. Нерівномірне споживання природного газу протягом року пояснюється сезонними коливаннями. Для забезпечення потреб споживачів у період високого попиту на газ протягом сезону із низьким попитом надлишок видобутого та імпортованого газу закачується до підземних газосховищ.

Під час сезону із високим попитом, газ, який зберігається в газосховищах, піднімається для покриття додаткового попиту. Так, через зниження попиту у II кварталі 2019 року у порівнянні з попереднім кварталом надлишок імпортованого природного газу та природного газу власного видобутку було направлено в підземні газосховища для зберігання, з метою покриття попиту на природний газ у майбутньому в періоди підвищеного споживання. У II кварталі 2019 р. обсяги валового споживання становили 64% обсягів видобутого та імпортованого природного газу (48% – у II кварталі 2018 р.).

Обсяг видобутку природного газу у II кварталі 2019 року збільшився на 9 млн м³ (або на 0,2%) порівняно з попереднім кварталом та на 140 млн м³ (або на 3%) у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Оскільки в Україні для задоволення внутрішніх потреб недостатньо

власних запасів природного газу, то джерелом його надходження є імпорт.

Обсяг закупленого природного газу за кордоном у II кварталі 2019 р. становив 4,1 млрд м³, з якого 1,3 млрд м³ (32%) – імпорт природного газу, а 2,77 млрд м³ (68%) – природний газ закачаний до підземних газосховищ у режимі митного складу. При цьому, обсяг імпорту природного газу II кварталу 2019 р. зменшився на 15% у порівнянні з I кварталом та на 49% - II кварталом 2018 р.

Суттєве зниження ціни на природний газ на європейських газових біржах сприяло підвищенню обсягів закупівлі природного газу за кордоном.

Обсяг імпорту природного газу НАК «Нафтогаз України» у II кварталі 2019 року становив 217 млн м³, що більш ніж втричі менше ніж у попередньому кварталі та в 9 разів менше ніж у II кварталі 2018 року.

Однак, слід зазначити, що у II кварталі 2019 року НАК «Нафтогаз України» було закачано 1,9 млрд м³ природного газу до підземних газосховищ у митному режимі митного складу, який може стати імпортом у майбутніх періодах.

Частка імпорту трьох найбільших замовників послуг транспортування, які використовували потужність на міждержавних з'єднаннях для транспортування природного газу в напрямку країни ЄС – Україна (крім НАК «Нафтогаз України»), продовжує зростати та у II кварталі 2019 року становила 46% (34% у I кварталі 2019 року, 12% у II кварталі 2018 року). Кількість імпортерів у II кварталі 2019 р. – 30 суб'єктів. Загальна кількість замовників послуг із транспортування, які використовували потужність міждержавних з'єднань у напрямку країни ЄС – Україна у II кварталі 2019 р., становила 40 суб'єктів.

У II кварталі 2019 р. вісім замовників послуг транспортування вивозили природний газ за межі території України до країн-членів ЄС у розмірі 14,44 тис. м³, з яких 3 тис. м³ було протранспортовано з митного складу газосховищ трьома замовниками послуг транспортування. Отже, обсяг експорту природного газу у II кварталі 2019 р. склав 11,44 тис. м³, що на 9,17 тис. м³ більше ніж у попередньому періоді. Оптова ціна, що склалась на оптовому ринку природного газу України у II кварталі 2019 р. продовжила тенденцію до зниження і становила 5796 грн/тис. м³, що порівняно з попереднім кварталом та II кварталом 2018 р. менше на 15% та 5% відповідно.

Роздрібна ціна на природний газ для побутових споживачів у II кварталі 2019 р. сформувалась у сумі 6216 грн/тис. м³, що на 3% менше у порівнянні з I кварталом, але більше на 23% порівняно з II кварталом 2018 р. Для непобутових споживачів роздрібна ціна природного газу у II кварталі 2019 р. зменшилась на 13% у порівнянні з I кварталом та на 18% порівняно з II кварталом 2018 р. [3, с. 4-11].

Література

1. Запаси природного газу в підземних сховищах газу (ПСГ) станом на 09.12.2019 / Міністерство енергетики та захисту довкілля України. URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=245426530 (дата звернення: 20.03.2020).
2. Про ринок природного газу : Закон України від 09.04.2015 № 329-VIII

// База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19> (дата звернення: 01.04.2020).

3. Результати моніторингу функціонування ринку природного газу за II квартал 2019 року / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. URL: https://www.nerc.gov.ua/data/filearch/monitoryng/gas/2019/monitoryng_gaz_II-2019.pdf (дата звернення: 01.02.2020).

Шалімова К. В.

слухач Кіровоградської Малої академії наук учнівської молоді
(науковий керівник: **Сторожук О. В.**, кандидат економічних наук, доцент)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ СПОРТУ ЯК ВАЖЛИВОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТИТУТУ

Спорт та фізична культура мають суттєвий вплив на всіх ланках суспільства та економіки, оскільки сприяють розвитку людини, а відповідно - забезпечують формування людського капіталу, що в кінцевому підсумку визначає розвиток всієї соціально-економічної системи.

Статистична інформація, яка б дозволяла оцінити рівень розвитку спорту та його вплив на соціально-економічний розвиток нашої країни та її регіонів, є обмеженою. В основному найбільш повно розкрито кількісні показники заняття спортом в звітах, які готуються Міністерством молоді та спорту України і розміщені на їх сайті.

Статистична інформація щодо економічних показників спорту відсутня, а статистичні збірники Державного комітету статистики України містять неповну інформацію щодо спорту, а в деяких загальних збірниках про Україну, зокрема, в ілюстрованих збірниках «Україна-2017» [1], «Україна у цифрах 2018» [7], інформація про спорт відсутня взагалі.

Аналіз видатків на фізичну культуру і спорт в зведеному бюджеті України та його складових, а також в складі такої групи видатків як видатки на духовний та фізичний розвиток дозволяє визначити, наскільки важливою держава розглядає дану сферу.

Якщо в 2012 році видатки зведеного бюджету України становили 492454,7 млн. грн., то в 2018 році – 1250189,5 млн. грн., тобто зросли в 2,5 рази [4; 5; 6]. Видатки ж на фізичну культуру і спорт зросли за цей же період з 3933,1 млн. грн. до 8509,3 млн. грн., тобто лише в 2,2 рази. Це спричинило зменшення питомої ваги видатків на фізичну культуру і спорт в загальному обсязі всіх видатків Зведеного бюджету: з 0,8% в 2012 році до 0,68% в 2018 році.

При цьому видатки на духовний і фізичний розвиток, до складу яких разом з видатками на культуру та мистецтво і засоби масової інформації включені видатки на фізичну культуру і спорт, зросли в 2,1 рази - з 13639,6 млн. грн. до 28993,1 млн. грн. В їх складі видатки на фізичну культуру і спорт займають стабільне (питома вага становила в 2012 році 28,8%, а в 2018 році – 29,3%), хоча і не перше місце.

Слід відмітити, що зросла роль місцевих бюджетів у фінансуванні видатків на фізичну культуру і спорт. Якщо в 2012 році розподіл між державним та місцевими бюджетами становив 50,3% та 49,7%, відповідно, то в 2018 році за рахунок коштів державного бюджету було профінансовано 33,7% загального обсягу видатків, а за рахунок коштів місцевих бюджетів – 66,3%. Суттєво зріс саме обсяг фінансування з місцевих бюджетів і в абсолютному розмірі – з 1953 млн. грн. до 5640 млн. грн., тобто в 2,9 рази. Обсяг фінансування з Державного бюджету зріс лише в 1,5 рази – з 1980 млн. грн. до 2869 млн. грн.

Головне протиріччя полягає в тому, що надання пріоритетності розвитку певних напрямів спорту та фізичної культури іноді входить в супереч з іншими напрямами розвитку економіки і особливо це стосується країн, що розвиваються. Спорт не є головним пріоритетом в державному бюджеті країн, ані основою системи освіти країн, що розвиваються. Переважна більшість країн третього світу в тій чи іншій мірі залежать в їх спортивній діяльності від іноземної допомоги, імпорту спортивного товару та обладнання, а також грошей від спонсорів [8].

Напрями активізації впливу спорту на розвиток соціально-економічних систем мають передбачати підвищення ролі спорту в цілому як важливого соціально-економічного інституту та всіх його видів на національному та регіональному рівнях шляхом врахування в усіх загальних та спеціальних національних програмах розвитку.

Так, Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» [3] було прийнято 25 вересня 2015 року. Вона оголошує новий план дій, орієнтований на виведення світу на траєкторію сталого та життєстійкого розвитку, що включає 17 цілей сталого розвитку (ЦСР) та 169 задач.

В резолюції, прийнятій Генеральною Асамблеєю 25 вересня 2015 року, лише в п. 37 йде мова про спорт: «Важливим стимулом сталого розвитку також є спорт. Ми визнаємо зростання внеску спорту в справу розвитку та миру, тому що він сприяє толерантності та повазі, розширенню прав і можливостей жінок та молоді, окремих осіб і громад, а також сприяє досягненню цілей в сфері охорони здоров'я, освіти та соціальної інтеграції». анном, в жодній з цілей та в жодному із завдань далі показники, які б стосувалися спорту не зазначені, навіть в Цілі 3 «Забезпечення здорового способу життя та добробуту людей будь-якого віку».

Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [2] надає бачення орієнтирів досягнення Україною Цілей Сталого Розвитку, які були затверджені на Саміті ООН зі сталого розвитку у 2015 році. Відповідно було розроблено національну систему Цілей Сталого Розвитку (86 завдань національного розвитку та 172 показники для їх моніторингу), що забезпечить міцну основу для подальшого планування розвитку України та моніторингу стану досягнення Цілей Сталого Розвитку.

В даному документі відсутнє жодне згадування про спорт та фізичну активність й культуру. Тому необхідно передбачити хоча б декілька показників, які б підтримували впровадження цілі, що стосується забезпечення здорового способу життя та добробуту, наприклад, питому вагу осіб, що займаються масовим спортом, рівень залучення людей з особливими потребами до занять спортом тощо.

Література

1. Збірник «Україна-2017» / Державна служба статистики. Київ, 2018. 34 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_ukraina2017.pdf
2. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» URL: https://menr.gov.ua/files/docs/Національна%20доповідь%20ЦСР%20України_липень%202017%20ukr.pdf (дата звернення 15.01.2020).
3. Резолюція "Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року" (2015) URL: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015> (дата звернення 15.01.2020).
4. Статистичний збірник «Бюджет України 2014». Київ, 2015. 308 с. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/f7ac719b6477833a77bb7e740ab463c7.pdf> (дата звернення 15.01.2020).
5. Статистичний збірник «Бюджет України 2015». Київ, 2016. 308 с. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/46c80cf4ed3eb9f795a6aeb9432c8ed1.pdf> (дата звернення 15.01.2020).
6. Статистичний збірник «Бюджет України 2018». Київ, 2017. 310 с. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20\(for%20web site\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202018%20(for%20web%20site).pdf) (дата звернення 15.01.2020).
7. Україна у цифрах 2018. Статистичний збірник / Державна служба статистики. Київ, ТОВ «Видавництво «Консультант», 2019. 43 с. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/Ukr_cifra_2018_u.pdf (дата звернення 15.01.2020).
8. Andreff, W. Sport in developing countries. URL: https://www.researchgate.net/publication/288138224_Sport_in_developing_countries (дата звернення 15.01.2020).

СЕКЦІЯ 3

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Внукова Н. М.

доктор економічних наук, професор
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ УМОВ РОЗШИРЕННЯ ДОСТУПУ ДО ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Відповідно до необхідності реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва (МСП) в Україні на період до 2020 року МСП в Україні зазнає негативних наслідків існуючого бізнес-клімату. Опитування Європейського банку реконструкції та розвитку показало, що основною перешкодою щодо провадження підприємницької діяльності є доступ до фінансування (21,3 відсотка) [9].

У Стратегії зазначено, що лібералізація торгівлі призводить до покращення доступу до капіталу та сировини, що є значною вигодою для МСП. Якщо розглянути кредити, надані клієнтам банками України у динаміці з 2017 по 2019 рік [5], то можна відзначити, що кредити, видані суб'єктам господарювання, складають найбільшу питому вагу, але їх загальний обсяг не збільшується, що підтверджує тезу про те, що доступність до таких кредитів не покращується.

В умовах глобальної кризи КМУ і НБУ розроблено нові інноваційні програми стрімкої кредитної підтримки МСП [11]. Найшвидшим сприянням бізнесу стане удосконалення програми "Доступні кредити 5-7-9%" [1;8] для посилення її дієвості через спрощення доступу до фінансування та рефінансування кредитів. Друга спеціальна програма розробляється НБУ. Вони спрямовані на збереження робочих місць і відновлення партнерських відносин держави і МСП щодо оподаткування.

Одним із завдань щодо посилення пошуку інноваційних напрямів фінансової підтримки МСП при розробці сценаріїв виходу із кризи є застосування фінансових інструментів з високою гнучкістю для прискорення обороту обігових кошів.

Серед таких фінансових послуг найбільш багатоваріантним є факторинг, як фінансування під відступлення права грошової вимоги за поставлені товари або надані послуги [2]. Його ризикова складова щодо сприяння у фінансуванні є мінімальна, тому що в основі розрахунків знаходяться вже поставлені товари або надані послуги. Крім того, ця фінансова послуга має широкий

міжнародний характер, що важливо в умовах глобалізації і застосування сучасних інформаційних технологій.

Відмінністю і інноваційністю факторингу є його висока логістична спроможність, що так важливо для сприяння пришвидшенню розвитку МСП.

Виклики глобалізації спонукають до пошуку нових різних інструментів фінансового забезпечення сприяння розвитку підприємництва в інноваційному суспільстві, що є нагальним завданням модернізації фінансово-кредитної системи України [2].

Для розвитку фінансування в сучасних умовах глобальної економічної кризи, але швидкого запровадження інструментів Fintech альтернативною інноваційною умовою є пірингове (P2P) кредитування МСП [4]. Його динамічний розвиток у світі зумовлений стрімкістю доступу до фінансових ресурсів з будь-якої точки світу у міжнародних фінансових системах, а також перевагами щодо банківського кредитування. Між тим, високе охоплення участю у фінансуванні окремих суб'єктів створює низку ризиків, які потребують додаткового дослідження.

В Україні пірингове кредитування тільки починає розгортатися, тому потребує аналізу його потенціал із притягнення вільних коштів як фізичних, так і юридичних осіб, які не залучені у сферу кредитування.

P2P-кредитування (рівноправне кредитування) – спосіб позики непов'язаним особам чи «рівноправним сторонам» без залучення традиційних фінансових установ [10], що в діючих правових межах є дискусійним.

Позики надаються онлайн на веб-сайтах спеціальних кредитних організацій через різноманітні платформи кредитування та інструменти перевірки кредитоспроможності. Для того, щоб це діяло в Україні, повинні бути внесені зміни до законодавства. Певною мірою це можна передбачити через внесення на ринок фінансових послуг супровідних послуг, що обговорюється в проектних пропозиціях НБУ [7].

Більшість таких кредитів належать до незабезпечених особистих позик, тобто позичальники не надають заставу по отриманих кредитах. Відсоткова ставка встановлюється позикодавцями у межах зворотного аукціону, встановлюючи найнижчу ставку, або ж вона визначається за результатами оцінки позичальника [10].

У результаті автоматизації даних послуг поточні витрати онлайн ресурсів знижуються, і їх обслуговування є дешевшим за банківські послуги, але веб-платформа не бере на себе ніяких ризиків на випадок неплатежу, оскільки учасники фінансування взаємодіють напряду на основі даного онлайн ресурсу, але особливістю є те, що відбувається широка диверсифікація, коли кредитори мають можливість у частках фінансувати декількох позичальників [6].

Для останніх така форма фінансування має велику кількість переваг, тому тільки з 2012 по 2016 рр. ринок пірингового кредитування виріс з 1,2 млрд до 64 млрд доларів, і за прогнозами аналітиків, до 2025 року обсяг даного ринку зросте до 1 трлн доларів.

Один з лідерів галузі американська компанія Lending Club має капіталізацію в 2,08 млрд доларів, а об'єм виданих кредитів в 2017 р. сягнув 6 млрд доларів [12].

Економічна криза і суттєве зростання Fintech послуг у фінансах посилять пошук інноваційних форм фінансування МСП, серед яких кредити за державної підтримки, міжнародний факторинг, фінансовий лізинг, p2p-кредитування, інноваційний різновид мікроінвестицій, та ін. НБУ має сформувати умови можливого ефективного функціонування даного ринку в Україні.

Література

1. Внукова Н.М. Інноваційні рішення з розширення доступу до фінансування розвитку малого та середнього підприємництва.. Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 26-27 березня 2020 р.). Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2020. С.198 -199
2. Внукова Н.М. Фінансове забезпечення сприяння розвитку підприємництва в інноваційному суспільстві. Модернізація фінансово-кредитної системи України: виклики глобалізації : матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет -конференції (20 березня 2019 року). Кривий Ріг: ДонНУЕТ ім. М.Туган-Барановського, 2019. С. 124-127.
3. Внукова Н.М., Опешко Н.С., Колодізева С. О. Удосконалення організації факторингу в банку за логістичним підходом . Фінанси України. 2012. №5. С.68– 78.
4. Демченко О.П. Peer-to-Peer кредитування як інноваційний продукт на ринку фінансових послуг. Приазовський економічний вісник. 2017. № 4 (04). С. 80–85.
5. Кредити, надані депозитними корпораціями. URL: <https://bank.gov.ua>.
6. Петрушенко Ю.М. Новітні підходи до фінансування : P2P-кредитування. Вісник Української академії банківської справи. 2014. № 1. С. 90–94.
7. Розпочато громадське обговорення пропозицій до проекту закону "Про фінансові послуги та діяльність з надання фінансових послуг" URL: <https://bank.gov.ua/news/all/rozpochato-gromadske-obgovorenniya-propozitsiy-do-proyektu-zakonu-pro-finansovi-poslugi-ta-diyalnist-z-nadannya-finansovih-poslug>
8. Сервіси для бізнесу від проекту «Бізнес-Інкубатор». URL: <https://inkubator.pb.ua/uk/service>.
9. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні до 2020 року: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р URL: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?id=74affe35-b1f8-4492-87b6-bb124d3cee02>.
10. Стрільчук Ю.І. Інноваційні підходи до банківського кредитування населення. Економіка і суспільство. № 8. 2017. С. 684–689.
11. Уряд разом із НБУ та банками доопрацьовують державну програму "Доступні кредити 5-7-9%". Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/04/9/659191/>.
12. Петрівський О.О. Перспективи розвитку пірингового кредитування в Україні URL:<https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Petrivskij-O.-O..pdf>.

Письменна М. С.

доктор економічних наук

Льотна академія Національного авіаційного університету

м. Кропивницький, Україна

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ

Розглядаючи положення сучасних авіакомпаній і авіапідприємств як на внутрішньому, так і на світовому ринку, важливо відзначити, що для сталого розвитку і підвищення рівня їх конкурентоспроможності необхідна не просто ефективна реалізація власної продукції або послуг, а й оновлення провідних видів діяльності, науково-технічний розвиток, зміни споживчого попиту. В даному випадку мова йде про інновації, здійснення яких є суміжним з фінансовою підтримкою і забезпеченням.

Інноваційний розвиток являє собою комплекс досить дорогих заходів. Саме тому в більшості випадків проблему фінансового забезпечення інноваційного розвитку неможливо вирішити без допомоги з боку держави.

Висока інноваційна розвиненість найважливіших секторів, особливо таких, як авіаційний, сприяє більш стійкому і конкурентоспроможному становищу держави на світовій арені.

Незважаючи на те, що Україна є однією з семи авіаційних держав світу, в галузі накопичився і не вирішується ряд проблем, які заважають ефективно працювати як всій галузі, так і окремим її підприємствам, хоча є і значна частка переваг, а саме:

- висококваліфіковані кадри,
- потужна технічна й технологічна бази,
- природні ресурси,
- високий ринковий потенціал тощо[1].

Такий стан авіаційної галузі пояснюється тим, що ще 30 років назад всі галузі економіки, в тому числі й авіаційна, були спрямовані лише на одного споживача в особі держави, а отже була відсутня конкуренція, що стримувало науково-технічний прогрес та інвестиційну діяльність галузі цивільної авіації.

За останні роки за рідкісним винятком практично не оновлювалися основні фонди, що зробило галузь неконкурентоспроможною як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

Для подолання цієї ситуації та для ефективного розвитку авіаційних підприємств і підвищення їх конкурентоспроможності на етапі розвитку ринкової економіки, є здійснення активної інвестиційної діяльності, орієнтованої на сучасні інноваційні процеси.

Держава може різними методами впливати на реалізацію інноваційних та інвестиційних процесів в досить широкому діапазоні. Як правило, державна

підтримка полягає в створенні сприятливих умов для розвитку галузі, регулювання і активної участі самої держави в її фінансуванні

Важливо підкреслити, що для цілісного розуміння структури надання підтримки розвитку інновацій необхідно враховувати базисні положення даного виду діяльності. Ключові аспекти авіаційної галузі - види, форми як напрямки сприяння розвитку інновацій мають бути регламентовані в нормативних документах з боку держави.

Основними документами, що регулюють розвиток інновацій в авіації є

- Транспортна Стратегія України на період до 2030 року [2],
- Державна цільова програма розвитку аеропортів на період до 2023 року [3],
- Концепції розвитку національної інноваційної системи [4],
- Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні

[5], де визначено, що авіаційна галузь є однією із пріоритетних галузей економіки й потребує поліпшення інвестиційного клімату шляхом утвердження інноваційної моделі розвитку, що забезпечить здійснення ефективної інвестиційно-інноваційної діяльності з метою перспективного розвитку авіаційних підприємств і цивільної авіації загалом [6].

Так, наприклад, транспортна стратегія передбачає в напрямку інновацій створення системи кібернетичної безпеки цивільної авіації з урахуванням стандартів та рекомендованої практики ІКАО та законодавства ЄС, впровадження заходів з безпеки польотів з метою створення ефективної системи управління безпекою польотів на державному рівні та рівні суб'єктів авіаційної діяльності відповідно до додатка 19 до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію та Глобального плану забезпечення безпеки польотів на 2013-2027 роки, впровадження інноваційних рішень та кращих світових практик проведення митних та інших контрольних процедур під час здійснення перевезень, широке використання інноваційних технологій щодо забезпечення безпеки дорожнього руху покликана збільшити частку вітчизняних літаків на світовому ринку.

Крім того, не буде зайвим відзначити, що відповідно до Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері передбачається:

- підвищення ефективності реалізації державної інноваційної політики;
- реформування системи державного регулювання в інноваційній сфері;
- підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки;
- створення ринку інновацій та технологій;
- забезпечення реалізації наукового потенціалу.

Державна політика в галузі реформування авіаційного сектора з точки зору науки повинна бути спрямована:

- на тісну взаємодію держави і приватного бізнесу,
- вдосконалення галузевого законодавства з метою створення більш привабливого інвестиційного клімату,
- розвиток науково-технічного потенціалу,

- створення надійних механізмів залучення позабюджетних джерел фінансування.

Однак нормативно-правове вдосконалення законодавства авіабудівного сектора не вирішує основної проблеми впровадження науково-технічних розробок в промисловий блок авіабудування, що пов'язано не тільки з недостатнім фінансуванням з боку держави, але і відсутністю оптимальних інструментів державно-приватного партнерства з метою залучення позабюджетних джерел фінансування [10].

Отже, світовий досвід показує, що саме підтримка і фінансування інновацій сприяють сталому розвитку даного сегмента суспільного життя.

Досягнення поставленої мети було неможливо без вирішення поставлених завдань.

Поступальний перехід від завдання до завдання показав, що державна підтримка інноваційного процесу в авіаційній сфері є одним з ключових напрямків діяльності держави, так як сприяння інноваційному розвитку з точки зору нових авіаційних структурних розробок і нововведень сприяє докорінній перебудови як в сфері надання авіаційних послуг, так і в сфері їх споживання.

Такі удосконалення та перетворення не можуть не надати позитивного впливу на розвиток науково-технічного сегмента нашої країни.

Література

1. Авіаційна галузь України на брיוчому польоті ... Defense Express : веб-сайт. URL: <https://old.defence-ua.com/index.php/statti/9129-aviatsiyna-promyslovist-ukrayiny-na-bryuuchomu-poloti>
2. Про затвердження Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2023 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 126 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/126-2016-%D0%BF>.
3. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 02 лютого 2011 р. № 389 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-%D0%BF>
4. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80> .
5. Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 430-р URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-nacionalnoyi-transportnoyi-strategiyi-ukrayini-na-period-do-2030-roku>
6. Шапенко Л.О. Поняття інвестиційно-інноваційної діяльності у галузі цивільної авіації. Електронне фахове видання "Порівняльно-аналітичне право". 2014. № 6. С. 233-236. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/12908/1/%d0%a8%d0%b0%d0%bf%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9b.%d0%9e..pdf>

Shalimova N.

Doctor of Economics, Professor

Kuzmenko H.

PhD of Economics, Associate Professor

Central Ukrainian National Technical University

Kropyvnytskyi, Ukraine

INTERNATIONAL RATING “BENCHMARKING PUBLIC PROCUREMENT” AND ITS USING IN THE CONTEXT OF INCREASING THE EFFECTIVENESS OF THE FUNCTIONING OF INNOVATIVE-INTEGRATED STRUCTURES IN A DIGITAL ECONOMY

Considering problems of the governance and corruption, Daniel Kauffman distinguishes procurement, tax, customs, or the judiciary as highly vulnerable institutions (Kaufmann, 2005) [1]. This is why public procurement, economic environment and tax policy require constant monitoring, collection and analysis of a wide range of data, including international ratings, comparisons and evaluations.

Effective spending of public funds is an urgent task for all countries, so optimization of the process of public procurement is one of the priorities in the list of directions of its solution. But while public procurement can be an incentive for development, it can also be the basis for corruption and fraud. This is why public procurement requires constant monitoring, collection and analysis of a wide range of data, including international comparisons and evaluations.

The most popular international ranking in the world assessing the economic conditions is “Doing Business” which has existed since 2003 and is prepared by The World Bank Group. In 2017 [4] pilot indicator set “Selling to the government” (based on Benchmarking Public Procurement Report) was introduced and only in 2020 [6] it was presented again as “Contracting with the governments”. The contracting with the government indicators collect data through a hypothetical scenario and standardized case study includes assumptions about the procuring entity, the bidding company, the contract, and the procurement process. The main shortages of these indicators are as follows: firstly, the conclusions presented in descriptive form limiting the possibilities of analysis; secondly, not all countries are mentioned in the analysis.

Important information on the effectiveness of the public procurement system is represented by an international rating prepared by the World Bank Working Group. Benchmarking Public Procurement Performance Study launched by the World Bank in 2013 [2; 3; 5]. Benchmarking Public Procurement focuses on legal and regulatory environments that affect the ability of private sector companies to do business with governments. The Benchmarking Public Procurement 2017 report [5] presents comparable data on public procurement laws and regulations across 180 economies to meet the various needs of different stakeholders for information, analysis, and policy action. It provides private sector firms with insights on issues involving their participation in the public procurement market, while offering policy makers information on their country’s public procurement regulatory system and

related business practices. The data also benefit the academic and research community by offering better tools and data on procurement systems and facilitating cross-country analysis.

Two thematic pillars are covered by the Benchmarking Public Procurement 2017 report: (1) the procurement process, from the needs assessment to the implementation of the procurement contract; (2) the public procurement complaint review mechanisms. In Benchmarking Public Procurement 2017 the methodology for evaluating the public procurement system includes the following groups of indicators: (1) that are quantified in points (the maximum score for each indicator, which is quantified, is 100 points); (2) that are not quantified and presented only in descriptive form.

The assessment of the effectiveness of the public procurement system of Ukraine in 2017 by indicators covering the so-called procurement life cycle is as follows. The highest score (86 points) was obtained from the "bid opening, evaluation, and award". High marks (70 points) were obtained on the indicators "content and management of the procurement contract", "needs assessment, call for tender, and bid preparation". The average scores (59 and 50 points, respectively) were obtained for "bid submission and performance guarantee". For "payment of suppliers" Ukraine received only 37 points out of 100.

Analysis of the data from the countries covered by the study shows that the maximum score (100) was obtained by such countries as: Russia - on the indicator "needs assessment, call for tender, and bid preparation"; Ecuador, Peru, Philippines, Singapore, Suriname - on the indicator "performance guarantee"; Australia, Denmark, Finland, Italy, Republic of Korea, Spain, USA - on the indicator "payment of suppliers indicator". The minimum score (0) was earned by: Antigua and Barbuda, Australia, Czech Republic, Finland, Hong Kong, Iceland, Ireland, Lesotho, Luxembourg, New Zealand, Norway Singapore, Slovakia, Sweden, Vanuatu - on the indicator "Performance Guarantee"; Dominican Republic, Trinidad and Tobago, Vanuatu - on the indicator "Payment of suppliers".

It is informative to compare the estimates obtained by the Ukraine with the countries of Europe and Central Asia (a group covering 25 countries and Ukraine included), as well as with some OECD countries that are classified as high-income countries.

By the indicator "Bid opening, evaluation, and award", Ukraine, along with Kazakhstan, Albania and Cyprus, has the highest scores among the countries in the group - 86. The highest (maximum) number of points (100) by the indicator "Needs assessment, call for tender, and bid preparation" were awarded to the public procurement system in Russia. Romania received the highest rating (94 points) for "Bid submission", Kazakhstan (91 points) for "Content and management of the procurement contract", Bulgaria (94 points) for "Performance guarantee", Bulgaria, Kosovo, Lithuania (75 points) - for "Payment of suppliers".

Benchmarking Public Procurement also complements other initiatives that enhance the transparency of public financing in general, and assess the quality and effectiveness of procurement systems in particular. Such initiatives include the Public Expenditure and Financial Accountability (PEFA) framework and the

Methodology for Assessing Procurement System (MAPS) of the Organization of Economic Co-operation and Development (OECD).

The public procurement methodology involves the actions of their participants at certain stages, which cover the so-called "public procurement lifecycle", which is why a lot of control and analytical work is needed to improve the efficiency of public procurement. Given the globalization of the economy, a comparative analysis of the procedures of their implementation with the corresponding systems of other countries of the world should become an important component of the evaluation of public procurement effectiveness. The results of such benchmarking identify areas of risk, and relevant information can be used to develop recommendations and proposals to improve the efficiency of the public procurement system.

References

1. Kaufmann, D. (2005). Back to Basics - 10 Myths About Governance and Corruption. Finance and Development. September 2005. Volume 42. Number 3. <https://www.imf.org/external/Pubs/FT/fandd/2005/09/basic.htm>.
2. World Bank Group. (2015). Benchmarking Public Procurement 2015: Assessing Public Procurement Systems in 77 Economies. Washington, DC: World Bank. <http://bpp.worldbank.org/reports>.
3. World Bank Group. (2016). Benchmarking Public Procurement 2016: Assessing Public Procurement Systems in 77 Economies. Washington, DC: World Bank. <http://bpp.worldbank.org/reports>.
4. World Bank Group. (2016). Doing Business 2017. Washington, DC: World Bank. DOI: 10.1596/978-1-4648-0948-4.
5. World Bank Group. (2017). Benchmarking Public Procurement 2017: Assessing Public Procurement Regulatory Systems in 180 economies. Washington, DC: World Bank. <http://bpp.worldbank.org/reports>.
6. World Bank Group. (2019). Doing Business 2020. Washington, DC: World Bank. DOI:10.1596/978-1-4648-1440-2.

Волчкова Г. К.

к.е.н., старший викладач кафедри економічної теорії, маркетингу
та економічної кібернетики
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

СОЦІАЛЬНИЙ ТА ЕКОЛОГІЧНИЙ КАПІТАЛ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК І ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ

Прогресивність та цивілізованість суспільства у третьому тисячолітті відображає його колективну спроможність турбуватися про екологічну безпеку населення різних регіонів світу, збереження та відновлення екологічного капіталу як окремих територій, так і планети загалом.

В сучасних умовах забезпечення екологобезпечного суспільства потребує окремого зосередження на проблемних соціальних чинниках

формування екологічної відповідальності суспільства за розв'язання екологічних проблем. Йдеться про згуртованість і взаємну довіру членів суспільства, яка може стати важелем у вирішенні багатьох актуальних проблем, зокрема екологічних.

З початком процесів перебудови в Україні активізувалися наукові дослідження екологічного капіталу. Таким капіталом називають, як правило, природні ресурси країни, як поновлювані, так і не відновні, переважна більшість яких не має технологічних еквівалентів або інших замінників [1]. Більш вдале визначення запропонували А. Неверов, І. Деревяго та Д. Неверов, розуміючи під екологічним капіталом «вартість запасу ресурсів екосистем, здатних відтворювати (зберігати) екологічну рівновагу та пов'язані із ним екологічні блага» [2].

Між тим наукові пошуки вкрай рідко торкалися таких важливих передумов формування екологобезпечного суспільства, як екологічна та соціальна відповідальність громадян і громад, взаємозв'язок екологічного та соціального капіталу (під соціальним капіталом розуміємо соціальні зв'язки, побудовані на довірчих відносинах [3; 4]).

Економічний розвиток країн світу, що будується на поширенні вертикальних і горизонтальних соціальних зв'язків у системі господарювання, довірчих відносин у межах окремих корпорацій та близьких інтересів роботодавців і найманих працівників щодо нарощування прибутків, часто призводить до зменшення екологічного капіталу, загрожуючи різноманітними екологічними катастрофами в різних регіонах світу.

Міркуючи в такому сенсі, стає зрозумілою залежність між екологічним та соціальним капіталом, виявлена в результаті обробки даних світової статистики щодо впливу різних видів капіталу – фізичного (ПФК), людського (ПЛК), соціального (ПСК) та екологічного (ПЕК) – на національний капітал (ПНК) та показники ВВП різних країн (в якості вихідної бази було взято концепцію розгляду капіталу в узагальненій формі як суми фізичного, людського, соціального, демографічного, культурного, фінансового, природного капіталів, якої дотримуються багато науковців, зокрема І. Орлов, В. Бушуєв, В. Голубєв [5], та яка підтверджена статистичними даними різних країн світу).

Залишаючи поза межами даного розгляду взаємовплив фізичного (ПФК), людського (ПЛК), соціального (ПСК) та екологічного (ПЕК) капіталів на національний капітал (ПНК) та показники ВВП країн, зосередимо увагу на екологічному капіталі та його взаємозв'язках із капіталом соціальним.

Відповідно до даних таблиці 1, екологічний капітал (ПЕК) в Україні у розрахунку млн. дол. на одну людину є навіть більшим, ніж у Канаді, Швеції, Австралії, Росії, Норвегії тощо.

Використовуючи регресійний аналіз, виведено залежність екологічного капіталу (ПЕК) від приведених значень соціального капіталу (ПСК):

$$\text{ПЕК} = -0,0043 \cdot \text{ПСК} + 0,9441 \quad (1),$$

тобто, за нашими оцінками, збільшення соціального капіталу у глобальному вимірі призводить до зменшення екологічного капіталу.

Таблиця 1

**Приведений національний капітал країн світу,
млрд. дол. США на одну людину (фрагмент)***

Країни світу	ПНК	ПФК	ПЛК	ПСК	ПЕК	ВВП
	млн. дол. на одну людину					дол. на одну особу
1	2	3	4	5	6	7
Чад	1,098	0,024	0,613	0,000	0,461	1236
Гвінея	2,628	0,017	0,728	0,422	1,461	573
...	...	...	...	...	...	...
Австралія	3,663	0,856	1,237	1,096	0,474	68219
Швеція	3,683	0,847	1,252	1,177	0,406	58491
Канада	3,650	0,890	1,226	1,327	0,206	50398
США	4,158	1,081	1,201	1,33	0,545	54597
Німеччина	4,031	0,836	1,235	1,358	0,601	47590
Коста-Ріка	4,496	0,252	1,234	1,435	1,575	10083
Росія	2,656	0,361	0,628	1,452	0,215	12926
Норвегія	4,224	1,22	1,251	1,472	0,281	97013
Італія	4,277	0,697	1,312	1,496	0,772	35823
Японія	4,177	0,775	1,060	1,506	0,836	36332
Чехія	3,834	0,574	1,098	1,59	0,573	19563
Україна	3,139	0,161	0,824	1,650	0,504	3055

*Фрагмент таблиці містить скорочений перелік країн; тут і далі ПНК – приведений національний капітал, ПФК – приведений фізичний капітал, ПЛК – приведений людський капітал, ПСК – приведений соціальний капітал, ПЕК – приведений екологічний капітал (у млн. дол. США на одну особу за даними 2015 р.); наведена інформація відображає результати оцінювання складових національного капіталу за джерелом [5, с. 138–139].

Пояснення такої залежності полягає в тому, що сьогодні соціальний капітал (соціальні зв'язки, довіра, що об'єднують людей у спільній виробничій діяльності) поки спрацьовує переважно заради економічних інтересів, часто нехтуючи інтересами екологічними. Зрозуміло, що означена тенденція є небезпечною і потребує зламу. Більш детальний аналіз на прикладі окремих високорозвинених країн показує лише поодинокі винятки із такої загальної тенденції, що дозволяє зберігати екологічний капітал завдяки нарощуванню громадянської активності та взаємодії соціальних партнерів у збереженні природних ресурсів.

Викладене дозволяє зробити висновок, що незалежно від рівня розгляду проблеми (регіонального або глобального) настав час зрозуміти, що екологічна безпека, екологічний капітал стає все більш залежним від здатності людей бути відповідальними та згуртованими у питаннях екологічної безпеки. Слід усвідомити, що прогресивний розвиток суспільства, подолання гострих соціально-економічних проблем в сучасному світі не може відбуватися за межами екосистеми.

Взаємозв'язок соціального і екологічного капіталу має бути гармонійним, а не руйнівним. У цьому сенсі вважаємо за необхідне формування соціального капіталу нової, прогресивної якості, який би спрацьовував на відновлення природних ресурсів, збереження та накопичення екологічного капіталу, запобігання небезпечних екологічних наслідків. Тому перспективи подальших досліджень полягають у розробці механізмів формування екологобезпечного суспільства на основі формування згуртованості і довірчих відносин, орієнтованих на досягнення екосоціальної безпеки та збереження екологічного капіталу країни.

Літератури

1. What is environmental capital? / Law dictionary. – Режим доступу: <http://thelawdictionary.org/environmental-capital/>.
2. Экологический капитал: содержание и теория воспроизводства / А. В. Неверов, И. П. Деревяго, Д. А. Неверов // Механізм регулювання економіки. – 2010. – Т. 1. – № 3. – С. 32–45.
3. Семикіна М.В., Волчкова Г.К. Оцінка взаємозв'язку соціального капіталу з розвитком національної економіки / М. В. Семикіна, Г. К. Волчкова // Інноваційна економіка. – 2015. – № 4. – С. 5–12.
4. Semykina M. V., Volchkova G. K., Belyak T. A. Corporate culture's development as a prerequisite for the accumulation of social capital / M. V. Semykina, G. K. Volchkova, T. A. Belyak // Economics and Management: Challenges and Perspectives: Collection of scientific articles. – «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria, 2015. – P. 98–103.
5. Бушуєв В. В., Голубев В. С., Орлов И. Б. Введение в системную теорию капитала / В. В. Бушуев, В. С. Голубев, И. Б. Орлов. – М.: ЛЕНАНД, 2016. – 176 с.

Грінка Т. І., кандидат економічних наук, доцент
Музиченко А.С., доктор економічних наук, професор
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ДЕРЖАВА ТА УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС: ВЗАЄМОДІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Питання державної підтримки завжди хвилювало українських бізнес. Найчастіше бракує спільного розуміння проблеми та консенсусу між основними зацікавленими сторонами (підприємцями, державою та експертами). У результаті нечасто вдається побудувати фахове обговорення, яке базувалося б на розумінні справжніх потреб бізнесу (визначених на основі опитувань), законодавчого регулювання державної допомоги (Закон «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» 2014 р., «Роз'яснення з питань

застосування законодавства у сфері державної допомоги» 2017 р. та ін.), міжнародних зобов'язань і фінансових можливостей держави.

За дослідженнями Інституту економічних досліджень та політичних консультацій за сприяння ЄС і міжнародного фонду "Відродження" в рамках грантового компонента проєкту "Громадська синергія" проаналізовано динаміку очікувань державної підтримки для промислових підприємств і бажання мати рівні правила для всіх, припускаючи, що ці дві точки зору є протилежними та характеризують різні групи респондентів (див. рис. 1).

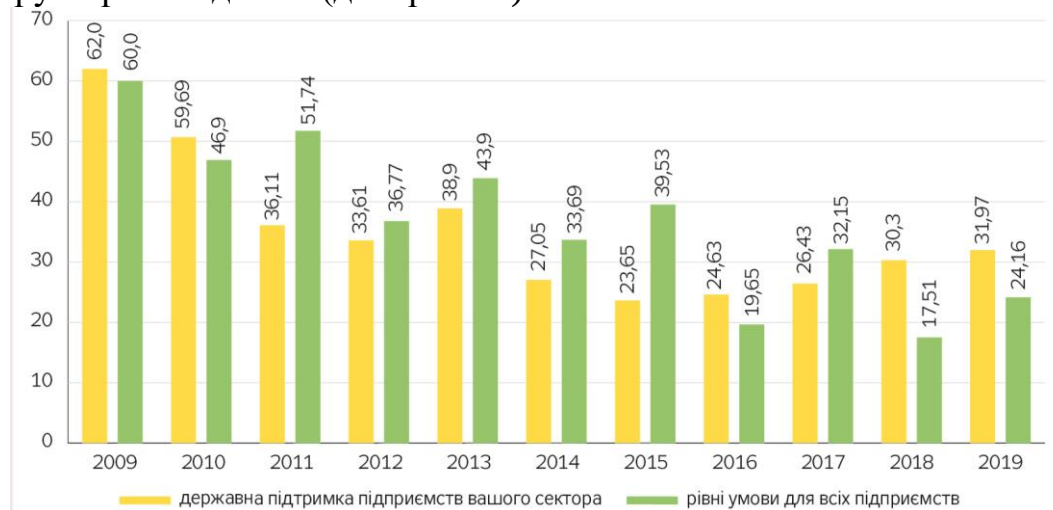

Рис.1. Очікування керівників промислових підприємств щодо державної підтримки і створення рівних умов (2009-2019рр.), % респондентів

Джерело: опитування «Ділова думка»

Перші орієнтуються на державно-адміністративний підхід, а другі — на ринковий. Результати опитувань 2009–2011 рр. показали, що наведені дві відповіді були дуже поширеними серед очікувань бізнесу, але водночас ці групи дещо перетинаються. Так, у 2009 р. 62% опитаних керівників підприємств вважали бажаною державну підтримку для підприємств свого сектора, а 60% — прагнули рівних умов для всіх підприємств. Найменший рівень очікувань щодо рівних умов бачимо у 2018 році (в 3,5 р. менше до базового 2009 року). Упродовж останніх двох років секторальна державна підтримка повернулася в топ-5 рейтингу очікуваних заходів, посівши 4-ту позицію (30,3 і 32% відповідно у 2018 і 2019 р.).

Таким чином, очікування державної підтримки та рівні умови для всіх підприємств уже не є рівнозначними за рівнем підтримки серед опитаних керівників, як це було наприкінці нульових і на початку 2010-х років. Така тенденція означає, що, по-перше, респонденти не відчують нерівності, як це було в 2000-х і на початку 2010-х років (ймовірно), по-друге, відбулися зміни в установках респондентів (ймовірно), по-третє, відбулася зміна поколінь респондентів (це так)[2].

Однак зростання ваги державної підтримки свідчить про те, що бізнес вважає необхідною таку підтримку. І на це слід звернути особливу увагу.

За поточною оцінкою Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, обсяг державної допомоги сьогодні навряд чи перевищує 1% ВВП (без урахування видатків на транспорт і дорожню інфраструктуру). При ширшому трактуванні державної допомоги цей показник може становити 2–3% ВВП. Таким чином, показник державної допомоги відносно ВВП в Україні відповідає рівню країн — членів ЄС, де система контролю держдопомоги діє вже давно. Так, у 2017 р. показник державної допомоги коливався між 0,2–0,3% від ВВП у Ірландії та Іспанії до 2,6% ВВП в Угорщині)[2].

Загальновідомо, що сьогодні державна допомога (підтримка) стримується насамперед можливостями державного та місцевих бюджетів. У межах відповідних видатків значну частину допомоги підприємствам з місцевих бюджетів спрямовано на субсидування послуг комунальних підприємств для місцевих жителів. У 2019 р. на економічну діяльність у державному та місцевих бюджетах передбачалися видатки у сумі 39 млрд грн, з яких майже 5,9 млрд призначено для підтримки сільськогосподарських виробників (у т.ч. 0,9 млрд на відшкодування вартості сільгосптехніки) і 2,3 млрд на реструктуризацію та ліквідацію вугільних шахт (з яких значну частину в результаті спрямовано на виплату заробітної плати). Водночас у бюджеті мінімальні видатки на підтримку малого та середнього підприємництва!

Якщо розглянути виробничий сектор української економіки, то він отримує лише незначну частину державної допомоги. Крім згаданих вище прикладів, досі зберігаються пільги для суднобудівної та літакобудівної галузей. Тож залишається запитання, чи не консервує відставання української промисловості винятковий фокус на чутливих секторах. Інструменти держдопомоги варто було б спрямувати, наприклад, на поліпшення технологічного рівня виробництва (інноваційності, енергоефективності тощо), адже на сьогодні промисловість України вже серйозно відстає від розвинених країн, і цей розрив швидко зростає.

Наведені приклади вказують, що, по факту існують широкі можливості для використання інструментів державної допомоги у визначених сферах, але існуючі програми підтримки регіонального розвитку чи МСП оперують набагато меншими сумами, ніж згадано у поточних планах та проектах.

Серйозною проблемою на початку 2020 року стало поширення коронавірусу (форс-мажорний фактор), який неминуче позначиться на показниках ВВП, завдасть удару як дрібним підприємцям, так і великим компаніям. Саме тому держава має пом'якшити цей удар, аби вітчизняний бізнес не опинився на межі банкрутства, а працівники – не межі бідності.

17 березня, Верховна Рада прийняла законопроект №3220, яким внесла зміни до Податкового кодексу України та низки інших законодавчих документів у частині сплати податків. Так до створення подушки безпеки «від парламенту» прийнято:

- звільняються від сплати ЄСВ всі фізичні особи-підприємці (ФОПи) та ті, хто займається незалежною професійною діяльністю. На 3 місяці буде відтерміновано обов'язкове введення реєстраторів розрахункових операцій (РРО) для всіх категорій «спрощенців»;

- не застосовуються штрафні санкції за порушення податкового законодавства, вчинені протягом періоду з 1 березня по 30 квітня 2020 року. Йдеться про тимчасове скасування штрафів та пені за несвоєчасну або неповну сплату єдиного соціального внеску (ЄСВ), несвоєчасне подання звітності по ЄСВ. Водночас закон передбачає, що ця норма не буде стосуватися порушень по сплаті податку на додану вартість (ПДВ), акцизів та ренти;

- плата за землю у період із 1 березня року по 30 квітня 2020 року не буде нараховуватися та сплачуватися. На цей час буде скасовано податок на комерційну нерухомість та землю.

-об'єкти нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб не є об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки з 1 березня по 30 квітня 2020 року.

- закон встановлює мораторій на проведення документальних та фактичних перевірок з 18 березня по 30 квітня 2020 року.

- громадян не будуть штрафувати та нараховувати пеню за прострочення виплат за споживчими кредитами в період з 1 березня по 30 квітня. Також держава має встановити механізм допомоги громадянам, які через корона вірус перебувають на самоізоляції.

Вищеперелічені заходи парламенту можна назвати мінімальними. Безумовно, антикризові заходи мають бути більш дієвими до вирішення проблеми захисту бізнесу і громадян під час кризи. Зокрема, доцільно було б не лише тимчасово відмовитися штрафувати малий бізнес за несплату ПДВ чи ЄСВ, а взагалі звільнити його від сплати цих та інших податків і зборів на період карантину. А тим секторам економіки, які вже зараз і в найближчому майбутньому зазнають найбільших збитків від пандемії (туризм, транспортна галузь, ресторанний бізнес тощо) надати відстрочку від сплати податків.

Доцільним було б надати безвідсоткові кредити торговим підприємствам, аби вони могли створити запаси товарів першої необхідності. А товари першої необхідності (особливо медичного призначення) слід було б звільнити від сплати будь-яких "імпортних зборів".

При наданні держдопомоги бізнесу варто дотримуватися кількох базових умов: держава повинна продовжувати працювати над створенням базових умов для роботи бізнесу (поліпшення бізнес-клімату в першу чергу); державна допомога не має консервувати рівень розвитку країни; стимулювання інновацій; необхідний перегляд чинної допомоги та пошук додаткових джерел для реалізації проєктів за пріоритетними напрямками. Зокрема, уряду варто продовжити зусилля із залучення пільгового кредитування від МФО на фінансування окремих інвестиційних проєктів, підтримки МСП тощо.

Література

1. Дергачова В. В., Колешня Я. О. Державна підтримка малого та середнього бізнесу в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Випуск 20, частина 1. С.130-133.

2. Кузяків О, Ангел Є. Державна підтримка чи рівні умови для всіх: веб-сайт : Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. 2019:

<http://www.ier.com.ua/ua/publications/articles?pid=6215> (дата звернення: 2.04.2020).

3. Федець І. Замість держави і від держави: як бізнес-асоціації захищають українських підприємців: веб-сайт: Економічна правда. 2019: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/11/14/653714> (дата звернення: 27.03.2020).

4. Хотенко О. Державна підтримка малого та середнього підприємництва: веб-сайт: ІПР. 2018: <https://ngoipr.org.ua/blog/derzhavna-pidtrymka-malogo-ta-serednogo-pidpryyemnytstva/> (дата звернення: 5.04.2020).

Магопець О. А.

кандидат економічних наук, доцент

Магопець М. С.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

М. Кропивницький, Україна

ПІЛЬГИ З ПДВ В СИСТЕМІ ПОДАТКОВИХ ВАЖЕЛІВ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання доцільності застосування податкових пільг в світовій теорії та практиці державного регулювання економіки до сьогодні залишаються дискусійними: прихильники неокейнсіанських теорій, визнаючи важливу роль держави в регулюванні економіки, виступають за активне використання стимулюючої функції податків, активно підтримують застосування податкових пільг, в тому числі й тих, що спрямовані на мотивацію до інноваційної діяльності [1], в той час як представники неокласичних постулатів вільної конкуренції і мінімального втручання держави в ринковий механізм функціонування економіки вважають, що надання податкових пільг деформує регулюючу функцію цін, підриває принципи вільної конкуренції, порушує механізм саморегулювання ринкової економіки та унеможливорює виконання податковою системою її основної функції – фіскальної [2]. Проте, як би не оцінювалися податкові пільги представниками різних наукових шкіл та практиками, в світі немає жодної податкової системи, яка б не передбачала можливість використання податкових пільг для стимулювання розвитку певних галузей, сфер чи напрямів діяльності. Функціональним призначенням податкових пільг саме і є те, що вони дають можливість виправити «провали» ринку, збільшуючи тим самим суспільний добробут, створюючи умови для ефективного розвитку економіки та сприяючи зростанню податкових надходжень до бюджету у середньостроковій перспективі.

У світовій практиці податкові пільги є найбільш розповсюдженими інструментами державної підтримки та стимулювання інноваційної діяльності. Як свідчать дані Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) податкові пільги для заохочення бізнес-витрат на інновації є

основним інструментом розвитку інноваційної діяльності в країнах ОЕСР та країнах-партнерах. Їх активно застосовують Ірландія, Бельгія, Франція, Австрія, Словенія, Канада, Японія [3].

Отже, використання податкових пільг має стати невід'ємною складовою стимулювання та розвитку інноваційної діяльності й в Україні. Враховуючи зростаюче значення універсальних акцизів у сучасних фінансових системах, найбільш поширеною формою яких є податок на додану вартість (ПДВ), ключова увага у системі податкових важелів стимулювання інноваційної діяльності повинна бути зосереджена саме на них.

В умовах відсутності більш дієвих важелів стимулювання інноваційної діяльності, використання пільг з ПДВ у якості особливого інструмента фінансової підтримки та специфічного засобу формування фінансових ресурсів для розвитку інноваційної діяльності є економічно доцільним. Одним із різновидів податкових пільг з ПДВ, які можуть бути дієвими в контексті стимулювання інноваційної діяльності є застосування спеціального режиму оподаткування. Запровадження спеціального режиму оподаткування ПДВ для суб'єктів інноваційної діяльності, які провадять таку діяльність в Україні і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію в Україні інноваційних проектів, ґрунтується на формуванні системи заходів і правил організації та здійснення оподаткування ПДВ, яка є відмінною від загального режиму оподаткування за даним податком та обумовлюється недостатністю бюджетних коштів для фінансування розвитку інноваційної діяльності в Україні.

Сутність спеціального режиму оподаткування ПДВ полягає у такому: сума ПДВ, нарахована суб'єктами інноваційної діяльності на вартість проведених ними наукових розробок, реалізованих інноваційних продуктів і (або) продукції чи послуг, не підлягає сплаті до бюджету та повністю залишається в розпорядженні такого суб'єкта інноваційної діяльності (зараховується на спецрахунок) для відшкодування податку за придбані товари/послуги, за рахунок яких сформовано податковий кредит, а за наявності залишку такої суми податку – для інших виробничих цілей).

Запровадження спеціального режиму оподаткування ПДВ для суб'єктів інноваційної діяльності дозволить забезпечити фінансову підтримку для розвитку інноваційної діяльності шляхом формування спеціального джерела таких фінансових ресурсів за рахунок залишення нарахованих податкових зобов'язань з ПДВ у власному розпорядженні суб'єктів інноваційної діяльності.

Література

1. Beom N., Griffith R., & Van Reenen. (2002). Do R&D tax credit work? Journal of Public Economics. Vol. 85, P. 3–31. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S004727270100086X>.
2. Kristol I. Ideology and supply-side Economics. Commentary. Economic Impact. 1981. № 3. Retrieved from: <https://www.commentarymagazine.com/articles/irving-kristol-2/ideology-supply-side-economics>
3. OECD Science. Technology and Industry Scoreboard. [oecd.org/sti/scoreboard](http://www.oecd.org/sti/scoreboard). Retrieved from: <http://www.oecd.org/sti/scoreboard>.

Таранич А. В.

кандидат економічних наук, доцент,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна

СТРАТЕГІЧНА МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У теперішній час відбуваються суттєві зміни парадигми розвитку світового господарства шляхом накопичення критичної маси протиріч через глобальні планетарні зсуви у кліматичному, генетичному, радіаційному та бактеріологічному балансах. Вони підсилюютьсучасні глобальні проблеми розвитку людства, роблять недосяжними зусилля окремих країн у подоланні цих викликів. Теперішня глобальна пандемія COVID-19 поставила всі країни сам на сам перед необхідністю самостійного забезпечення власного економічного, санітарно-епідеміологічного та промислово-інноваційного суверенітету. За цих умов визначення стратегічної моделі інноваційного розвитку кожної країни є актуальним науковим завданням.

Однією з вад на цьому шляху є боргова залежність економіки України від МВФ і Світового банку: країна не може спрямувати вільні бюджетні кошти для забезпечення власного інноваційного розвитку, тому що має витратити їх на погашення державного боргу.

Теоретико-методологічним підґрунтям до визначення моделей економічного розвитку країн є кейнсіанська (теорія макроекономічної рівноваги), неокласична (теорія факторів виробництва), концепції економічного інноваційного зростання (шумпетерівська, неоіндустріальна), теорія інституціоналізму. Як структурні елементи вони представлені у концепціях нульового, сталого, ноосферного, інноваційного й інклюзивноекономічного зростання. Також країни, що розвиваються, вимагають екстенсивних моделей економічного зростання; країни з транзитивною економікою – інтенсивних, а розвинені країни схильні до самодостатніх моделей економічного розвитку.

Визначенням моделей економічного розвитку країн світу присвячені зусилля окремих дослідників, науково-дослідницьких центрів, так і міжнародних та неурядових організацій з питань розвитку економіки, таких як ООН, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва та розвитку, Всесвітній економічний форум, Міжнародний центр політики інклюзивного зростання, Європейська комісія, Комісія інклюзивного розвитку.

Мета роботи полягає у визначенні стратегічної моделі інноваційного розвитку економіки України на підставі діалогу між урядовими, корпоративними та політичними структурами, подоланні дисбалансу між імпортозаміщенням, сировинним експортом й експортом високотехнологічної продукції.

Економічне зростання країн є результатом урядової підтримки та впровадження певних заходів макроекономічної політики, що спираються на прозоре законодавство, підтримку конкурентних відносин, коли уряди уникають лобіювання приватних інтересів, не припускають нерівномірного розвитку певних секторів економіки та дотримуються доцільного розподілу національного доходу. Ефективність економічного розвитку зростає, коли економічні важелі управління підтримуються урядовими програмами.

У якості прикладів можна навести урядові програми, що забезпечили відновлення після другої світової війни Японії («велике економічне диво»), Німеччини, антикризова політика Ф.Рузвельта та Р.Рейгана в США, М. Тетчеру Великій Британії, розвиток нових індустріальних країн, урядові реформи у Сінгапурі, Чилі, Китаї та Грузії.

Відповідно до визначених положень, формування конкурентоспроможної моделі економічного зростання України буде мати значення у контексті політичних й економічних зрушень у виробничому, інноваційному, соціальному й екологічному напрямках.

Урядовим і політичним структурам України необхідно вирішити, якою мірою будепосідати країна у процесах міжнародного поділу праці й як швидко буде забезпечуватись перехід від сировинного до технологічного та високотехнологічного експорту. Разом з тим, розвиток країни має мати збалансований характер, між технологічним, соціальним й економічним векторами та безпечним, сталим й екологічним розвитком майбутніх поколінь.

Він має забезпечувати перехід України до індустріальної та постіндустріальної стадій розвитку, з формуванням такого постіндустріального суспільства, що не буде мати суттєвого розриву між бідними та багатими верствами населення.

Фокусом стратегічного розвитку України має бути економіка знань й інформаційна економіка, розширення можливостей до промислового та побутового використання відновлювальних джерел енергії, впровадження систем обчислення й управління базами даних, розвиток смарт-сільського господарства, підвищення енергоефективності у виробництві, комунальному господарстві, корпоративної соціальної відповідальності бізнесу (насамперед до співробітників і споживачів), раціоналізації зайнятості та територіального розміщення населення.

Досвід індустріальних країн довів, що політика імпортозаміщення не створює умов до техніко-економічного розвитку, вона є спробою штучного стимулювання економіки, «ямкового ремонту доріг». Проте, сучасні багатонаціональні корпорації мають більші можливості та бюджети, ніж окремі країни, тому шлях до адаптації та протидії умовам зовнішнього середовища повинен базуватись на створенні власних високотехнологічних виробництв і виготовленні продукції кінцевого споживання, з поступовим переходом до розвитку сфери послуг.

В політичній сфері урядові зусилля держави повинні бути спрямовані на гармонізацію й адаптацію економіки України до глобальних викликів розвитку

світового господарства, інтеграції до міжнародних інституцій, захисту прав і свобод громадян, у тому числі шляхом електронного врядування, впровадження протоколів цифрової безпеки, захисту особистої інформації.

У сфері соціально-демографічних питань слід розвивати політику рівномірного розподілу промислового потенціалу, щоб уникати монозалежності мешканців містоутворюючих підприємств, стимулювати розвиток старопромислових, депресивних, аграрних регіонів країни.

Така політика дозволить підвищувати якість життя населення, забезпечить врівноваженість регіонального розвитку, та буде створювати передумови до розвитку людського капіталу.

Якість останнього є визначальним фактором в епоху економіки знань, коли кожна людина виступає не тільки рушійною силою до впровадження власних розумових здібностей, але й джерелом розвитку інформаційної інфраструктури, як споживач високовартісних засобів зв'язку та персональної електроніки, що стимулює розвиток індустрії інформаційних технологій та їх товарообіг на світових товарних ринках.

Розробка стратегічної моделі інноваційного розвитку економіки вимагає зважених підходів щодо комбінування різних підходів до інноваційного зростання, адже зі зростанням ступеня індустріального розвитку країни знижуються вимоги до інтенсивності розвитку промисловості та зростають до рівня соціальної й екологічної відповідальності бізнесу, до зайнятості й якості життя населення, з розбудови громадянського суспільства.

Актуальним елементом стратегії інноваційного розвитку України є пошук і побудова ефективних методів взаємодії урядових структур із корпоративним сектором економіки, щоб спрямувати зусилля великого бізнесу на вирішення питань соціально-екологічного розвитку країни у режимі діалогу та державно-приватного партнерства.

Національна стратегія інноваційного розвитку повинна спиратись на базові принципи паритетності економічних можливостей:

- щодо доступу ринкових суб'єктів до ресурсів і ринків збуту;
- щодо рівності в політичній, законодавчій, антимонопольній, податковій політиці;
- щодо впровадження цілеспрямованої урядової політики на ринку праці (гідність праці, продуктивна зайнятість, якість життя населення) та взаємодії між бізнесом, урядом, профсоюзами, робітниками та населенням в цілому;
- щодо рівномірного розподілу національного доходу та скорочення розривів між бідними та багатими верствами населення.

Вона повинна вирішувати завдання щодо побудови самодостатньої індустріально-аграрної економіки, що буде мати спрямованість до постіндустріального розвитку.

Ткачук О. В.

кандидат економічних наук, доцент

Нетеса В. Є., аспірант зі спеціальності 073 «Менеджмент»

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Перспективи забезпечення високого рівня якості життя, сталого соціально-економічного розвитку, формування поточних і стратегічних конкурентних переваг країн світу значною мірою визначаються наявним інноваційним потенціалом та ефективністю його використання. У цьому процесі вагома роль належить державному регулюванню інноваційного розвитку, реалізації виваженої інноваційної політики, застосуванню дієвих методів, важелів та інструментів регулюючого впливу з боку держави. При цьому ефективність регулювання забезпечується завдяки налагодженню взаємовигідної співпраці усіх учасників інноваційного процесу, розвитку відносин публічно-приватного партнерства.

Сучасний стан та динаміка інноваційного розвитку в Україні характеризуються наступними тенденціями (табл. 1). Як бачимо, питома вага інноваційно активних промислових підприємств за досліджуваний період була максимальною у 2016 році – 18,9%, мінімальною – 16,1% у 2014 році. Щодо витрат промислових підприємств на інновації, можна констатувати, що у 2018 році вони були на 2153,8 млн грн нижчими порівняно з 2011 роком, а максимального значення за період було досягнуто у 2016 році – 23229,5 млн грн. Вкрай негативну динаміку демонструє показник частки обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції промислових підприємств, оскільки він зменшився від 3,8% у 2011 році до 0,8% у 2018 році.

Стосовно витрат на виконання наукових досліджень і розробок необхідно відзначити, що у 2018 році вони зросли на 8260,3 млн грн по відношенню до 2011 року. Натомість, кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за аналогічний період (2011-2018 роки) зменшилася вдвічі – від 175330 осіб до 88128 осіб.

Зважаючи на викладене, питання вдосконалення регулювання інноваційного розвитку в Україні потребує нагального вирішення.

Регулювання інноваційного розвитку економіки здійснюється на трьох рівнях: світовому, державному та регіональному [2].

У світовій практиці налічується декілька типів державної науково-технологічної політики (технологічного поштовху, ринкової орієнтації, соціальної орієнтації, структурних зрушень національної економіки) і стратегій її реалізації (активного втручання, децентралізованого регулювання, змішана) [5].

Одним з важливих індикаторів ефективності державного регулювання інноваційного розвитку економіки країни є рівень розвитку інноваційної інфраструктури. При цьому методи державного регулювання інноваційного

розвитку можуть бути класифіковані на прямі (правові, адміністративні, економічні) та непрямі[1].

Таблиця 1

Тенденції зміни основних показників інноваційної та наукової діяльності в Україні у 2011-2018 рр.

Роки	Частка кількості інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств, %	Витрати на інновації, млн грн	Частка обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції промислових підприємств, %	Витрати на виконання наукових досліджень і розробок, млн грн	Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, осіб
2011	16,2	14333,9	3,8	8513,4	175330
2012	17,4	11480,6	3,3	9419,9	164340
2013	16,8	9562,6	3,3	10248,5	155386
2014	16,1	7695,9	2,5	9487,5	136123
2015	17,3	13813,7	1,4	11003,6	122504
2016	18,9	23229,5	х	11530,7	97912
2017	16,2	9117,5	0,7	13379,3	94274
2018	16,4	12180,1	0,8	16773,7	88128
2018 до 2011 (+/-)	0,2	-2153,8	-3,0	8260,3	-87202

Джерело: складено та розраховано на основі [4].

В контексті модернізації національної економіки необхідними є прискорення темпів створення інноваційної інфраструктури, інформатизація регулюючих процесів, управління людським капіталом [3].

В цілому, до пріоритетів удосконалення державного регулювання інноваційного розвитку в Україні вважаємо за доцільне віднести наступні: удосконалення законодавчої бази з питань інноваційної діяльності та її гармонізація зі світовою практикою; прискорений розвиток інноваційної інфраструктури; оптимізація та пошук додаткових джерел фінансування інноваційної діяльності; діджиталізація усіх сфер економіки і життя суспільства; розвиток людського потенціалу та ін.

Література

1. Антохов А.А., Котельбан С.В. Регулювання інноваційного розвитку економіки в умовах глобалізації: зміст, методи, інструменти. Інноваційна економіка. 2019. №1-2. С. 41-46.
2. Ворона А.В. Регулювання інноваційного розвитку національної економіки. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. №12. С. 142-155.

3. Михайлова Л.І. Державне регулювання модернізації національної економіки в контексті стимулювання інноваційного розвитку України. Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. 2017. №4. С. 405-416.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.04.2020).

5. Шкрабак І.В., Нікульчев М.О. Державне регулювання науково-технологічного й інноваційного розвитку України: аналіз інституціонального забезпечення. Менеджер. 2019. №3. С. 89-98.

Шалімов В. В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ВРАХУВАННЯ В ПРИНЦИПАХ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Низька інноваційна активність вітчизняних підприємств обумовлена різними причинами, серед яких виділяють такі: орієнтація економіки на інвестування розвитку виробництва, а не на активізацію інноваційної діяльності; – відсутність розвинутої інноваційної інфраструктури; орієнтація на імпорту високотехнологічного устаткування на шкоду вітчизняних розробок; недостатня увага до розвитку власного науково-технічного потенціалу; відсутність кваліфікованого керування інноваційними процесами, спрямованого на підвищення якості продукції, одержання конкурентних переваг; недосконалість інструментів правового регулювання інноваційної діяльності, і особливо в сфері захисту прав інтелектуальної власності [4].

Інновації та інноваційно-орієнтована модель розвитку регіону має стати ключовим елементом підвищення його конкурентоспроможності та фінансової самодостатності. Але інновації потребують великої кількості інвестиційних ресурсів різних джерел фінансування. Статистичні дані свідчать про те, що протягом останніх двадцяти років власні кошти підприємств займали пріоритетне значення і становили від 60,6% (2008 рік) до 97,2% (2015 рік) в загальному обсягу витрат на фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, кошти державного бюджету – від 0,3% (2013 рік) до 5,2% (2018 рік), кошти інвесторів-нерезидентів – від 30,0% (2010 рік) до 0,1% (2016 рік), кошти інших джерел – від 45,6% (2011 рік) до 2,0% (2015 рік). В 2018 році структура фінансування інноваційної діяльності виглядала так: власні кошти підприємств (87,7%), кошти інших джерел (8,1%), кошти державного бюджету (3,9%), кошти інвесторів-нерезидентів (0,3%) [6]. Отже, держава практично не здійснює прямого фінансування інноваційної діяльності

підприємств, але можливим доцільним є використання непрямих методів фінансування інновацій.

Разом з тим, стимулювання інноваційного розвитку має відбуватися на основі належним чином побудованої інституціональної системи, яка має функціонувати на основі певних принципів. Але врахування цілей інноваційного розвитку не знайшло належне відображення в принципах як бюджетної системи України, так і податкового законодавства.

Бюджетна система України ґрунтується на таких принципах: принцип єдності бюджетної системи України; принцип збалансованості; принцип самостійності; принцип повноти; принцип обґрунтованості; принцип ефективності та результативності; принцип субсидіарності; принцип цільового використання бюджетних коштів; принцип справедливості і неупередженості; принцип публічності та прозорості [3]. Серед них в принципі ефективності та результативності декларовано, що при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки.

Інший принцип закладений в механізмі надання субвенцій на виконання інвестиційних проектів ґрунтується на таких основних принципах. Серед задекларованих принципів (принцип об'єктивності та відкритості; принцип єдності; принцип збалансованого розвитку; принцип цільового використання коштів) саме принцип єдності передбачає, що розподіл коштів має забезпечити реалізацію системи національних цінностей і завдань інноваційного розвитку та сприяти зменшенню відмінностей в рівні життя населення різних регіонів країни.

На відміну від Бюджетного кодексу в Податковому кодексі України інноваційний розвиток, інновації, інноваційна діяльність, навіть як терміни, не згадуються взагалі. Так, Податковим кодексом визначено такі засади оподаткування: загальність оподаткування; рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації; невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства; презумпція правомірності рішень платника податку; фіскальна достатність; соціальна справедливість; економічність оподаткування; нейтральність оподаткування; стабільність; рівномірність та зручність сплати; єдиний підхід до встановлення податків та зборів [5]. Серед них відсутня як згадка про необхідність забезпечення інноваційного розвитку, так і принцип стимулювання, але податки як фіскальні інструменти мають сприяти стимулюванню та активізації інноваційної діяльності.

Враховуючи обмеженість і недостатність бюджетних ресурсів для фінансування переходу економіки країни на інноваційну модель розвитку провідну роль має відігравати податковий механізм стимулювання інноваційної діяльності разом з заохочувальними організаційними заходами [2]. Податкові преференції можуть стати додатковими впливами, що можуть допомогти підприємствам в їх інноваційній діяльності. Зокрема, акцентується увага на необхідності запровадження системи інвестиційно-інноваційних

податкових кредитів як ефективного інструменту стимулювання ділової активності [2].

Підкреслюється, що для стимулювання інноваційної діяльності в різних країнах застосовують різні податкові преференції або їх поєднання, а саме: надання дослідницького та інвестиційного податкового кредиту; податкові канікули” протягом кількох років на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проектів; пільгове оподаткування дивідендів юридичних і фізичних осіб, одержаних на акції інноваційних організацій; зниження ставок податку на прибуток для замовних та спільних НДДКР; зв'язок надання пільг з урахуванням пріоритетності виконуваних проектів; пільгове оподаткування прибутку, отриманого в результаті використання патентів, ліцензій, “ноу-хау” та інших нематеріальних активів, що входять до складу інтелектуальної власності; зменшення оподатковуваного прибутку на суму вартості приладів і обладнання, які передаються ВНЗ, НДІ та іншим інноваційним організаціям; відрахування з оподатковуваного прибутку внесків до благодійних фондів, діяльність яких пов'язана з фінансуванням інновацій; зарахування частини прибутку інноваційної організації на спеціальні рахунки з подальшим пільговим оподаткуванням у разі використання на інноваційні цілі [1].

Україна повинна здійснювати податкове стимулювання на державному та регіональному рівнях. Для цього необхідно вирішити питання розробки механізму інвестиційно-інноваційних податкових кредитів та інших видів податкових пільг, які б сприяли активізації інноваційного розвитку.

Література

1. Алексеев І.В., Желізняк Р.Й. Європейський досвід податкового стимулювання інноваційної діяльності. Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Проблеми економіки та управління». Л., 2012. №725. С.7-16.
2. Мельник М. Напрями підвищення податкового потенціалу стимулювання ділової активності в Україні. Економіст. 2011. №5. С. 28-32.
3. Бюджетний кодекс України (зі змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 2.02.2020).
4. Костюченко В.М. Джерела фінансування інноваційного розвитку суб'єктів підприємництва в Україні: правовий аспект. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2(17). С. 161–167.
5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VII (зі змінами та доповненнями). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 2.04.2020).
6. Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/dj_fin_igpp/dj_fin_idpp_u.htm (дата звернення 2.04.2020).

Фрунза С. А.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ДЕРЖАВНІ НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АПК В УКРАЇНІ

Основна частка продовольчої безпеки країни залежить від розвитку агропромислового комплексу. Ця сфера є найважливішою частиною матеріального виробництва в будь-якій державі, так як забезпечує населення сільськогосподарськими продуктами. Для ефективного забезпечення виробничого процесу АПК існує потреба в постійних інвестиціях, які повинні бути спрямовані на оновлення та модернізацію основних засобів. Одним з таких джерел є фінансова підтримка сільськогосподарських товаровиробників за рахунок бюджетних коштів.

Інвестиції є одним із головних складових інноваційної діяльності.

Роль інновації у розвитку аграрних підприємств визначається такими подальшими можливостями, як: вирішення продовольчої проблеми; забезпечення фінансової стійкості та розвитку АПК; конкурентоспроможність аграрної продукції та її якість; забезпечення екологічного захисту навколишнього середовища; вирішення соціальних проблем щодо праці і рівня життя населення.

Для забезпечення ефективного функціонування АПК потрібно поєднати інвестиційну та інноваційну діяльність, що надає можливість модернізувати інноваційні технології та виробництво інноваційних продуктів у відкритому конкурентному середовищі.

Основними джерелами для забезпечення інвестиційними ресурсами даної сфери є власні та залучені кошти, які мають такі особливості [2, 3]:

1. Для більшості сільськогосподарських підприємств в Україні джерелом розвитку і впровадження інновацій є власні кошти, з урахуванням того що отримати кредити складно. Тому, і на впровадження інновацій коштів не вистачає.

2. Обсяг іноземних інвестицій також є незначним в сучасних умовах через незадовільний інвестиційний клімат, неефективну державну політику, а також високі ризики в аграрному виробництві.

3. Високий рівень ризику неспроможності підприємств своєчасно сплачувати кредити та високі рівень ставок кредитів спрямований на те, що більшість сільськогосподарських підприємств не звертаються в банки для їх отримання.

4. Деякі підприємства мають надію на фінансову допомогу держави, враховуючи той фактор, що продукція сільськогосподарських підприємств відіграє вирішальну роль у формуванні бюджетних коштів, а отже і на поповнення ВВП.

Основними формами державної підтримки інвестиційної та інноваційної діяльності є кредитна політика держави, щодо пріоритетності проектів для залучення кредитів, а також бюджетне фінансування у формі залучення

державних коштів, які виконуються по основних напрямках діяльності технологічних парків.

Для прискорення інноваційного розвитку аграрних підприємств миттєвий вплив мають програми державної підтримки сільськогосподарства за 2019-2020рр., такі як: програма «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств»; програма отримання часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання для агропромислового комплексу; здешевлення кредитів сільськогосподарським товаровиробникам для закупівлі землі; формування статутного капіталу Фонду/ агенції часткового гарантування кредитів; інші програми державної підтримки сільськогосподарства [1]. Слід зазначити, що із запланованих на 2019 рік коштів на програми підтримки сільськогосподарських підприємств, застосувати вдалося лише третину.

Разом з тим, малі виробники сільськогосподарської продукції, в тому числі фермерські господарства та їх об'єднання, можуть скористатись державною підтримкою за іншими бюджетними програмами та програмами, які фінансуються через структурні підрозділи агропромислового комплексу обласних державних адміністрацій.

Крім того, надання коштів для підтримки фермерським господарствам може здійснюватись через Укрдержфонд на поворотній основі у сумі, що не перевищує 500 тис гривень, строком до 5 років із забезпеченням виконання зобов'язань щодо повернення бюджетних коштів.

В 2019 році було передбачено збільшення фінансування коштів на 35% в порівнянні з минули роком. Основна частка державної підтримки в 2019 році (59%) належить галузі тваринництва, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції, аквакультури. Ці кошти спрямовані на: часткову компенсацію вартості за банківськими кредитами; часткову компенсацію вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів; спеціальну бюджетну дотацію; часткове відшкодування вартості закуплених для подальшого відтворення племінних тварин [4].

Найменша частка фінансування спрямована на надання кредитів фермерським господарствам (3%), а саме: надання повторної допомоги для придбання техніки, обладнання, поновлення обігових коштів. Це означає, що в даній галузі відзначається гостра потреба в технічній оснащеності та оновлення технопарків вітчизняного АПК.

Тому, пріоритетною ціллю держави повинна бути фінансова допомога на модернізацію та оновлення сільськогосподарської техніки. Це надасть більш економічний ефект ніж від фінансування коштів у вигляді субвенцій та дотацій із державного бюджету. Адже субсидії із державного бюджету повинні бути спрямовані під реальні інвестиційні проекти на закупівлю техніки та впровадження новітніх технологій.

Отже, для підвищення інвестиційно-інноваційної активності в АПК повинні бути використані певні державні напрями для активізації цього процесу, а саме: збільшення рівня державної фінансової підтримки в науково-

інноваційному напрямку діяльності сільськогосподарських підприємств під реальні інвестиційні проекти; діяльність наукових установ повинна бути спрямована щодо запитів виробництва та новими технологічними засобами; забезпечення багатоканальними інформаційними джерелами про наукові досягнення; підвищити рівень підготовки кадрів; визначити та впровадити економічні стимули для подальшого розвитку діяльності в АПК; розробити заходи для вдосконалення технопарків, технополісів, інноваційних центрів, інноваційні-консультаційні центри. Для країни, це можливість насичення ринку високоякісною продукцією, збільшення ВВП та налагодження зовнішньоекономічних зв'язків з іншими країнами.

Література

1. Державна підтримка сільського господарства: урядові програми 2019 року/Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://ukc.gov.ua/knowledge>
2. Кушнір С. Державна підтримка агропромислового комплексу. Український журнал прикладної економіки. 2017. Т. 2. Вип. 1. С. 48–56.
3. Мазур Ю. Державна підтримка АПК України: суть, значення та сучасний стан. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 7. С. 128–136.
4. Стан фінансування програм підтримки АПК у 2019-2020 роках. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/pidtrimka>.

Фрунза С. А.

кандидат економічних наук, доцент

Сокол К. В., здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

АНАЛІЗ СТАНУ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ ТА ЗАХОДИ ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЇ

Для країн з ринковою економікою дуже важливу роль відіграє державний борг адже процес отримання позик дозволяє країнам швидко вирішувати проблеми, які вимагають негайного втручання, та фінансувати у перспективі національні проекти. Та навпаки, неефективне використання позик збільшує навантаження на державний бюджет майбутніх років.

Великі розміри державного боргу, а також збільшення витрат для його обслуговування стають основним тягарем для державного бюджету та одним із чинників фінансової і економічної нестабільності в Україні. Тому потрібно проаналізувати стан державного боргу в Україні. Тому потрібно звернути увагу на те, скільки сьогодні становить держаний борг в країні.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [2]. Зовнішній та внутрішній борг є основними видами державного боргу. Зовнішній державний борг — заборгованість держави іншим країнам, міжнародним економічним організаціям та іншим особам. Державний зовнішній борг є частиною валового зовнішнього боргу країни. Внутрішній державний борг — заборгованість держави власникам державних цінних паперів та іншим кредиторам [3].

В таблиці 1 надані дані, які характеризують стан загального державного боргу України.

Таблиця 1

**Державний та гарантований державою борг України
за 2009-2020 рр. (млн. грн) [3]**

	загальний борг			зовнішній борг		внутрішній борг	
на 31.12.2009	316 884,6			211 751,7		105 132,9	
на 31.12.2010	432 235,4	+115350.8	+36.4%	276 745,6	+30.7%	155 489,8	+47.9%
на 31.12.2011	473 121,6	+40886.2	+9.5%	299 413,9	+8.2%	173 707,7	+11.7%
на 31.12.2012	515 510,6	+42388.9	+9.0%	308 999,8	+3.2%	206 510,7	+18.9%
на 31.12.2013	584 114,1	+68603.5	+13.3%	300 025,4	-2.9%	284 088,7	+37.6%
на 31.12.2014	1 100 564,0	+516449.9	+88.4%	611 697,1	+103.9%	488 866,9	+72.1%
на 31.12.2015	1 572 180,2	+471616.2	+42.9%	1 042 719,6	+70.5%	529 460,6	+8.3%
на 31.12.2016	1 929 758,7	+357578.5	+22.7%	1 240 028,7	+18.9%	689 730,0	+30.3%
на 31.12.2017	2 141 674,4	+211915.7	+11.0%	1 374 995,5	+10.9%	766 678,9	+11.2%
на 31.12.2018	2 168 627,1	+26952.7	+1.3%	1 397 217,8	+1.6%	771 409,3	+0.6%
на 31.12.2019	1 998 275,4	-170351.7	-7.9%	1 159 221,6	-17.0%	839 053,8	+8.8%
на 29.02.2020	2 047 804,0	+49528.6	+2.5%	1 223 573,8	+5.6%	824 230,2	-1.8%

За даними таблиці ми бачимо, що протягом 2009-2018 рр. обсяг загального державного борг змінювався, а саме він зростав до 2019 року, а вже потім знизився на 7,9%, що було першим зниженням за останні 10 років. За даними Мінфіну, у 2019 витрати з державного бюджету з погашення державного боргу становить 345,2 млрд. грн., з обслуговування -119,2 млрд. грн. У травні 2019 року Міністерство фінансів погасило облігації зовнішньої державної позики, випущені під гарантію США[4]. Також бачимо збільшення розміру загального боргу на 2,5% станом на 29.02.2020 р., що не є хорошим показником для фінансового стану держави.

Внутрішній борг менш небезпечний ніж зовнішній, тому що він спонукає не до вивезення матеріальних цінностей з країни та перерозподілу в країні. Але з іншого боку, внутрішній борг може стимулювати інфляцію та знижувати інвестиційну активність.

Аналіз стану державного боргу України є дуже важливим для визначення існуючих проблем його формування. Основними причинами збільшення державного боргу є макроекономічна ситуація, після економічної або фінансової кризи та неефективне спрямування державної політики щодо сфер економіки та фінансів. Це стосується будь-якої держави в світі.

Із наведених даних видно, що Україна протягом довгих років нарощувала державний борг, що лягає тягарем на економіку країни. Ресурси йдуть на розрахунки з кредиторами, а не на соціально-економічні потреби. Це веде до згортання капіталовкладень, скорочення державного бюджету та уповільнення процесів відтворення. Крім того, за даними Міністерства фінансів на 2019-2021 роки припадають пікові виплати з погашення державного боргу. Тим саме, це впливає на фінансову стійкість, обмежуючи фінансування важливих програм розвитку. Враховуючи досвід інших країн, щодо зменшення державного боргу, ми можемо зазначити, що їх мета не скоротити борг до нуля, а скорегувати до певного рівня стійкості. Найкращим методом зменшення державного боргу є збільшення обсягу експорту товарів і послуг, які б посприяли грошовому надходженню у бюджет країни. Крім того, його рівень залежить від темпів зростання економіки, відсоткової ставки на позики, а також від розвитку інституцій.

Тому, основними заходами, які можна використати для оптимізації державного боргу України є: моніторинг та оцінка ризиків щодо змін розміру державного боргу; узгодження напрямів політики в сфері управління державним боргом із напрямками бюджетної та грошово-кредитної політики; забезпечення нормативно-правової бази із питань управління державним боргом у країні; підтримка та розвиток інформаційного й технічного забезпечення процесу управління державним боргом; постійне надання інформації міжнародним рейтинговим агентствам статистичних і аналітичних даних про соціально-економічний стан в країні [1].

Отже, при аналізі стану державного боргу можна зазначити, що йде зростання його обсягів протягом багатьох років, що в свою чергу негативно впливає на соціально-економічні процеси та економічну безпеку в країні. Запропоновані заходи для вирішення проблем боргової політики сприятимуть ефективному регулюванню, з боку системи управління, державним боргом. Її складовими мають бути певні принципи у формуванні відповідної фіскальної політики, змін в напрямку реформ, які будуть працювати на досягнення державою поставленої мети в процесі управління державним боргом.

Література

1. Борисюк О. Шляхи оптимізації державного боргу в сучасних умовах// Екон. часопис Східноєвр. нац. універ. ім. Лесі Українки. 2015. №1. С. 39- 43.
2. Державний борг. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
3. Державний борг України 2020. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>
4. Україна за рік збільшила державний борг н 6 млрд. доларів. ZAXID.NET. 2020. URL: [ukzaxid. Net / rayina_za_rik_zbilshila _derzhborg _na_6_ mlrd _dolariv](http://ukzaxid.net/rayina_za_rik_zbilshila_derzhborg_na_6_mlrd_dolariv)

Al-Ghazali Amin Saif

Central Ukrainian National Technical University
Kropyvnytskyi, Ukraine

REGULATION OF INTERNATIONAL TRADE ALLIANCES

With the development of world trade, the issue of state participation in this process became increasingly relevant. Today, two concepts of state relations to world trade have been formed and are being implemented: protectionism and free trade.

The essence of protectionism is as follows: in the interests of its own national production, the state actively regulates foreign trade, in every way encouraging exports and restricting imports.

During the industrial revolution, the concept of free trade was widely spread - free trade, according to which the state pursues a policy of liberalization of foreign trade, opening the domestic market for foreign goods, capital and labor.

In real life, the state in its foreign trade policy is forced to create both elements. The state should not only proclaim the concept of its policy in foreign trade, but also really implement measures for its implementation, using various tools. As a rule, they are divided into two groups.

The first group is customs duties (tariffs). These are the traditional and most actively used means of state regulation of foreign trade: import (fiscal and protectionist), export and transit duties.

The second group of instruments of state regulation is non-tariff restrictions (non-tariff barriers). These include: an administrative ban on imports; quantitative restrictions (quotas); the introduction of standards of health, safety, environmental friendliness, the establishment of the minimum price level; introduction of rules for packaging and labeling; etc.

The high importance of international trade for the development of the world economy has led to the creation by the world community of special international regulatory organizations whose efforts are aimed at developing rules, principles, procedures for the implementation of international trade transactions and monitoring their implementation by member states of these organizations. A special role in the regulation of international trade is played by multilateral agreements operating within the framework of: GATT (General Agreement on Tariffs and Trade); WTO (World Trade Organization); GATS (General Agreement on Trade in Services); TRIPS (Agreement on Trade-related Aspects of Intellectual Property Rights).

In accordance with the fundamental provisions of the GATT, trade between countries should be based on the principle of the most favored nation, i.e., most favored nation treatment is established in the trade of GATT member countries, guaranteeing equality and non-discrimination. However, at the same time, exceptions to the NSS were established for countries included in economic integration groups; for countries, former colonies that are in traditional relations with the former metropolises; for cross-border and coastal trade. According to the most rough

estimates, the "exceptions" account for at least 60% of world trade in finished products, which deprives the TNK of universality. The GATT recognizes as the only acceptable means of regulating international trade, customs tariffs that iteratively (from round to round) are reduced. Currently, their average level is 3-5%. But there are exceptions to the use of non-tariff means of protection (quotas, export and import licenses, tax incentives). These include cases of application of agricultural production regulation programs, violation of the balance of payments, implementation of regional development and assistance programs. The GATT contains the principle of refusal of unilateral actions and decision-making in favor of negotiations and consultations, if such actions (decisions) can lead to restriction of freedom of trade.

The GATT, the forerunner of the WTO, made its decisions in the negotiation rounds of all members of this Agreement. In total, eight of them passed. The most significant decisions by which the WTO is guided in the regulation of international trade of the present time were made at the last (eighth) Uruguay round (1986-1994). This round has further expanded the range of issues regulated by the WTO. It included trade in services, as well as a program to reduce customs duties, intensify efforts to regulate international trade in products of certain industries (including agriculture) and strengthen control over those areas of national economic policy that affect the country's foreign trade.

The WTO is not within the scope of the UN. This allows her to pursue her own independent policy and control over the activities of member countries to comply with the adopted agreements. The WTO is based on the GATT (GATT-1994), GATS and TRIPS.

Certain specifics differ in the regulation of international trade in services. This is due to the fact that services, characterized by an extreme variety of forms and contents, do not form a single market that would have common features. But it is characterized by general trends that make it possible to regulate it at the global level, even taking into account new moments in its development, which are introduced by TNCs that dominate it and monopolize it. Currently, the global services market is regulated at four levels: international (global), industry (global), regional and national.

General regulation at the global level is carried out within the framework of the GATS, which entered into force on January 1, 1995. It regulates the same rules that were developed by the GATT in relation to goods: non-discrimination, national treatment, transparency (transparency and unity of reading the laws), non-application of national laws to the detriment of foreign manufacturers. However, the implementation of these rules is hampered by the features of services as a commodity: the absence of the real form of most of them, coincidence of the time of production and consumption of services. The latter means that regulating the terms of trade in services means regulating the conditions for their production, and this in turn means regulating the conditions for investing in their production.

The GATS includes three parts: a framework agreement defining general principles and rules for regulating trade in services; special agreements acceptable to

individual service industries, and a list of obligations of national governments to eliminate restrictions on service industries. That is, only one, regional level falls out of the GATS field of activity. The agreement is aimed at liberalization of trade in services and covers the following types: services in the field of telecommunications, finance and transport. The issues of export sale of films and television programs are excluded from his sphere of activity, which is connected with the fears of certain European states to lose the identity of their national culture.

Sectoral regulation of international trade in services is also carried out on a global scale, which is associated with their global production and consumption. In contrast to the GATS, organizations that regulate such services are specialized in nature. For example, civil aviation is regulated by the Organization of International Civil Aviation (ICAO), foreign tourism is regulated by the World Tourism Organization (WTO), and shipping is regulated by the International Maritime Organization (IMO).

The regional level of international trade in services is regulated within the framework of economic integration groups, which remove restrictions on mutual trade in services (for example, in the EU) and may impose restrictions on such trade with third countries.

A regional trade bloc (RTB) is a cooperative union or group of countries within a specific geographic boundary. RTB protects its member states in this region from imports from non-member countries. Trading blocks are a special type of economic integration. There are four types of RTB:

- the preferential trade zone (PTA), the first step towards the creation of a full-fledged RTB, exists when countries of a certain geographic region agree to lower or cancel tariffs on certain goods and services imported from other members of the zone;

- free trade zones (FTAs) are similar to PTAs, but in FTAs, participating countries agree to remove or reduce trade barriers for all goods coming from participating members;

- the customs union does not have tariff barriers between members, plus they agree to a single (unified) external tariff against non-members. In fact, members are allowed to negotiate as a unit with third parties, including other trading units, or with the WTO;

- common market – exceptional economic integration. Member countries freely trade all kinds of economic resources, not just tangible goods. All barriers to trade in goods, services, capital and labor have been removed in common markets. In addition to tariffs, non-tariff barriers are also reduced or removed in common markets.

The composition of the nine largest international RTBs:

1. European Union (EU) – Austria, Germany, United Kingdom, Italy, Ireland, France, Spain, Portugal, Finland, Sweden, Denmark, Belgium, Luxembourg, Netherlands, Greece. May 1, 2004 the EU entered: Hungary, Cyprus, Latvia, Lithuania, Malta, Poland, Slovakia, Slovenia, Czech Republic, Estonia. January 1, 2007 the EU joined: Bulgaria, Romania.

2. North American Free Trade Agreement (NAFTA) – USA, Canada, Mexico.
3. European FTA (EFTA) – Iceland, Norway, Switzerland, Liechtenstein.
4. Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) – Australia, Brunei, Malaysia, Singapore, Thailand, New Zealand, Papua New Guinea, Indonesia, Philippines, Taiwan, Hong Kong, Japan, South Korea, China, Canada, USA, Mexico, Chile, Peru, Russia, Vietnam.
5. MERCOSUR – Brazil, Argentina, Paraguay, Uruguay, Venezuela (the accession process has been started since July 2006, while so far the parliaments of not all members of the union have agreed to accept Venezuela as members), as associate members - Chile, Bolivia, Colombia, Ecuador and Peru. Consultations are also being held on expanding cooperation with Cuba.
6. Southern African Development Community (SADC) – South Africa, Botswana, Lesotho, Swaziland, Namibia, Zimbabwe, Angola, Mozambique, Malawi, Madagascar, Tanzania, Zambia, Mauritius, Democratic Republic of the Congo.
7. West African Economic and Monetary Union (UEMOA) – Côte d'Ivoire, Burkina Faso, Nigeria, Togo, Senegal, Benin, Mali, Guinea-Bissau.
8. South Asian Association for Regional Cooperation (SAARC) – India, Pakistan, Sri Lanka, Bangladesh, Maldives, Bhutan, Nepal, Afghanistan (since April 2007).
9. Andean Pact – Colombia, Ecuador, Peru, Bolivia, Venezuela (withdrew from the community on April 22, 2011).

The benefits of RTB are as follows: (a) foreign direct investment is growing in RTB, which benefits the economies of the participating countries; (b) economies of scale – the creation of larger markets leads to lower costs due to mass production of products on the ground, which creates the effect of scale; (c) competition – trade blocks bring together manufacturers from different countries, which leads to increased competition. Competition promotes efficiency within firms; (d) trade impact – as tariffs move away, the value of imports decreases, demand rises; (e) market efficiency – increasing consumption, changing demand and increasing the number of products lead to increased market efficiency.

RTB disadvantages: (a) regionalism. Trading blocs tend to favor their member countries. These countries set tariffs and quotas that protect intra-regional trade from external forces. Instead of following the WTO, the countries of the regional trade bloc participate in regionalism; (b) loss of sovereignty. RTB, especially when it becomes a political union, leads to a partial loss of sovereignty of member countries; (c) concessions. RTB countries want to allow non-member firms to gain access to the domestic market only after taxes have been levied. Countries that join RTB must make some concessions; (d) interdependence. The block countries become interdependent from each other. A natural disaster, conflict or revolution in one country can have a negative impact on the economies of all participants.

The formation of a free trade zone does not make fundamental changes in the world economy. The activation of such processes, on the one hand, contributes to the development of international trade (within the framework of zones, blocs, regions), and on the other hand, creates a number of obstacles for it, which are more/less characteristic of closed formation.

Grouping countries into economic blocs does not mean unconditional progress in implementing the ideas of free trade or surrender to protectionist principles. The dilemma of free trade or protectionism does not cease to exist. It is transferred to a different level of foreign trade relations, which determines the decision on the choice of economic policy of a group of states in relation to third countries. It is characteristic that even within the framework of individual trade and economic groupings, contradictions arise between some countries, which develop into so-called “trade wars”.

By the end of the 90s, there is a transition from “trade wars” to foreign economic ones. First of all, this refers to the desire to control the key sectors of the economy of a country by exporting goods to the infrastructure prepared for this. And as a result – the threat of their “rejection” or the subsequent increase in the export of related goods and objects. The final step is a “credit blow”, transfer of national income, and others. Global system of the world market there are still many obstacles and contradictions of interests that will arise during the interaction of individual countries and trade and economic groups with each other.

The member countries of the trade and economic blocs, understanding the complexity and inconsistency of the current situation on the world market, seek to find ways to positively resolve existing problems and contradictions. Regional trade groups, according to the WTO, weaken the mechanisms for regulating international trade agreed upon within its framework and impede global economic integration. In this regard, the WTO advocates the adoption of a single set of rules governing the conditions for the creation of trade blocks. So, the trade policy of participants in trade blocs should be compatible with WTO rules, and agreements should be open for accession by other countries. It is anticipated that the creation of a global FTA can be achieved by 2030.

Коряк О. М., аспірантка
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ ЯК РЕГУЛЯТОР РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Значна кількість публікацій, що має місце стосовно державних закупівель стосується їх ролі в системі макроекономічного регулювання та в реалізації фінансових механізмів, також розлого досліджуються зловживання в системі правового забезпечення державних закупівель. При цьому недостатньо дослідженим залишається роль державного сектора та прямих державних витрат у осучасненні зовнішніх та внутрішніх ознак сучасної України.

Метою нашого дослідження є повноформатне розкриття ролі державних закупівель у системі національної економіки та сучасної країни з урахуванням сучасного соціально-економічного і геополітичного стану України.

Сучасний економічний стан України характеризується такими чотирма визначальними рисами:

- суттєвим відставання у розвитку продуктивних сил порівняно з країнами – лідерами світового економічного розвитку та домінуванням сільського господарства і низькотехнологічного промислового виробництва в структурі ВВП;

- низьким рівнем платоспроможності населення, і, як наслідок, – малою ємністю внутрішнього ринку;

- загальною тенденцією нарощування бюджетного дефіциту та державного боргу;

- олігархічним господарським механізмом перерозподілу національного багатства від найбідніших – до найбагатших.

Такі риси властиві економіці України вже протягом 28 років незалежності, те саме стосується й більшості країн колишнього СРСР. Саме тому, для формування позитивних тенденцій економічного розвитку необхідним є якісне оновлення (модернізація) організаційно-економічної системи України, під якою ми розуміємо наступне. До її складу мають входити дві обов'язкові компоненти, внутрішня і зовнішня.

Внутрішня компонента модернізації має включати в себе прозорість розподілу виробленого національного доходу, мінімізацію корупційних складових бюджетоутворення, формування стимулів для впровадження досягнень НТП у виробництво та приділення пріоритетної уваги питанням розвитку здібностей людини.

Зовнішня складова має включати в себе інформаційне використання досягнень внутрішньої компоненти з метою залучення іноземних інвестицій, а не кредитів, формування сприятливого іміджу нашої держави з метою залучення іноземних туристів, позитивізація платіжного балансу і чистого експорту.

Найпотужнішим інструментом, що спроможний здійснювати безпосередній вплив на економіку, є державні витрати, що було визначено ще Дж.М. Кейнсом. Тому, враховуючи все вищезазначене, наведемо розлогу класифікацію ролі державних закупівель та їх можливості у досягненні поставлених завдань.

Роль державних закупівель та погляд на них з різних точок зору наведено в таблиці 1.

Також система прямих державних витрат має сприяти посиленню конкуренції і не дозволяти монополізувати ринки, що можуть існувати на конкурентній основі. Це дозволить сприяти переходу від державно-капіталістичної економічної системи, яку описував К. Маркс, до конкурентної ринково орієнтованої економіки.

У зв'язку із вступом у дію в 2016 р. Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом норми національного законодавства в галузі державних закупівель мають бути гармонізовані з відповідним законодавством ЄС. Але важливо, щоб законотворча діяльність у цій галузі не мала суто формального характеру і брала до уваги пріоритети національної економічної політики [1, с. 129]. Це не лише обумовлює певну відповідальність нашої

держави, а й відкриває певне коло нових можливостей, які можна буде реалізувати у разі досягнення певних результатів у напрямі модернізації економічної системи.

Таблиця 1

Роль державних закупівель з різних точок зору

Загальноек оно-мічна	Макроекономі чна	Фінансова	Юридична	Політична	Цивілізаці йна	Соціальна та суспільна	Геополі тична
- Сприяють розвитку державного сектору економіки; - Збільшують сукупну пропозицію; - Сприяють посиленню конкуренції та досягненню ринкової рівноваги; - Можуть не діяти як раціональний споживач, тобто не купувати товари за найнижчою ціною; - Сприяють реалізації об'єктивних економічних законів; - Стимулюють розширення місткості внутрішнього ринку	- Спроможні впливати на структурну перебудову економіки прямо та опосередковано; - Стимулюван ня розвитку національного виробництва; - Мультипліка тивне нарощування ВВП; - Збільшення кількості робочих місць; - Безпечення економічної та екологічної безпеки; - Є інструментом соціально-економічної політики; - Виконання цільових програм на загальнодержавн ому і місцевому рівні; - Міжрегіональни й та міжгалузевий перерозподіл економічних ресурсів	- Регулюють грошовий обіг; - Врівноваж ують платіжний баланс; - Здійснюють вплив на курс національної валюти; - Впливають на стан бюджетного дефіциту; - Через прямі фінансові вливання спроможні сприяти розвитку окремих секторів, сприяючи переходу економічної моделі країни до ринково орієнтованої зі зменшенням долі державної участі; - Спроможні брати участь у освоєнні бюджетних витрат інших країн (в умовах GPA)	- Є джерелом корупції та нецільового використанн я бюджетних коштів; - Спромо жні створювати прецеденти в удосконален ні правової бази; - Можуть ігнорувати економічну доцільність на користь юридичної прозорості; - У разі явних та доведених зловживань можуть дискредитув ати всю систему державного управління; - Визнача ють юридичну вагу системи державного управління	- Здійснюють задоволенн я державних і національн их потреб; - Сприяють забезпечен ню політичної стабільност і; - Приводять (чи не приводять) у відповідніс ть політичних обіцянок до потреб виборців; - Забезпечують посилення прямого волевиявле ння через розвиток демократич них інститутів; - Виступають індикаторо м політичної моделі управління країною та правлячої політичної еліти	- Забезпечують проведення науко-вих досліджень, створення і впро- вадження новітніх технологій і розробок; - Сприяють пришвидше нню процесу переходу до нового техноло- гічного укладу; - Фінансують витрати на захист від різних форм агресії, що здійснює РФ по відношенню до України, що, в свою чергу, сприяє цивілізаційн ий трансформа ції економічної та суспільно-політичної системи України; - Через фінан- сування освіти формує цивіліза- ційні перспективи держави	- Здійснюють вплив на рівень життя населення та коротко- строкове змен-шення рівня безробіття; - Закупівля суспільно необхідних товарів, зокрема ліків для безкоштовно го розповсюдже ння; - Запобігання соціальним конфліктам; - Опосередков ано спроможна впливати на демографічн ий стан; - Створення колективних благ; - Важіль підвищення якості суспільних послуг	- Спромож ність посиленн я позицій та авторитет у країни на світовому ринку через підвищен ня рівня життя та економічн ого розвитку; - Посиленн я конкурент них позицій на глобально му ринку через розвиток інфрастру ктури, зокрема туристичн ої і транзитно ї; - Посиленн я ролі країни у глобальні й політиці та у глобально му поділі праці

Розроблено автором самостійно

Примітка: GPA - Agreement on Government Procurement, Угода СОТ про державні закупівлі

У травні 2016 року Україна приєдналася до Угоди СОТ про державні закупівлі (GPA — Agreement on Government Procurement), що відкриває українським компаніям ринки державних закупівель 45 країн-учасниць, серед яких Канада, США, Південна Корея, Сінгапур, Тайвань, Японія та ін. Загальний ринок оцінюється у 1,7 трлн доларів [2, с. 71]. Це створює можливості для участі в освоєнні бюджетних витрат інших країн, посилюючи, таким чином, конкурентні вимоги до товарів і послуг, що створюються і надаються.

Наведена характеристика розкриває певні прогалини, що існували у ролі державних закупівель для розвитку та модернізації сучасної України. Крім добре досліджених аспектів діяльності в сфері державних закупівель, важливими характеристиками такої діяльності виступають політичні, цивілізаційні, суспільні та геополітичні прояви, які заслуговують на більш глибоке розкриття.

Література

1. Мельников О.С. Особливості публічних закупівель як об'єкта державного регулювання економіки. Теорія та практика державного управління. 2016. № 1 (52). С. 129-135.
2. Мартинович Д.Є. Аналіз ефективності публічних закупівель як інструменту державної допомоги. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 18. С. 70-76.

Ляхов О. В., аспірант
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

У середині XVIII ст. у сільському господарстві було зайнято майже 80% сукупної робочої сили на планеті. Наприкінці XIX – на початку XX ст. у розвинутих країнах в цій галузі було зайнято до 40% населення, а у промисловості – 35% [1, с. 215]. Однак запорукою та критерієм економічної та соціальної ефективності будь-якої економічної галузі є не кількість зайнятих у ній (в абсолютних та відносних показниках), а структура моделі ринку, яка в ній домінує.

У абсолютній більшості світових і вітчизняних підручників та навчальних посібників сільське господарство визначається як галузь, яка представляє собою ринок продукції чистої/досконалої конкуренції [3, с. 76; 2, с. 25]. Він характеризується великою кількістю незалежних один від одного виробників, відсутністю перепон на шляху входження до галузі, і, найголовніше – неможливістю контролю за цінами. Це сприяє формуванню на ринку відносно низьких цін і можливості задоволення населенням своїх базових фізіологічних потреб у необхідному обсязі при витрачанні незначної

частки своїх доходів. Першочерговим завданням будь-якого державного антимонопольного органу (в нашій державі – це Антимонопольний комітет України) є боротьба з монопольними тенденціями в секторі сільськогосподарського виробництва та реалізації продукції харчування. Натомість в Україні ми можемо спостерігати протилежні тенденції – прагнення до посилення концентрації економічної влади, що здійснюються як правовими, так і адміністративними важелями державного впливу.

Правові важелі, що застосовуються державою в цьому напрямі – це намагання у будь-який спосіб «протягнути» через парламент закон про землю, що дозволить через зловживання окремими нормами цього закону концентрувати значну кількість сільськогосподарської землі в одних руках через підставних осіб і фіктивних власних певних земельних ділянок, в умовах реального володарювання та здійснення товарної і цінової політики агропідприємств окремим, невеличким колом осіб, що мають можливість у сучасних умовах здійснювати масштабний викуп української землі. Це призведе до зміни товарного асортименту сільськогосподарського виробництва (до тотальної орієнтації на експорт без урахування наслідків) та безумовного підвищення цін на продукти харчування на внутрішньому ринку.

Іншим правовим важелем, спрямованим на знищення конкуренції в сфері сільського господарства є спроби прийняття нового закону про банківську діяльність (інформаційні важелі українського олігархату охрестили цей закон «антиколомойським»). Цей закон офіційно дозволяє використовувати земельні ділянки в якості застави для отримання банківських кредитів; і якщо такі схеми існували і раніше – зараз це легалізовано і дає можливість банкам ставати великими латифундистами номінально через надання позик під заставу землі, а фактично – через її купівлю за заниженими цінами. Примусом до продажу землі за заниженою ціною може бути як жебрацький стан сучасного селянина, так і насильницькі дії: викрадення, погрози, катування, саботаж, «пропозиції від яких не можна відмовитись» тощо. Світовій історії відомі багато таких прикладів організації земельних відносин.

Будь-яка концентрація власності на засоби виробництва, в тому числі й землі, призводить до монополізації галузі, а наслідком та головною метою захоплення ринку – є підвищення цін.

Однак, прийняття цього закону лобіюється (нібито) представниками Міжнародного валютного фонду саме задля дозволу офіційного продажу землі, тобто перетворення землі на товар і формування повноцінних відносин власності з приводу землі не як елементу національного багатства, а звичайного об'єкту купівлі-продажу. Саме земля та державні підприємства, на думку політики представників зовнішнього управління, має стати залоговим та гарантованим майном повернення державних боргів, повернути які ніякої можливості на сьогоднішній день немає, враховуючи існуючі тренди державної економічної, соціальної, енергетичної, валютної та взагалі будь-якої політики. Все це дуже негативно впливатиме на рівень життя мешканців України, позбавляючи їх суб'єктності в процесі управління власним життям та

економікою. Відтак, держава має сприяти не продажу землі – а підвищенню ефективності її використання, шукати нові шляхи підтримки с/г виробника [1, с. 216].

Серед адміністративних заходів, що мають місце під час карантину та безпосередньо знищують сільське господарство слід назвати закриття ринків. Унаслідок таких дій дрібні товаровиробники, які власне й мають складати основу сільського господарства, позбавлені можливості реалізувати вирощену продукцію, не отримують коштів для задоволення інших потреб, крім продукції харчування. Також наслідком цього стає бартеризація відносин у сільській місцевості, а це є однією з ознак підриву державності.

По-друге – це посилює економічну владу супермаркетів та крупних закупівельних фірм, які системно підвищують ціни, а відтак і погіршують рівень життя більшості населення. Крім усього іншого, це призводить до поступової зміни структури галузі.

У багатьох країнах ЄС спостерігається не лише стабільність цін на всі продукти харчування, а й багато акцій та інших маркетингових ходів, що дають можливість придбати товари за нижчими цінами. Відтак, власники супермаркетів піклуються не лише про одномоментний акт отримання прибутку, а й дивляться у перспективу.

По-третє, через ажіотажний попит і нерозуміння принципу дії ринкового механізму, можливими є споживання прострочених товарів та масові ускладнення здоров'я споживачів через харчові отруєння.

По-четверте, відсутність коштів у селян суттєво ускладнить посівну кампанію, що зменшить пропозицію сільськогосподарських товарів у наступному агропромисловому періоді, яка й без цього буде набагато меншою, враховуючи суху зиму.

До цього додається проблема «закриття» багатьох країн у плані експорту сільськогосподарської продукції через піклування про рівень особистої продовольчої безпеки. Через скорочення пропозиції на глобальному харчовому ринку це призвело до загальносвітового подорожчання цін на певні групи товарів, у тому числі – пшеницю й борошно. За певними чутками, цим явищем зараз активно користуються певні ділки від Державного агентства резерву України – які активно продають борошно за кордон, користуючись нагодою ринкової кон'юнктури, ігноруючи національні інтереси України.

Отже, негайним завданням влади на сьогодні є відкриття харчових ринків, ринків посівних матеріалів та інших засобів сільськогосподарського виробництва, обмеження або припинення експорту продукції харчування.

Література

1. Ляхов О. В. Державне регулювання сільського господарства України : цивілізаційний потенціал. Розвиток інноваційно-інтегрованих структур у вимірі формування інноваційно-орієнтованої моделі економіки : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 21-22 березня 2018 року, м. Кропивницький. Кропивницький : «Ексклюзив-Систем», 2018. С. 215–217.

2. Яковенко Р. В. Економічна теорія : конспект лекцій та тестові завдання для студентів спеціальностей „Економічна кібернетика”, „Менеджмент”, „Управління персоналом та економіка праці”, „Економіка підприємства”, „Організація комерційної діяльності у сфері послуг і торгівлі”, „Економіка та організація бізнесу”, „Міжнародні економічні відносини”. Кропивницький : ЦНТУ, 2019. 98 с. : іл.

3. Яковенко Р. В. Основи теорії економіки для технічних спеціальностей : навч. посіб. Кіровоград : «Поліграф-Сервіс», 2009. 120 с. : іл.

Nikitenko Y. P.

THEORETICAL PROBLEMS OF COST MANAGEMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES FOR THE PRODUCTION OF LIVESTOCK PRODUCTS

The urgent need for consistent continuation, comprehensive deepening and extension to all spheres of production market principles of management requires a radical rethinking of the basic theoretical principles of the agricultural sector of the Ukrainian economy. This requires overcoming as soon as possible some manifestations of deteriorating food market situation, introduction of a system of effective control over the processes of targeted formation and reduction on a regular basis of production costs, development of techniques and methods of targeted operational influence on the technological processes of major agricultural industries. associated with the cultivation of livestock products. The temporary decline in economic activity significantly affected the development of pig farming. Particularly urgent and acute are the problems of overcoming the uncontrolled growth of total costs for growing pig meat, overcoming the passive nature of statistical recording of their change, the inability of managers to make informed and effective decisions on their reasonable reduction, to mobilize internal reserves for the introduction of new technologies. food products that are in traditional demand in domestic consumer markets.

Knowledge of the essence of technological, organizational and economic principles and methods of economical implementation of individual production processes, in general, the driving elements of the economic mechanism of the market transformation allows you to consciously manage “tectonic” changes in the agricultural sector, to form a dynamic scientific and technical policy. based on the latest achievements of agricultural science and practice. In this, the broadest sense, the economic mechanism determines the content of the management system as a link between its components – production relations, productive forces and the leading superstructure.

The current state of pig farming requires an immediate solution to a significant list of related problems in the interests of both agricultural producers and consumers. Moreover, the creation of prospects for further dynamic development and operation

of pork enterprises requires the implementation of a range of measures to improve its efficiency. At the same time, the main condition for the successful operation and development of this area of management is the active use of a system of adequate, scale techniques and solutions, long-term and operational solutions, as well as key organizational and economic principles of cost-effective management of pork farms.

However, modern agricultural enterprises of various forms of ownership, the scale of production activities require a comprehensive scientific substantiation of a significant amount of applied aspects of management of the organization of pork production: development of the criterion of optimal formation of total production costs for the final production of pig products. consumer demands for their products and intensification of competition between producers; analytical study of a set of methods for managing production costs during the life cycle of the enterprise and the production of specific products; development of integrated approaches to saving production costs with unconditional performance of operational tasks, but with the possibility of manoeuvring the costs of individual production centres of responsibility, adjusting the duration of the production cycle of animals for fattening in different age groups, creating conditions for constant updating of organizational and technological conditions in order to save costs; development of a system of indicators for comprehensive assessment of the effectiveness of strategic and operational cost management in the implementation of the entire chain of increasing the value of final products in the process of organizing the implementation of business processes of the enterprise for growing pork.

The importance and urgency of improving the organizational and economic principles of cost management in agricultural enterprises for pork production as an important element of a holistic mechanism for optimizing the formation of production costs in the flow of pig production, the urgent need for an integrated approach to their implementation led to the choice of research topic.

The study of the general principles of formation of the economic mechanism of production costs in pig breeding allows to systematize the theoretical basis of formation of costs in pig breeding on agricultural enterprises of different forms of ownership, to carry out retrospective analysis of methods of intensification of pig breeding for meat.

Production costs are the sum of some of the resources used to produce these products. They can be expressed both in kind and in value. Cost-based costs express part of the cost of resources used in the process of obtaining (producing) products, ie costs in cash for material goods and services for a certain billing period, necessary for the preparation and implementation of the production process and the implementation of its results.

The main classification features of costs and, which may have practical significance, is the method of allocating costs to types of products. The classification of costs are mandatory basic elements of the general system of economic mechanism of production costs. It demonstrates the existing relationships and interdependencies between the studied factors, which is important in the development of measures to optimize the factors used in production in order to form the cost of production.

The essence of the theoretical foundations of the formation of production costs is to identify and combine factors influencing them. Cost classification is an important tool for creating an appropriate mechanism for cost formation and management decisions. It is necessary to assess the possible impact on certain costs or certain costs on the final results of enterprises.

The economic mechanism as a whole includes a set of methods, ways, incentives and levers of regulation, and an integral part of this general economic mechanism is the economic mechanism of formation of production costs. At the same time, the interests and economic needs are the requirements of optimizing the processes of formation of production costs at the level and to the extent that can ensure the most efficient use of production resources and obtain the maximum of the highest quality products. Modern animal husbandry, in particular, pig breeding, in the world's leading countries is characterized by dynamic development, the use of intensive energy-saving technologies, increasing production capacity, constantly increasing animal productivity, which provides a steady increase in its production.

The experience of foreign countries shows that the introduction of a flexible system of economic and organizational measures that support domestic producers, allows to effectively develop the agricultural sector.

Factors of pork's competitiveness in the foreign market are low production costs and significant investment in the development of the pig industry.

Incentives for pig production in the United States are supported by comprehensive support for agriculture and agricultural science. The development of the Danish pig industry was largely facilitated by information and consultation centres, the main purpose of which was to teach producers to use energy and resource-saving technologies. In Spain 25-30 years ago, as now in Ukraine, pork production was mainly concentrated in peasant private farms. Modern production of this country, thanks to the state support of the industry, the promotion of domestic science and cooperation with well-known foreign companies, is concentrated mainly on large industrial facilities. In China today, there are mostly private pigs with only a few sows and cooperative farms with 1,000 or more sows. At the present stage of development of the agrarian economy it is necessary to create conditions that would increase the efficiency of the functioning of agricultural producers.

The need for fundamental updating of methodological approaches to the management of enterprises for industrial pork production is caused by significant, especially in recent times, changes in strategic settings, operating environment, tools for effective insider control over the implementation of these processes.

The radical change in the environment of enterprises of the real sector of the economy has caused, first of all, an urgent need to change approaches to the application of pricing principles, as well as situation-related strategic principles and techniques of cost management.

The main factors influencing the level of the price of goods are a set of external factors (consumer demand for a particular product, the degree of competition in the market), on the one hand, internal (cost of goods) - on the other.

This means that the pricing process of an enterprise can be based on one of its possible options:

(a) pricing, which is mainly focused on external factors and based on the level of prices for specific products that have already developed in the market. In this rather common approach, the price is tied to the price level of competing firms, changing only after the industry leader has done so;

(b) pricing that is entirely external and based on the need to calculate costs only for the subsequent determination of profits. The method of setting the price on the basis of the tangible value of the goods is used in the case of production and sale of prestigious goods, for which under various circumstances and conditions the buyer agrees to pay any money;

(c) pricing based on internal factors and based on the cost of a particular product, to which is added the planned level of profit;

(d) pricing that takes full account of all the internal and external factors of the enterprise.

The use of pricing principles, which focuses on external factors of the enterprise, requires compliance with a number of restrictive precautions in the formation of market prices: first, price expectations and requirements for product quality from consumers (factors of demand for products) must be taken into account adequately and as comprehensively as possible; secondly, competitors' prices cannot serve as initial data, as they can be significantly distorted (dumped or situationally inflated); thirdly, the study of the market situation will require additional research, because it cannot be based solely on the performance of competitors.

The main problems of pricing based on the internal costs of the organization is that the price set in this way can be considered inflated by the buyer. As a result, it will naturally refrain from buying products, and the fall in demand caused by these events may lead to losses in all activities. That is, the key to proper cost-based pricing is the expected reaction of consumers to the price. This reaction is expressed in accordance with the actual demand to its forecast value. Depending on the chosen method of forming a mark up (up to the amount of full or reduced cost), its estimated level can vary significantly.

The main problem of the approach to pricing, based on external factors, is that the cost of production of the estimated volume of products sold, for various reasons, may exceed the proceeds from the sale of goods, i.e. the company may incur a loss.

If the company chooses the most perfect, mixed option of selling price, such a decision must be preceded by a thorough analysis of prices and product quality of competitors, reasonable limitation of the range of their fluctuations associated with guaranteed sales, setting the recommended selling price.

The use of various management technologies, ultimately, provides managers with the opportunity not only to carry out periodic follow-up and ongoing control of production costs, but, more importantly, to constantly reduce its size by means of active management influence.

The main purpose of cost control is to reduce costs (cost / expense reduction) of all business processes of the enterprise. According to leading scientists, experts in

cost reduction, success on this path is possible only as a result of the implementation of a variable set of technological measures, which include in its list: negotiations; determination of adequate to market conditions of the enterprise sales volumes; standardization of production; reducing the complexity of work performed; reducing the cost of packaging finished products; reducing the cost of cargo operations; optimization of production processes; cost construction; consolidation; rationalization of specifications; direct shipment of finished products to its customer.

These cost reduction technologies apply to all without exception, their types, carried out in the following segments of the enterprise - supply of raw materials, direct material costs, general management and administration, maintenance and repair of equipment, packaging and loading of finished products, installation of equipment and capital works, organization of research and development works, development of production information technologies, development of design of new products of enterprises and the means of the Internet, the cost of sales, marketing and promotional activities.

Максименко Ж. В., аспірантка
Національний авіаційний університет

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах конкуренції на міжнародному ринку особливого значення набувають фактори інноваційного розвитку, потенціал розвитку якого визначають темпи нарощування виробництва наукоємної продукції, наявність та задіяність висококваліфікованої робочої сили, інвестиційні передумови формування інноваційного продукту. Сьогодні є актуальним питання удосконалення державного регулювання інвестиційно-інноваційного розвитку України, ефективності механізмів та інструментів управління, стимулів до інноваційної діяльності та усунення перешкод до інтелектуалізації національної економіки.

Згідно Закону України Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні, стратегічними пріоритетами інноваційного розвитку на 2020-2021р.р. є: 1) освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, альтернативних джерел енергії; 2) освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі та військової техніки; 3) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій; 4) технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу; 5) впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики; 6) широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного

середовища; 7) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки [1].

Досягнення стратегічних пріоритетів інноваційної діяльності можливе лише за рахунок ефективного інвестування. Тому доцільно розглядати комплекс проблем інвестиційної та інноваційної діяльності дуально.

Закордонні партнери України найбільше інвестують в регіональний розвиток, освіту, інфраструктуру та розвиток малого бізнесу, особливо, якщо він пов'язаний за науково-технічною діяльністю, заохочується співпраця із освітніми закладами.

За даними Держкомстату України загальна сума капітальних інвестицій в економіку України за 2019 року склала 584,45 млрд. грн. Найбільше інвестицій припадає на матеріальні активи – 563,6 млрд. грн. (96,4%), що на 3,4% більше ніж в попередньому році. На нематеріальні активи кількість інвестицій у 2019 році (20,9 млрд. грн.) зменшилася у порівнянні до 2018 року на 3,1% відповідно. Спостерігаємо зростаючу динаміку капітальних інвестицій у 2019 році до попереднього періоду на 15,5%, у 2018 році – на 16,4% і 22,1% – у 2017 р.р. Найменше інвестицій припадає на високотехнологічні галузі – 0,5% у 2019 році та 0,7% – у 2018 році [2].

Згідно даних Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [3] за джерелами фінансування кошти державного бюджету у 2018 році становили 12,7%, власні кошти підприємства – 71,3%, кошти іноземних інвесторів – 0,3%, кредити та позики банків – 6,7%, кошти населення на будівництво житла – 6,4%. У 2019 році власні кошти підприємства склали 68,1%, державні інвестиції – 14,6%, кредити банків – 7%, кошти іноземних інвесторів – 0,6%, кошти населення на будівництво житла – 5,6%. Згідно дослідження в Україні спостерігається незначна активність іноземних донорів. Разом з тим, у 2019 році зросла кількість кредитів та позик банків за рахунок міжнародних банків.

За даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України виокремимо ключові фактори, які вплинули на зростання капітальних інвестицій: макроекономічна стабільність, зниження інвестиційних ризиків, позитивні фінансові результати підприємств у попередніх періодах, збільшення капітальних видатків у бюджеті [3].

Згідно напрацювань Комітету Верховної ради України з питань освіти, науки та інновацій ключовими проблемами інноваційної діяльності є [4]: 1) Відсутність стратегії інноваційного розвитку держави. 2) Нерозвиненість інноваційної інфраструктури. У сфері наукових досліджень головними проблемами є [4]: 1) Неефективна система конкурсного фінансування науки. 2) Відсутність узгодженості між органами державної влади, науковцями та бізнесменами у вирішенні питань впровадження інноваційних технологій. 3) Слабкий механізм комерціалізації знань, обміну даними між наукою, бізнесом та суспільством. 4) Застаріла дослідницька інфраструктура, адаптація якої потребує значних фінансових вкладень та розробки стратегії розвитку. 5) Відсутність фінансової автономії наукових установ.

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій діагностує ефективність іноземних інвестицій за 2017-2018 р.р. [5]: 1) Відсутність аналізу та оцінки необхідності у зовнішньому фінансуванні. 2) Опитування експертів свідчать, що немає достатньої обізнаності про наявні програми підтримки. 3) Варто визначити не лише стратегічні пріоритети розвитку, але й здійснити аналіз потреби підтримки донорів за кожною сферою, типи необхідної підтримки: фінансова (кредити включно з макрофінансовою допомогою, бюджетна підтримка) чи технічна (консультації, навчання, дослідження). 4) Проведення діалогу із можливими донорами. 5) Україні потрібно не лише збільшувати прозорість даних і надавати статистику щодо наданої допомоги, але ретельніше відстежувати ефективність цієї допомоги.

Європейським інвестиційним банком було профінансовано українські проекти у сфері інфраструктури, розвитку приватного сектору, боротьби зі змінами клімату. На основі даних про підписані контракти в березні 2014 року – травні 2018 року найбільший обсяг коштів (760 млн євро) спрямований на підтримку малих та середніх підприємств, інноваційних компаній із середнім рівнем капіталізації. До аграрного сектору було залучено 664 млн євро, муніципальна інфраструктура – 600 млн євро та енергетика (593 млн євро), муніципальний транспорт – 360 млн євро, транспорт – 356 млн євро та на освіту – 120 млн євро [5].

Отже, проаналізувавши вищенаведені дослідження, Україні, з метою вирішення проблем інвестиційно-інноваційного розвитку, варто збільшити фінансування науки відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» до 1,7% ВВП, у 2020 році фінансова підтримка науково-технічних проектів має становити не менше 10% державного бюджету фінансування науки, 2021 рік – до 15%. Спрямування коштів на регіональний розвиток, за рекомендаціями ЄС має бути до 15% бюджету іноземних інвестицій.

Орієнтуючись на дослідження Комітету Верховної ради України з питань освіти, науки та інновацій [4], Інституту економічних досліджень та політичних консультацій [5] для досягнення пріоритетних напрямків національного інвестиційно-інноваційного розвитку рекомендуємо: 1. Впровадити механізм надання фінансової допомоги малому та середньому бізнесу, який займається інноваційною діяльністю. 2. Створити ефективну інноваційну інфраструктуру та сприятливі умови для її розвитку (інноваційні кластери, бізнес-інкубатори). 3. Розробити дієву нормативно-правову систему захисту інтелектуальної власності. 4. Створити регіональні центри експертизи наукових проектів. 5. Розробити та впровадити програми для інноваційного розвитку (бізнес-тренінги, курси з академічного підприємництва, інноваційного бізнесу у регіональних закладах освіти усіх рівнів). 6. Залучити приватні інвестиції у наукову діяльність. 7. Повернути інтелектуальну еліту із-за кордону, шляхом гарантування працевлаштування та гідної заробітної плати. 8. Зберегти спрощену систему оподаткування для малого бізнесу.

Отже, найголовнішими завданнями державних органів управління, з метою досягнення пріоритетних напрямків національного інвестиційно-

інноваційного розвитку, є забезпечення макроекономічної стабільності та високого рівня життя в Україні. Крім того, передумовами інноваційного розвитку є ефективна інвестиційна діяльність та нормативно-правове регулювання у сфері інтелектуальної власності, побудова інтелектуального бізнес-середовища, згідно рекомендацій ЄС, МВФ та міжнародних інвесторів.

Література

1. Закон України Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст.166) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
2. Державна служба статистики України. Капітальні інвестиції за видами активів 2019 року. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ibd/kinv/kinv_2019_u.htm
3. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Капітальні інвестиції (2019 рік) file:///C:/Users/Admin/Downloads/Капітальні_інвестиції_2019_.pdf
4. Комітет Верховної ради України з питань освіти, науки та інновацій 2019 рік http://kno.rada.gov.ua/news/Robota_Kom/Parl_Kom_slukh/Parl_slukh/8_skl/75312.html?fbclid=IwAR1WxbhvR6pguEHnjhTJJ4whpd71f5lsmUBPAsqVBjCaPjb7WDJQWRNNQI
5. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Пріоритети допомоги ЄС Україні: взаємовигідний рух назустріч. Київ 2018 р. http://www.ier.com.ua/files/publications/Books/2018/IER_Priority_reform_report_6.07.2018_1.pdf

Мохамед М., аспірант

(науковий керівник: **Малаховський Ю. В.,** канд. екон. наук, доцент)

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ІННОВАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Процес виробництва нових знань, здатних збільшувати споживчу цінність призначених для кінцевого споживання товарів/послуг у ході формування глобальних вартісних ланцюгів постіндустріальної економіки – домінуючий науковий напрям менеджменту компетенцій (Knowledge management) в конкретних умовах функціонування інноваційно активних підприємств (ІАП) як продукуючих екосистем.

Сформульована нами точка зору щодо трансформаційного перетворення структуральної, когнітивної та реляційної складових товариського інклюзивного соціального капіталу у процесі формування інтелектуального капіталу у середовищі функціонування ІАП, дозволяє одночасно розглядати ІАП у якості спеціалізованої на швидкому та ефективному створенні/передаванні знань соціоцентричної соціальної мережі[1].

Інноваційний потенціал працівників ІАП у складі пізнавальної спроможності до інноваційної діяльності, мотиваційних та комунікативних якостей, креативності та особистісних якостей новатора може бути зведено до реалізованого комунікаційного ресурсу експертної діяльності у предметній області.

Цілісну науково-інноваційну політику (НІП) Великої Британії сучасного вигляду було сформовано 2008 року. Доповідь опубліковано реформованим Департаментом інновацій, університетів і компетенцій (Department for Innovation, Universities and Skills – DIUS), який відповідає за розробку і реалізацію НІП у Великобританії.

До сфери компетенцій департаменту віднесено питання, одночасно пов'язані з наукою, інноваціями, вищою освітою, професійним навчанням, підвищенням кваліфікації.

До переліку заявлених цілей функціонування установи віднесено: розвиток професійних навичок населення, організацію наукових досліджень і освітньої діяльності світового рівня, застосування знань та навичок для розвитку інноваційної конкурентоспроможної економіки.

Стратегічною перспективою розвитку системи вищої освіти країни проголошено врахування у максимальній мірі потреб роботодавців, в першу чергу, приватного бізнесу. Щодо інноваційної діяльності – DIUS отримав можливість більш ретельно і поглиблено аналізувати потенціал окремих фірм у сфері освоєння і практичного використання нових знань.

НІП країни характеризує різні аспекти інноваційного процесу: попит на інновації; підтримку інновацій у підприємницькому секторі; зв'язок інновацій з науково-дослідницькою базою; міжнародну діяльність; професійні навички, які пов'язані з інноваціями; інновації в секторі державних послуг; регіональні інновації.

Пануючою у суспільстві оголошено модель попиту на відкриті інновації. Відкритість передбачає налагодження співпраці між університетами, комерційними організаціями, іншими компаніями, постачальниками, споживачами. Серед джерел інновацій відзначено творче застосування апробованих технологій, а також нестандартний підхід до створення нових продуктів/послуг.

Такий формуються у процесі стимулювання попиту на інноваційну діяльність зі сторони перших споживачів – населення, підприємств та державних органів – ще в процесі дизайну нових продуктів і забезпечують критично важливий дохід на ранніх стадіях інноваційного інвестування.

Державні органи формують попит засобами реалізації відомих комерційних стратегій, власної системи закупівель з чітким зазначенням ефекту від стратегій, конкретних шляхів запровадження інноваційних закупівельних практик.

На доповнення, DIUS доручено здійснити переорієнтування “Ініціативи підтримки наукових досліджень малих підприємств” (Small Business Research Initiative – SDRI) на технологічні R&D.

Парадигму прийнято на заміну відпрацьованого підходу, коли фундаментальні інновації підтримувались переважно політичними ініціативами, пов'язаними з пропозицією нових технологій, що у подальшому довго, складно та невизначено, з точки зору ризиковості, комерціалізувались у промисловості.

Широкомасштабними заходами критичного впливу владних структур на формування навичок діяльності персоналу ІАП країни опікується Рада з технологічної стратегії (Technology Strategy Board – TSB) – фінансована DIUS позавідомча організація з компетенціями просування технологічних інновацій

у галузях, що мають найбільший потенціал для прискореного зростання британської економіки в ситуаціях, коли ринкові механізми не спрацьовують.

Самостійним напрямом розвитку інтелектуального капіталу ІАП стає посилення міжнародного вектору інноваційної діяльності, підвищення рівня мобільності учасників-фізичних осіб з метою отримання грантів в межах Рамкової програми ЄС, опанування лідерських ринків високотехнологічних досягнень, об'єднання інтернаціональних аспектів кадрової політики у сфері вищої освіти, професійного навчання і підвищення кваліфікації, науки та інновацій.

З метою вирівнювання показників інноваційної діяльності за окремими регіонами країни, у тому числі за рахунок перенесення акцентів з самостійного генерування знань на залучення їх ззовні, DIUS разом з регіональними агенціями розвитку (Regional Development Agencies – RDA) сприяє партнерству між венчурним бізнесом, університетами, ІАП та регіональними органами влади. Окремим напрямом діяльності є формування регіональними представництвами установи Councilforgraduateentrepreneurship мереж співфінансування DIUS та RDA інноваційної активності випускників ЗВО.

Література

1. Жовновач Р. І., Малаховський Ю. В., М. М. Г. Мохамед. Стратегічні імперативи управління інтелектуальними ресурсами персоналу інноваційноактивних підприємств (зарубіжний досвід). Ефективна економіка. 2019. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7702>.

Сівірян О. І., здобувач вищої освіти
(науковий керівник: **Фрунза С. А.**, кандидат економічних наук, доцент)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

В умовах постійних змін політики держави в сфері соціально-економічного розвитку країни існує потреба в удосконаленні пріоритетних напрямках фінансової політики, які забезпечать внутрішньо-економічну стабільність країни.

Метою статті є теоретичне дослідження сутності «фінансова політика держави» та виокремлення напрямів його регулювання для покращення соціально-економічного розвитку країни в умовах економічних перетворень.

Враховуючи сучасні дослідження науковців, можемо зазначити, що не існує єдиного універсально визначення терміну «фінансова політика». Кожен науковець бачить його трактування по-своєму, виходячи зі свого наукового досвіду, професійних спрямувань та творчому направленню.

Фінансова політика держави розглядається як діяльність влади на виконавчому та законодавчому рівнях за допомогою інструментів організації та використання фінансових ресурсів, метою якої є забезпечення соціального та економічного розвитку держави у працях О. Василика [1].

В наукових роботах І. Чигунова фінансова політика держави розглядається, як ядро економічної політики і є показником її фінансових взаємовідносин з підприємствами та громадянами [2].

А такі вчені, як С. Маслова та О. Опалов, під фінансовою політикою держави розглядають комплекс заходів на державному рівні, який забезпечує ефективність функціонування фінансів та фінансової системи, зокрема [5].

Як бачимо, всі погляди різні, але основне значення характеризується тим, що фінансова політика є комплексною діяльністю влади щодо раціонального використання фінансових ресурсів з метою забезпечення ефективного функціонування держави.

Її мета повинна бути спрямована на досягнення підвищення суспільного добробуту, що сприяє зростанню ефективності виробництва і насамперед підвищенню продуктивності праці, впровадженню матеріально та ресурсозберігаючих технологій, побудові раціональної структури економіки тощо [5].

Фінансова політика України є невід'ємною складовою як соціального так і економічного розвитку і реалізується через фінансове законодавство, систему форм і методів накопичення фінансових ресурсів. Найважливішим інструментом для цього є податки, що повинні раціонально розподілятися між населенням, галузями і регіонами, а також в структурі надходжень та видатків бюджетів та ін. Крім того, вона містить головні завдання економіки країни.

Тому, доречно зробити висновок про те, що ефективна фінансова політика держави забезпечує її соціально-економічний розвиток і має спиратися на певні принципи, такі як: цілеспрямованість, пріоритетність, адаптація, комплексність [3].

В сучасних умовах для забезпечення соціально-економічного розвитку існують проблеми в напрямку фінансової політики, які вимагають інноваційних рішень для їх вирішення, а саме:

- неефективне використання бюджетних коштів, що спричиняє потребу в державних кредитах та спад економіки;
- корупція та тіньова економіка, які збільшують бюджетний дефіцит;
- слабкі сфери освіти та соціального захисту;
- гальмування розвитку багатьох секторів економіки, на які не вистачає бюджетних коштів.

Як бачимо, проблеми мають глобальний характер. Але термінові зміни фінансової політики України допоможуть вирішити ці та низку інших проблем, що гальмують соціально-економічний розвиток держави.

На думку М. Кужелева, першим кроком до змін фінансової політики України є спрямуванні коштів від продажу національних сировинних ресурсів

на розвиток науково-освітньої сфери та закупівлю передових технологій та засобів виробництва [4].

Для удосконалення фінансової політики України, можна використати наступні напрями:

- впровадження системи електронних державних закупівель Prozorro на предмет можливості корупційних систем для забезпечення ефективного використання бюджетних коштів та їх економії, розширення добросовісної конкуренції;
- удосконалення методів для ліквідації корупції, тіньового сектора економіки, насамперед виплати заробітної плати та неформальної зайнятості;
- посилення бюджетної дисципліни та контролю за витратами бюджету.

На перший погляд може здатися, що таких дій недостатньо, бо Україна дійсно потребує вирішення багатьох інших проблем, але, як ми вже вияснили раніше, ефективна фінансова політика є основною складовою державної політики та від її реалізації залежить функціонування двох найважливіших сфер: економічної та соціальної.

Отже, можна зробити висновок, що заходами для розвитку фінансової політики і стану економіки України є: оптимізація бюджетної системи; жорсткий контроль та використання заходів для ліквідації корупції; зміни в напрямку удосконалення реформ освіти, науки, медицини.

Основними пріоритетними напрямками фінансової політики мають стати вдосконалення фінансового регулювання, підвищення дієвості фінансово-бюджетного планування і прогнозування, забезпечення макроекономічної збалансованості. Вагомим є подальше зміцнення ролі фінансової складової розвитку суспільства в забезпеченні збалансованого економічного зростання.

Література

1. Василик О.Д. Теорія фінансів: підручник. К.: НІОС, 2003. С. 57.
2. Євроінтеграційний розвиток фінансової системи України за ред. І.Я. Чугунова. Київ: Акад. фін. упр., 2009. С. 59.
3. Коваленко О. В. Розвиток фінансової системи України в умовах глобалізаційних процесів. Дис. канд. екон. наук. Львів, 2014. 252 с.
4. Кужелєв М. О. Концептуальні засади ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України. Збірник наукових праць учених та аспірантів «Економічний вісник університету». Переяслав-Хмельницький, 2015. С.14-18.
5. Маслова С.О. Фінансовий ринок: навч.посіб. Київ: Каравела, 2004. С. 26.
6. Савченко К. В. Фінансовий механізм реалізації стабілізаційної політики держави. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2013. № 1. С. 77-85.

СЕКЦІЯ 4

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР

Drobyazko S.

Doctor of Economic Sciences, Professor, European
academy of sciences, London, United Kingdom

Zhovnovach R.

Doctor of Economic Sciences, Professor of economic
theory, marketing and economic cybernetics' department
Central Ukrainian National Technical University, Ukraine

MANAGING OF INTELLECTUAL RESOURCES OF THE INNOVATIVE ACTIVE ENTERPRISES' EMPLOYEES (ASIAN EXPERIENCE)

Under the term “strategic imperative” understand: an initiative or a key project, which are the means of achieving the company's strategic goals [6]; plan of action, a program that is significant to identify the mission of the enterprise [2, p. 109]. Strategic imperative of the IAP personnel management in the context of knowledge economy deployment can be presented through a set of policies, programs and defining actions for the formation and development of employees' intellectual resources, the mechanisms for their effective use in the long-term, which are focused on achieving the strategic goals of enterprise development taking into account the potential of productive intellect to add value.

The approach to understanding the entity of smart potential of workers as a main production resource and, at the same time, a direct source of welfare for its carriers, is the basis for the formation of strategic imperatives of the IAP' personnel management as a socionic ecosystem of the formation of value added in the context of knowledge network. Taking into account the circumstances that the implementation of this approach has a bright national color, in detail analyzed the experience of South Korea and PRC as the countries that are in the list of the largest world exporters of high-tech products and leading centers for the introduction of knowledge economy postindustrial type.

In South Korea, which is pursuing economic liberalization policies [4], IAP's intellectual resource management is included in national measures to achieve a balance between social security, revenue growth, and economic growth through the introduction of innovation. Components of innovative growth are deregulation, implementation of regular “sandbox” projects; development of entrepreneurship, commercialization of new technologies; strengthening of key industrial sectors; support for the development of the Industry 4.0 [3].

The programs on economic growth based on long-term growth drivers

(Growth Engine Programmes) were implemented in the country in five stages: G7 Project (1992-2002, number of target sectors (TS) – 18), Next Generation Growth Engine (2003, TS – 10), New Growth Engine (2009, TS – 17), Future Growth Engine (2014, TS – 19), Innovation Growth Engine (from 2017, TS – 13) [8]. A comprehensive program to create strategic growth drivers (Innovation Growth Engine), which is embodied today and rushes on the development of Big Data sectors, communication of the new generation, providing the activity of “concentrators of Artificial Intelligence” (AI hubs), autonomous vehicles, unmanned aircraft vehicles, “smart” city, virtual reality, personalized health care, intelligent works, innovative medicines, new and reproducible energy sources, intelligent semiconductors, modern materials [5].

Strategic imperative of managing the intellectual resources of staff of South Korea’ IAP in the program of innovation platforms has been defined to develop new concepts of educational and training programs to develop the creative potential of workers, as well as the creation of three master schools for the training of world-class specialists in the field of artificial intelligence research (targets for 2022 – 40 thousand) [7].

Strategic imperatives of the intellectual resources management of the IPA in China are implemented within the framework of the subsystem “Education” of the NIS and are used as a tool for human capital management to achieve the strategic goals of the country’s innovation development. Apart from this, the segment, the individual subsystems of the NIES, are other stakeholders of the innovation process – “Authorities and Management”, “Science”, “High-tech business”, “small and medium innovative business”, “Innovation Infrastructure” [10].

In the course of fundamental changes in the approaches to human resource management, the PRC government has introduced a set of program measures for the maintenance and employment of graduates of technical programs: “863 (The 863 Program)” is the state program of scientific research and development of high technologies.; “973 (The 973 Program)” is a state plan in the field of fundamental and technical research; “Key Technologies Program” – a program to support scientific research aimed at achieving breakthrough in key technology, technological modernization and restructuring of traditional and new industries to implement national innovations; “Training and education of outstanding Engineers (Excellent Engineers Training Program)”; “Support for the outstanding talents of the New Century (New century Excellent Talent)”; “One hundred talents (Hundred Talent Program)”; “A Thousand Talents (Thousand Talent Program)”; “Strategy of personnel development “Innovation 2020” (Innovation 2020); “Project 211” and “Project 985” – projects for entry of leading Chinese universities to the world's top100 to the beginning of the XXI century.

The most complex part of the process of implementing the strategic imperatives of intellectual resources management is to maximize the factors of building a personal competitive innovation potential of an employee, which takes place within the framework of the IAP functioning as an open Socicentric network for producing new knowledge through the development of friendly inclusive social

capital. Structural, cognitive and relational measurements of social capital of this type are considered as means of combination, replacement, formation of IAP's new intellectual capital [1]. Taking into account that in case of belonging to the formation of sociable inclusive social capital (SISC), the IAP can be considered at the same time as a specialized for fast and efficient creation/transfer of knowledge of the Socicentric social network, we agree with the point of view [9], according to which structural, cognitive and relational elements of the SISC take part in the combination, replacement, formation of the new intellectual capital of such enterprise.

References

1. Malakhovsky, Y.V, and Kanso, A.A. (2019), "Theoretical bases of formation of social capital of national economy", Strategic priorities for the transformation of the economy in the context of digitalization: International economic conference, NU "Zaporiz'ka politekhnik", Zaporizhzhya, Ukraine, 29-30 Oct. 2019, pp. 37-51
2. Aaker, D.A. (2008). "Spanning Silos: The New CMO Imperative". Harvard Business School Press, USA
3. Decker, C. (2015), "Modern Economic Regulation: An Introduction to Theory and Practice". Cambridge: Cambridge University Press, UK.
4. Kim, S.S., and Choi Y.S. (2019), "The Innovative Platform Programme in South Korea: Economic Policies in Innovation-Driven Growth". Foresight and STI Governance, Vol. 13, No 3. DOI: 10.17323/2500- 2597.2019.3.13.22.
5. Korean Government (2018), "The Governmental Policy on the Eight Leading Industries", URL: http://www.moef.go.kr/nw/nes/detailNesDtaView.do?searchBbsId1=&searchNttId1=MOSF_000000000026977&menuNo=4010100.
6. Malakhovsky, Y., Gamaliy, V., Zhovnovach, R., Kulazhenko, V., Cherednichenko, M. (2019), "Assessment of the risks of entrepreneurship as a prerequisite for the implementation of innovation projects", Journal of Entrepreneurship Education. Research Article: 2019, Vol: 22 Issue: 1S, P.127-133.
7. Ministry of Economy & Finance. (2018), "Measures to Boost Ventures", URL: <http://english.moef.go.kr/ec/selectTbEconomicDtl.do?boardCd=E0001&seq=4640&boardCdKey=N>.
8. MSITC. (2019), "The Innovation Growth Engine. Leading Preparations for the Fourth Industrial Revolution, Seoul: Ministry of Science and ICT", URL: https://iac.nia.or.kr/board_files/96/download
9. Potyshniak, O., Dobuliak, L., Filippov, V., Malakhovsky, Y., and Lozova, O. (2019). "Assessment of the effectiveness of the strategic management system of investment activities of companies". Academy of Strategic Management Journal. Volume 18, Issue 4, 2019, pp. 1-5
10. Zavyalova, E., Alsufyev, A., Krakovetskaya, I., Lijun, W., and Li, J. (2018), "Personnel Development in Chinese Innovation-Active Companies". Foresight and STI Governance, Vol. 12, no 3. DOI: 10.17323/2500-2597.2018.3.43.52.

Гуцалюк О. М.

доктор економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВ-УЧАСНИКІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ КОНГЛОМЕРАТНОЇ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОРПОРАТИВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Використання конгломератної форми організації корпоративної інтеграції, окрім очевидних та помітних переваг, пов'язаних із використанням ефекту масштабу та широких можливостей для диверсифікації господарських ризиків, визначається також низкою суттєвих загроз економічній безпеці підприємств-учасників, що обумовлюються потенційними негативними наслідками загострення такого роду проблем і обмежень для ефективності функціонування конгломерату.

По-перше, цілком ймовірною є можливість необґрунтованого зростання надлишкової диверсифікованості, внаслідок якого може відбуватися поступове, але неухильне зниження конкурентоспроможності вироблених підприємствами-учасниками товарів і послуг (через неможливість створення унікальних конкурентних переваг внаслідок природного для конгломератів обмеження виробничої спеціалізації).

По-друге, для конгломератної структури органічно притаманною є тенденція до поглибленої субоптимізації, відповідно до прояву якої всередині даної форми інтеграції звичайно будуть переважати прагнення щодо посилення та зміцнення внутрішньогрупових коопераційних зв'язків, навіть незважаючи на ймовірно недостатню та слабку технологічну спільність між підприємствами, які входять у конгломерат.

При цьому кожне з таких підприємств (внаслідок обмеженості або повної відсутності централізованого регулюючого впливу на позафінансові аспекти господарської діяльності учасників конгломерату, локальні економічні цілі яких насамперед пов'язані із максимізацією власного прибутку) звичайно буде прагнути до встановлення найбільш вигідних для себе трансфертних цін, що в межах конгломератної структури найчастіше не будуть мати альтернативи (навіть попри наявність «зовнішніх» аналогів більш високої якості або меншої ціни).

Внаслідок цілком ймовірними стають як зростання небезпеки поступового скорочення конкурентоспроможності кінцевих результатів функціонування ключових ланцюжків створення нової вартості (продукції або послуг, призначених для «сторонніх» споживачів, які власними сплаченими коштами формують фінансову базу функціонування та розвитку конгломерату), так і загроза виникнення конфліктів щодо перерозподілу одержаних від покупців фінансових ресурсів між учасниками конгломерату (такого роду взаємні претензії з приводу рівня трансфертних цін можуть бути

остаточно вирішені тільки головним підприємством конгломерату – проте втручання якого у безпосередні господарські відносини учасників без попереднього встановлення чітких та об'єктивних критеріїв та нормативів такого роду розподілу навряд чи слід вважати продуктивним).

По-третє, ефективність діяльності та усталеність розвитку конгломерату у великій мірі залежить від рівня фахової кваліфікації вищого управлінського персоналу (як керівництва головної холдингової компанії, так і вищого менеджменту підприємств-учасників), а також від раціональності побудови відповідної (багаторівневої та ієрархічно диференційованої) системи мотивації.

При цьому слід відзначити, що притаманна конгломератній структурі технологічна та економічна незв'язаність різних її складових закономірно та логічно визначає неодмінність суттєвого зростання вимог щодо важливості урахування особливостей та відмінностей господарської діяльності учасників конгломерату при визначенні положень кадрової політики та організаційного забезпечення управління (встановлення необхідних компетентностей керівників та провідних фахівців, упорядкування критеріїв та принципів розподілу функцій та відповідальності тощо), а також при формуванні дієвих мотиваційних комплексів стимулювання продуктивної праці.

З іншого боку, такого роду мотиваційні комплекси управлінського персоналу підприємств, які стають учасниками конгломератної структури через операції поглинання або злиття, можуть бути суттєво викривлені через, наприклад, негативний вплив особистісного рефлексивного сприйняття ситуацій зміни власника, перерозподілу корпоративного або управлінського контролю тощо.

По-четверте, фінансовий стан конгломератної структури визначається не тільки локальними фінансовими результатами та потребами інвестування проектів розвитку окремих підприємств-учасників, але й вартістю угод та обсягами додаткових зобов'язань за операціями, пов'язаними із придбанням нових об'єктів, тобто із здійсненням добровільних або недружніх зливань-поглинань.

При цьому звичайно досить великі обсяги коштів, необхідних для отримання контролю над певним суб'єктом господарювання (придбання або поглинання підприємства – «мішені»), що визначаються оцінкою його ринкової вартості, можуть і будуть доповнюватися додатковими виплатами власникам («премією за контроль»), а також достатньо помітними іншими витратами, пов'язаними із запобіганням загостренню корпоративних конфліктів із керівництвом та персоналом (у тому числі, наприклад, передбаченим діючими на момент злиття трудовими угодами додатковим винагородженням за зміну умов працевлаштування або при припиненні трудових відносин – тобто, так звані «золоті парашути»), із професійними спілками (в межах наявних умов галузевих угод або актів щодо соціального партнерства), із комерційними контрагентами (при наявності довгострокових контрактів) тощо.

Внаслідок величезні кошти, вкладені в поглинання конгломератом

підприємств у незв'язаних галузях, без належного стратегічного планування інтеграційного процесу найчастіше будуть приводити лише до зниження ефективності функціонування всього конгломерату в цілому.

Прагнення щодо обмеження або уникнення зазначених ризиків та загроз визначає доцільність використання організаційно-економічних форм корпоративної інтеграції, орієнтованих на підтримку більш значного рівня зв'язаності учасників об'єднання, зокрема, на засадах реалізації проектного (консорціум), ринково-договірного (картель), ринково-збутового (синдикат), виробничого (трест) або навіть некомерційного (асоціація) підходів щодо визначення цілей утворення КІО.

Література

1. Гуцалюк О. М. Організація управління економічною безпекою корпоративного інтеграційного розвитку. Управління розвитком. 2016. № 2 (184). С. 66–74.

2. Гуцалюк О. М. Управління інтеграційним розвитком корпоративних підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 424 с.

Воронкова В. Г.

доктор філософських наук, професор

Меліхова Т. О.

доктор економічних наук, професор

Запорізький національний університет, Інженерний інститут

м. Запоріжжя, Україна

УМОВИ ВИЖИВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА АДАПТАЦІЇ ДО ЗМІН

Актуальність теми обумовлена тим, що сьогодні підвищується значення умов виживання організації в умовах невизначеності та адаптації її до змін, що відбуваються у навколишньому середовищі та потребують постійної модернізації.

В умовах невизначеності відбувається збільшення складності, що потребує саморегулювання системи, від якості проведення якої залежать результати діяльності. Відповідно до теорії складних систем, впровадження тих чи інших процесів стосується всієї системи, невизначеність буде існувати завжди, тому необхідно адаптуватися не тільки до змін, але й оптимізувати систему.

Складні проблеми організації зазвичай пов'язані з непередбачуваністю, рішення яких криється у критичному аналізі всієї системи, а не лише зміни тих чи інших процесів. Слід відмітити, що умови виживання організації в умовах невизначеності та адаптації до змін сприяють тому, що ентропія в організації,

так як і в суспільстві зростає, і якщо середовище ускладнюється, то й організація еволюціонує у сторону складності.

Стійкий стан системи - це аттрактор (точка притягіння), яка приводить у рух всі підсистеми організації, тому важливо знайти аттрактор як точку притягіння.

Насильницьке впровадження «поліпшень» лише у рідкісних випадках дає бажаний результат. Ми вважаємо, що рішення слід шукати не всередині системи, а у зовнішньому середовищі.

Так як аттрактори залежать від середовища, в якому перебуває система, то коли змінюється навколишнє середовище, то змінюється й система й підсистеми організації.

Деякі зміни, що привносяться до навколишнього середовища, настільки потужно впливають на аттрактори, що ті просто зникають, а система автоматично знаходить для себе іншу траєкторію, що веде до іншого аттрактора. Це може бути аттрактор, що раніше і не існував.

Під час внесення змін до команди й організації не слід намагатися виштовхнути їх із колії, в якій вони опинилися. Це вимагатиме величезних зусиль і принесе більше, ніж середні результати.

Набагато краще змінювати параметри середовища, в якому функціонує організація або команда, поки її поточний стан не втратить стійкість, а зрештою взагалі стане неможливим.

Треба сформувати такий *адаптивний ландшафт*, у якому б організація існувала б ефективно, перевищувала б міру своєї адаптивності.

Системи, що здатні досягти найвищих точок в адаптивному ландшафті, мають максимальні шанси на виживання.

Системи, що володіють здатністю щоразу перенастроювати свою внутрішню організацію, здійснюють адаптивну прогулянку відповідним ландшафтом.

Адаптивна прогулянка – це процес, за допомогою якого система переходить із однієї конфігурації до іншої з метою збереження своєї пристосованості до обставин, змінюючи вимоги функціональності, людей та інструменти, переглядаючи графіки та вносячи зміни до процесів.

Форма адаптивного ландшафту залежить як від системи, так і від навколишнього середовища. Із цієї причини стратегії виживання однієї системи не дуже легко перенести на інші системи, так як адаптивні ландшафти інших людей відрізняються від нашого. Здійснити її замість нас ніхто не зможе.

Системи адаптуються до зовнішнього середовища й одна до одної, тобто коеволюціонують в нових умовах інформатизації, цифровізації, глобалізації.

Отже, можемо відмітити, що:

1) внутрішня структура кожної організації володіє своїм внутрішнім кодом, який слід наповнити новим інформаційним змістом;

2) люди або процеси добре працюють лише в комбінації з певними людьми або процесами;

3) стратегію виживання організації слід піддати переоцінці, перекомпонувати компоненти системи та створивши оптимальну конфігурацію, за якої вплив кожного елементу буде позитивним, якщо будуть подолані катастрофи складності та хаотичні коливання.

Кучерова Г. Ю.

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки
Класичний приватний університет
м. Запоріжжя, Україна

АНАЛІЗ ПСЕВДОФАЗОВОГО ПРОСТОРУ ЧАСТОТИ ЗАПИТІВ БІТКОЙНА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ОНЛАЙН В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Глобальні тенденції цифровізації соціально-економічних процесів та систем у всьому світі продукують та одночасно обумовлюють виробництво широкого спектру електронних технологій, продуктів, послуг.

Стрімкий та суперечливий розвиток такого цифрового інструменту як біткойн є одним із продуктів галопуючого розвитку цифровізації та поглинання нею соціально-економічного середовища.

Одним із факторів її успіху виступив також зростаючий доступ до інтернет-технологій. Його поширення забезпечує користувачу доступність до цільової інформації у будь-який час та у будь-якому місці знаходження. Іншим вагомим фактором успіху поширення цифровізації виступило розширення меж усвідомлення користувача щодо цільових аспектів його діяльності чи функціонування (ринок, продукції, послуги, інструменти тощо).

Кожен користувач в он-лайн середовищі, шукаючи цільову інформацію, залишає пошукові сліди, які формують частоту конкретних запитів, візуалізацію яких забезпечують пошукові системи. Зокрема, в Україні набула популярності система Google Trends. Як наслідок, отримано ще один спосіб відстеження зацікавленості користувачів у тому чи іншому аспекті, що дає змогу вважати частоту запитів он-лайн передвісником формування популярності чи навіть попиту за цільовими темами.

Якщо цінові та інші параметри такого актуального цифрового продукту як «біткойн» відстежуються цільовою аудиторією систематично, то його популярність в он-лайн просторі оминається практиками та вченими у дослідженнях, хоча відстеження пошукових запитів є відомим та ефективним інструментом інтернет-маркетингу.

За даними рис. 1,2 видно, що підвищення ціни біткойна супроводжується аналогічним сплеском інтересу до нього в інтернет-середовищі.

При цьому щільність статистичного зв'язку між показниками ціни та частоти запитів за показником коефіцієнта кореляції є несуттєвою, тому пояснювати залежність та тенденції динамік (запізнення, випередження)

досліджуваних показників доцільно лише з позиції нелінійної динаміки (зокрема фазовий аналіз) та фундаментального аналізу.

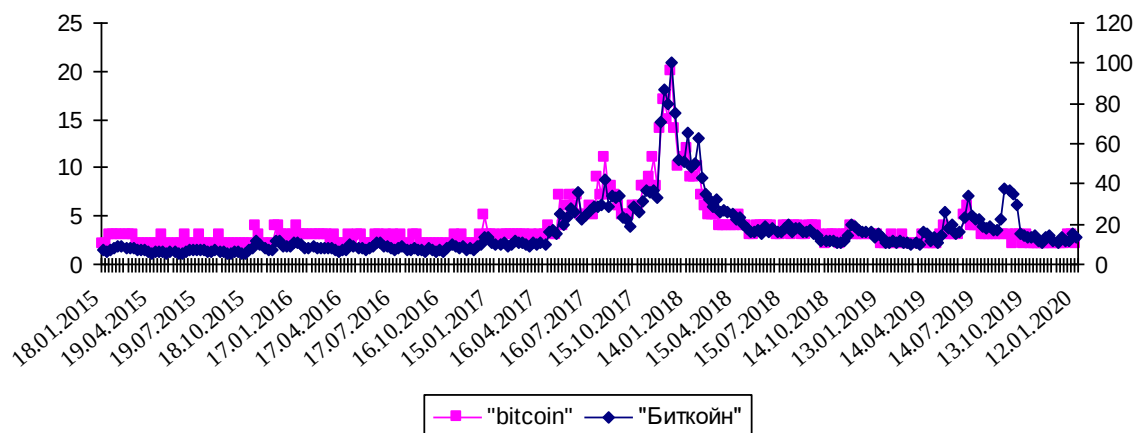

Рис. 1. Динаміка частоти запитів "bitcoin", "Биткойн" за даними Google Trends за період 18.01.2015 р. – 12.01.2020 р.

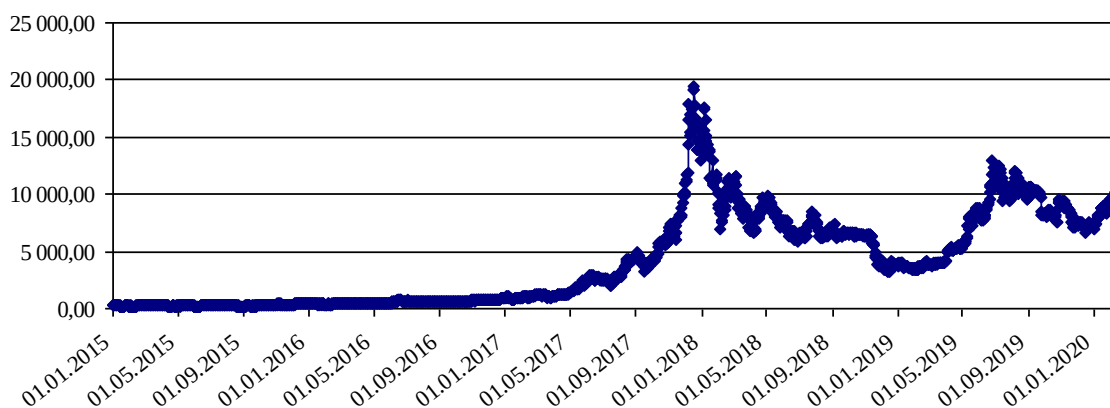

Рис. 2. Динаміка ціни Біткойн у дол. США за період 01.01.2015 р. – 01.01.2020 р.

Псевдофазовий портрет статистичного ряду даних визначається як множина точок [1]:

$$\Phi(R) = \{(r_i, r_{i+1})\}, i = \overline{1, t-1}, \quad (1)$$

де R – деякий ряд динаміки; r_i, r_{i+1} – значення відповідного ряду та того ж ряду із зміщенням.

Так, псевдофазовий портрет курсу біткойна, рис. 3, характеризується не випадковою динамікою, наявна тенденція стабілізації ціни в певних межах (до 12 000 дол. США). Також присутній дрейф атрактора, цикли якого досягають значень у 20 000 дол. США.

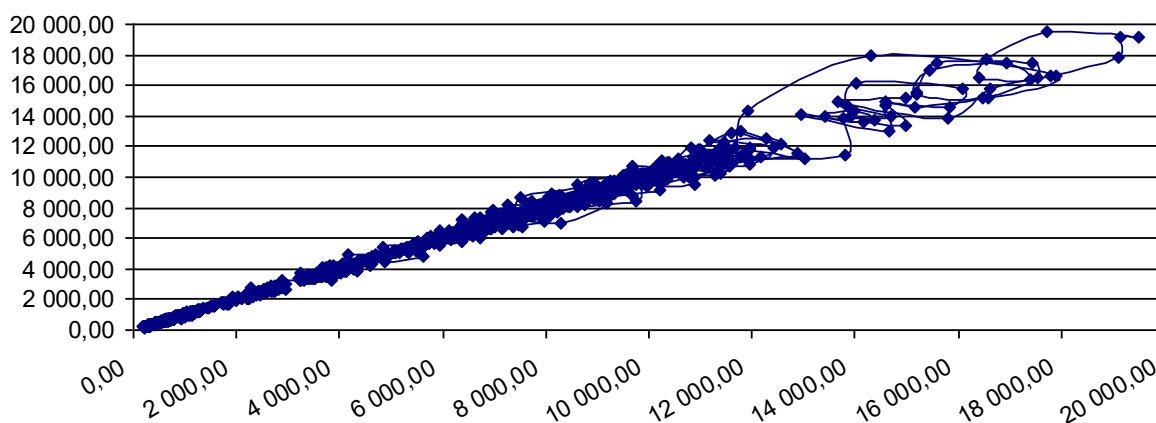

Рис. 3. Псевдофазовий портрет ряду динаміки курсу біткойна за період 01.01.2015 р. – 01.01.2020 р.

Псевдофазовий портрет ряду динаміки частоти запитів "bitcoin" також характеризується певною стабілізацією в межах значень 18-19 запитів на одиницю часу (в нашому випадку це становить тиждень). Наявність дрейфу атрактора також підтверджує випадкові або обумовлені соціально-економічними факторами відхилення кількості запитів від сформованого атрактора.

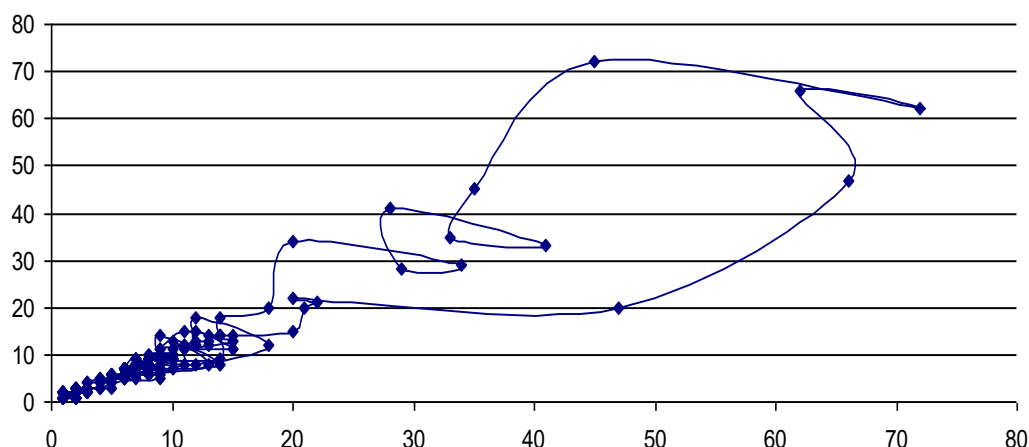

Рис. 4. Псевдофазовий портрет ряду динаміки частоти запитів "bitcoin" за період 01.01.2015 р. – 01.01.2020 р. по світу

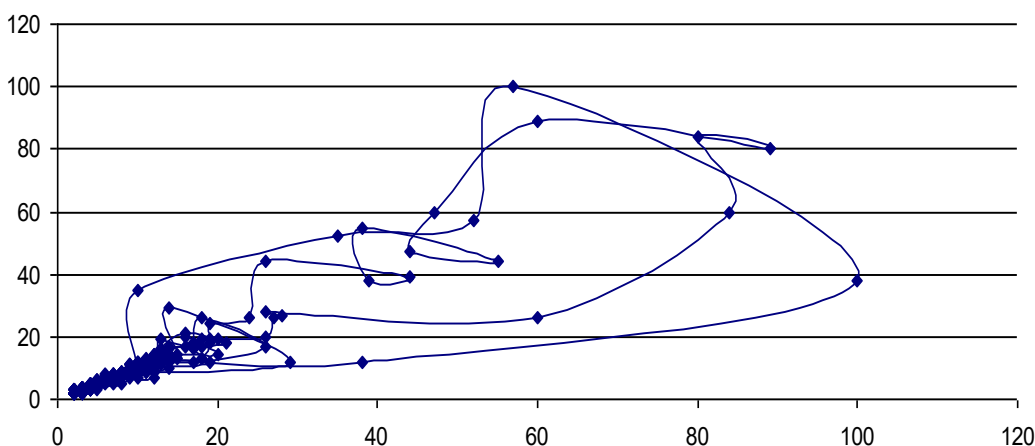

Рис. 5. Фазовий портрет частоти запитів "Биткойн" за період 01.01.2015 р. – 01.01.2020 р. по світу

Розширення діаметру циклів на певних проміжках часу відповідає певним параметрам, що визначають актуальність біткоїна на ринку як фінансового та інвестиційного інструменту. Втім, циклічність та чітко виражений атрактор за показниками ціни та частоти запитів цифрової валюти доводить перспективність дослідження їх динамік з метою прогнозування та виявлення закономірностей, взаємозалежностей.

Література

1. Сергеева Л. Н. Моделирование поведения экономических систем методами нелинейной динамики (теории хаоса) / Л. Н. Сергеева. – Запорожье, 2002. – 227 с.
2. Кучерова Г.Ю. Фрактальний аналіз частоти запитів курсу валют як макроекономічного показника інформаційної активності соціально-економічних агентів ринку. Актуальні проблеми економіки. 2019. №8 (218). с. 122-130.

Вергал К. Ю.

кандидат економічних наук, доцент

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

м. Полтава, Україна

ОНТОЛОГІЯ ВЗАЄМОДІЇ АГЕНТІВ ІНТЕГРОВАНОЇ БІЗНЕС СТРУКТУРИ

Підприємства, які включаються у інтеграційні процеси як елементи інтегрованої бізнес-структури, включаються у комплексний процес, який поступово ускладняється за рахунок включення додаткових учасників, збільшення кількості бізнес-процесів.

Ключовим елементом, який здатний забезпечити опис процесів інтеграції та представлення механізму функціонування та розвитку інтегрованої структури є мультиагентний підхід, який дозволяє описати складну систему як набір інтелектуальних агентів, що взаємодіють між собою у певному середовищі.

При цьому кожен агент повинен мати властивість використовувати опис понять та відношень предметної області - онтологію— семантичну модель [1], що дозволяє відображати різні аспекти функціонування агентів

Розглядаючи торгівлю мережунауковці визначають її як горизонтальну інтеграцію торговельних об'єктів (підприємств, бізнес-одиниць, підрозділів) торгівлі, що мають єдиний центр управління їх діяльністю, з централізованими визначеними параметрами торговельного процесу (методи торгівлі, асортиментом, оформлення)[2].

Враховуючи, що особливістю мультиагентної системи є колективна взаємодія агентів, доцільним є представлення моделі торгової мережі як сукупності двох видів агентів – агента координатора та агента торговельного об'єкта [3], що знаходяться у взаємодії із агентами зовнішнього середовища - потенційними учасниками процесів інтеграції (агент постачальник, агент споживач, агент конкурент).

Онтологія представлення такої взаємодії подана на рис. 1.

Онтологія для вивчення інтеграції дозволить створити теоретико-методологічне підґрунтя дослідження сутності інтегрованої бізнес-структури, зміст якого полягає в описі предметної області і встановленні зв'язків між ключовими поняттями, дослідження моделей поведінки агентів мультиагентної системи та механізмів їх взаємодії у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

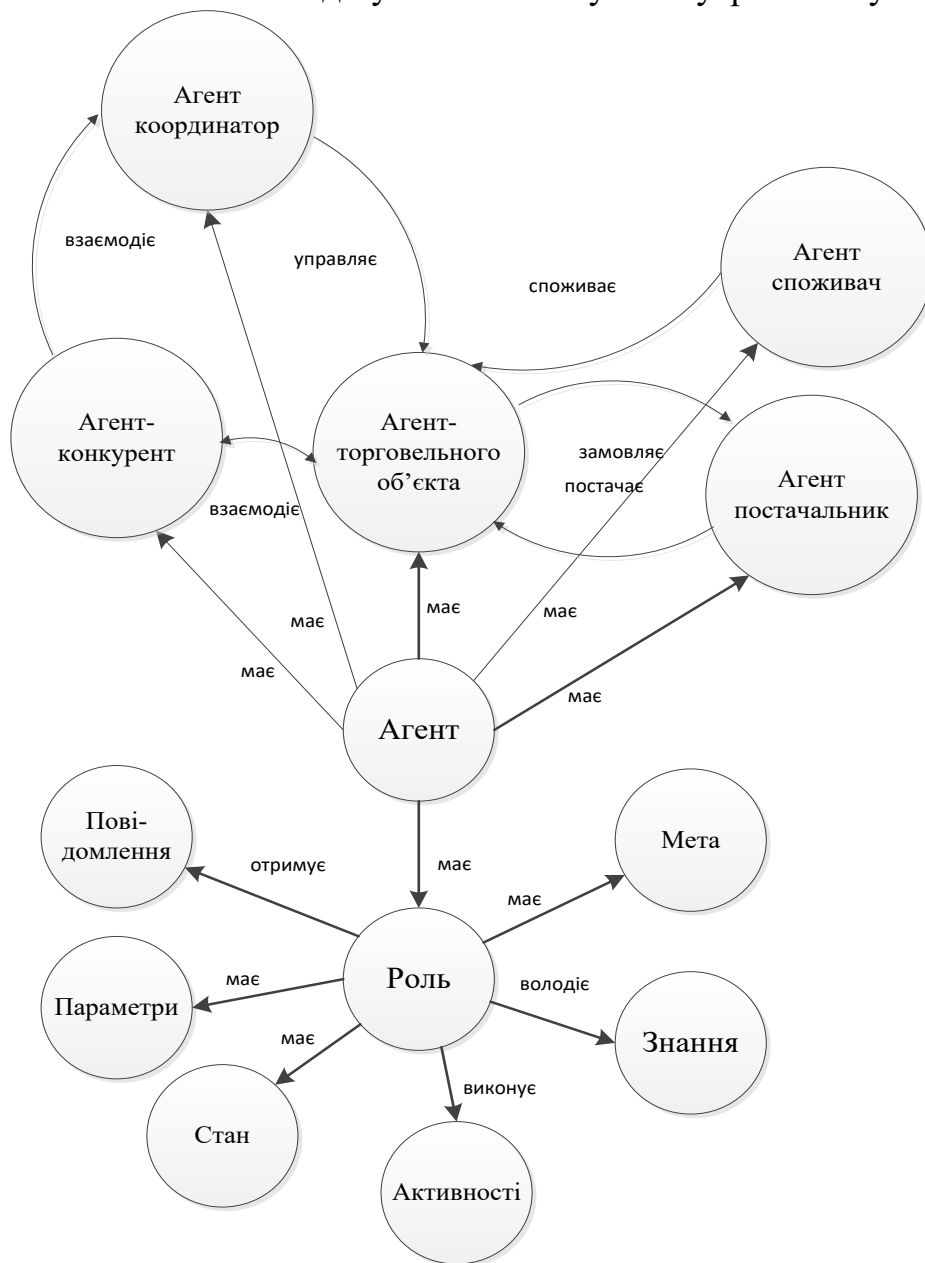

Рис. 1. Онтологія взаємодії агентів інтегрованої структури

Література

1. Obr L., Ceuster W., Mani I., Ra S., Smith B. The evaluation of ontologies. In Semantic web: Revolutionizing Knowledge Discovery in the Life Sciences, New York: Springer Verlag, 2006. P. 139–158.
2. Безпалько, І. Р. Торгові мережі: основи функціонування, управління та розвитку. Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. 2013. Вип. 38. С. 37-42.

3. Вергал К.Ю. Особливості системи управління горизонтально-інтегрованими структурами. Моделювання в ринковій економіці : зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2014. С. 47-54.

Дем'янчук М. А.

кандидат економічних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна

Башинська М. І.

кандидат економічних наук
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна

ВПЛИВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ ПІДПРИЄМСТВА НА ЙОГО ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК

У світі відбуваються зміни пришвидшеними темпами поряд із розвитком і застосуванням новітніх технологій, які пройняли процеси генерування, передачі, зберігання, аналізу та управління інформацією, що перетворило її на найважливіший ресурс. Застосування цифрових технологій, цифрових комплексів та систем змінює способи мислення у підприємницькій поведінці і мотивації прийняття рішень, принципи організації роботи підприємств та створює умови ведення збалансованого еколого-соціально-відповідального розвитку підприємств із досягненням економічної ефективності є безперечним напрямом сучасної гармонізації діяльності підприємств.

Діджиталізація підприємств є рушійною силою таких взаємопов'язаних вимірів, як масштаб, обсяг та швидкість, що воєдино створюють складні економічні і соціальні наслідки, вагомо змінюючи характер діяльності підприємства. Розвиток збалансованого бізнесу визначає стимулювання інклюзивного зростання, узгодженого економічного росту із соціальною інтеграцією та охороною довкілля [1].

Це стимулює забезпечення належних умов для збалансованого розвитку діджиталізованих підприємств шляхом надання послуг із розвитку бізнесу, забезпечення інформативності, а також доступу до технологій та фінансових ресурсів, що сприятиме створенню певних ланцюгів цінностей [2-3].

Проблеми досягнення збалансованого гармонізованого розвитку підприємствами останнім часом знаходяться під пильною увагою вітчизняних і закордонних науковців. На даний час існують різноманітні тлумачення збалансованого розвитку, загальним критерієм якого є триєдина концепція сталого гармонізованого розвитку, тобто збалансованого підходу, що забезпечує стабільну економічну діяльність, екологічну відповідальність та соціальний розвиток підприємства [4].

Здебільшого в працях вчених висвітлено концептуальні основи та механізми формування стратегії збалансованого розвитку на національному та регіональному рівнях. Але у процесі досягнення збалансованого розвитку підприємств під час діджиталізації їхньої діяльності виникає низка проблем теоретичного та прикладного характеру, що потребує вирішення. Однією із таких проблем, яка обумовила мету роботи, є здійснення процесу управління розвитком за рахунок взаємного індукування активності стейкхолдерів, що виступають в якості рушійної сили і здійснюють довільний мотивований вибір на основі інформації, якою вони володіють.

Рішення ІКТ пронизують економіку та суспільство, будучи важливою рушійною силою підвищення ефективності діяльності не тільки телекомунікаційного підприємства (ТП), а й підприємств у багатьох інших сферах економічної діяльності [5-6].

Інноваційні сфери ІКТ, зміна технологій, перетворення суспільства, культури та економіки впливають на трансформацію змісту трудової діяльності людей, вимагаючи стрімкого розвитку навичок співробітників ТП у нових інформаційних рішеннях. Тому автором проаналізовано вплив стейкхолдерів ТП на його збалансований розвиток (рис. 1).

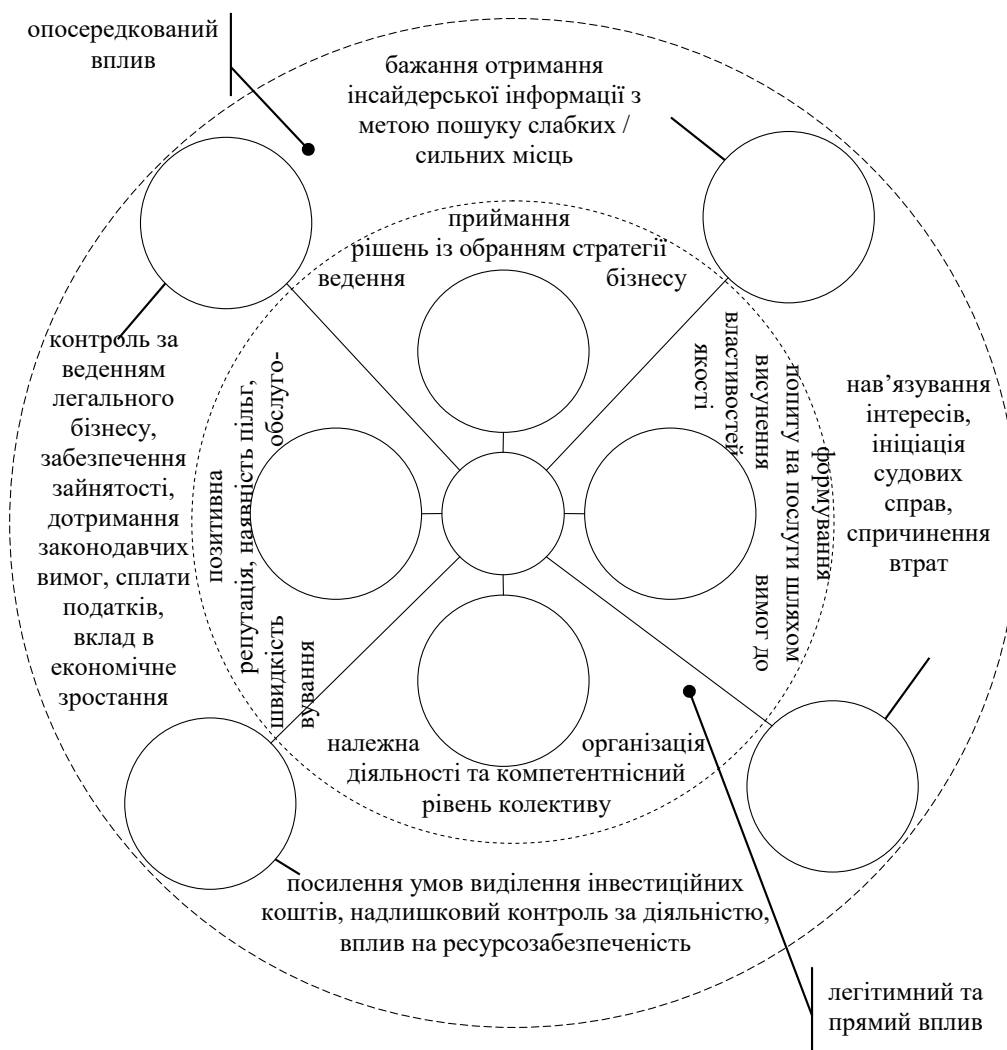

Рис. 1. Вплив стейкхолдерів ТП на збалансований розвиток
Джерело: сформовано автором

Стейкхолдери телекомунікаційного підприємства мають вплив легітимного та прямого і опосередкованого характеру.

Так, до ближнього кола телекомунікаційного підприємства відносяться стейкхолдери, що здійснюють легітимний та прямий вплив, а саме:

- власники впливають шляхом приймання рішень із обранням стратегії ведення бізнесу;
- споживачі впливають через формування попиту на послуги шляхом висунення вимог до властивостей та якості;
- співробітники здійснюють вплив за допомогою належної організації діяльності та компетентнісного рівня колективу; вплив виробничих бізнес-партнерів реалізується через позитивну репутацію, наявність пільг, швидкість обслуговування тощо.

Дальнє коло стейкхолдерів, що мають опосередкований вплив, формують:

- інвестори, які впливають через посилення умов виділення інвестиційних коштів, надлишковий контроль за діяльністю, вплив на ресурсозабезпеченість;
- влада (державна, місцева), що здійснює контроль за веденням легального бізнесу, забезпеченням зайнятості, дотриманням законодавчих вимог, сплати податків тощо.

Таким чином, зазначене формує необхідність розроблення підходу мінімізації негативного впливу стейкхолдерів ближнього та дальнього кола з метою недопущення дестабілізації розвитку телекомунікаційного підприємства та втрати його збалансованості.

Література

1. Koval, V., Mikhno I. Ecological sustainability preservation of national economy by waste management methods. *Economics. Ecology. Socium*, 3(2), 30-40.
2. Petrova, M., Koval, V., Tepavicharova, M., Zerkal, A., Radchenko, A., Bondarchuk, N. (2020). The interaction between the human resources motivation and the commitment to the organization. *Journal of Security and Sustainability Issues*, 9(3), 897-907.
3. Управління інвестиціями та капіталізацією в контексті економічної безпеки: монографія / Я.П. Квач, В.В. Коваль, О.В. Слободянюк та ін.; заг. ред. Я.П.Квач. Одеса: Друкарський дім, 2018. 188 с.
4. Koval V., Zamlinskyi V., Kolomiets O. Transformation of integration processes and management by development of the electronics services market. Structural transformation of the national economy in the context of Euro-regional cooperation. Warsaw: BMT Eridia Sp. z o.o., 2018, p. 7-23.
5. Koval V. Institutional determinant of state policy to regulate services markets. Social and legal aspects of the development of civil society institutions: collective monograph. Part II. BMT Eridia Sp. z o.o., Poland. 2019. 228 p. (109-125).
6. Baklanova O., Petrova M., Koval V. (2020). Institutional Transmission in Economic Development. *Ikonomicheski Izsledvania*, 29(1), 68-91.

Ткачук О. В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОСИСТЕМ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

У сучасних умовах розвиток країн і територій відбувається під впливом низки визначальних глобальних тенденцій, до яких можуть бути віднесені: інноваційно-інтеграційні процеси, впровадження досягнень 4-тої промислової революції, прагнення до ресурсоощадливості та ефективного використання наявних ресурсів, домінування людиноорієнтованого підходу [6], стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, запровадження smart-підходу в усіх сферах життя суспільства. З огляду на, зростає актуальність формування і розвитку інноваційних екосистем, а реформа децентралізації, яка на даний час впроваджується в Україні, актуалізує необхідність вивчення питання функціонування екосистем на рівні територій.

В економічній екосистемі (як і в будь-якій іншій екосистемі) теж відбуваються обмінні процеси, проте в їх основі лежить не енергія, а капітал або інші економічні ресурси та взаємовідносини між суб'єктами підприємницької діяльності для технологічного розвитку та створення інновацій [2].

Регіональна інноваційна екосистема, за визначенням Федулової Л.І., являє собою систему поширення нових знань і технологій на базі формування мережі стійких горизонтальних зв'язків об'єднаного співтовариства єдиного інноваційного процесу [5].

Аналіз наукових досліджень, присвячених класифікації економічних екосистем, дозволяє констатувати їх доволі значну різноманітність. Так, вітчизняні вчені Бистряков І.К., Клиновий Д.В. в умовах індустріалізації виокремлюють такі економічні моделі господарювання, як: платформна, шерингова, циркулярна та зелена [1]. Зарубіжні дослідники підкреслюють наявність таких різновидів екосистем, як: інноваційні екосистеми, бізнес-екосистеми, технологічні екосистеми, платформні екосистеми, підприємницькі екосистеми та екосистеми знань [7].

Кожен з видів економічних екосистем має свою специфіку, проте їх ключовою спільною рисою є першочергове налагодження дієвої співпраці основних стейкхолдерів, завдяки якому й досягається більш ефективне використання всіх видів ресурсів та відбувається збільшення економічного, соціального й екологічного ефектів.

У рамках інноваційної екосистеми регіону співпраця стейкхолдерів, на нашу думку, повинна відбуватися на основі так званої четвертинної спіралі «Quadruple Helix Model». В її основу покладено взаємодію чотирьох груп стейкхолдерів: до першої групи належить держава (органи державної влади й місцевого самоврядування), до другої – представники бізнес-спільноти, до третьої

– університети й наукові установи, до четвертої – суспільство (громадяни та їх об'єднання, соціальні групи тощо).

Необхідно відзначити, що в Україні мають місце суттєві асиметрії за рівнем соціально-економічного розвитку у розрізі територій, а відповідно, й різний потенціал для розвитку інноваційних екосистем. Наприклад, розподіл витрат на виконання наукових досліджень і розробок за регіонами України є вкрай нерівномірним: у 2018 році 7718,2млнгрн (або 46,01% від загального обсягу витрат) належить місту Києву, 18,75% – Харківській області, 12,10% – Дніпропетровській області, тоді як Кіровоградській області – лише 0,60% [3].

Більшість дослідників наголошують на зростанні ролі університетів у розвитку інноваційних екосистем. Їх участь може бути забезпечена шляхом: організації інкубаторів для відокремлення в науково-технічних парках; надання консультацій та послуг для малих та середніх підприємств; участі у програмах, що сприяють підготовці та розміщенню випускників високого рівня кваліфікації в інноваційному бізнесі; стимулювання підприємницької активності тощо [4].

Таким чином, при визначенні перспектив формування і розвитку інноваційних екосистем на регіональному рівні необхідно:

- враховувати існуючі територіальні відмінності й наявний потенціал інноваційного розвитку регіонів;
- чітко розуміти цілі сталого розвитку й перспективи їх реалізації у межах конкретної території;
- забезпечувати розробку стратегій і програм розвитку територій на засадах smart-спеціалізацій;
- застосовувати сучасні інструменти планування й прогнозування територіального розвитку (SWOT-аналіз, форсайт-метод, гар-аналіз тощо);
- визначати механізми найбільш ефективного використання всіх видів наявних ресурсів, забезпечуючи при цьому енергоефективність, екологічність;
- здійснювати систематичний пошук додаткових джерел залучення інвестиційних ресурсів;
- сприяти розвитку підприємницької активності, підвищенню економічної активності підприємств малого та середнього бізнесу та ін.

Література

1. Бистряков І.К., Клиновий Д.В. Платформна економіка просторових бізнес-екосистем як інноваційний тренд сталого розвитку. Наука та наукознавство. 2019. №3. С. 3-25.
2. Єрмак С.О. Розвиток концепції інноваційних екосистем у сучасній економіці. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Вип. 6. С. 199-203.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>(дата звернення: 13.04.2020).
4. Самойлов П.Л. Участь університетів у регіональних інноваційних екосистемах, європейський досвід. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. 2018. Вип. 1. С. 150-166.

5. Федулова Л.І. Концептуальні засади формування інноваційної екосистеми регіону. Інноваційна економіка. 2015. №4. С. 153-158.
 6. Levchenko O., Tkachuk O., Tsarenko I. Strategic priorities of innovative development of Ukraine in the context of the global world tendencies. Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine : collective monograph / ed. V. Khudolei, T. Ponomarenko. Prague, 2019. P. 8-21.
 7. Thomas, L. D. W., and E. Autio (2020), «Innovation ecosystems in management: An organizing typology», In Oxford Encyclopedia of Business and Management. Oxford University Press.
-

Орлик М. В., аспірант
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ДО ПИТАННЯ МАЛОГО КРЕДИТУ В НАДДНІПРЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.

Дрібне кредитування займає важливе місце в економічному житті кожної країни. Подібна форма кредитування поєднує у собі як високу диверсифікацію ризиків, за рахунок залучення великої кількості незалежних позичальників. І хоч сьогодні це здається очевидним, проте в Російській імперії легальних шляхів отримання чи надання дрібних кредитів не було до 60-х років ХІХ ст. а роль дрібних кредиторів виконували лише лихварі, діяльність котрих постійно обмежувалась, або навіть заборонялась [2, с. 146].

Як зазначив П.П. Мігулін [3, с. 103], у 1866 р. основу поземельного кредиту склали товариства взаємного кредиту. Оскільки лише подібні організації могли надавати легальні кредити не привілейованому населенню на суму від 100 руб., 24 травня 1866 р. було створено товариство взаємного кредиту в Харкові, що надавало позики під 10% річних [1, с. 599–600], хоч не рідко подібні товариства у перші роки своєї роботи надавали позики селянам під ставки до 25% річних під заставу нерухомого майна [3, с. 103]. Починаючи з 1871 р. почали формуватися перші акціонерні банки на ринку аграрного кредитування, а поява великої кількості акціонерних банків призвела до зменшення відсоткової ставки по кредиту до 6 % річних. Проте кредитними продуктами, які пропонувалися товариствами взаємного кредиту або комерційних акціонерних банків, могли здебільшого користуватися індивідуальні власники землі, до яких в російській імперії належали лише 2% селянства [3, с. 103].

Для вирішення цієї проблеми 1882 р. було створено Селянський поземельний банк, а вже в 1895 р. було відкрито 41 відділення цього банку. Даний банк надавав позики на пільгових умовах під 5.5 % річних, а у разі виникнення прострочення накладался додатковий штраф у розмірі 0.5 % від вартості закладного майна [3, с. 130-131]. І навіть попри соціальну

спрямованість даного банку, він приносив значні дивіденди державі, про що свідчить не лише динамічне збільшення кількості позичальників в період його існування, а й те, що єдиною перепорою, яка змогла зруйнувати цей банк, стала революція 1917 року.

Серед основних причин, успішності малого кредиту, можна виділити те, що:

- 1) кредит надавався під заставу нерухомого майна;
- 2) висока вмотивованість позичальників була спрямована на одержання власної, землі або засобів її обробітку;
- 3) значний зріст попиту на кредитні ресурси з боку селянства, в наслідок селянської реформи Олександра II.

Література

1. Высочайшеутвержденное Устав харковского общества Взаимного Кредита: Закон Российской империи от 24 мая 1866 г. № 43338 // Полное собрание законов Российской империи. Собр. II. – СПб., 1868. – Т. 41. – Отд. I. – С. 599–603.
2. Свод законов гражданских // Свод Законов Российской Империи: [в 15-ти т.]. – С.-Пб.: И-во Канцелярия Его Импер. величества, 1858. – Т. X. – 754 с.
3. Мигулин, П.П. Наша банковская политика 1729–1903 / С.С. Мигулин. – Харьков: Печатное дело, 1904. – 439 с.

Селіщева Є. В., аспірант

(науковий керівник: **Шалімова Н. С.**, доктор економічних наук, проф.)

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

СТВОРЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР ЯК НАПРЯМ ОПТИМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ

Податки є визначальною складовою економічної системи будь – якої країни, вони приймають участь у створенні сприятливого економічного середовища, оскільки «вільна рука ринку» не завжди дозволяє забезпечити саморегулювання економіки [3].

За допомогою податків держави намагаються забезпечити свою національну безпеку, що у сучасних умовах є одним із найголовніших завдань суспільства [1]. У цьому зв'язку одним з пріоритетних напрямів є оптимізація оподаткування суб'єктів господарювання.

Оптимізацію оподаткування у найширшому її розумінні визначають як порівняння різних варіантів ділової активності та використання ресурсів з метою виявлення найнижчого рівня податкових зобов'язань, які виникають при цьому.

Податкова оптимізація ґрунтується на положеннях податкового законодавства, а відтак постійні зміни податкового законодавства стимулюють

до удосконалення податкової політики суб'єктів господарювання та визначення нових конкретних заходів мінімізації податкових платежів.

У свою чергу держава встановлює податкові ставки і штрафи за ухилення від сплати податків, на які суб'єкти господарювання можуть реагувати таким чином: сплачувати податки, якщо цінність суспільного блага, що надається, перевершує рівень податкового навантаження, або ухилятися від оподаткування, якщо цінність блага і штрафи за ухилення від податків менше податкового навантаження.

При оптимізації оподаткування суттєве значення має суб'єкт – платник, на якого покладається відповідальність за перерахування податків та обов'язкових платежів до бюджету.

Поведінка цього суб'єкта господарювання формується під впливом різних факторів (як об'єктивних так і суб'єктивних), зокрема й тих, що зумовлюють порушення податкової дисципліни.

До таких факторів, на нашу думку, можна віднести недостатній рівень кадрового забезпечення фінансово-економічних відділів суб'єктів господарювання. Крім того, податкове законодавство України на сьогодні є не тільки нестабільним, а і одним із найбільш складних у правовій системі нашої країни.

З метою роз'яснення норм Податкового кодексу України [2] та практики його застосування у кожному органі Державної фіскальної служби створено постійно діючі консультаційні центри.

Проте, це не дозволяє повністю вирішити питання оптимізації, своєчасності нарахування і сплати податків суб'єктами господарювання.

Тому, виникає необхідність застосування нових організаційно-правових форм діяльності, а саме створення інноваційно-інтегрованих структур. При цьому є доцільним застосовувати адаптований до реалій української економіки зарубіжний досвід.

Найбільш прийнятним, на нашу думку, буде підхід за яким консультаційні служби створюються на базі університетів з залученням фахівців Державної фінансової служби, обласної та районної адміністрацій міста, науковими експертами з теоретичних і практичних питань.

На сучасному етапі більшість малих та середніх підприємств стикається з низкою проблем, які пов'язані з оптимізацією оподаткування. Вирішити ці питання можливо шляхом створення інноваційно-інтегрованих структур.

Література

1. Левченко О. М., Ткачук О. В., Царенко І. О. Соціально-економічні передумови забезпечення національної безпеки в умовах глобалізації Економіка і регіон. 2018. № 1. С. 37-46.
2. Податковий Кодекс України від 02.12.2010, № 2755-VI (зі змінами і доповненнями)
3. Шалімова Н. С. Розвиток підприємництва в Україні та вплив системи оподаткування на позицію України в міжнародних рейтингах. Стратегія розвитку України. 2017. № 1. С. 145-151.

СЕКЦІЯ 5

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВАЖЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ

Савченко М. В.

доктор економічних наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна

Цимбалюк І. В.

провідний спеціаліст юридичної Служби Територіального управління
Служби судової охорони у Хмельницькій області
м. Хмельницький, Україна

МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В процесі функціонування кожне підприємство повинно зберегти не тільки стійкість свого становища, а й збалансувати внутрішні можливості з впливом зовнішнього середовища для досягнення стану нової якості, що дозволить розвиватися.

Наукові праці сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених [1-3] показують, що процес формування умов забезпечення фінансової стійкості підприємства є важливою економічною проблемою, вирішення якої потребує вдосконалення і розробки сучасного методичного забезпечення і застосування в процесі управління аналітичного апарату оцінки та прогнозування.

Основним концептуальним складовим визначення поняття «стійкість» є процесуальна і результативна (рис. 1).

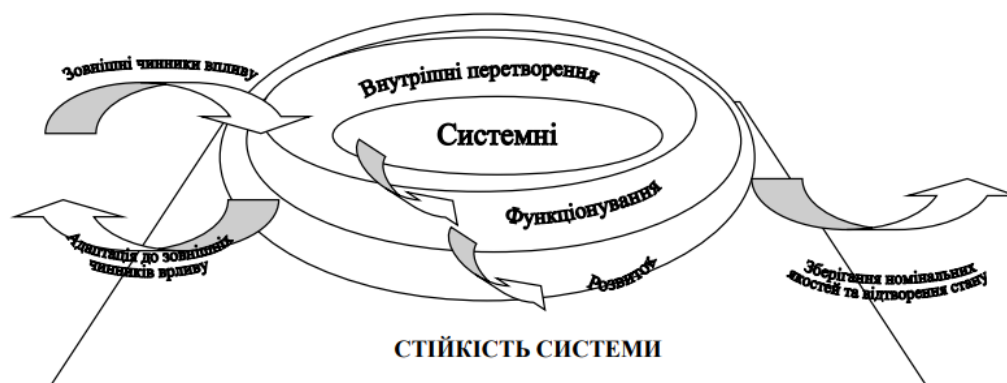

Рис. 1. Процесуальна і результативна складові стійкості системи

Джерело: побудовано автором на основі [1-3]

В результаті стійкість означає здатність вистояти, протистояти і адаптуватися до дієзгогенних і ендогенних факторів. Як процес стійкість є наслідком взаємозв'язку взаємодіючих операцій системи, метою яких є генерація факторів рівноваги і створення фундаменту для подальшого розвитку.

Отже, можна стверджувати, що стійкість економічної системи є її властивістю, яке відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на досягнення стану рівноваги і здатність не тільки утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики, а й функціонувати і розвиватися.

Для інтегральної оцінки фінансової стійкості підприємства рекомендується застосувати алгоритм класичного варіанта побудови таксономічного показника [51].

1-й етап алгоритму: Стандартизація значень показників:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{\sigma_j}, \quad (1)$$

де x_{ij} – значення показників фінансової стійкості підприємства;

$i = 1, m$ – кількість періодів дослідження;

$j = 1, n$ – кількість показників;

$\bar{x}_j = \frac{1}{m} \times \sum_{i=1}^m x_{ij}$ – середнє значення показників;

$\sigma_j = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^m (x_{ij} - \bar{x}_j)^2}{m}}$ – середньоквадратичне відхилення показника, забезпечує вирівнювання дисперсій і значень показників.

2-й етап: Формування еталона. Для цього безліч показників ділиться на стимулятори і дестимулятори. Еталономобирається точка $P_0(x_{01}, \dots, x_{0n})$, де $x_{0j} = \max x_{ij}$ – максимальні значення показника в межах обраної сукупності величин, якщо показник x_j є стимулятором, $x_{0j} = \min x_{ij}$ – мінімальні значення показника в межах обраної сукупності величин, якщо x_j – дестимулятори.

3-й етап: Обчислення узагальнюючого показника за формулою:

$$I_{\phi C} = 1 - I_i, \quad (2)$$

де $I_i = \frac{d_i}{\|d_i\|}$;

$d_i = \sqrt{\sum_{j=1}^n (x_{ij} - x_{i0})^2}$ – відстань між точками-показниками, які відображають фінансову стійкість підприємства і точкою-еталоном.

Такий підхід до формування узагальнюючого показника дає можливість запобігти суб'єктивне оцінювання значущості окремих показників в процесі

визначення результату. Реалізацію наведеного алгоритму методу побудови таксономічного показника виконаємо для АТ «Хмельницькобленерго» за період 2010-2018 рр. в програмному середовищі MS Excel.

На рис. 2 графічно зображено зміни значень узагальнюючого показника фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» ($I_{\text{фс}}$), що стає основою констатації про наявність періодичних коливань (це можна пояснити впливом зовнішніх факторів – платоспроможність ринкового попиту, зміни економічних умов господарювання та ін.).

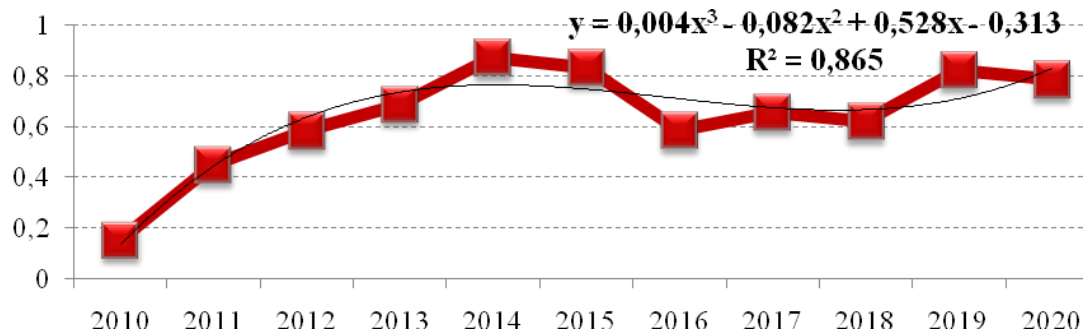

Рис. 2. Зміни значень узагальнюючого показника фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» в 2010-2018 рр.

Джерело: побудовано автором

Крім того, графічна ілюстрація рис. 2 вказує на стійку тенденцію до збільшення фінансової стійкості підприємства, але починаючи з 2015 р. фінансова стійкість підприємства погіршується.

На рис. 3 представлені результати обчислень прогностичних значень показника фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» і верхня і нижня меж і довірчих інтервалів на 2019-2020 рр.

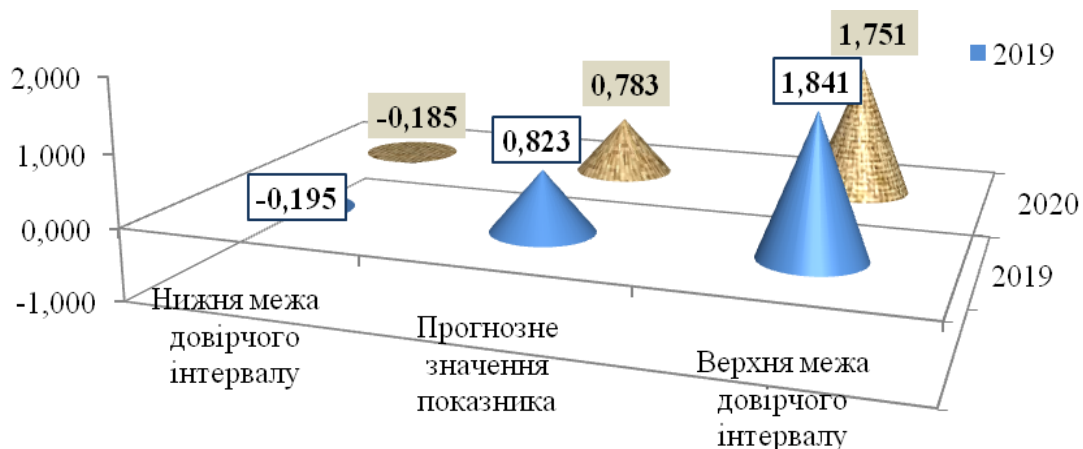

Рис. 3. Прогностичні значення показника фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго» в 2019 -2020 рр.

Джерело: побудовано автором на основі розрахунків

Отже, на основі побудови періодичного тренду виявлена тенденція до негативної зміни фінансової стійкості АТ «Хмельницькобленерго», що вказує на необхідність детального аналізу на предмет визначення: які показники фінансової стійкості підприємства погіршилися, а які покращилися.

Процес прогнозування забезпечує інтеграцію, координацію і зменшення невизначеності. Використання методики щодо реальних значень показників фінансової стійкості промислового підприємства дозволило отримати результати аналізу, які мають практичну цінність у вирішенні актуальних питань прогнозування фінансової стійкості підприємства з метою розробки своєчасних заходів щодо її підвищення.

Література

1. Гиляровская Л. Т., Вехорева А. А. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческого предприятия. СПб.: Питер, 2013. 256 с.
2. Батьковский М. А. Методологические основы анализа финансовой устойчивости предприятий. Финансы и учет: современная теория, методология и практика: сб. науч. трудов по материалам I международной науч.-практ. конференции 30.06.16 г. М.: НОО «Профессиональная наука», 2016. С. 68–78.
3. Божко В. П., Балычев С. Ю. Управление финансовой устойчивостью предприятий. Экономика, статистика и информатика. Вестник УМО. 2013. № 4. С. 33–37.

Савченко М. В.

доктор економічних наук, доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна

Мельник С. В.

начальник Територіального управління Служби судової
охорони у Хмельницькій області
м. Хмельницький, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Проблема оцінки економічної безпеки держави, регіону, галузі або підприємства останнім часом набула особливої актуальності. Однак, незважаючи на великий інтерес вітчизняних і зарубіжних вчених і практиків, слід зазначити, що існуючі розробки, в основному, присвячені різним аспектам національної і регіональної безпеки, і в значно меншій мірі - питанням економічної безпеки підприємств.

Слід зазначити, що в економічній літературі, існує безліч підходів щодо оцінки рівня економічної безпеки, кожний з яких має свої переваги і недоліки.

Проте, погоджуючись з думкою певного кола економістів [1], вважаємо,

що найбільш адаптованим до сучасних умов господарювання та задовольняючим інформаційні потреби більшості споживачів інформації є інтегральний підхід до оцінки рівня економічної безпеки підприємства.

Економічну безпеку підприємства слід оцінювати за допомогою зведеного показника – індикатора економічної безпеки, процес визначення якого включає певні етапи (рис. 1).

Систему показників для розрахунку економічної безпеки підприємства доцільно розподілити на чотири групи: фінансової, техніко-технологічної, кадрової і комерційної безпеки. При цьому основними вимогами, що висуваються до показників, є: логічна зв'язаність із закономірностями науково-технічного прогресу; наукова обґрунтованість та об'єктивність; простота та доступність розрахунку; конкретність й однозначність тлумачення отриманих результатів; забезпечення збіжності показників за часом.

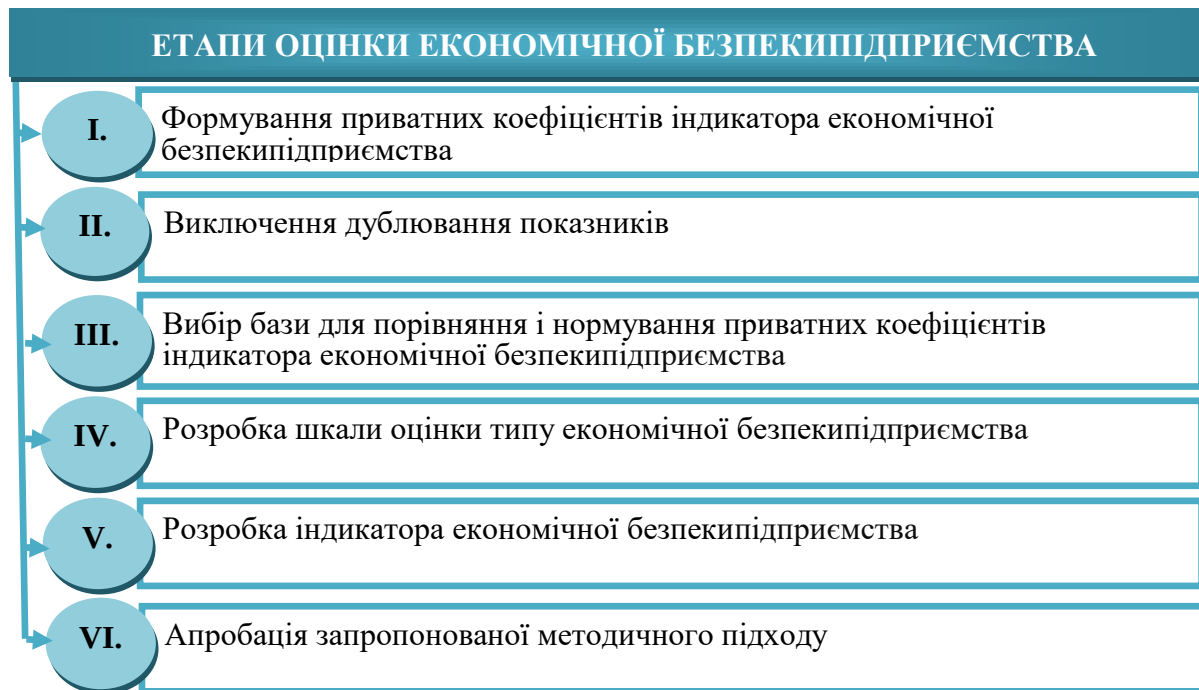

Рис. 1. Етапи оцінки економічної безпеки підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [73]

Усування показників-дублерів за різними складовими економічної безпеки підприємства здійснюється за допомогою кореляційного аналізу, що досліджує взаємозв'язок різних факторів за певний проміжок часу t . В результаті проведеного кореляційного аналізу за допомогою програми Statistica v.10 будується кореляційна матриця та перевірка факторів на мультиколінеарність за допомогою критерію Стюдента.

Проведення стандартизації показників оцінки економічної безпеки за допомогою зіставлення фактичних і рекомендованих величин здійснюється за формулами:

$$K_i = \frac{P_i}{P_{i \text{ норм}}}, \quad K_i = \frac{P_{i \text{ норм}}}{P_i} \quad (1)$$

де K_i – нормований одиничний показник економічної безпеки підприємства;

P_i – фактичне значення одиничного показника економічної безпеки;

$P_{i \text{ норм}}$ – нормативне значення одиничного показника економічної безпеки;

i – порядковий номер одиничного показника економічної безпеки в блоковій оцінці.

У разі, якщо коефіцієнт не має нормативного значення (наприклад, продуктивність праці), нормування одиничного показника може здійснюватися на основі порівняння з кращим значенням за досліджуваний період.

За основу шкали оцінки ступеня економічної безпеки підприємства була прийнята шкала бажаності Харрінгтона через свою універсальність.

Оцінка економічної безпеки підприємства показала, що індикатор економічної безпеки, а також його приватні показники варіюються в межах 0,64-0,89 і вище. З огляду на це, можна оціночна шкала економічної безпеки підприємства матиме наступний вид (табл. 1).

Таблиця 1

Оціночна шкала ступеня економічної безпеки підприємства

Ступінь економічної безпеки	Область значення
Зона комфорту	
Дуже висока	0,90-1,0
Висока	0,80-0,90
Середня	0,63-0,80
Зона біфуркації	
Слабка	0,37-0,63
Низька	0,20-0,37
Дуже низька	0,00-0,20

Джерело: побудовано автором самостійно

Індикатор економічної безпеки підприємства являє собою модель з чотирьох рівнів:

$$I_{\text{ЕБ}} = \sum_{i=1}^n \alpha_{1i} \times X_{1i} + \sum_{i=1}^n \alpha_{2i} \times X_{2i} + \sum_{i=1}^n \alpha_{3i} \times X_{3i} + \sum_{i=1}^n \alpha_{4i} \times X_{4i}, \quad (2)$$

де X_{1i} , X_{2i} , X_{3i} , X_{4i} – приватні стандартизовані коефіцієнти фінансової,

техніко-технологічної, кадрової і комерційної безпеки відповідно;

α_{1i} , α_{2i} , α_{3i} , α_{4i} – значущість (вагомість) приватних коефіцієнтів фінансової, техніко-технологічної, кадрової і комерційної безпеки відповідно.

Апробація методичного підходу здійснена на основі даних АТ «Хмельницькобленерго» в 2016-2018 рр.

За результатами проведеного розрахунку інтегрального показника економічної безпеки АТ «Хмельницькобленерго» протягом 2016-2018 рр. не падав нижче значення 0,63 і постійно знаходився в зоні комфорту: в 2016 р. – на середньому, в 2017 р. – на високому; в 2018 р. – на дуже високому рівні (рис. 2).

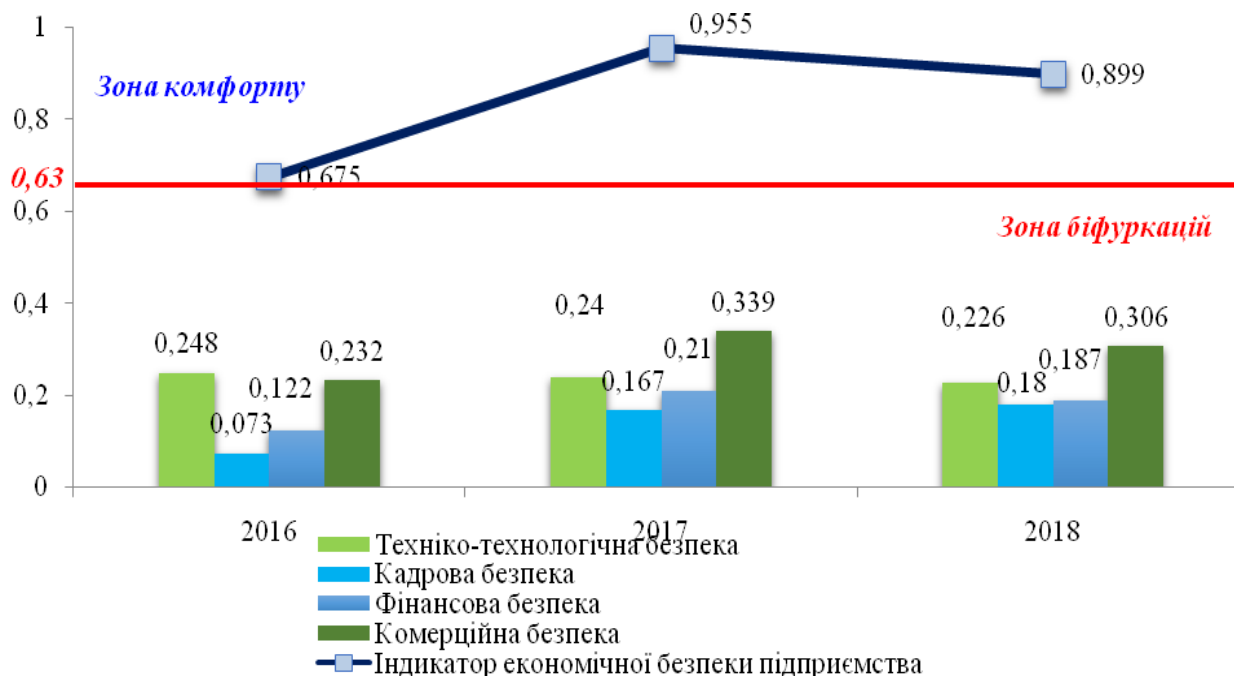

Рис. 2. Результати інтегральної оцінки економічної безпеки АТ «Хмельницькобленерго» в 2016-2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних АТ «Хмельницькобленерго»

Отже, можна зробити висновок, що економічна позиція впродовж аналізує мого періоду була стабільною, рівень захищеності його майна та інтересів від впливу чинників зовнішнього середовища і внутрішніх загроз – належний.

Література

1. Савченко М. В., Шкурєнко О. В. Інтегральний підхід щодо оцінки економічної безпеки експортоорієнтованих соціально-економічних систем. *БізнесІнформ*. 2019. № 1. С. 199-207.

Вергал К. Ю.

кандидат економічних наук, доцент

Іщенко І. С.

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

м. Полтава, Україна

ДЖЕРЕЛА РИЗИКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ПІДПРИЄМСТВА

З огляду на мінливість ринкового середовища, в якому функціонують торговельні підприємства, їх інвестиційна діяльність, так само як і процес прийняття рішення при управлінні проектами характеризується високим рівнем невизначеності, а отже і наявністю різноманітних ризиків, ігнорування яких в процесі планування діяльності підприємства може призвести до збитків у майбутньому.

Тісно пов'язаний з невизначеністю та нестабільністю ризик, як за своєю сутністю, так і за змістом, є категорією неоднозначною, а тому по відношенню до конкретного об'єкту управління слід розглядати ризик як керований параметр, на рівень якого можна і потрібно здійснювати управлінський вплив.

А отже, важливим є визначення джерел ризику, що породжують невизначеність або конфліктність результатів.

Джерела виникнення ризику можна поділити на три групи [4]:
1) більшість процесів, пов'язаних з економікою, є принципово індетермінованими, що пов'язано з суттю ринкових відносин, які наперед невизначені;
2) економічно-оптимальна неповнота інформації;
3) «організаційна» невизначеність або асиметрія інформації пов'язана, передусім, з суб'єктивністю думок керівників підприємств.

Відповідно до досліджень Р. С. Яресько до внутрішніх передумов виникнення ризиків на підприємстві слід відносити [5, с. 25-26]:

- специфіку діяльності підприємств (галузь та сфера діяльності, його спеціалізація тощо);

- стан розвитку підприємства (фінансовий та матеріально-технічний стан, етап життєвого циклу підприємства тощо).

Важливим також на думку Л.А. Останкової та Н.Ю. Шевченко є врахування серед внутрішніх джерел ризику [2, с. 47]: вид інвестицій; вартість інвестиційних проектів; множинність доступних проектів; обмеження фінансових ресурсів, доступних для інвестування; ризик наслідків того або іншого рішення.

А отже, оцінюючи джерела ризиків інвестиційного проекту слід виокремлювати вплив зовнішнього середовища, в якому функціонує підприємство (макроекономічні процеси, постачальники, споживачі, конкуренти, інвестори та ін.) та вплив внутрішнього середовища (мета та цілі обраного інвестиційного проекту, схильність керівника підприємства до ризику, базовий бізнес-план тощо). При цьому враховуючи, що серед зовнішніх чинників можна виділити чинники прямої дії, які безпосередньо

впливають на рівень ризику, та непрямої дії, які можуть впливати на рівень ризику, але цей вплив є опосередкований (рис. 1.).

Серед внутрішніх чинників слід виділяти об'єктивні чинники та суб'єктивні, що залежать від суб'єктивної думки та управлінських рішень керівництва підприємства та його персоналу.

Рис. 1. Джерела ризику інвестиційного проекту
(систематизовано на основі [1, 3])

Визначення джерел ризику дозволить чітко визначити чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на кожен з етапів інвестиційного проекту, ідентифікувати саме ті ризики, які є характерними для поточного етапу інвестиційного проекту, та, відповідно до показників ефективності інвестиційного проекту, спрогнозувати вплив ризиків на ефективність інвестиційної діяльності.

Література

1. Герасимчук Н.А., Мірзоева Т.В., Томашевська О.А. Економічні і фінансові ризики: навчальний посібник. Київ : Компринт, 2015. 288 с.
2. Останкова Л.А., Шевченко Н.Ю. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками : навч. посіб. К. : Центр Учбової літератури, 2011. 256 с.
3. Тарасова К. І. Підприємницький ризик як економічна категорія. Вісник хмельницького національного університету. 2012. Т. 2, № 5. С. 37-41.
4. Шинкаренко О.М. Методи кількісного аналізу економічних. Інвестиції: практика та досвід. 2008. №15. С. 9-14.
5. Яресько Р. С. Ризик-менеджмент інвестиційних проектів енергетичних підприємств : дис. ... канд. економ. наук. : 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) Київ, 2016. 241 с.

Коптєва Г. М.

кандидат економічних наук, доцент

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

М. Харків, Україна

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний етап трансформації економічної системи характеризується ризиками та загрозами, у зв'язку з чим значна кількість торговельних підприємств опиняються у ситуації неналежного рівня захищеності своїх бізнес-процесів, ресурсів, майна та інтересів від деструктивного впливу чинників внутрішнього і зовнішнього середовища.

Для вирішення завдань управління економічною безпекою бізнес-процесів торговельного підприємства нагальним є необхідність розробки організаційно-методичних засад обліково-аналітичного її забезпечення та вимагає розробки заходів щодо забезпечення економічної безпеки на основі аналізу загроз, ризиків і небезпек, оцінки наслідків їхнього впливу на економічну діяльність та розвиток підприємства та формування комплексу превентивних управлінських рішень.

Теоретичні та практичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення висвітлено у роботах Т.Г. Васильців [1], Л.В. Гнилицької [2], С.В. Філіппової, Л. О. Волощук, С. О. Черкасової [3], Г.М. Фадєєвої [4], А.М. Штангрет, Л.П. Стеців [5], та інших вчених. Віддаючи належне науковій та практичній значущості існуючого наукового доробку дослідників, слід зазначити, що питання забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів торговельного підприємства зумовили необхідність здійснення подальшого дослідження, керуючись передовим досвідом.

Задоволення інформаційних потреб користувачів - суб'єктів економічної безпеки потребує розробки методичних і організаційних засад обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки як засобу формування релевантної інформації для прийняття адекватних управлінських рішень [3]. Задля досягнення ефективного функціонування, прибутковості діяльності та розвитку підприємству необхідно сформувати інтегровану обліково-аналітичну систему, яка включає такі складові, як: бухгалтерський фінансовий, управлінський, податковий, статичний, соціальний види обліку, а також систему внутрішнього контролю та аудиту і спеціальне програмне забезпечення. Наявність різних видів обліку та звітності покликана максимально задовольнити інтереси різних груп користувачів обліково-аналітичної інформації [4].

Зміст обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів, визначається низкою факторів, серед яких галузеві особливості діяльності підприємств торгівлі, організаційно-правова форма функціонування,

платоспроможний попит населення, рівень конкуренції, специфічні фактори формування асортименту, а також інші об'єктивні та суб'єктивні фактори.

Кожен бізнес-процес на підприємстві торгівлі супроводжується збиранням, аналізом та передачею інформації між різними рівнями управління для розроблення та прийняття адекватних до ситуації управлінських рішень. Бізнес-процеси торговельного підприємства залежать від працездатності інформаційної системи, автоматизації і цифровізації бізнес-процесів, а отже, виникає потреба у своєчасності отримання інформації та її секретності. Перша умова пов'язана з можливістю мінімізації негативного впливу ризиків та загроз на рівень безпеки підприємства. Секретність передбачає чітке визначення кола користувачів з певним рівнем доступу до інформації, яка стосується питань економічної безпеки підприємства [5].

Обліково-аналітичне забезпечення системи економічної безпеки бізнес-процесів торговельного підприємства складається з: надання достовірної інформації про ресурси та рівень агресивності навколишнього середовища; інформаційної підтримки прийняття рішень суб'єктами безпеки; моніторингу економічної безпеки бізнес-процесів підприємства (під процесів, субпроцесів і операцій); виявлення та ідентифікації внутрішніх і зовнішніх загроз, небезпек і ризиків; узгодження економічних інтересів підприємства тощо.

Ефективне функціонування економічної безпеки бізнес-процесів торговельного підприємства насамперед залежить від можливості отримати та використати якісну, достовірну інформацію про зміну зовнішнього і внутрішнього середовища. Отже, виникає необхідність імплементації методик обліку і аналізу у забезпеченні економічної безпеки бізнес-процесів торговельного підприємства, що потребує комплексного підходу у формуванні інформаційно-аналітичного забезпечення та дозволить удосконалити систему обліку в забезпеченні інформаційних потреб стейкхолдерів.

Література

- 1 Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2012. 386 с.
- 2 Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства: автореферат дисертації ... доктора економічних наук. Київ, 2013. 35 с.
- 3 Філіппова С.В., Волощук Л.О., Черкасова С.О. Економічна безпека підприємств реального сектору економіки в умовах вартісно-орієнтованого управління: монографія. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. 196 с.
- 4 Фадєєва Г.М. Розвиток бухгалтерського обліку: орієнтація на запити користувачів. Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю : зб. VIII Міжнародної наук.-практ. конф. Черкаси, ЧДТУ. 2011. С. 14-16.
- 5 Штангрет А.М., Стеців Л.П. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства: методичні засади. Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет. Випуск № 9. 2017.С. 722-726.

Любохинець Л. С.

кандидат економічних наук, доцент
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна

ГНУЧКЕ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Одним з прогресивних видів управління є так зване гнучке управління або Agile-менеджмент. Найчастіше гнучке управління застосовують при управлінні проектами та розробці програмного забезпечення. Однак, на нашу думку, застосування гнучкого управління доцільне з метою управління системою менеджменту підприємств в цілому, та системою забезпечення економічної безпеки підприємств зокрема. Якщо розглядати сутність понять «гнучкість» та «гнучкість підприємства», то вони ґрунтуються на таких основних характеристиках, як здатність, спроможність або властивість. На нашу думку, гнучкість системи або гнучкість підприємства є його властивістю, яка характеризує спроможність або неспроможність реагувати на зміни, пристосовуватися, адаптуватися тощо.

Якщо говорити про можливість застосування гнучкого управління з метою забезпечення економічної безпеки підприємств, то слід зазначити, що таке управління передбачає формування адаптивної системи економічної безпеки, що взаємодіє із зовнішнім середовищем, здатна змінюватися і навчатися на власному досвіді. В науковій літературі є багато напрацювань щодо складових системи економічної безпеки підприємства, особливостей управління цією системою, впливу факторів різної природи походження на систему та ін., однак, в практичній діяльності вітчизняних підприємств до теперішнього моменту існують лише поодинокі приклади функціонування відділів економічної безпеки та стандартизованої системи економічної безпеки. Хоча, важливість економічної безпеки для підприємств є беззаперечною, і без належного забезпечення економічної безпеки, підприємство може взагалі припинити свою діяльність. Не зважаючи на відсутність формалізованої системи економічної безпеки на більшості вітчизняних підприємств, система економічної безпеки на підприємствах реально існує, а стабільність такої системи забезпечується ефективним управлінням системою менеджменту підприємства.

Впровадження гнучкого управління у діяльність організацій ґрунтується на застосуванні певних методологій, що поділяються на: методології ощадливого виробництва; методології побудови та функціонування гнучких організацій; методології гнучкої розробки програмного забезпечення.

Впровадження підходів гнучкого управління та застосування в практичній діяльності наведених методологій, на першому етапі потребує оцінки гнучкості організації, і визначення проблемних моментів в їх функціонуванні. Це пов'язано з тим, що методології гнучкого управління, як

правило, запроваджуються у окремі складові системи менеджменту підприємства. Bain&Company для визначення гнучкості організаційного управління пропонує інтерактивну діагностику, що включає 12 запитань, і дозволяє визначити коефіцієнт гнучкості організації [1]. Дані інтерактивного опитування дозволяють оцінити 4 складових, що характеризують рівень гнучкого управління підприємством, а саме: 1) лідерство і культуру; 2) ефективність гнучкої команди; 3) обсяг і масштаб; 4) модель організації.

Не менш важливим, є також формування гнучкої системи економічної безпеки підприємств. Адже, завданнями системи економічної безпеки підприємства є своєчасне виявлення й усунення загроз безпеці суб'єктів господарювання, створення умов оперативного реагування на загрози економічній безпеці. Досягнення поставлених завдань можливе за рахунок адаптаційних можливостей системи економічної безпеки підприємства, що напряду залежить від її гнучкості. І зважаючи на те, що будь-яка система розвивається, то не зовсім доцільно говорити про її постійний рівноважний стан, а необхідно вказати на її більш гнучку адаптивність у такому стані. Стосовно адаптації системи економічної безпеки підприємства, варто додати, що наявність кризових явищ в економіці в цілому, швидкі зміни у фінансній сфері, значний дефіцит державного бюджету обумовлюють створення несприятливого зовнішнього середовища функціонування підприємств за рахунок «тиску» інституційних структур. У такій ситуації адаптація середнього та малого бізнесу сьогодні нагадує ситуацію класичної дарвінівської ідеї «боротьби за виживання». Все це обумовлює необхідність визначення гнучкості системи економічної безпеки підприємства.

Визначення переліку параметрів, що характеризують гнучкість системи економічної безпеки підприємства можливе шляхом адаптації інтерактивного опитування Bain&Company для визначення гнучкості організаційного управління.

Проведені дослідження дозволяють зробити висновки, що гнучкість є одним з ключових принципів при побудові системи економічної безпеки на підприємстві. А саме такі принципи є підґрунтям для формування визначальних характеристик та параметрів системи економічної безпеки. Визначення гнучкості системи економічної безпеки підприємства повинно здійснюватися за 2 напрямками: 1) параметри, що характеризують гнучкість системи економічної безпеки в цілому; 2) параметри, що характеризують гнучкість складових системи економічної безпеки.

Визначення гнучкості системи економічної безпеки дає змогу визначити її адаптивні можливості до мінливих умов зовнішнього середовища, і на підставі отриманих результатів виявити проблемні моменти та визначити шляхи щодо їх усунення.

Література

1. How Agile Is Your Organization? [Електронний ресурс]. Режим доступу – <https://www.bain.com/insights/agile-diagnostic-interactive/>.

Немченко Т. Б.

кандидат філософських наук, доцент

Немченко Т. А., асистент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОСТІ

В умовах наростаючої кризової ситуації як в українській, так і світовій економіці, сьогодні висуває жорсткі умови щодо функціонування організацій на ринку, загострюючи конкурентну боротьбу між ними. Тому питання щодо посилення конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств, як одного з рушійних детермінант економіки України, є нагальним та потребує посиленої уваги вчених та практиків. Окрім того, вимушені простої українських промислових підприємств зумовлюють обмеженість фінансових ресурсів, а відтак ускладнення з розширенням асортименту, оновленням основних фондів, впровадженням різного роду новацій в господарську діяльність. Відповідно, на передній план має виходити ефективне управління трудовим потенціалом, як не тільки перспективний засіб закріпитися на ринку, а й зберегти цінний людський ресурс, не втратити перспективні кадри для зміцнення позицій в конкурентній боротьбі. З огляду на вище зазначене, тема дослідження є актуальною до подальшого вивчення.

В основу дослідження покладено переконання, що аксіоматично конкурентоспроможність - це здатність певного суб'єкта конкурувати, тобто змагатися і вигравати за рахунок притаманних цьому суб'єктові рис [1, с. 117].

Відповідно до існуючих на сьогодні напрацювань, конкурентний потенціал промислових підприємств можна охарактеризувати як сукупність параметрів, що визначають можливість і здатність корпорації (системи) ефективно функціонувати на ринку в перспективі (мати високий рівень рентабельності, утримувати або збільшувати частку на ринку) та мати сукупність конкурентних переваг серед інших учасників ринку [2, с. 123]. Визначене дає підставу погодитися із твердженням, що складовими елементами конкурентного потенціалу підприємства є його виробничий, управлінський, кадровий, маркетинговий, фінансовий, інформаційно-інноваційний потенціал [3, с. 169].

Сучасна практика розвитку економічних відносин свідчить, що упродовж останніх десяти років, коли вже сталися суттєві зміни, що обумовлені формуванням ринкових відносин в національній економіці, розгортанням євроінтеграційних процесів та? на цьому тлі? поглиблення внутрішніх суперечностей та навіть загальноекономічної стагнації, промисловий сектор України продовжує виконувати природньо притаманні йому стабілізаційні функції, які в свою чергу, не можуть бути вирішені без розв'язання низки питань, пов'язаних із використанням трудового потенціалу промисловості. Тож, в цих умовах управління трудовим потенціалом промислових

підприємств набуває особливої стратегічної значимості, як засіб тримання стійких конкурентних переваг в межах конкурентної боротьби на ринках.

З огляду на зазначене, зауважимо, що промисловість України постала перед потребою розгортання нового етапу пошуку дієвих механізмів регулювання та впливу на процес підвищення конкурентоспроможності трудового потенціалу промислового сектору як на рівні окремо взятого підприємства, так і на галузевому та державному рівнях.

Наукове розуміння сценаріїв розвитку промислового ринку, орієнтованих на поступове підвищення конкурентоспроможності промислової продукції України, ефективність функціонування механізму підвищення конкурентоспроможності трудового потенціалу промисловості, на нашу думку, має бути спрямоване в наступних напрямках:

- на рівні держави: вдосконалення законодавчих та нормативно-правових актів щодо забезпечення економічного зростання на основі справедливої оплати праці та створення умов для повноцінного відтворення робочої сили, декларування прав та обов'язків учасників трудового процесу з урахуванням сучасних умов розвитку ринку праці та передового досвіду розвинених країн світу; підтримка освітніх закладів на законодавчому, фінансовому рівнях для забезпечення системи ефективної освіти, а також можливості підвищення кваліфікації та перекваліфікації кадрів, посилене сприяння співпраці між закладами освіти та промисловими організаціями; стимулювання підприємців сприяти розвитку трудового потенціалу шляхом надання державних замовлень на інноваційні розробки, субсидій та пільг в оподаткуванні; формування та розвиток соціальної інфраструктури для підтримання життєвого рівня населення та забезпечення реалізації їх потреб.

- на рівні підприємства та галузі: відновлення справедливості в оплаті праці висококваліфікованих управлінських, економічних, інженерних працівників. З огляду на прогнозовані кризові явища в світовій економіці, міграція українського населення, зокрема робітничого прошарку, набагато скоротиться у зв'язку із зниженням попиту на робочу силу в країнах Європейського Союзу, які будуть захищати свого національного працівника для подолання масового місцевого безробіття. Відповідно, знизиться не тільки відтік кваліфікованої інтелектуальної робочої сили, а й представників робітничих професій, дефіцит яких останнім часом спостерігався в українській промисловості, що зумовлювало не адекватну щодо кваліфікації оплату праці у зв'язку з нестачею саме робітників на виробництві; розробка дієвої системи мотивації кадрів, спрямованої, в умовах скрутного фінансового стану, здебільшого на нематеріальне стимулювання з елементами матеріальної складової, зокрема, встановлення вільного графіка трудового процесу, можливість дистанційної роботи, надання додаткових днів оплачуваної відпустки, преміювання, забезпечення соціального пакету тощо; посилення співпраці між закладами освіти та підприємствами. Першочерговості набуває дуальна освіта, в результаті якої підприємство отримує вже досвідченого працівника, який потребує мінімальних витрат на адаптацію його до умов виробництва. З іншого боку, воно має забезпечити освітньому закладу

можливість проходження студентами виробничої практики, набуття сучасних практичних знань, що дасть змогу забезпечити систему підготовки кадрів, здатних приступити до продуктивної праці одразу після закінчення освітньої установи [4]; надання можливості персоналу постійно підвищувати кваліфікацію для здатності охопити передові технології та створення можливостей до генерації нових ідей, здійснення та впровадження інноваційних розробок[5]; проходження успішної атестації; виведення принципу «навчання протягом життя» як першочергового, моніторингу потреби перенавчання персоналу з огляду на можливе скорочення робочих місць; стимулювання інноваційної діяльності персоналу шляхом розробки для цього окремих мотиваційних заходів.

Виходячи з нинішніх умов макроекономічної динаміки, сучасного стану українського промислового ринку, об'єктивно виникає потреба розроблення конкретних варіантів і сценаріїв розвитку вітчизняного промислового сектору. Запропоновані нами до реалізації заходи створять, на нашу думку, підґрунтя для підвищення конкурентоспроможності трудового потенціалу промисловості, а отже і забезпечить конкурентні переваги для підприємств галузі не лише на внутрішньому, а й на міжнародному ринках. Особливо важливу роль в цьому процесі має відігравати ефективне стимулювання інноваційної складової, адже саме здатність персоналу до генерації нових ідей, здійснення наукових та науково-технічних розробок, впровадження високих технологій, що можливо здійснити лише за формування співпраці підприємств з освітніми установами. Розроблені рекомендації дозволять також пом'якшити вплив кризових явищ в промисловості, створить підґрунтя для розв'язання існуючих суперечностей у системі промислових відносин, дозволить узгодити індивідуальні та колективні економічні відносини та розробити виважену та ефективну соціальну політику держави.

Література

1. Грішнова О.А. Формування якості робочої сили та конкурентоспроможності працівників в процесі інвестування в людський капітал. Конкурентоспроможність у сфері праці: зб. наук. пр. Серія «Економіка праці та соціальної сфери». Київ : Ін-т економіки НАН України, 2001. С. 117-126.
2. Омельчак Г.В. Інституціональне середовище та сутність конкурентного потенціалу корпорацій. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2013. № 3. С. 121–125.
3. Карачина Н.П., Перцата Л.І. Конкурентний потенціал та його роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства. Економічний простір. 2014. №86. С. 164–172.
4. Левченко О. М., Ткачук О.В. Активізація співпраці роботодавців та ВНЗ як чинник удосконалення стратегії розвитку підприємств машинобудування. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2013. Вип. 23. С. 395-401.
5. Немченко Т.А., Сторожук О.В. Інноваційна складова розвитку трудового потенціалу машинобудівної галузі України Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2013. Вип. 24. С. 106-117.

Романчик С. А.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ СИЛ І ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВА

Конкуренти фірми, компанії є одним з елементів мікросередовища маркетингу. Але цей елемент є дуже важливим. В умовах ринкової економіки, фірма, здійснюючи свої функції, постійно знаходиться в конкурентному середовищі, що характеризується наявністю деякого числа незалежних покупців і продавців, які мають право і можливість вільно функціонувати на ринку або покидати його.

Конкурент – особа, група осіб, підприємство, що змагаються за досягнення ідентичної мети володіння тими самими ресурсами, благами сектором ринку тощо.

Конкурентоспроможність виробника (фірми) являє собою відносну характеристику, що відбиває відмінності процесу розвитку даного виробника від виробника - конкурента як по ступені задоволення своїми товарами чи послугами конкретної суспільної потреби, так і по ефективності виробничої діяльності.

Для проведення аналізу загальної ситуації та конкуренції в галузі використовують методику, яка дозволяє адекватно оцінити ситуацію в галузі, визначити характер та рівень конкурентної боротьби. Результати аналізу дозволяють розробити стратегію, відповідну до загальної ситуації в галузі та прийняти рішення щодо доцільності інвестиції на розширення діяльності компанії в даній галузі.

Згідно з дослідженням відомого англійського вченого М.Е. Портера стан конкуренції на певному ринку можна охарактеризувати 5 конкурентними силами.

Власне взаємодія п'яти основних сил конкуренції і визначає потенціал рентабельності підприємства.

Стратегія конкуренції передбачає позиціонування на ринку для максимального використання ознак, що відрізняють фірму від її конкурентів. Звідси випливає, що центральним аспектом у формулюванні стратегії є ретельний аналіз конкуренції. Мета цього аналізу — зрозуміти природу ймовірних змін у стратегії кожного конкурента та успіх цих змін, ймовірну реакцію кожного конкурента на комплекс здійснених стратегічних ходів інших фірм, на сукупність змін у галузі та ширші зміни в зовнішньому середовищі.

У процесі вище описаної роботи виявляються основні, пріоритетні конкуренти фірми (мова йде про конкурентів в галузі), вивченню яких приділяється першорядна увага. Пріоритетні конкуренти визначаються залежно від обраної фірмою стратегії. Основні напрямки пошуку пріоритетних конкурентів такі:

1. Дослідження конкурентноздатності продуктів.

2. Дослідження конкурентноздатності (порівняльної ефективності) маркетингової діяльності.

3. Вивчення конкурентноздатності фірми в цілому.

Завершальним аспектом вивчення конкурентів є аналіз конкурентних позицій фірми на ринку та їх зіставлення з позиціями конкурентів. Подібний аналіз передбачає здійснення таких операцій:

- визначення конкурентних позицій (тобто порівняльних характеристик основних ринкових параметрів фірми та її товару щодо конкурента) фірми на основі вивчення її потенціалу;
- визначення конкурентних позицій основних, пріоритетних конкурентів фірми (визначення їхнього потенціалу, прогнозованої діяльності, природно, утруднено і вимагає залучення методів маркетингової розвідки);
- зіставлення конкурентних можливостей фірми та її конкурентів (пріоритетного конкурента) на основі побудови многокутника конкурентноздатності.

Роль маркетингових досліджень у подібному аналізі неоціненна. Адже ряд показників, що включаються у многокутник конкуренції, можна одержати з внутрішньої інформації фірми, а також дані маркетингової розвідки щодо конкурентів.

Окремим важливим чинником є конкурентоспроможність. Конкурентоспроможність проявляється у досягненні фірмою конкурентних переваг у міжнародному суперництві., що визначається такими основними принципами:

- конкурентна перевага впливає в основі своїй з поліпшень, нововведень та перемін. Фірми отримують перевагу перед міжнародними суперниками тому, що вони уловлюють нову основу для конкуренції або знаходять нові і більш ефективні засоби для ведення конкуренції по-старому.

- конкурентна перевага підтримується тільки завдяки безперервним поліпшенням. Мало є таких конкурентних переваг, яких не можна було б скопіювати.

- підтримка переваги вимагає вдосконалення її джерел. Конкурентна перевага компанії може впливати з будь-якої діяльності у ланцюжку цінностей, починаючи з розробки виробу і кінчаючи післяпродажним обслуговуванням. Джерела переваги розрізняються у відношенні здатності зберігати довгочасну дію. Такі переваги дають: вартість основних фондів, які діють у фірмі, порядок у поводженні з власністю, і розраховані на разове використання проектні концепції. Всі такі переваги легко скопіювати.

- підтримання переваг в кінці кінців вимагає глобального підходу до стратегії. Фірма не може довго підтримувати перевагу у міжнародній конкуренції, якщо не використовує і не розширює свої переваги, що пов'язані з базуванням у своїй країні за допомогою глобального підходу до стратегії. Такий підхід доповнює переваги, пов'язані з базуванням у своїй країні і допомагає звести навіть пов'язані з цим же несприятливі моменти.

Формування маркетингових стратегій - один з найсуттєвіших та найскладніших етапів процесу маркетингу. Здійснення маркетингових аналізів для подальшої розробки цілей, опрацювання стратегій, приводить до найкращих результатів. Це досить складна річ в умовах постійної зміни факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ маркетингу, накопичення і

розгляд даних усіх результатів про діяльність підприємства, важливо проводити на динамічній основі. Дотримання основних вимог до маркетингового аналізу (точність, послідовність, системність виконання) дає змогу на кожному відрізку часу мати необхідну інформацію для контролю або коригування маркетингової стратегії.

У процесі формування маркетингової стратегії можна виділити вхідні та вихідні елементи: вхідні елементи - це ті фактори, аналіз яких передуює розробленню маркетингової стратегії, тобто фактори маркетингового середовища і цілі фірми; вихідні елементи - це стратегічні рішення щодо маркетингового міксу, тобто комплексу компонентів маркетингу, який включає чотири складові - товар, ціну, збут та просування. Основне призначення маркетингової стратегії полягає в тому, щоб взаємо узгодити маркетингові цілі фірми з її можливостями, вимогами споживачів, використати слабкі позиції конкурентів та свої конкурентні переваги.

Маркетингова стратегія підпорядкована корпоративній стратегії діяльності фірми. Її вибір залежить від багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів, найбільш важливими серед яких є: фактори, що характеризують стан галузі та умови конкуренції в ній, та фактори, що характеризують конкурентні можливості фірми, її ринкову позицію і потенціал. Стратегію можна розглядати як комплексний план для здійснення місії підприємства.

Вибір стратегії недиференційованого, диференційованого або концентрованого маркетингу залежить від стадії життєвого циклу товару. На стадії впровадження і зростання можливе ефективне застосування стратегії недиференційованого маркетингу з метою ініціювання первинного попиту на товар. Із подальшим просуванням товару по життєвому циклу зростає рівень конкуренції і необхідність розширення товарного асортименту (тобто застосування стратегії диференційованого маркетингу).

Недиференційований маркетинг (агрегований, масовий) базується на процесі ринкового агрегування, тобто розглядає ринок як єдину однорідну сукупність споживачів. Тобто фірма виходить на ринок з одним товаром і розробляє єдиний комплекс маркетингу, концентруючи увагу на загальних потребах споживачів, залишаючи поза увагою їхні відмінності.

Стратегія диференційованого маркетингу, як і стратегія недиференційованого маркетингу, відтворює бажання фірми-виробника задовольнити потреби значної ринкової частки й орієнтується на значний ринковий потенціал. Але на відміну від недиференційованого маркетингу диференційований маркетинг заснований на розподіленні (сегментації) ринку за певними ознаками та виході на декілька ринкових сегментів.

Стратегія диференційованого маркетингу передбачає охоплення декількох сегментів ринку й розроблення для кожного з них окремого комплексу маркетингу. Це зменшує для фірми рівень ризику й негативні економічні наслідки в разі невдачі на якомусь сегменті.

Цільовий, чи концентрований маркетинг орієнтований на вузьку специфічну групу споживачів (сегмент ринку) через спеціалізований комплекс маркетингу, спрямований на задоволення потреб саме цього сегмента. Стратегія цільового маркетингу ефективна насамперед для невеликих чи

спеціалізованих підприємств, які виробляють продукцію конкретного призначення в обмеженій кількості.

Світові тенденції глобалізації, швидкого технічного та технологічного підйому виробництва, зростання темпів розвитку національних ринків і, як наслідок, посилення до жахливого рівня конкурентної боротьби ставлять високі вимоги до стратегічного маркетингу в діяльності господарських суб'єктів. Адже саме маркетингові стратегії допомагають підприємствам цілеспрямовано просуватися вперед.

Складні умови господарювання, зміни в техніці та технологіях, зростаючі вимоги споживачів вимагають від сучасних менеджерів всіх рівнів управління нових знань та навичок, які б відповідали вимогам часу. Життєва необхідність у використанні стратегічного управління, як одного з найефективніших і найпрогресивніших засобів управління організацією, спонукається розвитком ринкових відносин, позитивними зрушеннями в економіці України, зростаючою конкуренцією на всіх ринках.

Література

1. Маркетингові дослідження: Навч. Посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2013. – 387с.
2. Гаркавенко С. С. Маркетинг: Підручник.-Київ: Лібра, 2012.-712с.
3. Ф. Котлер «Маркетинг менеджмент» Експресс-курс 2018.
4. Куденко Н.В. Стратегічний маркетинг. – К.: КНЕУ, 2019.

Рябоволик Т. Ф.

кандидат економічних наук, ст. викладач

Кротенко Д. С., здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Суб'єкти, які функціонують в нинішніх умовах ринкової економіки, здатні розвиватися, якщо відбувається адаптація їх внутрішнього середовища до змін. Подібні перетворення досить складні, і це зумовлює необхідність комплексних та своєчасних змін у діяльності організацій. Цей процес стосується технологій, які використовуються у методах управління, вимог, що висуваються до компетенції фахівців, взаємодії із зовнішнім середовищем. Таким чином, мають відбуватися структурні зміни.

Дослідження проблеми управління змінами в організації вивчали зарубіжні економісти Н. С. Артамонов, В. Д. Боднар, М. Грін, Н. Т. Гончарук, В. Б. Дзюндзюк, К. Есселінг, К. Камерон, Р. Куїн, А. Клейнер, Л. В. Набока, О. О. Олейников, П. Сенге, Д. Харрінгтон, Т. А. Цибульник, Ю. П. Шаров, О. М. Ястремська, В. А. Яценко та ін. Їх праці демонструють: успішна

діяльність, ефективність організації – це результат впровадження необхідних змін, а також здатності розробляти, генерувати їх. М. Д. Кондратьєв відкрив явище «довгих хвиль», що пояснило походження криз та підйомів, які відбуваються в суспільному виробництві. Й. Шумпетер з'ясував, що спади та кризи промислового виробництва долаються завдяки стимулюванню оновлення капіталу. Для цього необхідні управлінські, економічні та технічні інновації. Л. Н. Гумільов писав: «Будь-які існуючі структури, так само як і всі умови функціонування бізнесу, знаходяться у безперервному процесі змін» [1].

Поняття «організаційні зміни» характеризується як процес повного або часткового перетворення всього підприємства чи окремих його частин. Він обумовлюється внутрішніми та зовнішніми чинниками. Аналіз визначень дозволив зробити висновки про те, що організаційні зміни стосуються ключових характеристик підприємства:

1. Ієрархії.
2. Структури.
3. Процесів.
4. Фахівців.
5. Технологій.
6. Ключових компетенцій.
7. Набору ресурсів.
8. Організаційної культури.

Організаційні зміни відображають перехід із поточного стану до бажаного за певних проміжків часу.

Перш ніж керувати змінами, варто упорядкувати цей процес, вивчити його структуру. Остання характеризується багатоступеневістю та повторюваністю. Наприклад, існує чотири етапи змін:

1. Підготовка.
2. Власне управління.
3. Регулювання.
4. Закріплення результату [2].

Обов'язковим етапом є підготовка змін. Він передбачає усвідомлення цього процесу як організаторами, так і учасниками. Тому варто діагностувати стан організації: проаналізувати причини, позитивні, негативні наслідки, сформулювати чітку мету. Після цього, як стверджує В. Лавриненко, можна починати зміни [3, с. 20-24].

Власне управління змінами має ґрунтуватися на технології управління, виконуватися через загальні функції менеджменту: планування, організація, формування системи мотивації змін, а також контролю.

Коригування, закріплення результатів – це збір інформації про зміни, що впроваджуватимуться, з'ясування проблемних ситуацій, застосування дій, що дозволяють їх виправити.

Управлінському складникові варто визначити, якими підходами послуговуватимуться керівники, здійснюючи зміни в організації [4, с. 43–47].

Практичною реалізацією змін в організації є розробка проекту на основі моделей, сучасних методів. Звичайно, порядок запровадження змін на конкретному підприємстві різний. Це залежить від мети запланованого процесу, поточного стану організації, специфіки діяльності.

Практика показує: інколи підрозділом управління змінами розробляється один проект змін, а альтернативні варіанти, вибір найбільш оптимального із них не передбачається. І відразу починається його реалізація. Також керівництво вирішує, яким етапам приділити більше уваги, яким – менше. Однак важлива умова успішності змін – необхідність логічної, впорядкованої послідовності змін. У такому разі вони дають прогрес.

На стадії підготовки керівники визнають необхідність змінити наявну ситуацію. Подібне рішення засноване на конкретних сигналах ззовні чи становищі, яке склалося. Проте лише констатації факту необхідності впровадження змін в організації недостатньо: потрібно діагностувати, розпізнати стан підприємства [5].

Таким чином, проведення аналізу структури процесу змін, дослідження основних моделей управління змінами дають можливість зробити висновок: результативність та розвиток системи управління забезпечується налагодженою системою управління змінами в організації.

Завдяки розробці проекту можна досягти практичної реалізації змін. Перед застосуванням певної моделі управління необхідно провести діагностику підприємства, розробити програму впровадження змін, а також здійснювати контроль над її реалізацією. Звичайно, успішність та ефективність управління змінами в організації великою мірою залежить від керівництва. У подальшому важливо вивчати та практично застосовувати якомога більше моделей, які можуть використовувати організації для проведення змін.

Література

1. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера земли [Текст] / Л. Н. Гумилев. – СПб. : Кристалл, 2001. – 320 с.
2. Чуланова О. Л. Развитие компетентностного подхода в управлении персоналом: основные подходы / О. Л. Чуланова // Управление персоналом и интеллектуальными ресурсами в России. – 2013. – №2(5). – С. 23-29.
3. Лавриненко В. Суть та теоретичне обґрунтування основних понять системи управління змінами в органах публічної влади / В. Лавриненко // Актуальні проблеми державного управління. – 2016. – № 1(65). – С. 20–24.
4. Кухленко О. В. Управління змінами в муніципальній діяльності України / О. В. Кухленко, Г. М. Гончарова, Н. М. Кирилко // Фінансовий простір. – 2017. – № 1(25). – С. 43–47.
5. Чуланова О. Л. Компетентностный подход как многофункциональный инструмент эффективного управления персоналом электроэнергетической компании / О. Л. Чуланова, О. В. Квиндт // Общественные науки. – 2012. – №2. – С. 257-265.

Шалімов В. В.

кандидат економічних наук, доцент

Козакевич Д. С., здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ДЕРЖАВНИЙ ФОНД РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ЙОГО МОЖЛИВОСТІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР), як інструмент провадження державної політики регіонального розвитку розпочав свою роботу у 2012 році. З 2012 до 2015 року ДФРР, як бюджетну програму, було передбачено Міністерству фінансів (головний розпорядник коштів), з 2012 до 2014 року – супровід цієї програми здійснювало Мінекономрозвитку. З 2015 року супровід ДФРР здійснювало Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, а з 2016 року стало головний розпорядник коштів ДФРР. З 2019 року у зв'язку з реорганізацією Міністерств ці функції виконує Міністерство розвитку громад та територій України.

При складанні Бюджетної декларації та проекту Державного бюджету України державний фонд регіонального розвитку визначається в обсязі не менше одного відсотка прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період. Кошти державного фонду регіонального розвитку спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку (у тому числі проектів співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад), що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків, спортивної інфраструктури і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів, а також на реалізацію проектів - переможців "Всеукраїнського громадського бюджету".

На реалізацію інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що мають на меті розвиток спортивної інфраструктури та енергоефективності державних і комунальних закладів освіти та охорони здоров'я, передбачається не менше 10 відсотків коштів державного фонду регіонального розвитку за кожним з таких напрямів, а на реалізацію проектів - переможців «Всеукраїнського громадського бюджету» - не більше 10 відсотків коштів державного фонду регіонального розвитку.

Обласні, Київська та Севастопольські міські державні адміністрації до 1 травня року, що передуює плановому, подають центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, пропозиції з переліком і описом інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, які пройшли попередній конкурсний відбір відповідно до законодавства (у тому числі програм і проектів щодо розвитку спортивної інфраструктури та

проектів - переможців "Всеукраїнського громадського бюджету") та можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку у наступному бюджетному періоді.

Розподіл коштів ДФРР за адміністративно-територіальними одиницями та інвестиційними програмами і проектами регіонального розвитку затверджується Кабінетом Міністрів України за погодженням з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету з дотриманням таких критеріїв розподілу між регіонами: 80 відсотків коштів - відповідно до чисельності населення, яке проживає у відповідному регіоні; 20 відсотків коштів - з урахуванням рівня соціально-економічного розвитку регіонів відповідно до показника валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу (для регіонів, у яких цей показник менше 75 відсотків середнього показника по Україні).

Інвестиційні програми і проекти регіонального розвитку, які затверджуються до фінансування за кошти державного фонду регіонального розвитку, відбираються на конкурсних засадах. Відбір відповідних програм та проектів здійснюється регіональними комісіями, утвореними обласними та Київською міською державними адміністраціями. Критерії оцінювання проектів такі: 1) територія охоплення вирішення проблеми (окремо оцінюються проекти ОТГ); 2) вплив проекту на вирішення проблеми; 3) інноваційність проекту; 4) співфінансування з місцевих бюджетів (окремо оцінюються громади потенційно не спроможні та потенційно спроможні вирішити проблему); 5) соціально-економічні особливості проекту.

Створення ДФРР є однією з умов прискорення соціально-економічного розвитку регіонів України, переведення державних інструментів розвитку регіонів на нову основу, відхід від старої практики фінансування виключно будівництва все нових об'єктів, передусім бюджетної сфери, які домінували в переліках фінансування за кошти субвенції на соціально-економічний розвиток регіонів, субвенцій на соціально-економічний розвиток окремих територій, державних цільових програмах. Створення ДФРР дозволяє започаткувати в Україні фінансування проектів регіонального розвитку на конкурсній основі та відповідно до регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації.

Література

1. Бюджетний кодекс України (зі змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 2.02.2020).

2. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 24.04.2015 № 80 (із змінами та доповненнями) «Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0488-15> (дата звернення 2.02.2020).

Козир І. С.

старший викладач

Льотна академія Національного авіаційного університету

м. Кропивницький, Україна

УПРАВЛІНСЬКЕ МИСЛЕННЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

На початку ХХІ ст. нове управлінське мислення, розглядалося як відображення чергового етапу розвитку менеджменту, що виражається в постійній боротьбі з усіма видами втрат на виробництві, систематичному пошуку методів і форм удосконалювання його організації, способів прогресу для підвищення продуктивності, гнучкості й оперативності менеджменту, поліпшення якості продукції й послуг [9, с.65]. Поглиблення спеціалізації національних і галузевих економік та, водночас, їх інтеграція на міжнародному ринку формують складну структуру керованих і взаємозалежних процесів, ставлять перед сучасними менеджерами ряд завдань, які відрізняються від традиційних, щодо забезпечення ефективності діяльності, виходять за межі звичного фінансового, виробничого та маркетингового управління. Наразі управління підприємством, фірмою, компанією перетворюється не просто на адміністрування соціотехнічної системи з метою задоволення потреб власників та цільових ринків, а й на забезпечення постійної трансформації внутрішніх змінних організації таким чином, щоб в зовнішньому середовищі вона залишалася в стійкій, сталій позиції по відношенню до всіх контрагентів.

Зміни, зумовлені реалізацією концепції інноваційної економіки та постіндустріальним суспільним розвитком, потребують, крім значних техніко-технологічних, інформаційних, людських ресурсів, нового управлінського мислення, що здатне охопити весь спектр взаємозалежних чинників в масштабі, визначеному цілями підприємства.

Спираючись на узагальнене визначення поняття «мислення» [2], управлінське мислення можна розглядати як процес перетворення фактів, інформації, емоцій тощо на цілісне й упорядковане знання щодо управління; формування та впорядкування моделей управління на основі аналізу досвіду; передбачення і планування дій. Наукові публікації дослідників теорії управління обґрунтовують гнучкість, креативність, стратегічність, інноваційність мислення як чинники розвитку та забезпечення конкурентоспроможності сучасних підприємств, а програми бізнес-шкіл, тренінгів та семінарів від практиків менеджменту підкреслюють важливість таких характеристик відображення об'єктивної дійсності для досягнення успіху в сучасному бізнесі.

Стратегічним мисленням є особливий тип системного мислення, який об'єднує раціональний і творчий компоненти, об'єктивний і суб'єктивний аспекти, ґрунтується на певних принципах, інтегрує різноманітні концепції методи у складному процесі стратегічної діяльності [7, с.719]; орієнтує стратегічне управління на узгодження інтересів усіх зацікавлених сторін [3, с. 677]. Основною характеристикою стратегічного мислення є усвідомлення мети

розвитку підприємства та способів її досягнення. Воно базується на твердженні про необхідність спостереження за зовнішнім і внутрішнім середовищем (для визначення мети та способів досягнення), формування стратегій та рішень, що з них випливають, а також налагодження такої діяльності, яка дасть змогу забезпечити їх здійснення [8].

На думку автора [7], стратегічне мислення базується на гнучкості мислення, яке в інших дослідженнях розглядається як самостійна окрема якість менеджера, що забезпечує успіх управління в швидкозмінному середовищі діяльності, виявляється в готовності швидко переключатися з одного способу розв'язку завдань на інший, змінювати тактику і стратегію їх розв'язку, знаходити нові нестандартні способи дій за змінених умов [1]; властивість продуктивного мислення, що виявляється в перебудові наявних способів вирішення задачі, в зміні способу, що перестає бути ефективним, на оптимальний [2]. Властивість гнучкості мислення проявляється в умінні людини швидко змінювати свої дії при зміні ситуації діяльності, звільняючись від залежності закріплених у попередньому досвіді способів і прийомів розв'язку аналогічних завдань [7, с.720].

Управління, що базується на інноваціях і креативності визнається основою соціально-економічного розвитку в новітніх умовах та покладено в основу стратегій розвитку національних економік передових країн світу, оскільки, здатність до переосмислення існуючих теорій, сталих істин, правил та норм поведінки в науці, освіті, виробництві, політиці, культурі тощо, як прояв інноваційності, забезпечує пошук та винайдення принципово нових ідей організації процесів, джерел ресурсів, методів управління і т.д. Проникаючи в сутність реалій, інноваційне мислення здійснює зворотний вплив на їх розвиток, в кінцевому рахунку на темпи і якість суспільного розвитку, на спосіб діяльності і поведінку соціального суб'єкта – людини колективу, спільноти [5].

Дж.Гілфорд, в 2-й пол.. XX ст., досліджуючи креативність мислення, виділив інтелектуальні здібності, що характеризують креативність. Серед них – швидкість (кількість ідей, що виникають за певний проміжок часу), гнучкість (здатність перемикатися з однієї ідеї на іншу) й оригінальність (здатність продукувати ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих) мислення. Під креативністю дослідник розумів здатність відмовлятися від стереотипних способів мислення. Основою креативності, на його думку, було дивергентне мислення, яке відображає пізнавальний бік креативності. Отже, він виділив один із аспектів креативності – креативне мислення – один із різновидів мислення, що характеризується створенням суб'єктивно нового продукту та "новизною" щодо мотивації, мети, оцінок самої пізнавальної діяльності [4].

Сучасне визначення креативності відображає розумову й практичну діяльність, результатом якої є генерація нових, оригінальних ідей, цінностей, виявлення нових фактів у відповідь на потреби організації, чи наявні у неї можливості, а також формування і розвиток творчого потенціалу працівника, що приводить до ефективної діяльності [6].

Тенденції глобалізації, інформатизації та індустріалізація економіки зумовили появу концепції планетарного управлінського мислення, відмінною рисою якого є взаємоузгодження природних, особистісних, суспільних і

державних цінностей в єдиній системі. Перспективність досліджень та реалізації цього підходу в управлінні зумовлена прагненням уникнути тотальних військових, екологічних, економічних світових катаклізм.

Література

1. Варій М. Й. Загальна психологія: навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: «Центр учбової літератури», 2007. 968 с.
2. Вільна енциклопедія «Вікіпедія». URL: <http://ru.wikipedia.org/wiki>.
3. Енциклопедичний словник з державного управління: довідк. вид. уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 819 с.
4. Інноваційне підприємництво: креативність, комерціалізація, екосистема: навч. посібник / Ю. М. Бажал та ін.; за заг. ред. Ю. М. Бажала. Київ: Пульсари, 2015. 278 с.
5. Кремень В.Г. Інноваційність як вимога часу. URL: <http://znannya.org.ua/index.php/novini-znannya/nauka-i-suspilstvo/56-filosofiya/286-innovatsijnist-yak-vimoga-chasu> (дата звернення 10.04.2020)
6. Мала Н. Креативність як складова ефективного управління. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2011. № 704 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. - С. 18–23 - URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12412/1/004_Kreativn%D1%96st%20jak%20sk_18_23_704.pdf
7. Тригоб'юк С.С. Стратегічне мислення як основа сучасного стратегічного планування. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Львів, 2008. № 633. – С. 718-720 - URL: vlp.com.ua/files/103.pdf
8. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2004. 699 с.
9. Щокін Г. Закони організації. Персонал. 2005, №11 с. 64-69.

Корнєєва Т. С., асистент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

КОМПЛЕКСНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ПРАЦІ НА МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Підвищення ефективності праці безпосередньо пов'язане з головною метою суспільства – забезпечення економічного зростання, яке визначається збільшенням валового внутрішнього продукту (ВВП) як у цілому, так і на душу населення. Збільшення кількості товарів і послуг у процесі економічного зростання забезпечує населенню країни більш високий рівень життя. Економічне зростання надає людям ширші можливості вибору занять, роботи і відпочинку.

На успіх господарської діяльності підприємств машинобудування

впливають багато чинників, таких як технічні, трудові, економічні, інвестиційні, інноваційні, інформаційні, організаційні. Без ефективного управління ними неможливо досягти довгострокових конкурентних переваг та підвищити ефективність праці підприємств. Знання чинників ефективності праці й механізму їх дії дозволяє цілеспрямовано впливати на досягнення необхідних результатів.

Було з'ясовано, що недостатньо уваги приділено комплексному механізму управління ефективністю праці, який би враховував матеріально-технічні, трудові, інвестиційні, інноваційні, інформаційні, соціально-економічні, організаційно-економічні чинники з урахуванням сучасних тенденцій постіндустріального суспільства.

На ефективність праці впливає безліч чинників, тому цей показник є інтегрованим, багатофакторним.

Основні чинники зростання ефективності праці діляться на:

1) техніко-технологічні; 2) трудові; 3) наукові; 4) інформаційні; 5) природні; 6) організаційні; 7) техніко-економічні; 8) власницькі; 9) управлінські; 10) структурні; 11) організаційно-економічні [1, с. 17-21].

До техніко-технологічних чинників належать впровадження нової техніки (насамперед автоматизованого виробництва на базі новітніх комп'ютерів, інтелектуальних роботів тощо) і технології (лазерної, плазмової та ін.).

До трудових — підвищення загальноосвітнього, професійно-кваліфікаційного рівнів людини-працівника, поліпшення умов її праці, розвиток творчих та організаторських здібностей тощо.

До наукових — поява принципово нових наукових винаходів та їх впровадження у виробництво, інтеграція науки у виробництво (що виражається у створенні науково-виробничих об'єднань, наукових лабораторій на крупних підприємствах, розширенні меж сукупного працівника за рахунок включення до їх складу спеціалістів з "ноу-хау", науковців та ін.).

До інформаційних — впровадження новітніх систем зв'язку на рівні компанії, фірми тощо та можливість отримання всебічної науково-технічної, фінансової та інших видів інформації, процес інформатизації тощо.

До природних — використання нових видів енергії та енергоносіїв (ядерної, сонячної, вітрової та ін.) і поліпшення якості існуючих, раціональне використання природних ресурсів.

До організаційних — впровадження на підприємстві нових форм і методів організації виробництва і праці (наприклад, системи збагачення змісту праці, системи Мейо, нових форм і систем заробітної плати тощо). Організаційні фактори покликані поліпшити взаємодію людини з іншими елементами продуктивних сил (засобами і предметами праці та ін.), а також з навколишнім середовищем.

До техніко-економічних чинників належать поглиблення всіх форм суспільного поділу праці (загального, часткового й одиничного), досягнення оптимальних обсягів концентрації виробництва тощо.

До організаційно-економічних — поліпшення якості управлінської праці менеджерів, маркетингових досліджень та ін.

Перелічені чинники діють у межах технологічного способу виробництва і можуть бути конкретизовані на менш обсягові.

На основі проведеного аналізу літературних джерел з питання впливу чинників на ефективність праці були виявлені ряд недоліків: авторами розглядаються чинники на рівні підприємств без урахування комплексного підходу до аналізу основних видів ресурсів. Це є підставою для вдосконалення класифікації чинників.

Наукові дослідження з проблем ефективності праці як складної соціально-економічної категорії здійснюються і сьогодні, проте відсутній єдиний комплексний підхід до визначення чинників ефективності праці та нечітко формалізовані методики оцінки ефективності праці на підприємстві.

Література

1. Погорелова Т.О. Аналіз факторів, які впливають на ефективність праці персоналу підприємства. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Економічні науки. Х.: НТУ «ХПІ», 2016. № 27 (1199). 21 с.

2. Турчина В.М. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю праці: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.07. Київ, 2013. 24 с.

3. Шапиро С.А., Шилаев А.В. Факторы повышения эффективности труда персонала: монография. М.: ИД «АТИСО», 2012. 222 с.

Кривдик В. І., аспірант
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ГНУЧКОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

З точки зору безпекології застосування тих чи інших технологій управління повинно бути спрямовано не лише на зміцнення конкурентних позицій підприємства та покращення його фінансових показників, а й на забезпечення безпеки його функціонування за рахунок захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз та підвищення його адаптивних можливостей.

З 1993 року Bain&Company проводить дослідження щодо популярності інструментів управління та існуючих тенденцій (ManagementTools&Trends) на підставі опитування керівників організацій по всьому світу. Основною ціллю дослідження є надати менеджерам необхідну інформацію щодо можливостей інтеграції інструментів управління, що сприятимуть підвищенню загальної ефективності управління організаціями. У 2017 році в числі 10 кращих інструментів управління, стратегічне планування займає перше місце на основі глобального використання організаціями.

Як свідчать дані досліджень «ManagementTools&Trends 2017» [1] у 2017 році 48% респондентів використовують такий інструмент, як стратегічне планування, а у 2006 році 88% менеджерів використовували його. Друге місце

посідає CRM (управління взаємовідносинами з клієнтами), оскільки організації задля досягнення комерційного успіху спрямовують свою діяльність на задоволення потреб споживачів. Розуміння потреб клієнтів і швидка реакція на їх зміни, дасть можливість підприємству досягти не лише бажаного фінансового результату, а й зміцнити свої конкурентні позиції на ринку. Третє місце посідає такий інструмент управління, як бенчмаркінг, однак за оцінками респондентів задоволеність даним інструментом є нижче середньої, що може бути передумовою для його подальшого удосконалення.

Як показують дослідження Bain&Company, скорочується застосування кількості інструментів та трендів управління у практичній діяльності: максимальна кількість інструментів – у 2002 році – 16,1 інструмент, а у 2017 році їх чисельність скоротилася до 7,5 інструментів (рис. 1) [1].

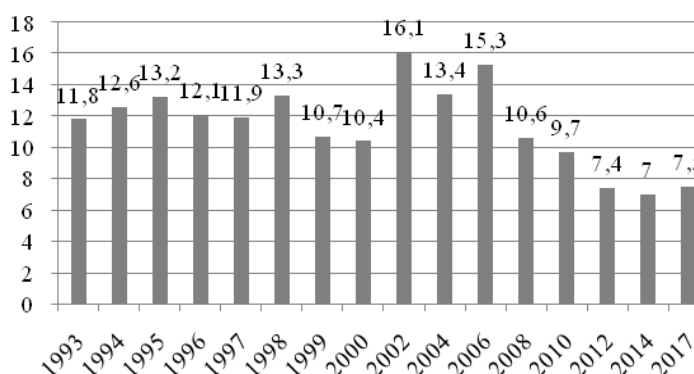

Рис. 1. Кількість інструментів та трендів управління, що застосовувалися у практичній діяльності протягом 1993 – 2017 років [1]

Застосування такої кількості інструментів у 2002 році було пов'язано з економічним спадом, і намагаючись стимулювати економічне зростання менеджери компаній почали впроваджувати різні інструменти управління.

Застосування інструментів та трендів управління дає можливість підприємствам вдосконалити діяльність сучасних організацій. Слід зазначити, що на вибір та впровадження технологій управління впливають певні фактори, які залежать як правило від: параметральних характеристик технологій управління – основні параметри та вимоги керівництва підприємства до технологій управління, що планується впровадити у практичну діяльність. До параметральних характеристик технологій управління слід віднести: вартість, доступність, час необхідний на впровадження, ефективність, об'єкт який повинна охоплювати технологія; економічних характеристик – саме ці характеристики визначають спроможність та економічну готовність підприємства до впровадження технологій управління. Це пов'язано з тим, що від економічного стану підприємства залежить мінімальна та максимальна вартість потенційних технологій управління. До економічних характеристик підприємства слід віднести: фінансово-економічний стан підприємства, обсяг власних коштів, що можуть бути спрямовані на впровадження технологій управління, можливості залучення зовнішніх джерел для інвестування (які саме джерела та їх вартість), біхевіористичної складової – основні мотиви (в першу чергу психологічні) впровадження технологій управління та стиль керівництва,

що використовується на підприємстві. До біхевіористичної складової слід віднести: мотиви вищого керівництва щодо впровадження технологій управління, стиль керівництва, готовність до впровадження, хто є ініціатором впровадження технологій управління (керівництво, власники, працівники), можливий опір змінам.

Слід зауважити, що запровадження інструментів та трендів управління у діяльність підприємств сприятиме покращенню різних видів діяльності та системи управління, що, безперечно, буде позитивно відображатися на параметрах системи економічної безпеки та процесах її функціонування. Однак, можливий і інший шлях запровадження та застосування інструментів та трендів управління, а саме безпосередній керований вплив на процеси, що забезпечують функціонування та управління системою економічної безпеки з подальшою можливістю їх імплементації у всі сфери і напрями діяльності підприємства. На нашу думку, це є більш оптимальним рішенням, оскільки потребуватиме меншої кількості часу, витрат та кваліфікованого персоналу. І при ефективній імплементації інструментів та трендів управління можлива подальша його/їх імплементація у інші сфери, напрями діяльності та/або бізнес-процеси підприємства.

Література

1. ManagementTools&Trends 2017 [Electronicresource] – Modeofaccess : https://www.bain.com/contentassets/f8361c5cd99e4f40bbbf83c17d6a91b9/bain_brief-management_tools_and_trends.pdf

Клименко Я. В., здобувач
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ РОЗРАХУНКІВ З ПРОВІДНИМ УПРАВЛІНСЬКИМ ПЕРСОНАЛОМ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розрахунки з провідним управлінським персоналом є однією з найбільш трудомістких ділянок аудиторської перевірки оскільки дана ділянка обліку є досить специфічною. Так, при здійсненні виплат та їх відображенні в обліку допускаються як умисні, так і ненавмисні помилки та порушення, які нерідко пов'язані з постійними змінами законодавчо-нормативної бази у сфері трудових відносин та вимог до обліку і звітності.

Аудит розрахунків з провідним управлінським персоналом є одним з етапів аудиторської перевірки операцій з афілійованими особами. Метою його проведення є висловлення аудитором думки щодо повноти, достовірності, законності й об'єктивності здійснених і відображених у бухгалтерському обліку, фінансовій звітності та первинних документах інформації з питань дотримання вимог законодавства в частині проведених нарахувань та виплат.

Основними етапами проведення оцінки розрахунків з провідним управлінським персоналом є: аналіз забезпеченості трудовими ресурсами; організація бухгалтерського обліку оплати праці; аналіз розрахунків з оплати праці; аналіз оплати праці; вибір оптимальної форми та системи оплати праці; впровадження нематеріальних методів мотивації працівників; аналіз виплат, що не входять до фонду оплати праці, здійснюваних провідному управлінському персоналу.

Виділені етапи мають бути спрямовані на збір аудиторських доказів та розробку рекомендацій стосовно удосконалення існуючих систем розрахунків з провідним управлінським персоналом. Основну увагу необхідно зосередити на дослідженні існуючих систем та форм оплати праці з метою рекомендації найбільш оптимальної.

При проведенні оцінки розрахунків з провідним управлінським персоналом доцільно використовувати такі процедури, як перерахунок, спостереження за відображенням фінансово-господарських операцій в облікових регістрах, перевірка документів, тестування засобів внутрішнього контролю та отримання роз'яснень як всередині суб'єкта, так і від третіх осіб.

Перерахунок (перевірка арифметичних розрахунків) використовується для підтвердження достовірності арифметичних підрахунків сум, виплачених провідному управлінському персоналу, і достовірності їх відображення у бухгалтерському обліку.

Спостереження за відображенням фінансово-господарських операцій в облікових регістрах використовується при дослідженні кредитових оборотів за рахунками синтетичного та аналітичного обліку, звітами та відомостями, відображеними у Головній книзі. Особлива увага при цьому повинна звертатися на нетипові кореспонденції рахунків щодо виплат провідному управлінському персоналу. Усі дані щодо здійснених виплат провідному управлінському персоналу повинні бути відображені в обліку та звітності суб'єкта господарювання. Зокрема, відповідно до вимог П(С)БО 23 «Пов'язані особи» [3], у примітках до фінансової звітності необхідно надавати інформацію щодо виплат, одержаних його провідним управлінським персоналом, а саме: поточних та інших довгострокових виплат, виплат при звільненні та по закінченні трудової діяльності, а також одержані ними платежі на основі акцій та позики, отримані від даного підприємства.

Метою перевірки документів є отримання впевненості в достовірності кожного окремого документа, що є основою для здійснень виплат провідному управлінському персоналу.

У процесі тестування засобів внутрішнього контролю необхідно проаналізувати стан бухгалтерського обліку та звітності в частині з виплат провідному управлінському персоналу, роботу відділу кадрів та ефективність їх співпраці з бухгалтерією суб'єкта, дотримання штатної та трудової дисципліни. Джерелами інформації при цьому є первинні документи, регістри бухгалтерського обліку та фінансова звітність. При перевірці розрахунків з провідним управлінським персоналом по оплаті праці, аудитор керується Кодексом законів про працю України [1], Законом України «Про оплату праці»

[2], іншими нормативно-правовими актами.

Отримання роз'яснень як всередині суб'єкта, так і від третіх осіб використовується при попередній оцінці стану обліку розрахунків з провідним управлінським персоналом та при підтвердженні у третіх осіб основних аспектів окремих господарських операцій, що викликають сумніви у їх правдивості та відповідності вимогам законодавства.

Первинні облікові документи, що використовуються при оцінці розрахунків з провідним управлінським персоналом, можна виокремити у три основні групи: 1) внутрішні регламенти: наказ про облікову політику (в частині визначення переліку осіб, що належать до категорії провідного управлінського персоналу); колективний договір; положення про оплату праці, відпустки та преміювання персоналу; посадові інструкції; штатні розписи та правила внутрішнього розпорядку; 2) кадрові документи, що дають можливість отримати інформацію про якісний та кількісний склад провідного управлінського персоналу: накази про прийом на роботу та звільнення, преміювання та відпустки працівників з числа провідного управлінського персоналу; 3) документи бухгалтерського обліку: розрахункові та платіжні відомості; особові рахунки; касові документи; журнали-ордери, картки-рахунки, оборотно-сальдові відомості по рахунках обліку з оплати праці та інших виплат провідному управлінському персоналу тощо.

Перевірка зазначених документів дозволить виділити основні порушення та можливості щодо зловживань за розрахунками з провідним управлінським персоналом. Оцінка розрахунків з провідним управлінським персоналом дозволяє: отримати переконання у тому, що фонд оплати праці суб'єкта використовується ефективно, відсутні зловживання з боку провідного управлінського персоналу; обґрунтувати зміни у внутрішніх регламентах, кадровій та бухгалтерській документації задля наближення її до вимог законодавства та користувачів звітності.

Основними напрямками вдосконалення системи досліджуваних розрахунків повинні буди заходи, пов'язані з розробкою та реалізацією стратегії і плану вдосконалення системи обліку та звітності господарських операцій, посиленням контрольних функцій, спрямованих на підвищення бухгалтерської дисципліни; проведення комплексного аналізу використання фонду оплати праці та здійснення інших виплат провідному управлінському персоналу.

Література

1. Кодекс законів про працю України від 10 груд. 1971 р. №322-VIII / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 10.04.2020).

2. Про оплату праці : Закон України від 24 бер. 1995 р. №108/95-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр> (дата звернення: 10.04.2020).

3. Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку від 18 черв. 2001 р. №23. URL : <https://zakon.ra.da.gov.ua/laws/show/z0539-01> (дата звернення: 10.04.2020).

Ліскович Н. Ю.

асистент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна

ЧИННИКИ СТРАТЕГІЧНОГО ПОЗИЦІОНУВАННЯ АВІАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

На сьогодні, авіаційний сектор в Україні є одним із найбільш технологічно розвинених, що характеризується високим ступенем кооперації у виробничих процесах та використанням інновацій як у виробництві авіаційної техніки, так і у забезпеченні виробничих процесів авіатранспортних підприємств, зокрема авіакомпаній, аеропортів, хендлінгових компаній тощо.

Основну частину доходів авіапідприємства отримують від операційного виду діяльності внаслідок виробництва та реалізації продукції, через що ключовими показниками, які визначають обсяг доходів є кількість та вартість реалізованої продукції. Кількість реалізованої продукції залежить від рівня попиту на продукцію та її конкурентоспроможності [1, с.302-304]. Основними показниками, що відображають результативність діяльності підприємств повітряного транспорту є обсяг і структура виконаних авіаційних робіт: обсяг перевезень (пасажиро-, тонно-кілометри), кількість відправлених пасажирів, тоннаж відправлених вантажів, кількість обслуговуваних рейсів, показники безпеки польотів. Зростання попиту на авіаперевезення зумовлює зростання попиту на продукцію інших підприємств авіаційного сектору. Так, зростання обсягів авіаційних пасажирських та вантажних перевезень зумовлює потребу в розширенні парку повітряних суден, сприяє зростанню обсягів діяльності аеропортів з наземного обслуговування літаків та пасажирів, зокрема відправок та прийому пасажирів, рейсів, їх обслуговуванню, що безпосередньо відображається і на зростанні обсягів діяльності як хендлінгових, кейтерингових компаній, так і компаній, що надають періодичне технічне обслуговування літаків, а також авіаційних виробничих підприємств (вітчизняних, іноземних та міжнародних), що спеціалізуються на виробництві наземної техніки, засобів укомплектування аеропортів та елементів забезпечення їх ефективної діяльності. Відповідно, зниження попиту на авіаперевезення негативно впливає на діяльність контрагентів по авіаційному бізнесу. Причому, величина такого впливу буде різною, залежно від того, чинники якого рівня: мікроекономічного, макроекономічного чи глобального сприяють зниженню попиту.

Так, до макроекономічних чинників впливу на діяльність вітчизняних авіаційних підприємств, що мають стимулюючу функцію впливу на розвиток авіаційного сектору України, слід віднести: зростання ВВП України та інших країн, макроекономічну стабільність, появу нових сегментів ринку, підвищення курсу національної валюти, зростання чисельності, особистих

доходів та платоспроможного попиту населення, зниження податкового навантаження на суб'єктів авіаційного бізнесу, розвиток лібералізації авіаційного простору. Відповідно, до макроекономічних чинників впливу, що стримують розвиток авіаційного сектору України належать: спад національного та світового виробництва, наявність військово-політичних конфліктів країні, девальвація національної валюти, коливання курсу національної валюти, зростання вартості подорожей, зниження особистих доходів та платоспроможного попиту населення, підвищення податкового навантаження на суб'єктів авіаційного бізнесу тощо. До глобальних чинників позитивного впливу на діяльність вітчизняних підприємств слід віднести інтеграційні тенденції, що сприяють залученню вітчизняних виробників авіаційної техніки та авіаперевізників до міжнародних проектів. До глобальних чинників, що обмежують розвиток вітчизняних авіаційних підприємств, слід віднести пандемії, для подолання яких держави змушено припиняють пасажирські перевезення, вводять обмежувальні карантинні заходи, що заморожують ділову активність авіакомпаній. Відповідно, по ланцюжку, знижується, іноді припиняється діяльність підприємств – контрагентів, що забезпечують діяльність авіаційного бізнесу, від аеропортів до виробників авіаційної техніки.

Серед чинників мікроекономічного впливу, що стримують діяльність вітчизняних авіаційних підприємств слід назвати такі як: значна монополізація ринку авіаційних перевезень та його зменшення, застарілий парк повітряних суден та обмеження при здійсненні його оновлення, зокрема фінансові, відсутність фінансових механізмів залучення нової авіаційної техніки вітчизняного виробництва, зокрема на умовах лізингу, доступ на внутрішній ринок закордонних постачальників наземної техніки та пристроїв обслуговування в аеропортах, нестача доступного позикового капіталу, закриття вітчизняних аеропортів тощо.

Відповідно, до чинників мікроекономічного впливу, що стимулюють діяльність вітчизняних авіаційних підприємств можна віднести: створення умов для авіакомпаній своєчасного оновлення парку повітряних суден, підвищення попиту на авіаційну техніку вітчизняного виробництва, модернізація повітряних суден, модернізація наземної техніки та пристроїв обслуговування в аеропортах, здешевлення капіталу, модернізація та розбудова аеропортів.

Стратегічне позиціонування вітчизняних авіаційних підприємств здійснюється з метою збереження, формування та посилення їх конкурентних переваг у сучасних умовах поширення та поглиблення процесів регіональної інтеграції та глобалізації. Адже наявна конкурентоспроможність авіапідприємств, конкурентоспроможність їх продукції – авіаперевезень, що визначається їх видами, безпекою, якістю, тарифами тощо, є відправною точкою для формування концепції стратегічного позиціонування

авіапідприємств на майбутнє, яка, відповідно, спирається на наявні конкурентні переваги та враховує дію їх чинників. Останні можуть бути визначені як компоненти, складники зовнішнього або внутрішнього середовища відповідного підприємства, за яким воно має переваги перед конкурентами.

Проведене вивчення природи походження конкурентних переваг авіатранспортних підприємств, зокрема авіакомпаній, у сучасних умовах господарювання, дозволило визначити, що вони формуються:

- на ринковому рівні (мережа маршрутів, конкуренція та інтеграція авіакомпаній у просторовому розрізі);
- на продуктовому рівні (конкурентоспроможність послуг з авіаперевезення з урахуванням їх різновидів, безпеки польотів, якості, тарифної політики тощо);
- на основі бізнес-моделі авіакомпанії, яка визначає спосіб використання виробничих ресурсів та обумовлює застосування технологій організації експлуатації повітряних суден, здійснення продажу перевезень тощо.
- за рахунок впровадження важелів державного регулювання.

Зокрема, важливими напрямками забезпечення конкурентного стратегічного позиціонування вітчизняних авіакомпаній є впровадження нульової ставки податку на додану вартість при оподаткуванні послуг з внутрішніх авіаперевезень [2]. Європейський Союз задля захисту авіакомпаній від фінансових наслідків пандемії коронавірусу у світі використовує важелі для забезпечення стійкості авіакомпаній. Так, «Євроконтроль» прийняв рішення, що передбачає перенесення термінів оплати авіакомпаніями рахунків за надане протягом лютого-травня 2020 року АНО на середину 2021 року [3].

Вважаємо, що в умовах негативного впливу глобальних та макроекономічних чинників зростає потреба використання саме інструментів державного регулювання для забезпечення поточної фінансової стійкості, а також формування конкурентного стратегічного позиціонування вітчизняних авіаційних підприємств.

Література

1. Ложачевська О.М., Кончин В.І., Новикова М.В., Полторацька О.Т., Сидоренко К.В. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб. – К.: НАУ, 2014. – 400 с.
2. Овсак О.П., Ліскович Н.Ю., Назаренко О.П. Україна на шляху лібералізації авіаційного простору. Режим доступу: <https://doi.org/10.32843/infrastructure40-1>
3. Криклій В. Ми готуємо пропозиції для підтримки підприємств авіаційної галузі.— Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/31793.html>

Mohamad Nehme

PhD Student of Management and Taxation Department
National Technical University, “Kharkov Polytechnic Institute”

CSR AND INNOVATION: AN INTEGRATIVE ROLE FOR MAINTAINING SUSTAINABILITY

The concept of Corporate Social Responsibility (CSR) has been developed and transferred from a philanthropic concept in the midst of fifties to a concept that adopts the sustainable development goals in the current time. The innovation concept has been developed as well to become integrated into all processes and procedures for enterprises and corporations. Both CSR and innovation have become crucial for maintaining sustainability and strength competitiveness. Many scholars have investigated the relation between CSR and innovation, and they concluded that there is a high correlation between them. For that, through these papers, a combination of the models that interrelate CSR and innovation has been done, to come up with common implementation procedures for CSR and innovation in various aspects.

CSR is a modern concept that integrate several ethical and political procedures for the aim of economic sustainability, community development and ecological permanence. Scholar have investigated in this field for several decades, where a lot of practical and academic milestones have affected the transformation of this concept. The last formal definition for CSR has been issued by formal international organization which is the United Nations Industrial Development Organization (UNIDO): CSR is a management concept as companies incorporate social and environmental concerns into their business operations and their interactions with stakeholders. CSR is generally seen as the way in which a company strikes a balance between economic, environmental and social imperatives (the “bottom three-approach - approach”), while simultaneously addressing the expectations of stakeholders and stakeholders [1]. CSR has become a strategical approach, where all its approaches and methods are considered as implementation procedures for the seventeen Sustainable Development Goals till the year 2030 and which have been issued by the United Nation Global Compact (UNGC) [2]. On the other hand, the innovation concept has been changed and improved during the last decades. Conway and Steward are two famous scholars in the management field who have stated that innovation represent delivering a new product or idea to the market, they added that any new idea also which reduce cost, improve organization network, develop new system in processing system and implementation system is considered part of innovation [3, p.30]. Lewin and Massani have added that innovation emerges from two main sources: internal Research and Development (R&D) based on the company expertise and knowledge and from the imitation of innovations introduced by other companies [4]. The notion of innovation nowadays represents the process of implementing positive and new idea to business practices, such ideas significant component of a company strategy and determines its future evolution [5]. A lot of scholars and entrepreneurs in the management fields have realized the correlation

relation between CSR and innovation where they established various methods and theories to prove this link through analyzing empirical data in academic approaches. The aim behind these papers is to target the common feature for CSR and innovations methods, and to describe the implementation process on various aspects.

Outline of the main materials: several models and methods have been done by scientific scholars explain the relation between CSR and innovation. Three main models have been identified and based on empirical studies. Every model has been described briefly in table one. The characteristic of every model proves that there are many common features between CSR and innovation. Such features and characteristics could be targeted by the decision makers in a company to implement innovation and social responsibility on the endogenous level (inside the company) and on the exogenous level (outside the company). The three models are referred for the following scholars in the economic and management field [6, p.65-76] [7, p. 175-195] [8, p. 2-17].

Table 1

Innovative models that have common characteristics with CSR theories and models

Model Name	Type of Model	Authors of the model	Common characteristics between innovation model and CSR model
Sustainable Corporate Entrepreneurship	Visual Innovative Model	Morgan P. Miles, Linda S. Munilla and Jenny Darroch	Innovate in the process of operation and in the strategy through social accountability, economic performance and environmental management.
Cluster approach for CSR engagement	descriptive Innovative Model	Heidi von Weltzien Hoivik and Deepthi Shankar	Implementing CSR as a network-based model to motivate innovation through cooperation and competition between companies in the same geographical area.
Sustainable innovative CSR	mathematical innovative model	Rachel Bocquet, Nicolas Poussing, Caroline Mothe, and Christian Le Bas	Highly innovative firms can generate positive market value from CSR, given that their stakeholders' needs have been successfully satisfied, but it depends on the firm performance, firm size and firm and dynamic alignment with CSR strategy.

It has been shown that innovation and corporate social responsibility is a decision that results from the corporate culture and management attitude. In other words, companies that take a strategic direction towards their social responsibility have a greater capacity for innovation and development, whether on the internal level of the company or the external level in their relations with stakeholders.

Innovation at the internal level of the company is represented by supporting the research and development department, as inclusion of a new mechanism in the production line, which accelerates production and increases productivity at a lower cost with increasing the rate of profitability. Innovation on the internal level could be also through the production of a new products or service required by specific type of

customers, or through the use of alternative energy sources inside the company that reduces thermal emissions and reduces electricity bills, or through the use of a new administrative structure that attempts to secure direct communication between employees and management in order to prevent obstacles and risks.

As for innovation at the external level of the company, it is represented by the company's adoption of political, social and environmental issues in our time. The company must contribute with associations, civil society institutions and government sectors to address social and ecological problems in its current area. As creating activities to reduce poverty, or support educational center, or increase awareness toward human rights and fight corruption. It's important to mention that these initiatives do not require large amount of financial resources to adopt it, but it can be a moral and voluntary participation. Innovation and CSR represent a new opportunity for the company to discover and investigate its community, to attract new customers and to maintain transparent relationships with various stakeholders. Such contribution will enhance the company reputation and strength its competitiveness as well.

High correlation could be targeted between CSR models and Innovation models. Both CSR and innovation aim to achieve economic sustainability for the company, with taking into account innovating new ideas to satisfying the social and ecological concerns. The main for the company is to adopt the model that fit its capabilities, with taking into consideration an innovative implementation process for CSR principles.

References

1. United Nations Industrial Development Organization. (2020). What Is CSR? Retrieved from <https://www.unido.org/our-focus/advancing-economic-competitiveness/competitive-trade-capacities-and-corporate-responsibility/corporate-social-responsibility-market-integration/what-csr>, Accessed in 29 march 2020.
2. Pavlo Brin and Mohamad Nehme, Corporate Social responsibility: analysis of theories and models. *Eureka Social and Humanities*, 2019, N5, P. 22-30.
3. Steven Conway and Fred Steward, *Managing and Shaping Innovation*, Oxford university Press, USA, N1, p.:8-30.
4. Arie Y. Lewin and Silvia Massini, Knowledge creation and organizational capabilities of innovating and imitating firms. In *Organization Science Winter Conference*. 2003
5. Bronwyn H. Hall, *Innovation and Market Value: The Case of Tourism Enterprises. Productivity, Innovation and Economic Performance*, Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
6. Morgan P. Miles, Linda S. Munilla and Jenny Darroch, Sustainable corporate entrepreneurship, *International Entrepreneurship and Management Journal*, 2009, 5(1), P:65-76 DOI: 10.1007/s11365-008-0074-3.
7. Heidi von Weltzien Hoivik and Deepthi Shankar, How Can SMEs in a Cluster Respond to Global Demands for Corporate Responsibility? *Journal of Business Ethics*, 2011, N. 101, P:175–195
8. Rachel Bocquet, Nicolas Poussing, Caroline Mothe, and Christian Le Bas. CSR, Innovation, and Firm Performance in a Sluggish Growth Context: a firm-Level empirical analysis, *SSRN Electronic Journal* 2014. DOI: 10.2139/ssrn.2616304.

Притис В. І., аспірант
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна

УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Більшість управлінських процесів ґрунтується на унікальній системі прийняття рішень, що існує у межах певної організаційної системи. Відповідно, процес реалізації безпекоорієнтованого управління потребує оцінювання результативності виконання поставлених керівництвом завдань, після чого процес набуває циклічного вигляду і відбувається акумулювання актуальних інформаційних потоків. На наступному етапі здійснюється аналіз фактичних ризиків і загроз, а також визначається необхідність реагування управлінської системи на такі загрози. При цьому враховуючи вищезазначене, основним «драйвером» безпекоорієнтованого управління є управлінські рішення. Тому, у кожній організації існує свій унікальний механізм їх прийняття, однак у більшості випадків такий механізм не формалізовано. Навіть за умови напрацювань достатньої кількості регламентів та інструкцій посадових осіб, неможливо у повній мірі врахувати «людський фактор» і специфіку поведінки окремих суб'єктів у певній ситуації (криза, загроза та інше). Прийняття управлінських рішень залежить від моделі прийняття рішення. В науковій літературі розрізняють модель інтуїтивно обумовленої реакції, модель рефлексу та модель прийняття обдуманого рішення[1, с. 207].

В цілому можна погодитись із запропонованим баченням процесу прийняття рішень, при цьому необхідно зазначити, що одним з стратегічних пріоритетів безпекоорієнтованого управління є забезпечення переходу від моделі інтуїтивно обумовленої реакції до моделі прийняття обдуманого рішення. Для цього, крім управлінського досвіду та інтуїції керівника, необхідно розробляти відповідний блок підтримки управлінської реакції, який міститиме належне інформаційно-аналітичне забезпечення, механізми та інструменти.

Відповідно, у процесі прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності необхідно керуватися певними методами та критеріями [2, с. 36].

Наведені у літературі методики не є «абсолютом» в обґрунтуванні управлінських рішень, однак вони є достатніми з позиції оперативності реакції на зовнішній вплив та доступними з позиції внутрішнього сприйняття управлінською системою. Надмірне ускладнення управлінських методів не дає більш вагомих практичних результатів внаслідок внутрішньоорганізаційного опору, що виникає пропорційно зростанню складності нових методів та інструментів, які впроваджуються на підприємстві.

Також необхідно відмітити, що немає універсальних механізмів щодо прийняття управлінських рішень, оскільки:

1. Впливає суб'єктивний фактор поведінки людини та її досвід. Звідси виникає ситуація з можливими помилками і прорахунками, оскільки досвід

минулої успішної діяльності не завжди може застосовуватись у сучасних умовах динамічної зміни бізнес-середовища. Так, інтуїтивні рішення, які були актуальними ще двадцять років тому, в сучасних умовах цифрової економіки не завжди працюють, оскільки аналіз ринків та технологій, їх доступність і реальний час на впровадження прораховується значно точніше і оперативніше;

2. Враховується інституційне середовище функціонування організації. Все більшого значення набувають екологічні обмеження у діяльності підприємств, а враховуючи значні корупційні ризики, такі обмеження можуть мати критичний характер для їх функціонування. Нові стандарти, норми, вимоги та потреби ринку у продукції нової якості обумовлюють необхідність швидкої адаптації підприємств до змін інституційного середовища;

3. Враховується галузева специфіка ведення бізнесу. Хоча будівельна галузь, і особливо виробництво будівельних матеріалів, має доволі значну кількість обмежень пов'язаних з ресурсним забезпеченням, масштабами виробництва, на сьогодні конкуренція доволі висока. Тому відбувається постійний пошук не лише технологічних рішень у цій сфері, а й удосконалення управлінських підходів з нестандартними рішеннями в умовах екстремальних ситуацій (пандемії, стихійних лих, революцій);

4. Враховується внутрішньоорганізаційна культура управління. Здатність чи нездатність управлінської системи адаптуватися до нових умов ведення бізнесу також залежить від внутрішніх організаційних процесів та загальноприйнятих підходів до управління. Кожна організація з доволі тривалою історією розвитку (до яких належать більшість підприємств з виробництва будівельних матеріалів) має свою «інституційну пам'ять» тому новації в управлінні будуть стикатися з різним рівнем опору. Так, для більшості державних підприємств, впровадження нових інструментів управління було «надзвичайною подією», а намагання удосконалити загальну систему менеджменту у багатьох випадках стикалося з непереборними обставинами. Тому саме внутрішньоорганізаційна культура управління надзвичайно суттєво впливає на механізми прийняття і ухвалення управлінських рішень.

Таким чином, врахування специфіки формування безпекоорієнтованого управління та особливостей прийняття управлінських рішень дозволяє представити систему безпекоорієнтованого управління підприємствами і у подальшому розробити механізм прийняття управлінських рішень у межах такої системи.

Література

1. Ковальов Ю.М. Геометричне моделювання та оптимізація ергатичних систем на основі теорії самоорганізації С- простору : дис... д-ра техн. наук: 05.01.01 / Ковальов Юрій Миколайович ; Київський держ. технічний ун-т будівництва і архітектури. - К., 1998. - 373 с.

2. Прогнозирование и планирование в условиях рынка: Учеб.пособие / Т.Н.Бабич, И.А. Козьева, Ю.В. Вертакова, Э.Н. Кузьбожев. – М.: НИЦ Инфра-М, 2012. – 336 с.

Sanikidze H. M.

Doctoral Candidate At The
Batumi Shota Rustaveli State University,
Batumi, Georgia

PROSPECTS OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT IN KEDA MUNICIPALITY ON THE BASE OF EXISTING COOPERATIVES

An agricultural cooperative is an enterprise aimed at developing agricultural production and increasing the income of its members using the principles of democratic and social development. Therefore, the main purpose of establishing cooperatives is to promote the economic activities of its members, to improve living conditions and social status, to provide farmers with a voice to influence government policy. Thus, the care for the creation of agricultural cooperatives and the support of their development can be considered as a social project of modern agrarian economic policy of our country. Such a social project definitely needs support and sustainable development.

A survey was conducted by us in January 2020 to study the issue and draw appropriate conclusions. We interviewed the chairmen of the board of agricultural cooperatives and members of the cooperative. A questionnaire was prepared in advance for the survey, which includes the following main areas: ongoing challenges and support for the cooperative.

The study confirmed that the main motivation for the establishment of agricultural cooperatives in Keda Municipality was: decrease production costs, by working together increase in production, rationally use of human resources, joint use of production equipment, participate in training programs and share experiences between members of the cooperative.

International donor organizations, such as ENPARD AJARA, mainly provide financial assistance to agricultural cooperatives in the form of various grant projects.

Financial management. The profits of cooperatives are distributed among its members according to economic participation. Decisions in the cooperative are made at the general meeting on how to distribute the profit. At the general meeting, the chairman of the board informs the members about the annual profit of the cooperative and the plans for the next year. It should be noted that the cooperatives are supported by the Ministries of Agriculture of Georgia and Adjara and also international donor organizations through financial and technical resources. The cooperative from government received following help: to raise the qualification for the worker and to transfer / purchase the necessary equipment for production. The members of the cooperatives participated in various training programs related to the principles of the cooperative, financial analysis and management. The training programs are organized by the Agricultural Cooperatives Agency and various international donor organizations.

Conclusion and main challenges:

The study confirmed that members of the cooperative, as small farmers, had problems to use following help: a) Get grants or loans at a reasonable interest rate, b) Buy high quality seeds, c) Buy equipment and devices, d) Get information on modern advances in the agrarian field, e) Marketing their own products, because of this, the financial and social situation of their family members was low. After the merger into the Agricultural Cooperative, their interest in production increased, the area of activity expanded, and social conditions improved. The study showed that the creation of agricultural cooperatives and their support from the state is the right agrarian economic policy to improve the social situation of the rural population.

Bibliography

1. Gechbaia B., Kharashvili E., Mushkudiani Z. The Trends Of Producing Agro-Food Products And Export Innovative Marketing Strategy In Georgia. Economics. Ecology. Socium, Vol. 3, No. 3. 2019;
2. Kharashvili E., Gechbaia B., Mamuladze G. Vegetable market: competitive advantages of Georgian product and competition challenges. Innovative Marketing, 14(3) [http://dx.doi.org/10.21511/im.14\(3\).2018.02](http://dx.doi.org/10.21511/im.14(3).2018.02);
3. Agiashvili 2004: Agiashvili I., Actual Matters In Developing Farming Industry, SSSAU Work Collection, Volume 17, 2004;
4. Davitashvili 2004: Davitashvili T., Sitchinava N. – Few Matters Regarding Managing Small Farming Businesses In Transit Period to Market Economy, Asemsky work collection. Volume 5, 2004;
5. Gurgenidze 2004: Gurgenidze G. – About organizational experiences in functioning agricultural cooperatives abroad, Askemsky work Collection, Volume 5, 2004;
6. Kokhuashvili 1996: Kokhuashvili P. – Regarding Scientifically Documented Matters For Agrarian Reforms. SSAU Work Collection, Volume 4, 1996;
7. Meskhishvili 1992: Meskhishvili D. – Experiences From Agricultural Industry in The United States, Journal 'Economics', 1992.

Тушевська Т. В., асистент
Агура Ю. О., здобувач вищої освіти
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ, ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах розвитку економіки та високого рівня конкуренції на ринку товарів та послуг, підприємства змушені постійно еволюціонувати й швидко реагувати на зміни, як внутрішнього так і зовнішнього характеру. Виникає потреба гармонізації відносин в середині підприємства, що покликана для зміцнення його фундаменту.

Рушійною силою в цих процесах виступає корпоративна культура, яка об'єднує підприємство та персонал єдиною місією, єдиною філософією, стратегією розвитку, принципами, цінностями, традиціями, створює репутацію в діловому світі, формує імідж організації, підвищує її конкурентоспроможність і забезпечує конкурентну перевагу[1].

Термін «організаційна культура» з'являється наприкінці 70-х рр. ХХ ст. Культура корпорації втілює в себе пануючу в ній атмосферу, її цінності, переконання, прийняті методи практичної діяльності; відносини співробітників корпорації один до одного. В період переходу від традиційного менеджменту (адміністрування, пріоритет над виробництвом) до соціально-етичного менеджменту, якому притаманними є:

- гармонізація відносин із громадою;
- перенесення акценту на гуманізацію праці;
- налагодження відносин із владною структурою, які виходять за межі трудових.

Перехід від традиційного до соціально-етичного менеджменту знаменується появою поняття «організаційна культура», а результат переходу від соціально-етичного до духовного менеджменту – появою поняття «корпоративна культура» [2].

Корпоративна культура – це визнані в конкретній організації правила поведінки (цінності; соціальні, комунікативні й моральні норми; ритуали; фірмовий стиль) і правила управління (організаційна структура, комунікації, кадрова політика)[3]. Тобто, під поняттям корпоративна культура розуміється система цінностей і переконань, які поділяються всіма працівниками організації, що визначає їхню поведінку, характер життєдіяльності організації. Корпоративна культура відіграє важливу роль у визначенні і реалізації управлінської діяльності, здійсненні ефективної політики підприємства. Дослідження в цій сфері здійснювали такі зарубіжні та українські вчені, як Р.Л. Ансофф, Е.Г. Шейн, М.Р. Богатирьов, А.В. Іванченко, Г.В. Назарова, Г.Л. Хаєт та багато ін.

Ефективний менеджмент забезпечує недопустимість ушкоджень об'єктам, які потрапляють до сфери впливу господарських рішень. В умовах перехідної економіки може бути запропонований менеджмент, який задовольняє цим вимогам і має назву «соціально-етичний менеджмент». Соціально-етичний менеджмент пов'язаний з соціальними процесами і виступає засобом для управління як цими процесами, так і забезпеченням безпеки життєдіяльності, правового регулювання. Використання цієї концепції дозволяє швидше розробляти процедури зменшення соціальної напруги у сфері управління корпоративними процесами. Також дає можливість стимулювати пошук варіантів таких рішень, які задовольняють усі верстви населення[4].

Соціально-етичний та стабілізаційний типи менеджменту все більше зазаслужують на увагу у всьому світі здебільшого з двох причин. По-перше, для високорозвинутих країн, де багато організацій на протязі десяти років використовують різноманітні елементи корпоративної культури.

ури з метою її вдосконалення. Головним напрямком якої стає соціальна відповідальність перед людством за наслідки погіршення екології. По-друге, для країн з перехідною економікою, де в організаціях тільки формується корпоративна культура і таке поняття, як соціальна відповідальність, в наслідок недосконалості правових і нормативних обмежень[5].

Отже, культура організації – один з факторів конкурентоздатності будь-якої організації; фактор успіху, ефективності діяльності, а часом і виживання. Культура конкурентоздатних компаній має явно виражену орієнтацію на майбутнє та виконує соціально-етичну місію.

Світовий досвід ведення господарства переконує, що впровадження в корпоративні відносини норм, дотримання яких створило б атмосферу єдності цілей кожного учасника управління, дає змогу досягати високих рівнів корпоративної культури соціально-етичного менеджменту[6]. Тому, у забезпеченні унікальної конкурентної переваги особливу роль відіграє корпоративна культура, яка стосується рідких і найбільш складних нематеріальних стратегічних ресурсів, які є унікальними і які майже неможливо скопіювати. Чим сильніша корпоративна культура, тим сильніша компанія, а потужна корпорація є важливою складовою стабільності економічного й громадського життя держави. А саме потужні компанії здатні впливати на думку населення та виховувати в них соціальну відповідальність.

Література

1. Апостолук О. Корпоративна культура як інструмент ефективного менеджменту підприємства в підвищенні його конкурентоспроможності. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2016. № 2. С. 68-73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echcenu_2016_2_14.
2. Хаєт Г.Л. Корпоративна культура. К. : Центр навчальної літератури, 2003. 423 с.
3. Назарова Г.В. Організаційні структури управління корпораціями: Наук. видання. Харків: Харківськ. держ. екон. ун-т, 2004. 408 с.
4. Ковалевский С. В. Корпоративная культура как основа системы управления качеством подготовки студентов вуза. Корпоративна культура організацій ХХІ століття. Краматорськ, 2005. С. 4–30
5. Журавльов В. М. Взаємозв'язок типів менеджменту та корпоративної культури. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2010. Вип. 17. С. 331-336. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_17_52.
6. Захарчин Г.М., Теребух А.А., Лісовська Л.С. Забезпечення конкурентоспроможності та розвиток організаційної культури підприємства: сучасна парадигма і прикладний аспект. Монографія./ Г.М. Захарчин, А.А. Теребух, Л.С. Лісовська. Львів. Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. 437 с.

Перекрест М. І., магістрант
Запорізький національний університет
(науковий керівник: **Шелеметьєва Т. В.**, докт. екон. наук, доцент)
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна

ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Одним з основних принципів нормального функціонування банку є забезпечення його фінансової безпеки, реалізація якого передбачає використання комплексного науково-практичного системного підходу. Головний його зміст – виявлення й усунення загроз. Рівень фінансової безпеки банку залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і спеціалісти (менеджери) будуть спроможні уникнути можливих загроз. На сьогодні найбільш вдалим є поділ загроз на зовнішні (з боку клієнтів, партнерів, конкурентів, держави тощо) та внутрішні (з боку власників, адміністрації, менеджерів підрозділів, спеціалістів, неформальних груп та ін.). Усвідомлення внутрішніх та зовнішніх загроз дозволить сформувати надійну систему забезпечення фінансової безпеки банку, спрямовану на виконання.

Цілями системи безпеки банківської діяльності повинні бути: захист прав банківських установ, їх структурних підрозділів та співробітників; збереження та ефективне використання фінансових, матеріальних, інформаційних ресурсів; підвищення конкурентоспроможності та зростання прибутковості за рахунок забезпечення якості банківських послуг і безпеки для клієнтської бази [2].

Забезпечення фінансової безпеки комерційних банків та їх установ є дуже важливим тому, що підрив довіри до кредитних установ завдає збитків фінансовій безпеці всієї країни. Зазначимо, що фінансова безпека банків – це не лише національна проблема, а й міжнародна.

Діяльність щодо забезпечення безпеки банку спрямована на конкретні об'єкти та проводиться за допомогою особливих засобів і методів відповідно до визначених принципів. Забезпечення фінансової безпеки банку розглядають як систему організаційних, фінансових та правових засобів впливу, які мають на меті своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці банку.

У перекладі з грецької поняття безпека означає «володіти ситуацією». Безпека банку трактується як стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечується реалізація мети банку та основних його інтересів, захист від внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих факторів незалежно від умов функціонування; властивість своєчасно й адекватно реагувати на всі негативні прояви внутрішнього і зовнішнього середовища банку; здатність протистояти різним посяганням на власність, діяльність і імідж банку, створювати ефективний захист від внутрішніх і зовнішніх загроз [1, с. 7]

В економічній літературі виокремлюють такі види безпеки банку: економічна безпека; фінансова безпека; правова безпека; кадрова безпека; інформаційна безпека; безпека банківських операцій. При цьому, більшу увагу приділяють саме економічній безпеці банку, а фінансову безпеку розглядають фрагментарно як складову економічної безпеки. Так, С.Яременко застосовує комплексний підхід до формування системи економічної безпеки банку на основі поєднання, аналізу, взаємозв'язку та взаємозалежності окремих видів безпеки – фінансової, інформаційної, кадрової та безпеки матеріальних ресурсів [3].

Забезпечення фінансової безпеки банку вимагає здійснення інформаційно-аналітичної роботи, результати якої є необхідною умовою для впровадження моніторингу, оцінки рівня та аналізу факторів, що впливають на рівень його фінансової безпеки. Функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення є обов'язковим для правильної та оперативної оцінки рівня фінансової безпеки банку, прогнозування можливих внутрішніх та зовнішніх загроз, дотримання достатності фінансових ресурсів для своєчасного виконання зобов'язань. Збір і аналіз інформації повинен носити постійний характер і проводитися в масштабі всієї банківської системи з використанням міжнародних зв'язків з іншими державами.

Характеризуючи фінансову безпеку комерційних банків, необхідно зазначити, що фінансова безпека забезпечує рівноважний і стійкий фінансовий стан банку; сприяє ефективній діяльності банку; якісно організована фінансова безпека дозволяє на ранніх стадіях визначити проблемні місця в діяльності банку, а також нейтралізувати вплив криз для запобігання банкрутства.

В умовах нестабільності національної економіки, зростання зовнішніх та внутрішніх загроз фінансова безпека банку є важливим інструментом реалізації його інтересів та пріоритетних цілей, нарощування фінансового потенціалу для кількісного та якісного зростання, зміцнення позицій на ринку банківських послуг, забезпечення нормального функціонування та його сталого розвитку.

Як показує практика, в умовах складної економічної ситуації останніх років, більшість банків України не спроможні до якісної організації та управління фінансовою безпекою, результатом чого стало банкрутство не одного банку. Головною причиною такого становища є велика кількість зовнішніх факторів, що впливають на фінансову безпеку банку: стан економіки; податкова політика; стан фінансового ринку; інвестиційний клімат в країні; стан світової економіки; інфляційні процеси; форс-мажорні обставини та ін.

Література

1. Зубок М. Безпека банківської діяльності : навч. посібн. К. : Вид-во КНЕУ, 2002. 190 с.
2. Штаєр О. Напрямки забезпечення та основні складові економічної безпеки банку. Європейський вектор економічного розвитку. 2011. № 2. с. 263–270.
3. Яременко С. Забезпечення економічної безпеки діяльності банків: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Київ, 2010. 20 с.

СЕКЦІЯ 6

КІЛЬКІСНІ ТА ЯКІСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Gechbaia B. N.

Doctor of Economics, Associate Professor
at Batumi Shota Rustaveli State University

Goletiani K. G.

Doctor of Business Administration, Professor
at Batumi Navigation Teaching University

Mushkudiani Z. I.

Doctor of Business Administration, Associate Professor
at Batumi Navigation Teaching University

PERSONNEL TRAINING AND DEVELOPMENT PRACTICES AS AN INNOVATIVE DEVELOPMENT FACTOR OF AN ORGANIZATION

The need to develop the national economy following the direction of trends common to all mankind forces the researchers and practitioners in the field of management to find new technologies, the use of which might be useful to achieve the goals set. In this context, stimulating the innovative activity of a company can be considered as one of the important goals. Innovation is a driving force of modern economic development, but innovations do not arise out of nowhere, on their own, but are generated and put into practice by individual employees or groups of employees.

Human resources are considered to be the main sources of values, economic growth and sustainable competitive advantage [Praha-lad, Hamel, 1990; Barney, 1991; Pfeffer, 1994]. Today, ideas, innovations and creativity are recognized as the most important economic resources, because, eventually, creativity is what is intended to increase productivity and, consequently, the standard of living. Therefore, to survive, adapt, and gain competitive advantage, organizations need to unleash their employees' innate creative potential because employees' creative ideas can be used as building blocks for organizational innovation, change, and competitiveness [Amabile, 1988; Woodman, Sawyer, Griffin, 1993; Zhou, George, 2003].

The ability of an organization to create, manage, and maintain knowledge inside the organization leads to the generation of innovations [Nonaka, Takeuchi, 1995]. Thus, enhancing the level of knowledge of employees, as well as the conditions created for the enhancement, is a factor of innovative activity. The knowledge of employees is mainly enhanced through the personnel training system. The question that has to be answered is: are all methods and programs effective in innovatively active companies? We think that not all approaches to teaching are equally effective.

The literature on management presents two approaches to employee training and development. The first one - the narrow-based approach in this field is attributed to traditional teaching practices - lectures, seminars and trainings. This direction is characterized by the following key terms - "education", "training", "knowledge acquisition". The second approach is systemic in nature and considers the issues of personnel training and development from the perspective of a comprehensive understanding of employee awareness and behavior change using various methods and tools [Джой-Меттьюз, Меггинсон, Сюрте, 2006]. The key definitions used include: "releasing hidden capabilities and potential", "perfection and enhancement of the way an object is organized", "putting into practice the potential capabilities", "consistent movement towards a more perfect, complex and developed state" [Джой-Меттьюз, Меггинсон, Сюрте, 2006]. In addition, the innovative activity of employees is a manifestation of individual abilities. Its activation, implementation and directing into the final product or service is a function of the work environment or contextual variables that can participate in stimulating and supporting innovative activity [Amabile et al., 1996; Lubar, 1999; Shalley, Zhou, Oldham, 2004]. Thus, the training system, according to a broad-based approach, is able to influence the creativity of employees by changing the organizational culture and climate, promoting leadership in the field of innovative development, work planning, contributing to a strategy of maximum involvement of staff in the organization and its innovative development.

It is clear that it is the latter approach that meets the requirements of management in a modern knowledge-based innovative economy.

The philosophy of a broad-based approach to the learning system in an organization is similar to that of a learning organization, i.e. an organization in which continuous learning takes place at the system level to create and manage knowledge, resulting in improvements in the organization's performance as measured by financial and non-financial intellectual indicators [Watkins, Marsick, 1996; 1997].

The purpose of this study is to develop a model of the relationship between the practices of personnel training and innovative activity of companies on the basis of theoretical analysis of characteristics of a learning organization and the own pilot empirical study.

References

1. Gechbaia B., Teamwork, Some Of The Issues In Modern Management. Global Management and Economics: Scientific Journal. №1 (1), 2015;
2. Prahalad C. K., Hamel G. The Core Competence of the Corporation // Harvard Business Review. 1990. Vol. 68. N 3. P. 79–91. (Russian transl.: Prahalad K.K., Hamel G. Kluche Vestnik S.-Petersburg Univ. Ser. Management. 2014. Issue 3 133 Practices of personnel training and development as a factor of innovative development ... the core competence of the corporation / / Vestnik St. Petersburg University, Ser. Management. 2003. Issue 3. P. 18–46.
3. Barney J. Firm Resources and Sustained Competitive Advantage // Journal of Management. 1991. Vol. 17. N 1. P. 99–120.
4. Pfeffer J. Competitive Advantage through People. Boston, MA, 1994.

5. Amabile T. M. Microscopic and Macroscopic Creativity // Journal of Social and Biological Systems. 1988. Vol. 11. N 1. P. 57–60.
6. Woodman R. W., Sawyer J. E., Griffin R. W. Toward a Theory of Organizational Creativity // Academy of Management Review. 1993. Vol. 18. N 2. P. 293–321.
7. Zhou J., George J. M. Awakening Employee Creativity: The Role of Leader Emotional Intelligence // The Leadership Quarterly. 2003. Vol. 14. N 4. P. 545–568.
8. Nonaka I., Takeuchi H. The Knowledge Creating. N. Y., 1995.
9. Joy-Matthews D., Megginson D., Surte M. Human Resource Development. M.: Eksmo, 2006.
10. Amabile T. M., Conti R., Coon H., Lazenby J., Herron M. Assessing the Work Environment for Creativity // Academy of Management Journal. 1996. Vol. 39. N 5. P. 1154–1184.
11. Watkins K. E., Marsick V. J. Creating the Learning Organization: Twenty-Two Case Studies from the Real World of Training. American Society for Training and Development, 1996.
12. B. Gechbaia, Z. Mushkudiani, N. Shonia, "The modern trends of improvement employee motivation and its impact on their performance management in Georgian reality," International Journal of Current Advanced Research, Vol. , issue 3, pp 30-38. 2018.

Карпенко А. В.

доктор економічних наук, доцент
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна

ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Трансформаційні зміни світової економіки визначаються сьогодні інтелектуальною активністю індивідів, великих та малих компаній, держав, які забезпечують продукування нових ідей, що комерціалізуються в інновації. Перехід до економіки знань та інформаційного суспільства, стрімке поширення процесів невизначеності та волатильності змінює цінність ресурсів та технологій, визначає нові вектори управління й забезпечується зростанням ролі людського потенціалу та його активів, які є ґрунтовною основою сучасних інноваційних змін. Людський потенціал є одним із визначальних елементів розвитку національної економіки та якісною передумовою переходу до її інноваційної моделі, оскільки забезпечує генерування знань, трансформацію їх у інновації, їх капіталізацію й комерціалізацію. Саме тому беззаперечним є пріоритетне місце людини в системі сучасного соціально-економічного розвитку, триєдина роль якої визначається як джерело національного багатства, його частина і мета суспільного розвитку. Важливою також є вирішальна та зростаюча роль людини як носія творчості і креативу в контексті продукування інновацій [1].

Початок 2020 року ознаменувався появою нової загрози світовій економіці, якій пророкували чергову кризу ще в перебігу попередніх двох років. Більшість країн світу відчули на собі згубний вплив COVID-19. Стрімке поширення пандемії одну за одною стали паралізовувати національні

економіки, викликаючи згортання експортно-імпортних операцій та ізоляцію бізнесу не тільки в масштабах країни, але і на локальних рівнях. Введення карантину призвело до зниження попиту і пропозиції, падіння доходів бізнесу та домогосподарств, переходу на дистанційну форму роботи і навчання, зміни ціннісних орієнтацій і стосунків у суспільстві. Виникла гостра необхідність вчитися і адаптуватися до нових умов у держави, бізнесу і населення. Ті зміни, які відбуваються сьогодні свідчать про значні ризики і про те, що ситуація в недалекому майбутньому не повернеться до базових умов (передкризових), а всі прогнози припускають кілька сценаріїв розвитку світової економіки (V, W, U, L).

Сьогодні безперечно в бізнесі та суспільстві в цілому відсутнє повноцінне розуміння складності ситуації. Інформаційний тиск статистики та різних думок експертів і їх прогнозних сценаріїв не полегшує подолання виникаючих проблем, а навіть в окремих випадках спричиняє додаткову складність у розумінні та сприйнятті. Тому чіткість і послідовність, фаховість та лідерство сьогодні є запорукою прийняття ефективних управлінських рішень, результативних дій і вибору вектору розвитку.

Більшість прогнозів експертів щодо негативних наслідків від проголошеної пандемії та карантинних заходів зводяться до суттєвого зниження економічної активності, яка спричинить обмеження доходів і купівельної спроможності населення (компаній, регіонів, країн). В таких умовах без узгодженої діяльності всіх стейкхолдерів різних рівнів (локального, регіонального, макрорегіонального, національного) вирішити визначені проблеми не вдасться. Важливим питанням у формуванні спільної взаємодії є достатній рівень довіри, який на сьогодні є дуже низьким не лише в Україні, а й у цілому світі. З розвитком пандемії COVID-19 це почало наочно відображатись і набувати все більших масштабів. Навіть у США (країна з високим рівнем демократії та довіри у суспільстві) втрачається довіра у населення до влади при загостренні поточної ситуації.

Пандемія вже сьогодні змінює спосіб життя, відносини між людьми і між країнами, змінює самі країни і міжнародні інституції та в майбутньому призведе до перезавантаження правил гри у світі [2]. На тлі пандемії COVID-19 ціна людського життя в очах суспільства зросла на порядок, відбуваються суттєві трансформації: жахлива відсутність солідарності, банальне суперництво через просту нестачу координації; якість інституцій критична для подолання сучасних викликів; підвищується цінність здоров'я окремого індивідуума тощо [3].

На швидкість вирішення поточних і майбутніх проблем суттєво впливає відповідальність держави, бізнесу та кожної особистості (виконання норм карантину, допомога у поточних справах, саморозвиток тощо), рівень довіри між підприємцями (кооперація, взаємодопомога, споживання, насамперед, продукції місцевого рівня), державною та місцевою владою. Важливим чинником зниження негативного впливу карантинних заходів є рівень консолідації всіх суб'єктів локального (регіонального, національного) середовища, розвиток взаємодії і комунікацій між бізнесом, формуванням локальних і міжрегіональних зв'язків.

Звичайно ж нинішня пандемія негативно впливає на соціально-

економічні процеси, економічну активність, бізнес, прибутковість, зайнятість населення, проте з іншого боку, як і будь-яка криза, дає унікальний шанс на повне перезавантаження суспільства та країни, дозволяє державній владі та всім економічним суб'єктам зменшити в системі кількість низькоєфективних учасників, стати сильнішими, створити нові форми взаємодії, щоб отримати нові ефекти тощо. Перш за все, у бізнесу виникає можливість побачити недосконалість своїх бізнес-процесів і працювати над їх оптимізацією, переглянути свої сильні і слабкі характеристики, які загострилися в період карантину, сформувати і посилити корпоративну культуру, стимулювати розвиток персоналу (саморозвиток), розширення його здібностей тощо. Також це хороша можливість для розвитку інноваційних технологій, популяризації і розвитку масової діджиталізації. Пандемія підштовхує населення країни знову об'єднатися, формуючи і розвиваючи довіру не тільки в суспільних відносинах, а й у бізнес середовищі, між підприємцями, що в подальшому дозволить створювати нові форми інноваційних підприємств, інтеграційних структур, реалізовувати кооперацію підприємців тощо.

Отже, сучасні виклики ставлять перед державою завдання консолідації зусиль на усіх рівнях влади, щоб сформувати ефективну систему антикризового управління та забезпечити її реалізацію, що дозволить швидко адаптуватися під нові умови і, в подальшому, швидко реабілітуватися після карантину. Сприяти консолідації всіх стейкхолдерів на локальному рівні (науки, освіти, бізнесу, громадськості і влади), їх кооперації та колаборації, що дозволить швидко отримувати значні позитивні ефекти. Важливо забезпечити реалізацію чіткої та послідовної державної політики на всіх рівнях, постійну, перш за все, інформаційну підтримку та роз'яснення влади, а також суттєві кроки з розуміння поточної ситуації та сумісного прийняття рішень, сприяння позитивному вирішенню всіх нагальних і стратегічних питань.

В сучасних умовах, щоб протистояти кризі потрібно підтримувати людський капітал, а саме – робочу силу та за можливості контролювати штатні зміни, використовувати час, який ми зараз маємо для саморозвитку та самоосвіти, оптимізувати бізнес-процеси. Особлива увага влади та громадськості сьогодні в Україні має зосереджуватися на активізації та стимулюванні суспільного усвідомлення ідеї та змісту інноваційної культури та поширенні відповідних поведінкових моделей та суб'єктів впливу з метою забезпечення чутливості до інновацій, особистої інноваційної активності.

Література

1. Карпенко А. В. Розвиток інтелектуальних активів людського потенціалу в національній інноваційній системі : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.07. Вінниця, 2019. 40 с.
2. Климкин П. Постпандемичный мир: Украина должна выбить себе место в новой реальности. URL: <https://www.liga.net/politics/opinion/postpandemichniy-mir-ukraina-doljna-vybit-sebe-mesto-v-novoy-realnosti> (дата звернення: 1.04.2020).
3. Литвиненко О. Час простоти. URL: https://dt.ua/finances/chas-prostoti-342114_.html (дата звернення: 1.04.2020).

Левченко О. М.

доктор економічних наук, професор

Немченко Т. А., асистент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОСТІ І

Кризові умови сьогодення диктують представникам промислового бізнесу необхідність залучати всі резерви для підвищення конкурентоспроможності підприємств. Серед засобів підтримки життєздатності організацій найбільш перспективним було і залишається питання використання та розвитку трудового потенціалу промислового сектору. Варто зауважити, що на сучасному етапі розвитку міжнародної економіки все частіше успішну діяльність організацій пов'язують із дотриманням ними засад соціальної відповідальності. Тому, зважаючи на світовий досвід та сьогоденні реалії розвитку промисловості України, саме розвиток трудового потенціалу із врахуванням принципів соціальної відповідальності набуває особливого значення для функціонування цієї галузі економіки.

Значний внесок у вивчення питань соціальної відповідальності внесли такі вітчизняні науковці як Колот А., Грішнова О., Амоша О., Шамілева Л., Серікова О. Однак, на нашу думку, проблематика діяльності промислових підприємств на засадах соціальної відповідальності та їх вплив на ефективність функціонування галузі є не достатньо дослідженим та потребує посиленої уваги з боку вчених та практиків.

Найбільш узагальненим визначенням соціальної відповідальності є розуміння її як відповідальності суб'єктів громадянського суспільства (держави, владних структур, підприємств, інституцій, громадян) за інтегровану суспільну корисність їхньої діяльності. Тобто, соціально відповідальною є діяльність, в якій використовуються лише такі способи досягнення цілей, які не завдають шкоди людям, природі, суспільству[1, с. 20].

Здійснення соціальної відповідальності має, передусім, базуватися на принципах дотримання законодавства України та міжнародних норм, добровільності, рівноправності сторін, постійності, комплексності, прозорості, підзвітності, діалогу із зацікавленими сторонами[2, с.46-47].

Як зазначає Серікова О.М., соціальна відповідальність оцінюється за такими групами показників: відповідальність перед споживачами, відповідальність перед постачальниками, відповідальність перед персоналом, екологічна відповідальність, відповідальність організації перед суспільством[3, с.235].

Колот А.М. виділяє п'ять рівнів соціальної відповідальності: особистісний, мікроекономічний (корпоративний), мезоекономічний (інститути

громадянського суспільства), макроекономічний (державний), мегаекономічний (міжнародний) [1, с. 22]. Ми погоджуємося з вченим, однак, зважаючи на те, що в сьогоdnішніх економічних умовах найбільш динамічний розвиток мають ті регіони, де сформувалися промислові чи інноваційні кластери (форма організації економіки, за якої основна увага приділяється не окремим галузям чи підприємствам-виробникам, а їх симбіозу у поєднанні з органами місцевої влади, бізнес-інкубаторами, торговими асоціаціями, фінансовими інститутами, постачальниками сировини, університетами та науково-дослідними установами), пропонуємо розглядати окремо корпоративну соціальну відповідальність та соціальну відповідальність економічного кластеру, позаяк в даному випадку поєднується соціальна відповідальність не лише окремих роботодавців, а й інших учасників даного утворення, симбіоз яких створює додатковий соціальний ефект.

Бізнес-утворення кластеру для більш продуктивної діяльності несуть посилену соціальну відповідальність за своє функціонування через пропорціональний вплив якості життя інших учасників кластеру на кінцевий результат своєї ж діяльності. В свою чергу безпосередні працівники, а також персонал, який відповідає за інноваційну, освітню, обслуговуючу функцію кластеру також перебувають в прямій залежності від ефективності діяльності виробничого осередку. Такий синергетичний ефект від поєднання соціальної відповідальності має зміцнити рівень як економічного, так і соціального життя учасників кластеру, а отже і посилити конкурентоспроможність одразу кількох галузей економіки держави у разі повсюдного його застосування.

Можна зробити висновок, що за функціонування кластерного типу економіки значно знижується відсоток несприйняття засад соціальної відповідальності, здійснення певних соціальних проєктів лише для отримання певних вигод для ведення бізнесу, чи уникнення штрафів, а не з точки зору усвідомленої соціальної відповідальності за свою виробничу діяльність, що на сьогоdnішній день є, на жаль об'єктивною реальністю.

Як нами було зазначено вище, промисловість є капітало-, науко-, технологомісткою галуззю, підприємства якої потребують значних коштів на ведення своєї діяльності, персонал галузі, в свою чергу, повинен володіти специфічними знаннями високої якості, довколишнє середовище зазнає значного впливу від промислового виробництва, а тому ефективність та конкурентоспроможність промислових підприємств передбачає цілий комплекс дій, направлених як на покращення існуючого стану, так і низки заходів, щодо стратегічного управління[4].

Формування навколо потужних підприємств кластерів, впровадження принципів соціальної відповідальності у повсякденну діяльність дасть вигоду не лише великим корпораціям, тому що, на даному етапі саме їм під силу розпочати запропоноване, а й малому бізнесу, соціальній, екологічній та освітній сферам. Все це позитивно впливатиме на формування та розвиток трудового потенціалу регіону функціонування кластеру, а отже забезпечить висококваліфікованими кадрами саму економічну галузь.

Зокрема, результатом впровадження засад соціальної відповідальності в промисловості призведе до:

- стабільності кадрового складу,
- забезпечить підтримку безперервного професійного розвитку працівників протягом життя,
- зменшення опору змінам;
- підвищення лояльності кваліфікованих спеціалістів та мотивованість кадрів до продуктивності та саморозвитку,
- скорочення непродуктивних витрат,
- дасть можливість забезпечення стратегічного вектору розвитку підприємства,
- реалізацію інноваційно-інвестиційних проектів за рахунок покращення репутації,
- призведе до економії коштів на навчання та перекваліфікацію прийнятих працівників за рахунок стабільності колективу,
- покращення управління ризиками,
- покращення екологічної ситуації та умов проживання працюючих та їх сімей,
- зміцнення здоров'я населення території.

Тому, на нашу думку, першочерговим завданням держави для розвитку промисловості України є стимулювання застосування принципів соціальної відповідальності на підприємствах галузі, сприяти створенню потужних промислових кластерів, забезпечуючи сприятливі умови для їх функціонування, запроваджуючи спеціальні умови оподаткування, залучаючи увагу громади та засобів ЗМІ, розробити систему штрафів для виявлення та покарання недобросовісних представників бізнесу. Все це дасть поштовх до зміцнення позицій промисловості, а також призведе до посилення конкурентоспроможності українських підприємств на міжнародному ринку.

Література

1. Соціальна відповідальність: навч. посіб. / Колот А. М., Грішнова О. А., Герасименко О.О. та ін.; за заг. ред. д.е.н., проф. А. М. Колота. Київ: КНЕУ, 2015. 519 с.
2. Олійник О. Договірне забезпечення корпоративної соціальної відповідальності в регулюванні ризиків у соціально-трудових відносинах. Україна: аспекти праці. 2013. № 5. С. 45-51.
3. Серікова О.М. Соціальна відповідальність партнерів трудових відносин як чинник раціонального використання трудового потенціалу: теоретико-методологічний підхід. Бізнес Інформ. 2013. № 11. С. 234-239.
4. Немченко Т.Б., Немченко Т.А. Складові механізми державного регулювання трудового потенціалу промисловості України. Молодий вчений. 2019. № 7(2). С. 343-349.

Лутай Л. А.

доктор економічних наук, професор
Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ КОРОНА ВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ

Зростання рівня безробіття стане однією із головних ознак економічної кризи України в поточному році. Падіння економіки, спричинене світовими тенденціями, лише поглибитися через ситуацію із карантинними заходами, які запроваджені для протидії поширенню пандемії коронавірусу COVID-19.

Економічна та трудова криза, спричинені пандемією коронавірусу, за прогнозами МОП можуть збільшити глобальне безробіття на майже 25 мільйонів осіб. Оцінки МОП на базі різних сценаріїв впливу коронавірусу на зростання світового ВВП вказують на можливе зростання глобального безробіття від 5,3 до 24,7 млн осіб. Статистичні дані свідчать, що, наприклад в Ізраїлі рівень безробіття з початку березня піднявся з 4 до 25% на тлі пандемії коронавірусу. Загальна кількість безробітних в Ізраїлі наразі перевищила 1,05 мільйона. У США очікується, що до кінця квітня можуть втратити роботу близько 20 мільйонів чоловік, що призведе до зростання рівня безробіття до 15% і стане найгіршим показником з 1930-х років [3].

В цих умовах проблемою для України буде не тільки зростання офіційного рівня безробіття, але й закриття кордонів, карантин в більшості європейських країн, зворотній потік українських заробітчан додому в наступні 6-8 місяців тощо. Прогнозують збільшення рівня безробіття з 8,1% до 9,4 вже за підсумками 2020 р. Підприємці більш песимістичні у своїх прогнозах, аніж уряд. У спільній заяві одразу вісьмох різноманітних бізнес-асоціацій та громадських організацій йдеться про те, що у 2020 р. безробіття може сягнути рекордних 12%. І це лише за офіційними даними. Пік безробіття припадає на перше півріччя поточного року, тоді як у другій половині уряд очікує поступового відновлення економіки та покращення стану справ [4].

Станом на 01.02.2020 р. кількість зареєстрованих безробітних становила 373 тис. осіб, але вже в березні-квітні рівень очікують стрімке зростання безробіття. За даними Федерації профспілок України, вже в січні-лютому поточного року на 8% порівняно з таким же періодом 2019 року збільшилася кількість осіб, які скористалися послугами Державної служби зайнятості. На період карантину багато підприємств не скорочували персонал, однак відправляли робітників у оплачувані (неоплачувані) відпустки, або переходили в дистанційний режим роботи. Спрогнозувати відносини між працедавцями та найманими працівниками в умовах карантину, який за всіма ознаками буде подовжено, сьогодні важко, а негативні наслідки для бізнесу та економіки в цілому остаточно не зрозумілі [1].

Один із найбільших викликів для ринку праці в Україні на найближчі пів року – закриття кордонів із країнами СНД та ЄС й повернення українських

заробітчан. Питання не лише у карантинних заходах всередині нашої держави, але й суттєве падіння економіки в ЄС та загалом у світі.

У зв'язку з зростанням безробіття уряд поставив перед собою три завдання: збереження максимальної кількості робочих місць, підтримка тих, хто втратив роботу, забезпечення відновлення економіки після закінчення пандемії.

Для боротьби з безробіттям держава може запропонувати два напрямки. По-перше, економію видатків, включаючи перехід на адресні програми підтримки, скорочення зарплат та надлишкових статей витрат у державному секторі, про що наголосив Президент України. По-друге, це програми стимулювання бізнесу шляхом різноманітних кредитних програм. В Міністерстві економіки проонансовано дві програми підтримки бізнесу для розвитку та збереження робочих місць: 1) «доступні кредити» - 5-7-9%. Передбачає компенсацію відсоткової ставки по кредитах тим підприємствам, які збережуть робочі місця, буде запущена з 13.04.20. 2) «нові гроші» - нададуть можливість кредитів під 5%. Окрім цих програм пропонуються наступні заходи: рішення щодо податкових канікул, відтермінування декларування до 01.07. 2020 р., тимчасове скасування штрафів, мораторій на здійснення заходів державного нагляду та податкові перевірки, відтермінування застосування РРО до 2021 р., забороняється збільшення процентів за користування кредитом тощо [2].

За прикладом США компанії та підприємці, які не звільняли персонал під час кризи, могли б отримати додаткові преференції в отриманні кредитних коштів або зниження відсоткових ставок, «кредитні канікули», «прощення» нарахованих відсотків за певний період. Нарешті, держава в питанні працевлаштування та нейтралізації процесів безробіття могла б піти шляхом реалізації масштабних інфраструктурних проектів: побудова доріг, відновлення потенціалу туристичної галузі, за рахунок яких можна було б частково знизити рівень безробіття та поступово вирішувати питання зростання економіки на перспективу.

Література

1. Офіційний веб-сайт державної служби зайнятості: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>.
2. Офіційний веб-сайт міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>.
3. Радчук О. Карантин та криза: яких змін на ринку праці очікувати українцям у 2020 році / О. Радчук // Слово і діло. Аналітичний портал. – 31.03.2020 р.
4. Що чекає українську економіку у 2020 році? Позиція міністра економіки: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.news.dtki.ua>.

Матукова Г. І.

доктор педагогічних наук, професор

Прус Н. В.

кандидат економічних наук, доцент

Жила А. В.

кандидат медичних наук, доцент

Київський національний медичний університет імені О.О. Богомольця
м. Київ, Україна

ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ: ІНТЕГРУЮЧА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні дослідження науковців, сьогодні недостатньо глибоко висвітлюють питання сутності людського потенціалу, механізму його формування, оцінки, умови реалізації, це пов'язано з недосконалим понятійно-категорійним апаратом стосовно предмету досліджень, відсутністю системного підходу до людського потенціалу як складової потенціалу підприємства. У ринковому середовищі першочерговим завданням підприємств стає оцінка перспектив і можливостей, яка комплексно відображається як значення економічного потенціалу підприємства.

Потенціал підприємства комплексне поняття, про що свідчить його багатоаспектність, економічної категорії [2, с.3].

Потенціал підприємства – це наявні можливості, ресурси, запаси, засоби, що можуть бути використані для досягнення, здійснення будь-якої мети.

Потенціал - це наявні в економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальна структура та вміння раціонально використати їх для досягнення поставленої мети [6, с.314], потенціал розглядається як узагальнена комплексна характеристика ресурсів, прив'язану до місця й часу [1, с.324]. Іншим підходом є розуміння потенціалу як здатності комплексу ресурсів економічної системи виконувати поставлені перед нею завдання.

Потенціал, дослідниками визначається як сукупність засобів, запасів, джерел, які є в наявності і можуть бути мобілізовані для досягнення певної мети де головною складовою виступає колектив підприємства [3].

Потенціал це можливість колективу виконувати певні завдання, які залежать від оптимального рівня структури колективу підприємства.

Сучасні вчені поєднуючи підходи, запропонували власне бачення поняття "підприємницький потенціал" як сукупність ресурсів (трудових, матеріальних, технічних, фінансових, інноваційних і т. ін.), навичок та можливостей керівників, спеціалістів та інших категорій персоналу, щодо вироблення товарів, надання послуг (здійснення робіт), отримання максимального доходу (прибутку) [5, с.87] та "потенціал підприємства" як максимально можлива сукупність активних і пасивних, явних і прихованих альтернатив (можливостей) якісного розвитку соціально-економічної системи підприємства у певному середовищі господарювання.

Процес управління потенціалом – кількісне і якісне визначення стану системи (аналіз) та синтез системи, визначення майбутнього стану системи і її компонентів (прогнозування), розробка планів (планування), координація робіт по виконанню планів (організація процесу), облік і контроль стану параметрів системи, мотивація виконання прийнятих рішень щодо організованості системи.

Організованість системи – це ступінь відповідності системи, при тих чи інших зовнішніх і внутрішніх умовах, оптимальному рівню показників пропорційності у виробничих і управлінських процесах [4, с.6].

Дослідники поділяють управління потенціалом на деякі види: управління кадровим потенціалом впливає з необхідності спільної діяльності людей, що потребує розробку і реалізацію цілісної системи впливу на персонал з метою забезпечення ним необхідних умов для виконання належних функцій; управління фінансовим потенціалом включає аналіз і виявлення резервів поліпшення його формування та використання, визначення доцільності додаткового залучення фінансових ресурсів; управління виробничим потенціалом зводиться до своєчасного відновлення і підвищення ефективності використання основних фондів, керувати оборотними активами означає аналізувати потребу в них на кожній стадії кругообігу, визначення величини оборотних активів на кожній стадії, прогноз і планування оборотних коштів по видам, оцінка їх використання; управління нематеріальним потенціалом зводиться до постійного вивчення і своєчасного придбання тих активів, які стимулюють виробничі, збутові процеси на підприємстві [4, с.7].

Сьогодні, людині приділяється особлива увага, як основному чиннику впливу на конкурентоспроможність підприємства. Економічна наука розглядає людський потенціал як сукупність природних даних (здібностей) людини, освіти, виховання і життєвого досвіду, а також як здатність до одержання та використання інформації та знань. Звідси впливає доцільність виокремлення людського потенціалу як основної, інтегруючої складової формування і розвитку потенціалу підприємства.

Потенціал підприємства визначається як можливості системи ресурсів і компетенцій підприємства створювати результат для зацікавлених осіб за допомогою реалізації бізнес-процесів. Під компетенціями маються на увазі знання людини, що забезпечують практичні навички (компетентності), які працівник може ефективно використовувати та адаптувати в різних ситуаціях та умовах праці.

Компетенціями підприємства (організації) слід вважати колективне знання, досвід та здібності працівників підприємства.

При визначенні компетенцій промислового підприємства необхідно враховувати наступні умови: компетенції мають визначатися групою експертів (менеджер з персоналу, керівники відділів, спеціалізовані працівники та ін.), що ознайомлені із специфікою підприємства; компетенції мають бути чітко сформульованими і прописаними; формулювання компетенцій повинно бути доступним для усіх працівників підприємства; система компетенцій має

враховувати та поєднувати відображення сучасних потреб та потенціалу підприємства.

На основі вищезазначеної інформації, можна підкреслити, що необхідним для сучасного підприємства є система компетенцій, яка дозволить забезпечити досягнення встановлених цілей. Отже, основним необхідним етапом формування ефективної системи управління є інвентаризація складових економічного потенціалу підприємства з точки зору їх відповідності стратегічним позиціям.

Детальному аудиту має підлягати виробничий, фінансовий, науково-технічний, управлінський, організаційний, маркетинговий, логістичний, інфраструктурний, інформаційний та інноваційний потенціали, які взаємодіють між собою внаслідок формування, підтримання або залучення необхідних компетенцій.

При створенні системи управління потенціалом підприємства, необхідно визначити провідну роль людського потенціалу, який, виступаючи інтегруючою ланкою, через зв'язки компетенцій впливає на загальний ефект взаємодії структурних складових потенціалу підприємства.

Для ефективної реалізації потенціалу підприємства необхідно враховувати наступні чинники впливу, що забезпечують рівень його конкурентоспроможності:

- склад та сучасний стан системи існуючих ресурсів підприємства;
- відповідність ресурсного потенціалу стратегічним цілям та завданням підприємства;
- спроможність ресурсного потенціалу забезпечити стійкість та адаптованість підприємства;
- організаційні та управлінські процеси на підприємстві, які спрямовані на розвиток людського потенціалу через зростання ключових компетенцій, інтеграцію усіх видів діяльності;
- конкурентне середовище, ключові компетенції також конкурентів.

Література

1. Абалкин Л. И. Диалектика социалистической экономики / Л. И. Абалкин. - М. : [б. и.], 1981.— 453 с.
2. Бачевський Б. Є., Заблудська І. В., Решетняк О. О. Потенціал і розвиток підприємства: Навч. пос. - К.: Центр учбової літератури, 2009. -400 с.
3. Касьяненко В.О. Дослідження сутності інноваційного потенціалу економіки [Електронний ресурс] / В.О. Касьяненко // Демократичне врядування. – 2011. – Вип. 8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeVr_2011_8_17.pdf
4. Управління потенціалом підприємства: навчальний посібник/ А.І. Каталенець, Г.І. Матукова, С.І. Мацюра, Н.С. Приймак; Міністерство освіти і науки України.-Кривий Ріг: Видавничий дім, 2010.-235с.
5. Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. Посібник. - К.: КНЕУ, 2004.-316 с.
6. Економічна енциклопедія / Відповідальний редактор С.В. Мочерний. - Київ: Видавничий центр «Академія».- Т. 1, 2000.- 863 с.; Т. 2, 2001.- 847с.

Боришкевич І. І.

кандидат економічних наук

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»

м. Івано-Франківськ, Україна

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасному бізнес-середовищі основним завданням, що стоїть перед керівництвом підприємства у системі стимулювання є створення таких умов праці, за яких працівники будуть достатнім чином мотивовані на ефективне досягнення власних цілей та цілей підприємства.

При переході до ринкової системи особливістю управління персоналом є зростаюча роль особистості працівника. Саме орієнтація на людський фактор дає змогу підвищити загальну результативність та прибутковість діяльності підприємства.

На думку Ю. І. Грудзевич, організаційна культура являє собою «соціально-психологічне середовище підприємства, діяльність працівників в якому відбувається на основі загальної філософії, ідеології, цінностей і норм поведінки персоналу під дією матеріальних та нематеріальних, усвідомлюваних та неусвідомлюваних, очевидних та прихованих процесів і явищ» [1, с. 115].

Правильне формування та підтримка організаційної культури на підприємстві в кінцевому результаті призводить до підвищення продуктивності працівника [4, с. 976].

Як зазначають Л. І. Хомутенко та В. Є. Вязовченко, «згуртована, прагнуча до єдиної мети команда набагато ефективніше і швидше впорається з поставленими завданнями, чим роз'єднаний колектив працівників, що не відчуває єднання з колегами, не має можливості отримати від них допомогу і підтримку у важкій ситуації» [2, с. 35].

Формування та підтримка організаційної культури на підприємстві його невід'ємною частиною і являє собою сукупність матеріальних та духовних цінностей, переконань, що формують внутрішній імідж підприємства та впливають на поведінку працівників і діяльність підприємства в цілому. Серед основних важелів формування і підтримки організаційної культури виділяємо наступні.

1. Критерії відбору до підприємства.

Важливо підбирати на роботу таких працівників, які найкраще підходять на вакантну посаду та володіють необхідними знаннями та досвідом. Також слід враховувати емоційний інтелект майбутнього працівника, щоб він легко став частиною уже існуючої команди.

Цікаву методику використовує мережа ресторанів «KFC». В її основі лежить HR-модуль M.A.R.S., що є внутрішньою корпоративною розробкою і являє собою багатофункціональну автоматизовану рекрутингову систему. Шляхом анкетного опитування система визначає відповідність кандидата займаній посаді і видає результати у вигляді трьох кольорів: зелений колір –

повна відповідність, жовтий колір – часткова відповідність і червоний колір – невідповідність [3]. Це значно спрощує ефективний підбір працівників на роботу.

2. Поведінка керівника.

Кожен керівник будь-якого організаційного рівня управління повинен починати із себе. Він повинен бути еталоном для наслідування і закріпити за собою еталонну владу. Людина краще засвоює новий для себе зразок поведінки шляхом наслідування.

3. Формування системи мотивації відповідно до потреб працівників.

Керівництво підприємства повинно формувати такий механізм мотивації, який враховуватиме особливості та потреби працівників.

Одні працівники віддають перевагу матеріальній мотивації, в той час як інші – моральній. Хоча, в більшості працівники прагнуть задоволення потреб як матеріальних, так і моральних, включаючи премії, соціальні виплати, подарункові сертифікати, можливість додаткового навчання, забезпечення комфортних умов праці, кар'єрне зростання, визнання, участь у прийнятті управлінських рішень тощо.

4. Використання партисипативного управління.

Партисипативне управління є одним із сучасних методів менеджменту, що передбачає участь працівників в управлінні підприємством. Зокрема, працівників слід залучати до формування візії, місії та стратегії розвитку підприємства, прийняття тактичних управлінських рішень.

Основною ознакою партисипатії є партнерські відносини працівників між собою та керівництвом.

Партисипативне управління є інструментом задоволення потреб досягнення і повинно бути однією зі складових мотиваційного механізму.

5. Навчання працівників.

У сучасних умовах навчання працівників повинно бути невід'ємною частиною менеджменту. Умови функціонування підприємств постійно змінюються під впливом науково-технічного прогресу, появи нових технологій, глобалізації, тому керівництво підприємства повинно забезпечувати навчання та підвищення кваліфікації працівників. Таке навчання можна здійснювати шляхом проведення внутрішніх тренінгів із залученням фахівців чи зовнішніх, включаючи конференції, майстер-класи, різні онлайн-курси (наприклад, використання безкоштовної навчальної платформи Prometheus).

6. Проведення team building.

Team building є важливим інструментом успішної комунікації, згуртування колективу та формування ефективної команди. Всі сучасні підприємства, які прагнуть сформувати ефективний колектив, що досягатиме усіх поставлених цілей, повинні здійснювати team building. Сюди відносять проведення корпоративів, спільний активний відпочинок, спільні виїзні навчання, психологічні ігри, що допомагають змоделювати життя всередині колективу та згуртувати працівників для спільного вирішення поставлених цілей чи виникаючих проблем.

Таким чином, організаційна культура є невід'ємною складовою

загального організаційного механізму діяльності підприємства, що забезпечує високий потенціал його розвитку. Ефективно сформована організаційна культура сприятиме формуванню продуктивної команди, яка досягатиме усіх поставлених цілей, нарощуючи конкурентні переваги підприємства та підвищуючи його імідж на ринку.

Література

1. Грудзевич Ю. І. Формування організаційної культури інтрапренерства на машинобудівних підприємствах. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Вип. 3 (08). С. 114-120.
2. Хомутенко Л. І., Вязовченко В. Є. Організаційна культура підприємства: теоретичні та практичні аспекти формування. Вісник Одеського національного університету. 2014. Вип. 1(2). С. 31-36.
3. Дутин С. Около 70% вакансий закрываем без рекрутера / Про бизнес: URL: <https://probusiness.io/personal/3909-okolo-70-vakansiy-zakryvaem-bez-rekrutera-sergey-dutin-kfc-ob-avtomatizirovannom-poiske-luchshikh-kadrov.html> (дата звернення: 01.04.2020).
4. Fakhar Shahzad, Rana Adeel Luqman, Ayesha Rashid Khan, Lalarukh Shabbir Impact of Organizational Culture on Organizational Performance: An Overview. Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business. 2012. Vol. 3. № 9. pp. 975-985.

Глевацька Н. М.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

COVID-19: НАСЛІДКИ ДЛЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

У 2020 році, згідно прогнозів МВФ спад глобальної економіки складе 3 %. Найбільша з часів Великої Депресії економічна рецесія буде зафіксована у 157 країнах із 194. Економіка США, Росії та країн єврозони впаде відповідно на 5,9 %; 5,5 % та 7,5 %, а зростання у Китаї сповільниться до 1,2 %. В Україні прогнозується економічний спад на рівні 7,7% [1].

Однак, відповідно до змін до Бюджету на 2020 рік, викликаними необхідністю протидії COVID-19, очікується падіння ВВП тільки на 4,8% та зростання дефіциту бюджету більше ніж у три рази до 298,4 млрд. грн., що становить 7,5% від ВВП. Обсяг державного боргу передбачено на рівні 2,387 трл. грн. [2].

Структуру людського потенціалу утворюють такі елементи, як здоров'я, моральність, творчість, активність (пасіонарність), організованість, освіченість, професійна компетентність. Основа формування людського потенціалу це

розвиток його трудової компоненти під впливом інноваційних змін у змісті й характері праці та, відповідно, у вимогах до підготовки працівника інноваційного типу.

За 2018 рік Україна отримала значення ІЛР 0,750, що відносить її до високої категорії людського розвитку - 88 позиція зі 189 країн і територій. За період з 1990 до 2018 року значення ІЛР України збільшилося з 0,705 до 0,750, тобто на 6,3%. За період з 1990 до 2018 року очікувана тривалість життя при народженні в Україні збільшилась на 2,1 років, середня кількість років навчання збільшилася на 2,2 роки, а очікувана кількість років навчання зросла на 2,7 років. ВНД на душу населення України скоротився приблизно на 25,6 відсотка в період між 1990 та 2017 рр [3].

Разом з тим в Україні відбувається:

- загальне скорочення чисельності населення (на 01.01.20 р. було 41902,4 тис. осіб);

- погіршення стану здоров'я всіх його вікових груп (у середньому до 86% усіх смертних випадків сьогодні в Україні припадає на три основні класи причин смерті: хвороби системи кровообігу, новоутворення і зовнішні причини смерті);

- зниження кількісних і структурно-якісних характеристик зайнятості (у 2019 році рівень зайнятості населення у віці 15-70 років складав 58,2 %);

- інтенсивне старіння населення (загальна чисельність молоді у віці 15-24 роки - 33,7% у 2018р.);

- значне молодіжне безробіття і низький рівень її зайнятості (17,9 % та 27,6 % відповідно);

- потужний відтік мігрантів (у 2020 році відсоток мігрантів від загального числа населення України склав 11,3);

- неврегульованість попиту, пропозиції й ціноутворення на ринку праці.

Згідно [4] пандемія COVID-19 має катастрофічний ефект на зайнятість і зарплати у світі. Так, 2,67 мільярда осіб, тобто 81 % загальної світової робочої сили на даний час зазнають впливу через повне чи часткове закриття робочих місць. Згідно очікуванням МОП, криза, яка пов'язана з пандемією, призведе до скорочення 6,7% робочих годин у другій половині 2020 року, що еквівалентно 195 мільйонам працівників, зайнятих повний робочий день. Сьогодні у світі близько 1,3 мільярда молодих людей, 267 мільйонів (20,5 %) з них наразі не мають роботи, не отримують вищої освіти або не проходять професійних тренінгів. Очікується, що до 2021 року ця цифра сягне 273 мільйонів.

В Україні найбільше постраждають сфери бізнесу, на діяльність яких накладаються безпосередні обмеження у зв'язку з введенням карантинних заходів: розважально-культурні заклади; готельно-ресторанний бізнес; туристичні послуги; сфера надання косметологічних.

У зоні ризику: пасажирські перевезення, страхування, будівництво, недержавні освітні заклади тощо.

Водночас, не зазнає суттєвих збитків торгівля продуктами харчування, медикаментами, засобами гігієни, інтернет-торгівля та доставка товарів до споживача.

Література

1. МВФ предсказал наихудший спад мирового ВВП после Великой депрессии/ Офіційний веб-сайт The world news [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://theworldnews.net/ru-news/mvf-predskazal-naikhudshii-spad-mirovogo-vvp-posle-velikoi-depressii>
2. «Антикризовий» бюджет України: без затягування пасків і з надією на МВФ/ Офіційний веб-сайт Deutsche Welle Made for minds [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/antikrizovij-bjudzhet-ukra%D1%97ni-bez-zatjaguvannja-pask%D1%96v-%D1%96-z-nad%D1%96jeju-na-mvf/a-53117130>
3. Доповідь про стан людського розвитку – 2019 Нерівність у людському розвитку в 21 столітті Аналітична записка за країнами, що представлені в Доповіді про стан людського розвитку за 2019 рік Україна / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.un.org.ua/images/documents/4792/Ukraine%20\(ukr\).pdf](http://www.un.org.ua/images/documents/4792/Ukraine%20(ukr).pdf)
4. ILO: COVID-19 causes devastating losses in working hours and employment/ Офіційний веб-сайт International Labour organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_740893/lang--en/index.htm.

Заярнюк О. В., кандидат економічних наук, доцент

Журавльов В. М., ст. викладач

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ І КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Цифровізація стала невід'ємною частиною нашого життя, а її темпи прискорилися зі спалахом коронавірусної хвороби COVID-19. Інтеграція сучасних цифрових технологічних рішень змінила базові принципи офісної роботи. Бізнесу вдалося автоматизувати багато операцій, які раніше виконувалися вручну. Готовність перебудовувати бізнес-процеси з урахуванням новітніх ІТ-трендів, і, в першу чергу цифровізації – важлива умова конкурентоспроможності компаній, а іноді й їх виживання на ринку.

В управлінні персоналом цифровізація – це, передусім, створення організації зручного цифрового середовища для співробітників[1].

Зрештою конкурентоспроможність будь-якої компанії визначається конкурентоспроможністю її співробітників, отже в епоху цифрової трансформації необхідна трансформація компетенцій персоналу. Для успішної цифрової трансформації компанії необхідні фахівці, що володіють новими

компетенціями[2].

По-перше, до ключових компетенцій персоналу в сучасних умовах віднесемо власне цифрові компетенції, тобто сукупність знань, здібностей, особливостей характеру і поведінки, які необхідні для того, щоб працівники могли використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для досягнення цілей у своєму особистому або професійному житті. Значна частина робочих місць сьогодні вимагає широких компетенцій та сучасних цифрових навичок – bigdata; усвідомлення ризиків і можливостей в процесі застосування нових технологій; забезпечення інформаційної безпеки, програмування.

Мільйони робочих місць передбачають наявність у працівників базових цифрових навичок – вміння працювати з різними технічними пристроями, файлами, Інтернетом, онлайн-сервісами, прикладними програмами. Водночас серед основних перешкод, що постають перед українськими компаніями у процесі цифрової трансформації, на першому місці – відсутність необхідних компетенцій і недостатній рівень ІТ-грамотності фахівців. Так, згідно з дослідженням, яке у 2019 році провело Міністерство цифрової трансформації спільно з ПРООН, Фондом Східна Європа, освітньою платформою EdEra, 53% населення України мають цифрові навички, що знаходяться нижче позначки «базовий рівень» [3]. Отже, набуття цифрових компетенцій є вкрай важливим сьогодні для підвищення конкурентоспроможності персоналу будь-якої української компанії.

По-друге, цифрова трансформація економіки вимагає від працівників розвинутих гнучких навичок – softskills, тобто володіння соціальним та емоційним інтелектом, комунікативними навичками, креативністю, системним мисленням, навичками координації та взаємодії – тими здібностями, які відрізняють людину від машини, сприяють прояву творчих ідей та розвитку інновацій в компаніях.

Підвищення конкурентоспроможності персоналу є процесом, до якого повинні прагнути і самі працівники, і компанія, яка перебуває в стадії цифрової трансформації.

Розвиток цифрових компетенцій, набуття досвіду роботи з цифровими технологіями відбувається об'єктивно, а компанія може прискорити цей процес. Для підвищення конкурентоспроможності працівник повинен прагнути розширювати свої знання цифрових технологій, постійно вчитися пристосовуватися до цифрового середовища, набувати навичок практичного користування сучасними цифровими методиками.

Роботодавці повинні сприяти підвищенню конкурентоспроможності своїх співробітників, розвивати цифрові таланти всередині компанії та залучати спеціалістів, консультантів з метою проведення різних вебінарів, курсів для навчання цифровим навичкам. Для цього вони можуть створювати спеціальні центри навчання персоналу цифровим компетенціям.

В свою чергу, для підвищення власної конкурентоспроможності працівник повинен вміти бути гнучким та адаптуватися, бути готовим змінювати напрямок діяльності, постійно опанувати нові знання, технології, причому робити це швидко. Набір компетенцій швидко змінюється разом зі

змінami в економіці, тому здатність працівника навчатися і розвиватися швидше за своїх конкурентів є джерелом його соціальних та економічних переваг.

Компаніям, в цьому зв'язку потрібно приділити особливу увагу мотивації працівників для набуття нових цифрових навичок. Для цього необхідне широке впровадження в практику управління персоналом програм залучення працівників до навчання й використання цифрових засобів для вирішення виробничих завдань, для розробки творчих та інноваційних рішень.

Сьогодні вже реалізуються багато проєктів в цьому напрямку: відкриті освітні ресурси (Open Educational Resources, OERs) і масові відкриті онлайн-курси (Massive Open Online Courses, MOOCs) [4]. Провідні технологічні компанії: Microsoft, Samsung, Google пропонують інноваційні онлайн програми, курси для навчання. Широкий вибір базових програм та інструментів для розвитку цифрової грамотності і цифрових навичок розташовані на сайтах Google, Cisco та інших.

Безперечно позитивним є те, що в березні 2020 року Міністерство цифрової трансформації України випустило освітній серіал на платформі «Дія. Цифрова освіта» «Цифрова грамотність державних службовців 1.0. на базі інструментів Google» [5]. Це прискорить подолання цифрового розриву в Україні.

Разом із тим, такі методи навчання поки що не знайшли широкого застосування в практиці корпоративного навчання українських компаній. Значною мірою це пов'язано з організаційною культурою, що далеко не завжди орієнтована на зміни, тим паче такі кардинальні. Результати наших досліджень свідчать про те, що основною перешкодою на шляху цифрових перетворень українських компаній є опір змінам з боку співробітників, які не бажають розвивати свої цифрові навички.

Отже, для підвищення конкурентоспроможності персоналу в умовах цифровізації економіки компаніям потрібно формувати комплекс заходів зокремих взаємопов'язаних інструментів, націлених на розвиток ключових компетенцій своїх співробітників. Важливим є залучення інвестицій у безперервне навчання персоналу новим цифровим навичкам; заохочення високої мотивації до набуття цифрових компетенцій, творчої реалізації та підвищення креативності мислення з активним використанням можливостей цифрового середовища.

Література

1. Левченко А.О., Горпинченко О.В. Актуальні аспекти реалізації концепції навчання впродовж життя в умовах цифровізації економіки. Міжнародна науково-практична конференція «Стратегічні пріоритети трансформації економіки в умовах цифровізації». Тези доповідей. (м. Запоріжжя. 29-30 жовтня 2019 р.). Запоріжжя, 2019. С. 167-170.
2. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://znaj.ua/press-release/232023-ukrajina-2030e-krajina-z-rozvinutoyucifrovoyu-ekonomikoju> (дата звернення: 27.02.2020).
3. Цифрова грамотність – неодмінні вимога сьогодення. URL: [<https://ukurier.gov.ua/uk/articles/cifrova-gramotnist-neodminna-vimoga-sogodennya/>] (дата звернення: 06.03.2020).
4. <https://www.mooc.org/>.
5. <https://thedigital.gov.ua/>

Коваль Л. А.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ ЯК СКЛАДОВА ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА НА РИНКУ

За умов глобалізації світової економіки для кожної країни стає доленосним питання досягнення гідного місця серед економічно розвинених держав, що уявляється є можливим лише в разі за без-печення конкурентоспроможності, тобто одержання певних конкурентних переваг на світових ринках

Розвиток конкурентоспроможності робочої сили в країні стримують неефективна система управління, відсутність цивілізованого ринку праці, продуктивної зайнятості, налагодженого механізму стимулювання трудової діяльності, здатного забезпечити тісний зв'язок між якістю робочої сили, результатами праці та заробітною платою. Ці та інші чинники на тлі економічної нестабільності, слабкості кредитно-фінансової системи не сприяють розвитку конкурентних відносин в Україні і цілеспрямованим прагненням працівників до праці інноваційного змісту.

На нашу думку, термін "конкурентоспроможність робочої сили" доцільно визначати у двох аспектах:

1) як сукупність якісних та вартісних характеристик робочої сили, які користуються попитом на певному сегменті ринку праці у певний період часу.

2) як здатність конкретного працівника в умовах ринкової кон'юнктури відповідати попиту роботодавця, критеріям та мінливим вимогам ринку праці стосовно професійно-освітнього рівня, кваліфікації, віку, статі, ділових та особистих якостей у порівнянні з відповідними характеристиками інших працівників, які теж пропонують себе на ринку праці.

Оскільки від рівня кваліфікації, професіоналізму та інших якісних характеристик персоналу залежать конкурентні переваги підприємств на ринку і, безумовно, конкурентоспроможність галузей та економіки держави в цілому, важливо розглядати в тісному взаємозв'язку зміст категорій: "конкурентоспроможність робочої сили", "конкурентоспроможність підприємства", "конкурентоспроможність держави".

Міркування з приводу методології оцінки конкурентоспроможності робочої сили дають підстави передбачити, що конкурентоспроможність робочої сили має оцінюватися по декількох напрямках: як індекс конкурентоспроможності працівника, який відображає ступінь його відповідності оптимальним конкурентним характеристикам за вимогами роботодавця (або попиту ринку праці); як співвідношення між ціною і якістю трудових ресурсів; як співвідношення корисного ефекту від споживання

робочої сили працівника та її ціни (адекватної загальній сумі витрат на підготовку, придбання, використання робочої сили, її відтворення та розвиток).

Зазначимо, що лише систематична та об'єктивна оцінка конкурентоспроможності працівників, що динамічно відбивається на оплаті праці, має реально стимулювати працівника до вдосконалення професійно-кваліфікаційних якостей, розробки інновацій у будь-якій сфері трудової діяльності. З іншого боку, вкрай важливим для підприємства є вимірювання ризику неконкурентоспроможності робочої сили з урахуванням коливань попиту на ринку праці. Розробка відповідних методик, інструментарія дозволить підприємству в умовах конкуренції мінімізувати небезпеку відбору некомпетентних кадрів та неефективних витрат на їх утримання, гнучко реагувати на зміни кон'юнктури ринку, забезпечувати своєчасну підготовку, перепідготовку, перенавчання персоналу, оновлення кадрової стратегії.

Узагальнюючи, можна зосередити увагу на тому, що управління конкурентоспроможністю працівника на мікроекономічному рівні передбачає створення сукупності спонукальних важелів, які обумовлюють прагнення працівника відповідати певним критеріям за професійно-кваліфікаційними характеристиками і результатами праці, дозволяють реалізувати інтереси найманого працівника і роботодавця в конкретних умовах ринкової кон'юнктури.

Світовий досвід переконливо свідчить, що поширення серед персоналу частки працівників, які мають орієнтацією на розвиток конкурентоспроможності, дає вагомі конкурентні переваги підприємствам, організаціям, сприяє зростанню сукупного корисного ефекту праці, в результаті виграш має суспільство в цілому. Зрозуміло, що розв'язання проблеми конкурентоспроможності робочої сили не обмежується рівнем фірм, організацій, адже мотиваційне поле працівника (сфера впливу спонукальних сил) виходить за межі підприємства і залежить від стану розвитку конкурентного середовища на регіональному, національному ринку праці. Управління конкурентоспроможністю працівників неодмінно потребує активної участі держави, економічної підтримки галузей-носіїв динамічних конкурентних переваг. У конкурентній боротьбі країн сьогодні одержують перемогу та мають виграш у світовому поділі праці не ті країни, що мають дешеві ресурси, а насамперед держави, де створено найсприятливіші умови для їх використання, де заохочуються бізнес і чесна конкуренція, інноваційна праця, інвестиції у розвиток людського капіталу.

Література

1. Семикіна М.В., Пасєка С.Р., Федунець А.Д., Коваль Л.А., Збаржевецька Л.Д. Інноваційна праця: діагностика проблем, важелі активізації: монографія за наук. ред. М. В. Семикіної. - Черкаси: «Маклаут» 2012. С.320 22,5 д.а.

2. Інноваційна складова економічного розвитку: Монографія / НАН України, Ін-т економіки. Відп. ред. Л.К. Безчасний. – Київ, 2000. – 260 с.

3. Кравченко М.О. Кадрова складова інноваційного потенціалу // Маркетинг в Україні. - 2011. - № 1. - С. 36.

Левченко А. О.

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

БЕНЧМАРКІНГОВИЙ ПІДХІД ДО УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ

Бенчмаркінговий підхід набув значної популярності у багатьох розвинених країнах світу, а в умовах вітчизняних реалій процес визнання його актуальності і доцільності перебуває на стадії становлення. Оскільки людські ресурси на сучасному етапі виступають одним з визначальних ресурсів, забезпечуючи довгострокові конкурентні переваги для суб'єктів економічної діяльності, галузей, територій, країн, бенчмаркінг має значні перспективи в контексті його використання саме в сфері організації розвитку людських ресурсів. Завдяки зростанню інформаційної відкритості й доступності для широких кіл користувачів інформації про діяльність бізнес-структур, державних установ тощо, можливості застосування бенчмаркінгового підходу суттєво зростають.

Стосовно розуміння сутності бенчмаркінгу, то у працях науковців його розглядають: як процес; як метод, інструмент, спосіб; як пошук; як діяльність [5]. В цілому, сутність бенчмаркінгу пов'язана з процесами аналізу та залучення досвіду для підвищення ефективності управління, а до його базових ознак відносять: результативність, двоїсту суб'єктність, універсальність застосування, технологічність, рекомендаційний характер [4].

Як цілком слушно відзначає Гудзь Ю.Ф., бенчмаркінг можна застосовувати у всіх сферах діяльності підприємства: виробництві і збуті продукції, маркетингу, логістиці, управлінні персоналом тощо [2].

Бенчмаркінг виступає одним із дієвих інструментів у моделі досконалості бізнесу, наряду з такими інструментами, як: менеджмент знань, самооцінка, комунікаційні платформи, впровадження збалансованої системи показників [7].

Розрізняють такі види бенчмаркінгу: за рівнем застосування (інфраструктурний, галузевий, окремих компаній); за об'єктами порівняння (загальний, стратегічний, функціональний, процесний); за охопленням учасників (внутрішній, зовнішній, глобальний); за способом порівняння (конкурентний, асоціативний, кооперативний, консультаційний) [1].

Крім того, зарубіжні вчені виокремлюють три типи моделей бенчмаркінгу: 1) моделі на основі академічних / дослідницьких розробок – розроблені переважно науковцями, мають схильність до теоретичного та концептуального визначення перспектив; 2) моделі, засновані на експертно-консультаційному досвіді – розроблені на основі особистої думки, досвіду, суджень та затверджені за погодженням організацій, що їх замовили; 3) моделі, засновані на досвіді роботи організацій – розроблені або запропоновані організаціями на основі їх досвіду та знань [6].

Кирич Н., Шведа Н. розглядають бенчмаркінг як окремий інноваційний проєкт, який складається з трьох стадій: на першій стадії відбувається планування проєкту, на другій – збір і обробка інформації, на третій – реалізація плану новацій [3]. Христенко О.В., Манжос С.А. процес застосування бенчмаркінгу пропонують здійснювати за 6-ма етапами: планування; збір даних; аналіз; адаптація; реалізація; контроль і оцінювання [5]. У дослідженні [8] виділяють таку послідовність здійснення бенчмаркінгу: визначення ключових факторів успіху; оцінювання вагомості кожного з ключових факторів успіху; ідентифікація партнерів з бенчмаркінгу; збір бенчмаркінгової інформації; визначення лагів у продуктивності; імплементація результатів бенчмаркінгу; імплементація змін.

На нашу думку, особливостями при впровадженні бенчмаркінгового підходу до удосконалення системи розвитку людських ресурсів є:

1) надзвичайно широкі можливості використання внутрішнього бенчмаркінгу (наприклад, кращого досвіду інших підрозділів у межах однієї компанії чи установи, які найбільш успішно впровадили у своїй діяльності певні форми, методи, процедури професійного розвитку людських ресурсів та отримали економічний, соціальний ефекти);

2) високий ступінь незалежності у виборі організації-еталону від її галузевої, регіональної приналежності, продукції, яка випускається тощо, оскільки процеси управління людськими ресурсами та розвитком персоналу здійснюються в організаціях будь-якої форми власності, виду діяльності, що суттєво збільшує поле для пошуку кращих практик.

Безпосередньо процес застосування бенчмаркінгу з метою удосконалення системи розвитку людських ресурсів передбачає:

- ідентифікацію мети та ключових завдань, чітко визначення об'єкта бенчмаркінгу;
- збір та систематизацію вихідних даних із використанням як внутрішнього, так і зовнішнього бенчмаркінгу;
- оцінювання виявлених невідповідностей наявної системи розвитку людських ресурсів із показниками суб'єктів, обраних за базу порівняння;
- формування програми заходів щодо удосконалення системи розвитку людських ресурсів;
- трансформацію мотиваційних чинників і настанов персоналу у бажаному напрямі, подолання опору змінам;
- впровадження розробленої програми заходів, контроль за її виконанням;
- оцінювання результативності реалізації програми, внесення коректив (за необхідності).

Література

1. Гордей О.Д., Жолоб А.О. Бенчмаркінг як спосіб уникнення кризових явищ на підприємстві. *Фінансовий простір*. 2019. №2. С. 154-166.
2. Гудзь Ю.Ф. Методичні аспекти бенчмаркінгової стратегії підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2013. Т. 18, Вип. 4(1). С. 137-141.

3. Кирич Н., Шведа Н. Дослідження моделей бенчмаркінгу. Соціально-економічні проблеми і держава. 2013. Вип. 1. С. 286-296.
4. Негоденко В., Варгатюк М., Щербата М. Теоретичні аспекти визначення сутності категорії «бенчмаркінг». Економічний аналіз. 2019. Т. 29(1). С. 208-214.
5. Христенко О.В., Манжос С.А. Застосування бенчмаркінгу в системі управління підприємством. Фінансовий простір. 2018. №1. С. 153-160.
6. Adebajo, O., Mann, R.S. and Abbas, A. (2010). An investigation of the adoption and implementation of Benchmarking. International Journal of Operations and Production Management, Vol 30, №11, P. 1140-1169.
7. Mann, R.S. 2016. Business Excellence Models and Awards for the Public Sector – A Guide book for National Productivity Organisations (NPOs). Asian Productivity Organisation. ISBN 978-92-833-2468-3.
8. Md. Sharfuddin Rashed & Nesha Ashraf Un. Implementation of Benchmarking Concepts in Manufacturing Industry of Bangladesh. Global Journal of Management and Business Research. Volume XVIII. Issue IV Version I. 2018.

Лінькова О. Ю.

кандидат економічних наук, доцент
НТУ «Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток сучасної економіки має певні риси: глобалізація, інформатизація, невизначеність, прискорення інновацій, нестача професійних кадрів, індивідуалізація. Тому господарюючі суб'єкти для отримання прибутку мають своєчасно реагувати на нові виклики. Найпотужнішим резервом бізнесу у XXI столітті стає персонал. Метою роботи є дослідження змін у роботі з персоналом підприємства та визначення напрямків для її покращення.

Аналізом питань розвитку людського потенціалу підприємства займається багато вітчизняних та закордонних вчених. Так, Ліпін М. В. досліджує зміни в освіті з точки зору викликів практики [1, с. 251]. Лукашова Л. В. акцентує увагу в дослідженні на аспектах фасилітації розвитку [2, с. 327]. Новікова М. М., Мажник Л. О. виокремлюють сучасні технології управління персоналом [3, с. 109]. Сьюзен Фаулер акцентує увагу на зміні аспектів мотивації персоналу за сучасних умов [4, с. 54]. Гавриш О. А., Довгань Л. С., Крейдич І. М., Семенченко Н. В. вивчають технології управління персоналом та їх ефективність [5, с. 369]. Щекин Г. системно вивчає процес управління людськими ресурсами [6, с. 1254]. Поряд з цим потребує вивчення механізм розвитку людського потенціалу підприємства.

Важливі характеристики сучасного персоналу: зацікавленість людей у роботі з метою реалізації індивідуальних цілей; зацікавленість менеджменту у

розвитку кадрового потенціалу для забезпечення виживання бізнесу; структурне управління персоналом за критеріями: потенціал, компетенції, ефективність (забезпечує зручність контролю за ефективністю роботи з персоналом).

Новації в управлінні персоналом: способи впливу на персонал (корпоративна культура, залучення персоналу до прийняття управлінських рішень); ефективне навчання та розвиток персоналу; створення творчого середовища та управління талантами (урахування індивідуальних особливостей розвитку людини, використання здібностей людей); якість трудового життя, адаптація персоналу до нововведень через посилення колективу; балансування корпоративних та індивідуальних цінностей через участь у власності бізнесу.

Інформатизація суспільства вимагає від людей різних професій підвищеної уваги при виконанні професійних обов'язків. За висновками психологів концентрації уваги людини сприяє цілеспрямованість та зосередженість.

Для забезпечення умов концентрації працівників на ефективному виконанні обов'язків важлива роль менеджерів щодо розвитку корпоративної культури через навчання.

Інструментами розвитку корпоративної культури є як організаційні (формування робочого процесу, система комунікацій, норми поведінки, способи вирішення конфліктів, система лідерства, корпоративний стиль), так і ідейні (цінності компанії, традиції, особистісні цінності, вектор розвитку). Розвиток корпоративної культури має використовувати проектний підхід із активним залученням персоналу (співпраця на основі довіри і відкритості) та запровадження системи КРІ. Навчання персоналу дозволяє оволодіти вміннями: розуміння проблем, впровадження інновацій, адаптації, інтеграції, удосконалення колективної роботи. Прискорення змін у ринковому середовищі вимагає чи не миттєвих реакцій від бізнесу для виживання. Для отримання цього результату в роботі запропоновано на постійній основі на підприємстві опрацювати розвиток корпоративної культури через систему навчання персоналу, що потребує аудиту індивідуальних здібностей і цілей кожного працюючого.

Розвиток людського потенціалу призведе до підвищення: ефективності управління діяльністю організації, результативності інвестицій в персонал, адаптивності бізнесу до ринкових змін.

Література

1. Ліпін М. В. Освіта в модифікаціях сучасного світу : монографія. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2018. 340 с.
2. Лукашова Л. В. Мале підприємництво: методологія та практика фасилітації розвитку : монографія. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2019. 448 с.

3. Новікова М. М. Технологія управління персоналом: теоретичні та методичні аспекти: монографія / Новікова М. М., Мажник Л. О. Харків : ХНАМГ, 2012. 215 с.

4. Сьюзен Фаулер Почемуони не работают? Новый взгляд на мотивацию сотрудников Киев : Альпинапаблишер, 2019. 190 с.

5. Технології управління персоналом: монографія/ Гаврик О.А., Довгань Л.Є., Крейди І.М.,Семенченко Н.В. Київ: НТУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», 2017. 528 с.

6. Щекин Г. Система управлениячеловеческими ресурсами :монография. Москва : Персонал, 2009. 1472 с.

Немченко Т. Б.

кандидат філософських наук, доцент

Немченко Т. А., асистент

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ПОДОЛАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМНОЇ КРИЗИ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

В умовах поглиблення економічної нестабільності та постійно загостреної політичної кризи в Україні особливого значення набувають ті наукові дослідження, що безпосередньо впливають на темпи і ефективність економічного розвитку держави, є визначальними факторами стабільного економічного зростання, політичної консолідації в суспільстві, подолання суперечностей і ризиків, обумовлених відсутністю єдності поглядів щодо перспектив та спрямувань національного оздоровлення суспільства, його очищення від таких негативних явищ як корупція, правовий нігілізм, тінізація економіки. Широко відомі дебати у політичних, бізнесових та наукових колах щодо ідей неолібералізму, державного втручання, жорсткого державного регулювання суспільного життя обумовлюють необхідність подальшого дослідження феномена соціальної відповідальності як детермінанти узгодженої партнерської поведінки основних суб'єктів діяльності в Україні – особистості, бізнесу та держави.

Соціальна відповідальність як об'єктивно необхідна реальність соціального буття стала об'єктом дослідження порівняно недавно. У другій половині ХХ ст., в умовах суттєвого загострення низки питань, обумовлених процесами підвищення ролі людського фактору у вирішенні фундаментальних проблем людства економічного, політичного, екологічного, соціального характеру.

Зарубіжні науковці, відповідаючи на запити існуючих економічних, політичних та військових систем, зосередили свою увагу на парадигмі

соціально відповідальної особистості. В основі їх теоретичних моделей була покладена відповідальна людина, що мала змогу вільного вибору серед існуючих можливостей, усвідомлювала наявність загроз та ризиків від прийнятого самостійно вибору, тобто сама проектувала свою долю.

З урахуванням кардинальних змін політичної, економічної та міжнародної ситуації в Україні в наукових колах відбулася переоцінка феномену соціальної відповідальності. Цьому сприяло декілька причин, а саме: необхідність виконання Глобального договору ООН – Україна, яке обумовило втілення в суспільне життя вимог міжнародного стандарту ISO-26000 «Керівництво з соціальної відповідальності»; беззаперечний позитивний досвід соціально відповідальної діяльності більшості західних держав Євросоюзу, нарешті, стійким зростанням негативних процесів в державі, обумовлених всеохоплюючою безвідповідальністю на всіх рівнях суспільства. Саме тому початок ХХІ сторіччя характеризується значною кількістю публікацій, присвячених уточненню дефініції «соціальна відповідальність», визначенню факторів та процесів, які суттєво чинять вплив а соціально відповідальну поведінку основних суб'єктів економічної та політичної діяльності.

Велике коло науковців, освітян, фахівців, які працювали у зазначеній проблематиці з метою виявлення та обґрунтування важелів та механізмів формування та розвитку системної відповідальності суспільства, держави, бізнесу та особистості[1,2,3,4].

Підсумком проведеного дослідження стало:

- оцінка за ступенем впливу соціальних інститутів на розвиток соціальної відповідальності особистості на основі ранжувань (серед них виявлено, що сім'я, неформальні групи, засоби масової інформації, система вищої освіти, трудовий колектив, підприємство, система середньої освіти, релігійні організації мають досягти високий та вагомий ступінь впливу);
- виявлення та оцінка факторів, які на той період сприяли розвитку соціальної відповідальності в Україні (серед найсприятливіших факторів відзначені соціальна відповідальність поведінки перших осіб держави, звітність, прозорість дій на всіх рівнях управління; культура виховання в сім'ї, школі ВНЗ; правова регламентація стимулювання і підтримки соціально відповідальної поведінки та її реалізація; впевненість у своєму майбутньому і майбутньому сім'ї);
- систематизація перешкод до становлення соціальної відповідальності особистості;
- систематизація та визначення вагомості перешкод до становлення соціальної відповідальності держави;
- систематизація перешкод до становлення соціальної відповідальності на рівні суспільства у цілому;
- оцінка вагомості спонукальних мотивів для ініціювання та розвитку соціальної відповідальності в Україні;
- оцінка вірогідних обставин для перетворення соціальної відповідальності в українському суспільстві у норму життя.

Як відомо, в умовах сьогодення українське суспільство переживає буремні роки, пов'язані із війною, реформами, розгулом корупції, розгортанням світової економічної кризи, спричиненої різноплановими чинниками, новими викликами історичного розвитку світової спільноти. В цьому середовищі роль соціальної відповідальності як детермінанти погашення кризових явищ у суспільстві посилюється і вимагає подальшого дослідження. Особливої значимості набувають ті висновки і пропозиції науковців, які спрямовані на посилення соціальної відповідальності (експерти виділяють ті, що сформувалися всередині соціокультурної системи: менталітет народу освіта, виховання, поведінка лідерів та дія засобів масової інформації).

Розумінню значимості соціальної відповідальності особистості допомагає пізнання структури особистості, виявлення її специфіки в сучасних умовах розвитку суспільства, оскільки саме вони умови, швидко змінюються та наповнюються новим змістом.

В умовах підвищеної напруги в суспільстві, загострення кризових явищ, формування та підвищення рівня соціальної відповідальності особистості перетворюється на дієвий інструмент подолання таких ментальних якостей працівників як правовий нігілізм; намагання без трудових зусиль досягти винагороди; звички працювати «аби як»; невміння цінити робочий час та інше. Шляхами подолання названих перешкод у формуванні високовідповідальної поведінки особистості є високий заробіток, перспективна кар'єра, наявність умов для підвищення кваліфікації, закордонні відрядження, повноцінна відпустка та інше, тобто все те, що формує якість життя особистості.

Соціальна відповідальність, як обов'язковий елемент бізнесу, надає наступні переваги: покращення фінансових показників, які стають об'єктом уваги перш за все, інвесторів, оптимізація та скорочення операційних витрат, що позитивно впливає на прибутковість; зростання обсягів реалізації, збільшення частки ринку, що підвищує конкурентоздатність; удосконалення іміджу та регуляції бренду, що покращує позицію на ринку; зниження плинності кадрів та підвищення мотивації співробітників, в тому числі і їх особистої соціальної відповідальності; зменшення перевірок з боку державних контролюючих органів, що покращує бізнес-клімат в економіці.

Перешкодами до становлення соціальної відповідальності держави в Україні на сучасному етапі розвитку є: домінування особистих інтересів та лобіювання інтересів бізнес-структур в системі державного та регіонального управління; низький рівень духовно-моральної культури владної еліти; концептуальна несформованість і нереалізованість принципів соціальної держави; нерозвиненість системи громадського контролю над діяльністю органів влади; відсутність стимулів та регуляторів підвищення соціальної відповідальності бізнесу; нерозвиненість законодавчого та договірного регулювання соціальної відповідальності та інше.

Таким чином, розгляд феномену соціальної відповідальності у контексті детермінанти поведінки основних суб'єктів діяльності в Україні дозволяє зробити наступні висновки:

- реалізація концепції соціальної відповідальності забезпечить встановлення взаємовідповідальності особистості, бізнесу та держави, збалансувавши їх інтереси в єдиному соціально-економічному просторі;
- соціально-відповідальна поведінка особистості, бізнесу, держави допоможе Україні стати повноцінним учасником цивілізованого підприємницького середовища, включитися в процес глобалізації світової економіки;
- впровадження норм і правил цивілізованого бізнесу, втілення найкращих світових практик суспільного співіснування буде сприяти піднесенню національної економіки та подоланню системної кризи суспільного розвитку в Україні.

Література

1. Дейч М., Компанієць В. Чинники формування та стимулювання соціально відповідальної поведінки особистості, бізнесу, суспільства, держави в Україні. Вісник економічної науки України. 2013. № 2. С. 28-35
2. Амоша О. І., Шамілева Л. Л. Розвиток трудового потенціалу промисловості на засадах соціальної відповідальності: концептуальне та науково-методичне забезпечення. Вісник економічної науки України. 2016. №2. С. 3-8.
3. Добикіна О. К., Пономарьова В. А. Актуальність соціальної відповідальності бізнесу у формуванні трудового потенціалу. Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии. 2016. № 3. С. 195-199.
4. Мельничук Д. П., Шпиталенко Г. А. Розвиток трудового потенціалу та соціальна відповідальність як функціонал-імперативи соціальної політики України. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2018. № 1. С. 74-79.

Новікова І. Е.

кандидат економічних наук, старший дослідник
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В ДОСЛІДНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Сьогодні дослідницькі університети стоять на передовому рубежі технологічного прогресу. Такі позиції пояснюються цінним науково-експериментальним досвідом та кращими інтелектуально-технічними можливостями щодо продукування та поглинання технологій. Університети, що створюють новітні технології є одними з найбільш інноваційно-розвинених осередків у світі. Давня традиція налагодження тісних партнерських зв'язків між приватними компаніями та мережею технологічно-оснащених дослідницьких університетів стала ключовим фактором інноваційного піднесення розвинених країн світу, зокрема США.

Технологія є безпосереднім об'єктом технологічного трансферу. Термін «технологія» походить від грецьких «*techne*» – мистецтво, ремесло, техніка та «*logos*» – поняття, вчення, наука. Технологія є одним з найскладніших об'єктів права інтелектуальної власності. Складниками технології можуть бути винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, об'єкти авторських прав та ін. [5]. Як економічна категорія і як результат науково-дослідної діяльності технологія також має свою специфіку, а тому відповідно й чимало трактувань. Загалом під технологією розуміють «сукупність знань й інформації, які можна використовувати для виробництва товарів та послуг» [7]. Відомим українським теоретиком О. Ляшенком, технологія протрактована як «матеріальне втілення знань про певні види діяльності» [3]. Однак, в ході поширення не тільки на продукт, а й на процес технологія може мати й нематеріальну форму (не уречевлена технологія). Так, П. Перерва твердить, що сутністю технології є частина культури, «пов'язана з соціально-економічною стороною людської життєдіяльності» [6]. У правовому вимірі, технологія, визначається як результат науково-технічної діяльності - в українському законодавстві як «сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг» [1]. О. Гавриш та К. Клименко розглядають технологію як драйвер макро-економічного зростання країн [2]. Деякі зарубіжні сучасники, зокрема литовська вчена Р. Гріголієне надають «технології» концептуального значення, так як по суті задля створення віртуальних (програмних забезпечень чи алгоритмів для покращення політичних, спортивних, навчальних, виховальних, лікувальних, ділових або подібних процесів) або матеріальних об'єктів вона об'єднує ймовірні практичні застосування природних, інтелектуальних, людських, фінансових, часових та ін. ресурсів [9]. Батьком «технологічної теорії» вважають німецького вченого Й. Бекмана, який ще у 1772 р. визнав технологію за важливий науковий предмет [8]. Після трьох промислових революцій інституційна сутність «технологічної теорії» набуває чіткого прикладного характеру, а роль науково-технічної інтелігенції в організаційній архітектоніці капіталістичного суспільства суттєво зросла. Однак навколо визначення об'єктивних критеріїв ідентифікації технології досі ведуться теоретичні дебати [4]. На нашу думку у сучасному світовому інтелектуальному просторі створення нових технології зумовлюється насамперед фінансово-економічною складовою. Наразі успішні технологічні рішення є одним із найкращих інструментів для їх авторів та власників/керівників компаній-роботодавців дослідників на шляху отримання надприбутку та контролю над певним сегментом ринку. Так як у процесі сучасного технологічного трансферу технологія розглядається як предмет комерційних угод, то на нашу думку технологією є результат експериментально-дослідницької діяльності з

високими техніко-економічними параметрами, що має соціально-матеріальну цінність і може бути використаний для практичних цілей з метою отримання прибутку чи інших соціально-економічних переваг.

Виходячи з вищевикладеного очевидно, що наразі суть трансферу технологій більше ґрунтується на товарному підході, виходячи з якого визначення природи технологічного трансферу виходить із комерційного та некомерційного характеру суб'єктно-об'єктних взаємовідносин у ринковому просторі. Так, комерційний трансфер технологій передбачає виплату винагороди власникові технології на договірних умовах, а некомерційний - слугує додатковим елементом створення позитивного іміджу за рахунок швидкого й часто тривалого в часі привернення уваги до автора цікавої ідеї чи розробки.

Література

1. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 № 143-V.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/143-16/page>
2. Гавриш О.А., Клименко К.С. Інтеграція України в світову економіку шляхом розвитку трансферу інноваційної продукції. Економічний вісник НТУУ «КПІ»: зб. наук. праць. К.: НТУУ «КПІ», 2010. С. 50–53.
3. Ляшенко О.М. Комерціалізація та трансфер технологій: категорії та методи інноваційної діяльності. Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2010.
URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2010_5/8.pdf
4. Мрихіна О.Б. Сутність та значення трансферу технологій в умовах стратегічного розвитку університетів. Бізнес Інформ. 2018. № 1. С. 128-139.
5. Нагорняк Г.С. Методичний посібник для проведення лекційних занять з дисципліни «Трансфер технологій» (для студентів-магістрів денної форми навчання напряму «Менеджмент» спеціалізації «Управління інноваційною діяльністю»). Тернопіль: ТНТУ, 2017. 276 с.
6. Перерва П.Г. Трансфер технологій: монографія. Под науч. редакцией П.Г. Перервы и Д. Коциски; Харьков: НТУ «ХПИ». 2012. 676 с.
7. Швець Г.О. Трансфер технологій - головний механізм інноваційного розвитку України. Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки. 2016. Вип. 31(1). С. 259-266
8. Beckmann J. Beiträge zur Geschichte der Erfindungen. Leipzig 1783-1805. Reprint: Hildesheim. 1965.
9. Grigoliene R. Technology transfer and commercialisation: course handbook, Klaipeda: University of applied social sciences. 2015. 144 p.

Пугаченко О. Б.

кандидат економічних наук, доцент,

Пуліковська Ю. О., здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «КАДРОВИЙ АУДИТ»

На сучасному етапі розвитку України суб'єкти підприємницької діяльності змушені вступати у конкурентну боротьбу за якісний та ефективний працюючий персонал. Оцінити наскільки корисним для підприємства є окремий фахівець можна декількома способами, у т.ч. і через проведення кадрового аудиту.

Щодо визначення терміну «кадровий аудит» відсутня єдина та загальноприйнятна думка як у аудиторів, так і у спеціалістів із підбору, обліку та оцінки діяльності кадрів. Також відсутня єдність поглядів щодо існування такого виду аудиту, як кадровий. Ми погоджуємось із думкою, що наразі не вироблено єдиної позиції щодо визначення сутності кадрового аудиту як багатоаспектного організаційно-правового процесу, з одного боку, і як цільової стратегічної кадрової функції – з іншого [6, с. 46].

У таблиці 1 згруповано трактування поняття «кадровий аудит» у літературних джерелах та на офіційних сайтах вітчизняних суб'єктів аудиторської діяльності.

Таблиця 1

Визначення терміну «кадровий аудит» у літературних джерелах та на офіційних сайтах вітчизняних суб'єктів аудиторської діяльності

Автор	Визначення
Аудиторська фірма «Сервіском Аудит» [1]	Одним із дієвих інструментів по зниженню ризиків є кадровий аудит, який може бути як повним так і частковим, залежно від потреби клієнта
Всеукраїнська асоціація кадровиків [2]	Кадровий аудит – приведення в порядок кадрової документації на підприємстві. Полягає у виявленні недоліків ведення кадрової документації на підприємстві та наданні рекомендацій щодо приведення її у відповідність до вимог чинного законодавства України
Група компаній «V.I.P. Consulting» [3]	Аудит персоналу є одним із тих інструментів, які не тільки дозволяють запобігти зазначеним негативним явищам, але й допомагають виявити та оцінити особистий потенціал працівників, провести дослідження на предмет їх відповідності вимогам корпоративної культури та ціннісним орієнтирам Компанії.
Група компаній «Столиця» [4]	Кадровий аудит являє собою перевірку всієї документації компанії, що стосується персоналу, на відповідність вимог законодавства
Донець М. [5, с. 6]	Кадровий аудит – це комплекс процедур з перевірки коректності оформлення та ведення кадрового обліку відповідно до норм чинного законодавства
Жуковська В. [6, с. 46]	Кадровий аудит – це міждисциплінарний напрям досліджень, який знаходиться на межі таких галузей знань, як менеджмент, управління персоналом, трудове право, аудит, організаційна поведінка, охорона праці, соціологія, психологія, стратегічний та інноваційний менеджмент
Компанія	Кадровий аудит – комплекс заходів, що включає в себе діагностику

Автор	Визначення
«Аудит. Бухгалтерія. Аутсорсинг» [7]	юридичної та ділової коректності оформлення кадрових документів організації, рекомендації фахівців і виконання робіт з усунення допущених Замовником помилок у кадровому діловодстві
Крушельницька О., Мельничук Д. [8]	Організаційно-кадровий аудит – це оцінка відповідності структурного та кадрового потенціалу організації її цілям і стратегії розвитку з метою підготовки і прийняття стратегічних рішень на перспективу.
Немченко В., Хомутенко В., Хомутенко А. [9, с. 198]	З одного боку під кадровим аудитом розуміють оцінку співробітників з метою визначення відповідності їхньої кваліфікації посадам, що вони обіймають, а з іншого – аналіз ефективності використовуваних підприємством технологій управління персоналом
Піронкова О. [10, с. 81]	Кадровий аудит повинен сприяти вирішенню питання ефективного формування та використання трудового потенціалу персоналу, його відповідності стратегії, створенню сприятливого психологічного середовища у колективі
Римар І. [11]	Кадровий аудит – це певна перевірка внутрішньої кадрової документації підприємства на предмет відповідності вимогам чинного трудового законодавства, кадрового діловодства, створення алгоритмів кадрового документообігу, документальне оформлення прийому, звільнення, переведення працівників підприємства, відображення відпусток
Романів С. [12]	Кадровий аудит – це система консультаційної підтримки, аналітичної оцінки і незалежної експертизи структурного та кадрового потенціалів підприємства, його цілям і стратегії розвитку з метою підготовки і прийняття відповідних рішень у майбутньому
Слівінська Н. [13]	Поняття «кадровий аудит» означає перевірку відповідності організаційної, функціональної і інформаційної структури, потенціалу працівників тим цілям, завданням і стратегії розвитку організації та вироблення на цій основі програми певних організаційних змін
Совершенна І. [14, с. 293]	Кадровий аудит – це сучасний метод оцінки кадрової забезпеченості підприємства, відповідності кадрового потенціалу компанії її цілям і стратегії, перший етап побудови ефективної кадрової політики, інструмент підвищення результативності менеджменту та розвитку організації

Джерело: авторська розробка на основі [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14]

Послугами, які надають суб'єкти аудиторської діяльності в Україні у частині завдань з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації (кадровий аудит) є: оцінка (перевірка) ефективності (відповідності) системи матеріального стимулювання та оплати праці персоналу та оцінка (перевірка) ефективності (відповідності) систем управління персоналом.

Література

1. Аудиторська фірма «Сервіском Аудит» / Офіційний сайт. URL: <http://scaudit.com.ua/index.php/uk/>
2. Внутрішній аудит кадрової документації: що і як робити / Всеукраїнська асоціація кадровиків. URL: <http://www.kadrovik.ua/content/vnutrishniy-audit-kadrovoyi-dokumentaciyi-shcho-i-yak-robyty>
3. Група компаній «V.I.P. Consulting» / Офіційний сайт. URL: <http://vip-s.com.ua/>
4. Група компаній «Столиця» / Офіційний сайт. URL: <http://stolitsa.ua/>
5. Донець М. Кадровий аудит на підприємстві: підготовка документів. Праця і зарплата. 2014. С. 6-12

6. Жуковська В. Теоретико-методологічні засади кадрового аудиту. Вісник КНТЕУ. 2010. № 4. С. 48-56
7. Компанія «Аудит. Бухгалтерія. Аутсорсинг» / Офіційний сайт. URL: <http://www.buhuslugi.com.ua/ua/>
8. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом : [навч. посіб. для вищих навч. закладів]. К.: Кондор, 2003. 296 с.
9. Немченко В.В., Хомутенко В.П., Хомутенко А.В. Практичний курс внутрішнього аудиту : [підручник]. К.: Центр учбової літератури, 2008. 240 с.
10. Піронкова О. Кадровий аудит в умовах швидкого зростання фірми. Довідник кадровика. 2003. № 24. С. 81-82
11. Римар І. Систематичний кадровий аудит істотно мінімізує ризики для підприємства з боку державних перевіряючих органів URL: <http://fdk.net.ua/article/systematychnyy-kadrovyi-audit-istotno-minimizuye-ryzyk-dlya-pidpryyemstva-z-boku-derzhavnyh>
12. Романів С. Кадровий аудит: його сутність, завдання та основні елементи / Офіційний сайт Наукового клубу «Sophus». URL: http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_6_2011_11_15_16/kadrovij_audit_jogo_sutnist_zavdannja_ta_osnovni_elementi/8-1-0-217
13. Слівінська Н.М. Кадровий аудит як інструмент формування ефективної кадрової політики організації. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/10107/1/Stattia%20AYDIT.pdf>
14. Совершенна І.О. Кадровий аудит як інструмент підвищення результативності менеджменту та розвитку організації. Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии. 2013. № 59. С. 288-294.

Кіріченко О. В., асистент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-МЕРЕЖЕВОЇ ЕКОНОМІКИ: ВПЛИВ НА РІВЕНЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ

У сучасних умовах формування та стрімкий розвиток інформаційно-мережевої економіки створює як численні переваги, так і містить низку ризиків та загроз в контексті забезпечення конкурентоспроможності людських ресурсів. З одного боку, працівники повністю або частково вивільняються від виконання багатьох видів важкої й монотонної праці, значно прискорюються процеси інформаційного обміну і взаємодії, зростає кількість часу, який може бути використаний для креативної творчої праці, саморозвитку тощо.

Становлення мережевої економіки призводить до зміни акцентів цінності результатів праці, що може походити від їх множинності, а не рідкості, відбувається зростання цінності інтелектуальної праці [4]. Завдяки

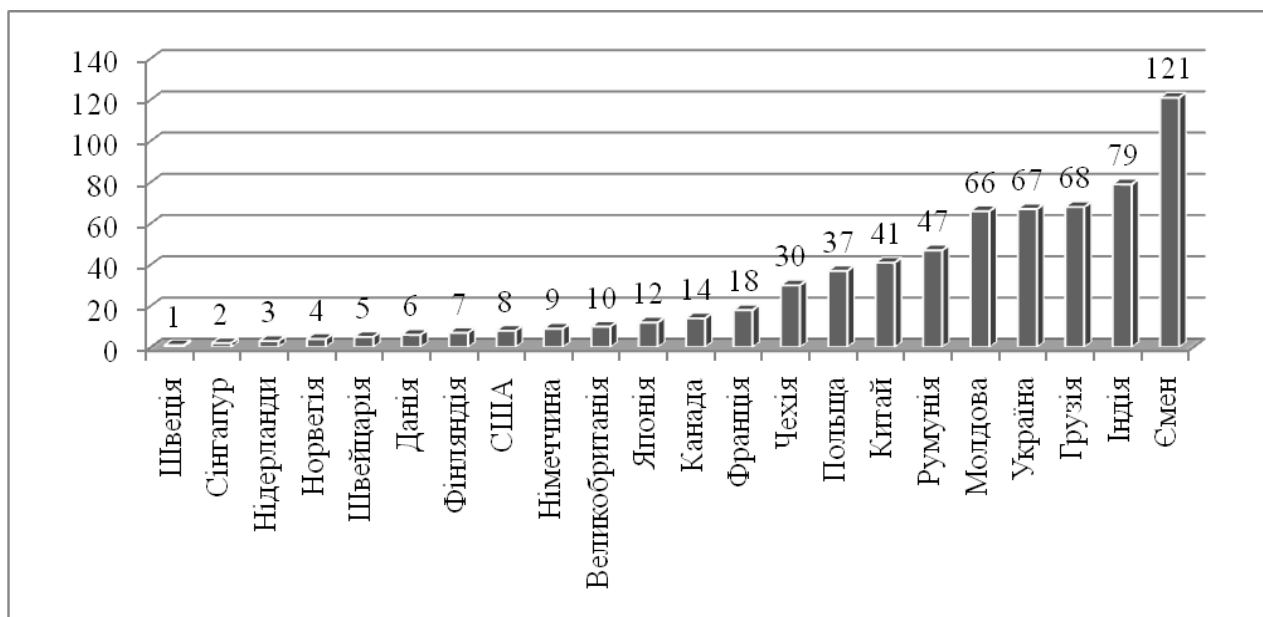
вільному доступу до каналів комунікації, можливості передачі великих обсягів інформації, роботі в режимі онлайн, постійному характеру віртуальної взаємодії, на основі інформаційно-комунікаційних технологій формується незалежний від фізичного розташування суб'єктів, простір обміну знаннями [1].

Результатами інноваційного розвитку людського капіталу є як забезпечення зростання якісного рівня самого людського потенціалу, так і накопичення, поширення та подальша матеріалізація нових знань у продуктах і послугах. У цьому контексті актуальності набуває процес безперервного оновлення знань працівників за рахунок формальної та неформальної освіти, а також створення умов для гідної праці зайнятого населення (рівень оплати, умови праці тощо) [3].

З іншого боку, як відзначають фахівці, найближчим часом варто очікувати на появу нового чинника соціально-економічної нерівності: ті, хто має кращий доступ до мережі і краще адаптований до її особливостей, матимуть переваги над іншими[2]. Тобто, й надалі відбуватиметься значне зниження конкурентоспроможності працівників, які не зможуть своєчасно адаптуватися до вимог та викликів інформаційно-мережевої економіки.

Одним із показників, який дозволяє здійснювати комплексний порівняльний аналіз за різними країнами світу, є індекс мережевої готовності (NetworkedReadinessIndex – NRI). Даний індекс являє собою основу для оцінки впливу інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на рівень розвитку та конкурентоспроможності країн [5].

У 2019 році до п'ятірки країн-лідерів за індексом мережевої готовності увійшли Швеція, Сінгапур, Нідерланди, Норвегія та Швейцарія (рис. 1). Україна за даним показником знаходиться на 67 місці серед 121 країни світу, межуючи у рейтингу з такими країнами, як Молдова (66 місце) та Грузія (68 місце). Останнє, 121 місце в рейтингу займає Ємен.

* Всього у рейтингу представлено дані 121 країни

Рис. 1. Рейтинг країн світу за індексом мережевої готовності (NRI) у 2019 році (фрагмент)

Джерело: складено на основі [5]

У розрізі складових індексу мережевої готовності Україна посіла у 2019 році такі місця (табл. 1): за мірою впливу мережевої готовності на економіку – 75 місце, на якість життя – 82 місце, на забезпечення цілей сталого розвитку – 43 місце, а на субіндекс людського розвитку в цілому – 63 місце із 121 країни.

Таблиця 1

Складові індексу мережевої готовності України у 2019 році

Складові	Рейтинг	Значення	Складові	Рейтинг	Значення
Технологічний субіндекс:	71	43,01	Субіндекс людського розвитку:	63	42,05
1. Доступність	78	53,72	1. Індивідуальне використання	68	53,88
2. Зміст	56	48,74	2. Використання бізнес-спільнотою	48	35,69
3. Технології майбутнього	82	26,57	3. Використання урядом	87	36,58
Субіндекс урядування	67	58,32	Субіндекс впливу:	65	52,31
1. Довіра	70	53,00	1. Економіка	75	15,76
2. Регулювання	72	61,26	2. Якість життя	82	54,97
3. Інклюзія	70	60,69	3. Сталий розвиток	43	86,22

Джерело: складено на основі [5]

Таким чином, позитивні аспекти впливу інформаційно-мережевої економіки на рівень конкурентоспроможності людських ресурсів полягають у наступному: створюються передумови для зростання конкурентних переваг працівників, які володіють хорошими навичками використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, застосування різноманітних платформ дистанційного зв'язку, швидко працювати з великими обсягами інформації, високим рівнем креативного мислення, емоційного інтелекту, гнучкістю, адаптивністю й самоорганізованістю. Натомість, з подальшим розвитком інформаційно-мережевої економіки конкурентні переваги тих працівників, які в достатній мірі не володіють вищевказаними навичками і характеристиками, будуть систематично знижуватися.

Література

1. Бавико О.Є. Інноваційна складова регіонального менеджменту в умовах формування мережевої економіки. Бізнес-навігатор. 2015. №1. С. 98-103.
2. Бусарева Т.Г. Мережева економіка як нова форма розвитку економіки. Бізнес-навігатор. 2018. Вип. 4. С. 9-13.
3. Левченко О.М., Плинокос Д.Д., Ткачук О.В. Людський капітал як чинник інноваційного розвитку національної економіки України. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2015. №5. С. 3-9.
4. Тульчинська С.О., Шашина М.В. Парадигмальні особливості становлення мережевої економіки як складової структурної модернізації регіональної економіки. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. Т. 30(69), №1. С. 84-88.
5. TheNetworkReadinessIndex 2019:Towards a Future-Ready Society. PortulansInstitute. Washington D.C., USA. 2019. 310 p. URL: <https://networkreadinessindex.org/wp-content/uploads/2020/03/The-Network-Readiness-Index-2019-New-version-March-2020-2.pdf>. (дата звернення: 13.04.2020).

Мельнік А. В., аспірант
(науковий керівник – **Семикіна М. В.**, д.е.н., проф.)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

МІГРАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ КРАЇНИ

Перспективи становлення конкурентоспроможної економіки неодмінно пов'язані з підвищенням якості людського капіталу, його ефективним використанням та розвитком.

Виходячи з положень теорії людського капіталу, якість людського капіталу країни (регіону) – це якісні характеристики працездатного населення (стан здоров'я, рівень освіти, кваліфікація, компетентності, трудова та інноваційна активність, мобільність, мотивованість), які розширюють можливості працевлаштування та отримання більшого доходу.

В умовах сьогодення є достатньо актуальною розробка конкурентоспроможної моделі інноваційного розвитку економіки України. Водночас, в процесі наукового пошуку такої моделі не можна не враховувати, що міграційний рух українців останніми роками набуває значних масштабів і це загрожує кількісними та якісними втратами людського капіталу, несе ризики зниження конкурентоспроможності економіки.

Останні дослідження українських вчених (М. Біль, Е. Лібанової, О. Малиновської, О. Позняка, І. Прибиткової, М. Романюка, У. Садової, В. Саріогло, М. Семикіної, О. Риндзак та ін.) свідчать: вагомою часткою трудових мігрантів стає молодь; для розробки дієвих регуляторних заходів в Україні все ще не вистачає постійного моніторингу міграційних настроїв населення; має місце фактичне ігнорування основних соціально-економічних проблем, що знижує якість людського капіталу і веде до зростання міграційних ризиків [1; 2; 3; 4].

Виходячи з теорії людського капіталу, основні передумови підвищення якості людського капіталу це, передусім, інвестування в здоров'я населення, у безперервний освітній розвиток населення, створення сучасних робочих місць, забезпечення гідної оплати праці, добробуту, безпеки. На прикладі України спостерігаємо нестачу цих передумов. Як результат маємо ситуацію, що не сприяє підвищенню якості людського капіталу, підвищенню конкурентоспроможності економіки, а з іншого боку, – це породжує невдоволеність людей і провокує міграційні настрої, особливо серед молоді. За даними статистики, Україна займає 8 позицію у світі серед найбільших країн-донорів міжнародних мігрантів. Кіровоградська область – займає 5 позицію в Україні за часткою зовнішніх трудових мігрантів в чисельності економічно активного населення країни [5].

Результати соціологічних опитувань студентів вищих навчальних закладів Кіровоградської області, проведених спільно з Кабай В.О. та Бугаєвой

М.В. в 2018 р. , свідчать про наміри більшості з них мігрувати в країни в ЄС, де більш привабливими є умови життя, оплата праці. Заслужують окремої уваги проаналізовані вимоги студентів випускних курсів закладів вищої освіти області до величини зарплати в Україні і за кордоном (рис. 1).

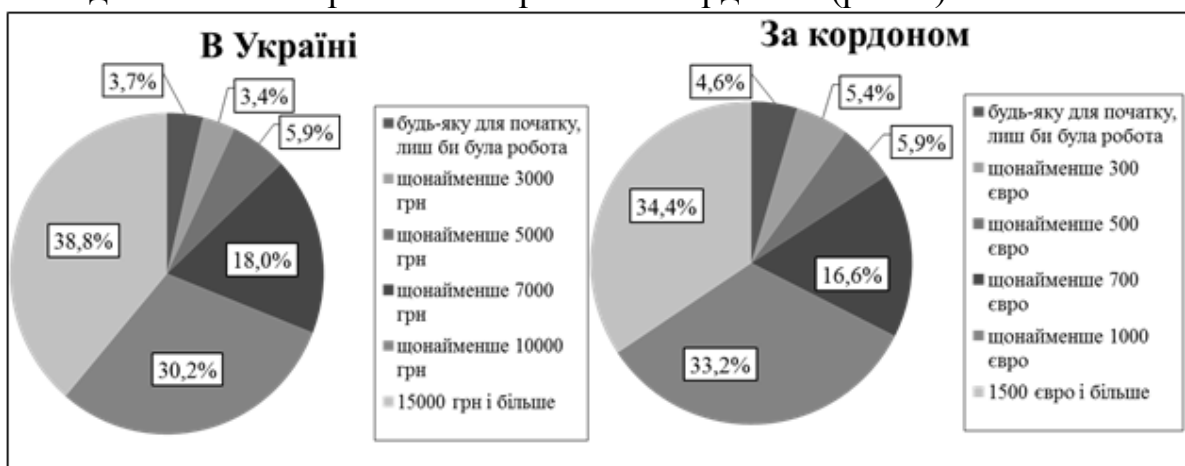

Рис. 1. Вимоги студентів випускних курсів закладів вищої освіти Кіровоградської області до величини зарплати в Україні і за кордоном, %*.

*Джерело: результати соціологічного дослідження, проведеного автором спільно з В.Кабай та М.Бугаєвой у листопаді 2018 року; пілотне опитування проводилось з використанням Гугл-форми (анкету розроблено авторами); в опитуванні прийняло участь 410 осіб.

Діаграми, наведені на рис. 1, свідчать про таке: найбільша частка опитаних студентів (38,8 %) відповіли, що готові працювати в Україні на умовах оплати праці у розмірі від 15000 грн. Відносно вимог до зарплати за кордоном: для 34,4 % опитаних осіб – це 1500 євро і більше, для 33,2 % – це щонайменше 1000 євро. Вважаємо, що такий результат ілюструє надмірні очікування молоді від доходів на початку свого трудового життя. Проте відсутність гідних пропозицій в регіоні і в Україні схиляє багатьох молодих людей до міграції.

Отже, виконане дослідження підтверджує налаштованість студентської молоді на зовнішню трудову міграцію. Викладене дозволяє зробити висновок, що відсутність необхідних умов інвестування у людський капітал і сучасних робочих місць з гідними умовами та оплатою праці призведе до зростання масштабів зовнішньої трудової міграції; зростання обсягів зовнішньої трудової міграції молоді посилить ризики якісних та кількісних втрат людського капіталу України (регіонів), перешкоджатиме підвищенню конкурентоспроможності економіки на інноваційній основі.

Література

1. Лібанова Е.М. Зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки / Е.М. Лібанова // Демографія та соціальна економіка. – 2018. – № 3(34). – С. 11–26.
2. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монограф. / О. А. Малиновська. – К. : НІСД. – 2018. – 472 с.

3. Саріогло В.Г. Зовнішня трудова міграція в Україні: мотиви, масштаби, наслідки. Економічний аналіз. Збірник наукових праць. – 2019. – Вип. №1. – С. 36-44.

4. Семикіна М. В. Деформація мотиваційних чинників у сфері праці як передумова формування міграційних настроїв вітчизняних працівників / М.В. Семикіна, А.В. Мельнік, В. О. Кабай // Вісник Черкаського університету. Серія : Економічні науки. - 2017. - № 4(1). - С. 95-106. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuE_2017_4\(1\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuE_2017_4(1)_14).

5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrstat.gov.ua/>

Бабич А. С., здобувач вищої освіти
(науковий керівник: **Липчанський В. О.**, к.п.н., доц.)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

СТИЛЬ ТА ІМІДЖ СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА

Ефективність будь-якої організації визначається перш за все професіоналізмом його персоналу та, в першу чергу, її керівника. Невипадково, вивчення соціально-психологічних основ професіоналізму сучасних керівників різного рівня викликає підвищений інтерес дослідників. Особливо популярною стала сфера технологій формування іміджу керівника.

У розумінні іміджу до сьогодні не склалося несуперечливої теоретичної концепції, в силу чого в науковій літературі співіснують його різноманітні визначення. Основними з них є наступний: імідж – це надзвичайно яскраво емоційно забарвлений образ чогось або когось, який склався в масовій свідомості і має характер стереотипу, йому характерні значні регуляторні властивості (Л.Браун). [1, с. 223].

Імідж як ідеальний об'єкт, що виникає в масовій свідомості, не підлягає прямому виміру, оцінити який можливо лише за характером ставлення людей, що виявляється у спілкуванні, діяльності, виборі.

Із точки зору утворення та функціональних особливостей імідж є соціально-психологічною категорією. Соціально-психологічний імідж керівника об'єднує в собі не тільки соціальний статус, соціальні зв'язки цього керівника, але і його психологічні особливості та якості.

Виокремлюють такі складові іміджу керівника: комунікабельність (здатність легко сходитися з людьми), емпатійність (здатність до співпереживання), рефлексивність (здатність зрозуміти іншу людину), красномовність (здатність впливати словом); моральні цінності, психічне здоров'я, вміння долати конфлікти, вміння спілкуватися; життєвий і професійний досвід особистості (включаючи інтуїцію в ситуації спілкування) [2; с. 115-116].

На імідж керівника істотно впливають очікування підлеглих. Найважливішою його характеристикою є уміння відповідати корпоративній культурі.

Так, для культури кланового типу необхідний керівник, що має образ заступника, захисника, тобто керівник, орієнтований на персонал, при цьому велика увага приділяється його харизмі, яка є психологічною основою лідерського впливу. За класичним визначення М.Вебера, харизматичними якостями особистості є якості надзвичайні, надприродні або, щонайменше, специфічно особливі, не доступні іншим людям. У культурі підприємницького типу оптимальним для керівника є імідж процвітаючого бізнесмена, орієнтованого на досягнення ринкових цілей. В ієрархічній культурі найбільш прийнятним буде імідж керівника як талановитого менеджера, що є ефективним координатором й організатором[3; с. 379].

У науці управління проблема ідеального керівника відразу стала ключовою. Так, і в А. Файоля й у Ф. Тейлора в роботах наводяться якості, якими повинен володіти, на їхній погляд, адміністратор. Ф. Тейлор виділяє таку сукупність якостей: 1) розум; 2) освіта; 3) досвід; 4) такт; 5) енергія; 6) кмітливість; 7) чесність; 8) здоровий глузд.

А. Файоль розставляв якості ідеального менеджера в такому порядку:

- 1) здоров'я та фізична витривалість;
- 2) розум і розумова працездатність;
- 3) моральні якості – свідомість, тверда, завзята воля; активність, енергія, при необхідності – відвага; мужність, відповідальність, почуття обов'язку, турбота про спільний інтерес;
- 4) значне коло загальних пізнань;
- 5) адміністративна установка;
- 6) загальна обізнаність про все, що має відношення до очолюваного виробництва;
- 7) більш глибока компетентність у специфічно характерній для даного підприємства професії.[3; с. 5]

При сучасному підході стиль управління стає відображенням певної філософії управління, яку сповідує керівниками, зумовлює організаційну основу організації: структуру управління, ступінь централізації і децентралізації функцій, тип координації виробничих процесів, а, отже, надає безумовне вплив на ефективність управління.

Таким чином, імідж керівника є одним з основних чинників формування іміджу підприємства. Керівнику належить бути центром формування та підтримки гармонійних відносин у колективі. Це можливо лише в тому випадку, якщо йому притаманний високий рівень власної організаційної культури а саме:

- поведінка в колективі та управлінські рішення не суперечать одне одному;
- приваблива зовнішність та зібраність сприяє дотриманню ділового етикету, який у свою чергу, є проявом професіоналізму та толерантного відношення до підлеглих.

Розуміння основ формування і вдосконалення іміджу керівника дозволяє йому успішно здійснювати необхідну в управлінській діяльності стратегію поведінки, що може бути направлена як в середину організації, так і зовні. Удосконалення іміджу вимагає оволодіння новими знаннями, розвитку різноманітних навичок і умінь, дозволяють ефективно взаємодіяти з підлеглими.

Література

1. Шегеда А. В. Менеджмент : навч. посіб. / Шегеда А. В. К. : Знання, КОО, 2002. 583 с.
2. Болсун С. А. Професійний імідж керівника навчального закладу / С. А. Болсун // Менеджмент. 2013. № 7–9. С. 379–381.
3. Хоруженко, К. М. Культурологія : енциклопед. слов. / К. М. Хоруженко. Ростов-на-Дону : Феникс, 1997. 640 с.
4. Тимошко Г. М. Сучасні тенденції розвитку організаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу на засадах іміджології. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. 2014. Вип. 122. С. 276-279. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2014_122_65.

Шиян Є. О., здобувач вищої освіти
(науковий керівник: **Липчанський В. О.**, к.п.н., доц.)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА

На сьогодні економічні та соціальні труднощі є історичним наслідком трансформації посттоталітарного суспільства. Процес становлення в Україні демократичної політичної системи є динамічним і водночас складним [1]. Необхідною умовою існування й розвитку демократії є закріплення на всіх рівнях суспільної свідомості та практики демократичних політичних цінностей. Особлива роль у процесі демократизації суспільства покладена саме на політичного лідера. Із принципом лідерства, особою лідера тісно пов'язаний і його образ, або ж як зараз його називають – імідж політичного лідера. Спостерігаючи за лідером, у суспільстві формується уявлення про притаманний йому стиль діяльності, також манеру приймання рішень та поведінку.

У політиці вдало сформований імідж політичного діяча визначає перемогу на виборах, і успіх політичних партій. Це зумовлено діями їх лідерів, так як в умовах існуючої політичної культури, увага потенційного виборця концентрується на особистості, яка репрезентує цю партію. Ось тому, останнім часом політичні діячі стали звертати значну увагу на формування своїх іміджів.

Імідж політичного лідера активно спирається на виборчі технології і його формування є елементом виборчої кампанії. Він дуже важливий для політика, оскільки має довгостроковий термін впровадження.

Теоретичний аналіз та узагальнення досліджень відомих українських фахівців, зокрема В. Бебика, Г. Почепцова[2]. та інших, свідчить, що в суспільній свідомості існує досить виразний імідж «ідеального президента». Респонденти визначають основні риси характеру, що, на їхню думку, повинні бути властиві іміджеві ідеального глави української держави: мудрість і розважливність назвали 68,8 % опитаних, інтелігентність – 68,1 %, гнучкість – 56,0 %, розум – 47,5 %, почуття гумору – 29,8 %, комунікабельності – 27,0 %, людяність – 27,0 %, кмітливність – 22,7 %, наполегливість – 22,0 %, мужність – 21,3 %, працездатність – 19,2 %, колегіальність – 16,3 %, обережність – 8,5%, хитрість – 7,1 %, акуратність – 7,1 %, емоційність – 5,0 %, закоханість – 4,3 %, упертість – 4,3 %. Такі риси характеру, як твердість, войовничість, романтизм, авантюризм, авторитаризм набрали від 1,4 до 2,1 % переваг.

Як видно із вищенаведених даних, для українського суспільства важливим у політичному лідері є мудрість, розважливність, інтелігентність, гнучкість, розумтощо.

В останній час широко використовуються різні засоби і методи ціле направленого впливу на виборців в інтересах конкретної особи або групи осіб, які змагаються за суспільне визнання.

Сучасні соціально-психологічні методики допомагають створити зрозумілу мову образів, що легко сприймається, не вимагає великої інтелектуальної напруги, має значний емоційний потенціал. Стратегія імідж у політичного суб'єкта виступає в ролі раціонального механізму перетворення ірраціональних потенцій виборців на історично обумовлений політичний вибір суспільства. Не випадково американський іміджмейкер Р. Прайс писав, що «реагуванняйде на імідж, а не на людину». Іншими словами, іміджеві методики можна вважати одним з найважливіших і найбільш дієвих засобів у сучасній практиці політичної самоорганізації суспільства[3].

Одним із способів формування іміджу політичного лідера є PR (Паблікрилейшнз). З ним пов'язана політична реклама, яка формує імідж людей, ідей, програм та політичних поглядів. PR застосовується під час виборчих кампаній, і здійснюється через ЗМІ, які в свою чергу використовують маніпуляції процеси сприйняття іміджу політиків.

Одним з таких способів, є зниження іміджу конкурента і створення негативної реклами. Для цього використовуються різні методи, що у зарубіжних країнах одержали вже широке поширення і певне теоретичне осмислення.

Найефективніше і, відповідно, найчастіше використовуються такі методи:

- метод «клапана», тобто переведення громадської думки з позитиву на негатив. Навіть найсильніші кандидати при вмілій атаці на них можуть виявитися в програвші;
- метод «живої мішені», тобто перенесення (трансферту) негативу з одного об'єкта на інший;
- метод «краплі», при якому постійна, систематична подача критичного матеріалу поступово створює у споживача інформації відповідний негативний образ;

- метод «підказки» як спосіб роботи з масовою аудиторією: демонстрація в явній формі знаків, що підтверджують вірність обраної інтерпретації для конкретної ситуації. Підказка ніби виводить розуміння ситуації на заздалегідь заданий рівень;

- «резонанснотехнологія»: використання раптового інтересу масової свідомості до чогось. У цьому випадку мають на увазі два можливі варіанти розвитку ситуації: коли приходить підтвердження чуткам, що довго бродили, або коли реальна політична кон'юнктура вступає в протиріччя з образом лідера[3].

Таким чином, імідж є складним феноменом, у якому поєднуються досить різноманітні фактори – як історичні, політичні, соціальні, так і особистісні. Структура іміджу політичного лідера також може бути специфічною для кожної окремої території. Ці фактори необхідно брати до уваги у процесі вивчення та формування політичного іміджу як загалом, так і щодо конкретних політиків.

Література

1. Сущенко В. Політичний маркетинг як чинник демократичного розвитку суспільства. Науковий вісник ужгородського університету. Серія : Політологія, Соціологія, Філософія. 2009. Випуск 13. С. 294-296
2. Бебик В. М. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. ВК.: МАУП, 2000. В 384 с.
3. Петракова Є. Деякі аспекти формування іміджу політичного лідера. Політичний менеджмент. 2004. № 2. С. 109-120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ПоМе_2004_2_11.

Сухоярська І. В.

слухач Кіровоградської Малої академії наук учнівської молоді
(науковий керівник: **Пугаченко О. Б.**, кандидат економічних наук, доцент)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Регулювання трудової міграції у загальному розумінні – це цілеспрямована діяльність щодо впливу на обсяги, характер та напрями переміщення людських ресурсів шляхом запровадження певних заходів [2]. Поняття «міграційна політика» є більш широким і визначається як сукупність заходів, що здійснює держава з метою регулювання трудової міграції, побудови демографічного правового суспільства, створення умов для реалізації інтелектуального і трудового потенціалу мігрантів, забезпечення належного соціально-економічного та демографічного розвитку, а також для дотримання принципів захисту територіальної цілісності, безпеки і національних інтересів.

Міграційна політика – це комплекс законодавчих, економічних й організаційних заходів, які спрямовано на регулювання виїзду з країни та в'їзду в країну населення, у т.ч. і робочої сили. Державна політика в галузі міграції

населення і трудових ресурсів охоплює два напрямки: імміграційний – регулює порядок прийняття іноземних громадян; еміграційний – регулює порядок виїзду громадян із країни і забезпечує захист прав емігрантів за кордоном.

Імміграційне законодавство передбачає певні вимоги до здоров'я, віку, рівня освіти, стажу роботи, соціального і політичного світогляду іммігранта. Приймаюча країна також може обмежувати тривалість перебування іноземних робітників та вимагати визнання документів про освіту тощо. Для регулювання процесу імміграції використовується імміграційна квота – кількість іноземних працівників, які можуть в'їхати в країну протягом певного терміну. Квота може диференціюватися за галузями, країнами-донорами, встановлюватися для країни в цілому, розподілятися за різними категоріями іммігрантів. Обмеження на в'їзд іноземців може досягатися і за рахунок законів про професії, якими не можуть займатися іноземці. Крім адміністративних, можуть використовуватись також й економічні методи регулювання (наприклад, внесення певної суми до бюджету, інвестиції певної суми в економіку приймаючої країни).

Еміграційна політика передбачає: прийняття нормативних актів, що сприяють надходженню валютних коштів від емігрантів; заохочення еміграції у разі надлишкової пропозиції на ринку праці і стримування еміграції в разі нестачі робочої сили; стимулювання придбання або підвищення професійної чи освітньої підготовки емігрантів за кордоном; контроль за забезпеченням для емігрантів за кордоном відповідного рівня життя.

Отже, державне регулювання зовнішньої трудової міграції – це цілеспрямована діяльність, що впроваджується державними інститутами із застосуванням систем методів із метою впорядкування трудових міграційних потоків, як з країни, так і в країну задля стійкого функціонування та розвитку національної економіки. Методи державного впливу на міграцію робочої сили представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Методи державного впливу на міграцію робочої сили
[авторська розробка на основі 5, 1]

Метод	Суть
Нормативно-правові	Створення законодавства в галузі зовнішньої трудової міграції, державних органів, наділених повноваженнями в цій сфері, певних норм та процедур при перетині кордону тощо
Адміністративні	Надання дозволів на в'їзд та перебування іммігрантів у країні, ліцензування посередницьких фірм, які займаються працевлаштуванням мігрантів тощо
Організаційні	Співпраця з іншими державами стосовно легального працевлаштування громадян країни за кордоном, захист їх прав та інтересів та інше
Економічні	Створення відповідного економічного підґрунтя для працевлаштування в країні, складовими якого є рівень розвитку економіки, рівень заробітної плати, оподаткування та інше
Інформаційні	Збір та аналіз основної інформації щодо міграції робочої сили, надання інформації про робочі місця, законодавства для іммігрантів тощо

На рівні приймаючих країн переважають методи обмеження в'їзду трудових мігрантів, особливо селективний підхід до регулювання. Суть такого підходу полягає в тому, що країна-реципієнт не перешкоджає в'їзду окремих категорій трудових ресурсів, які є затребуваними в даній країні, та обмежує всім іншим. Перелік бажаних іммігрантів може варіюватись від країни до країни, проте зазвичай вони відносяться до однієї з таких категорій: спеціалісти зі світовим ім'ям (відомі артисти, музиканти тощо); спеціалісти для нових і перспективних галузей, що розвиваються (програмісти, висококваліфіковані інженери та ін.); робітники, що готові виконувати складну фізичну, небезпечну та низько кваліфіковану роботу, на яку не влаштовуються місцеві жителі; крупні бізнесмени, що збираються переносити свій бізнес та капітал у приймаючу країну [4].

В іншому випадку у більшості країн-реципієнтів дозвіл на в'їзд видається на основі підписаного договору з майбутнім роботодавцем та спеціальний висновок міністерства праці про те, що дана робота потребує спеціальних навичок чи існують інші причини, через які вона не може виконуватись місцевими жителями. У таблиці 2 згруповано головні обмеження в законодавстві щодо трудової міграції.

Таблиця 2

**Головні обмеження в законодавстві щодо трудової міграції
[авторська розробка на основі 3]**

Обмеження	Суть
Кількісне квотування	Більшість країн встановлюють максимальну кількість мігрантів, яку вони можуть прийняти, яка може застосовуватись як загальна кількість іммігрантів на даний рік
Кваліфікаційні обмеження	Законодавства багатьох країн передбачають жорсткі обмеження щодо рівня освіти та стажу роботи за спеціальністю
Обмеження приватного характеру	До них відносять обмеження щодо стану здоров'я, віку та соціального обличчя іммігрантів. В країни не допускаються наркомани, психічно хворі люди, хворі на СНІД. Вікові обмеження залежать від галузі працевлаштування та зазвичай лежать в межах 20-40 років. Заборонено іммігрувати особам, які мали судимість, членам терористичних угруповань тощо
Часові обмеження	Встановлюється максимальний термін, протягом якого мігранту можна перебувати на території приймаючої країни, після вичерпання якого він має або покинути цю країну, або звернутись до компетентних органів щодо продовження свого терміну перебування
Географічні обмеження	Встановлюється географічний та національний пріоритет в межах кількісного квотування виїзду мігрантів з певних країн
Фінансові обмеження	Встановлюються обмеження для приватних осіб, що іммігрували, щодо мінімального розміру інвестицій в економіку приймаючої країни. Для юридичних осіб-резидентів країни може встановлюватись певний обсяг обороту і продажів, по досягненні якого фірма може наймати іноземну робочу силу
Явні та приховані заборони	Може зазначатися на законодавчому рівні перелік галузей, в яких іноземцям працювати заборонено (явна заборона) та перелік галузей, де можуть працювати лише місцеві жителі (прихована заборона)

Отже, міжнародна трудова міграція може як позитивні наслідки, так і негативні наслідки для обох країн. Для зменшення негативних ефектів виникає необхідність здійснення регулювання зовнішніх трудових міграцій – цілеспрямованої діяльності із застосуванням систем методів з метою впорядкування трудових міграційних потоків.

Література

1. Брич В., Шушпанов П. Шляхи вдосконалення регулювання зовнішньої трудової міграції. Україна: аспекти праці. 2010. № 4. С. 28-30.
2. Мельниченко О.А. Теоретичні засади регуляторного впливу держави на трудову міграцію. Держава і ринок. 2010. С. 125-130.
3. Остапенко О.В. Вплив виїзду молоді за кордон на економіку України. Облік і контроль в управлінні підприємницькою діяльністю : Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 25 жовтня 2019 р. Кропивницький: ПП «Ексклюзив-Систем», 2019. С. 178-182.
4. Стаканов Р.Д. Регулювання міжнародної трудової міграції на регіональному та глобальному рівнях. Економіка і суспільство. 2016. № 5. С. 77-82.
5. Черняк Є.О. Поняття «золотого мігранта» в контексті державного регулювання міжнародної міграції робочої сили. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2013. № 10 (199). С.76-80.

СЕКЦІЯ 7

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Маковоз О. С.

доктор економічних наук, доцент
НТУ «Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ РОБОТИ З КЛІЄНТАМИ

У сучасних умовах цифровізації господарських відносин бізнес потребує впровадження автоматизації бізнес-процесів шляхом впровадження та застосування ефективних інструментів для роботи з клієнтами. Щодня будь-яке підприємство отримує безліч інформації про існуючих та потенційних клієнтів, виникає гостра необхідність систематизації, узагальнення та використання вказаних даних. У зазначеному напрямку буде корисним європейський досвід адаптації бізнесу до цифрової трансформації економіки. В Європі активно використовуються різноманітні інструменти обслуговування клієнтів, що автоматизують деякі процеси взаємодії з клієнтами, такі як: SFA (SalesForceAutomation) – система автоматизації роботи торгових агентів, SMS (Sales&MarketingSystem) – система інформації про продажах і маркетингу, CSS (CustomerSupportSystem) – система обслуговування клієнтів. Сьогодні найбільш затребувана система CRM (CustomerRelationshipsManagement). CRM – це інструмент управління взаємовідносинами з клієнтами, яка зачіпає всі аспекти діяльності компанії: маркетинг, рекламу, продажу, доставку, обслуговування існуючих та пошук потенційних клієнтів. Ефективно впроваджені CRM-системи забезпечують безліч переваг для відділу продажів, маркетингу, служби підтримки і не тільки.

Концепція CRM поділялась на три клієнтоорієнтовані гілки: продажі, маркетинг і обслуговування. Спеціальне програмне забезпечення дозволяє провести автоматизацію відповідних бізнес-процесів у маркетингу, продажах та обслуговуванні. У термінах керування бізнесом підприємства CRM – це система організації роботи front-office (підрозділи, що безпосередньо взаємодіють із клієнтами), що орієнтується на потреби клієнта, на активну роботу з клієнтом, порівняно з орієнтуванням бізнесу на вдосконалення роботи back-office (внутрішні підрозділи, що безпосередньо не взаємодіють із клієнтами) шляхом використання переваг ERP-систем.

За даними дослідження GFK Україна, у 2018 році тільки 6 % українських підприємств використовували CRM-системи, 4 % планували їх впровадження,

2% знаходилися на етапі впровадження. Однак 86 % українських компаній ніколи не зіштовхувались з CRM-системи в роботі і не знають про їх існування [3].

Завдяки автоматизації процесів і доступним на поточний момент інструментам, керівники бізнесу мають можливість управляти конверсіями по операціях і при цьому зменшувати ціну залучення свого покупця. Щоб цього досягти, компаніям необхідно впроваджувати в свою роботу системи автоматизації та трекінгу, підключати онлайн телефонію, інтегрувати поштові сервіси і рекламні майданчики, налаштувати ролі і записувати кожного клієнта і його замовлення в картки з урахуванням всіх коментарів, які виникають в процесі роботи і руху по воронці продажів.

Серед лідерів європейського ринку CRM-систем слід назвати такі компанії, як Siebel, PeopleSoft, Clarify, Pivotal, а також Інтернет-системи, орієнтовані на CRM для електронної комерції, BroadVision і NetPerceptions. На вітчизняному ринку серед найбільш відомих CRM-системи для великих та малих підприємств є: SugarCRM, Бітрікс 24, AmoCRM, Мегаплан, CRM SalesDrive.

Важливу роль в реалізації CRM-стратегії відіграють інструменти, які забезпечують оперативний та стратегічний аналіз, оцінку ситуації та підтримку прийняття управлінських рішень в області маркетингу і збуту продукції підприємства. В першу чергу, «CRM» є концепцією, яка спрямована на побудову стійких відносин із замовниками та постачальниками. Ядром бізнес-стратегії в даному випадку буде «клієнтоорієнтований» підхід підприємства. Все це базується на використанні сучасних управлінських та інформаційних технологій, за допомогою яких різні організації та підприємства зможуть збирати та накопичувати інформацію про своїх клієнтів на всіх стадіях їх життєвого циклу. Сюди відносять залучення, утримання та лояльність. Підприємство може все використовувати у власних інтересах шляхом вибудовування взаємовигідних відносин з клієнтами. Впровадження CRM-системи на будь-якому підприємстві буде успішним, однак не варто забувати як про конкретні особливості кожного окремого підприємства, так і про подальші кроки з навчання персоналу роботі з CRM-системою, її підтримки, обслуговування [4, с. 176].

Процес управління інформацією при впровадженні CRM передбачає збір інформації про клієнтів у всіх точках контакту, її перевірку і складання оновленого профілю клієнта, який буде використовуватися компанією для підвищення його задоволеності і, таким чином, зробить внесок в процес створення цінності.

Сьогодні більшість компаній поки не мають чіткого бачення процесу та якісних прикладів переходу в «цифру» на ринку. Серед головних перепон – це відсутність кваліфікованих спеціалістів в компаніях, фінансові витрати, що будуть більшими, ніж ефект впровадження, не готовність до зміни бізнес-моделі, відсутність розуміння як виконати цифрову трансформацію поетапно, відсутність інвестицій та інші.

Кращий варіант, це налаштувати CRM систему в компанію, підготувати воронку продажів і налаштувати для кожного етапу воронки і завдання автоматичний бізнес-процес, який при скоєнні потрібних дій \ руху по воронці буде запускати рекламу на потрібну аудиторію, здійснювати дзвінки, відправляти лист через Viber, Telegram, Facebook, Instagram.

Таким чином, активізація та стимулювання впровадження європейського досвіду впровадження інструментів CRM-систем в діяльності вітчизняного бізнесу стане якісно новим фактором у процесі підвищення ефективності та розробки стратегії розвитку. CRM-система позитивно впливатиме на відносини з клієнтами, а також знизить витрати на заходи з просування товарів та підвищить обсяги продажів. Саме завдяки застосуванню ефективних інструментів на основі цифрових технологій можливо здійснювати постійний моніторинг та своєчасно реагувати на потреби клієнтів.

Література

1. 86% українських компаній не автоматизують продажі – дослідження GfK. URL: <https://delo.ua/business/tolko-6-ukrainskih-kompanij-avtomatizirujut-prodazhi-issledova-340943/>

2. Т. Марусей, О Нісходовська, Т Білик Аграрна наука та освіта в умовах євроінтеграції: збірник наукових праць міжнар. наук.-практ. конф. Ч.2. (20-21 березня 2019 р., м. Кам'янець-Подільський). Тернопіль: Крок. 2019. С. 174-176.

Більська О. В.

д.е.н, доц., професор кафедри економічної теорії,
маркетингу та національної економіки
Класичний приватний університет
м. Запоріжжя, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА ПРОЗОРИСТЬ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасні вимоги до інформації та ведення економічних процесів зумовлює врахування таких вимог та стандартів як інформаційна прозорість. Зважаючи на рівень корупції в країні та наростаючу складність бізнес процесів, питання забезпечення необхідного рівня інформаційної прозорості соціально-економічних процесів стали актуальними на багато років поспіль. Тому оминати дану тему дослідження буде недалекоглядним як з точки зору науки, так і практики.

Інформаційна прозорість дає змогу визначити етапи формування конкретної інформації [1], також, одночасно забезпечує відповідальність її власників за зміст та наслідки його розкриття, з іншого - довіру до них [2].

Розрізняють різні типи інформаційної прозорості, які пояснюються характеристиками даної інформації: корпоративна, публічна, приватна, фінансова, нефінансова, ділова тощо [5]. Необхідний рівень прозорості інформації визначає позитивні очікування щодо розвитку компанії, формує довіру до неї. Вчені інтерпретують інформаційну прозорість як норму чи вимогу. За "Good governance" [6] інформація повинна бути повною, зрозумілою та висвітленою у засобах масової інформації. У роботі [7] вважають, що інформаційна прозорість є слабко структурованою категорією, яка все ж таки виступає якісною ознакою інформації, певний рівень досягнення якої формує додатковий спектр властивостей тієї частини інформації, що була адекватно сприйнята або підлягала обробки.

Одним із пріоритетних показників стану інформаційної прозорості в Україні є Індекс прозорості сайтів українських компаній. Отже, щороку показник зростає, темп росту у 2013 р. становив 120,7%, у 2014 р. – 101,18%, 2015 р. – 125,73%, 2016 р. – 89,76%, 2017 р. – 112,43%. Продукують ріст показника такі сектори національної економіки як: енергетичний, агросектор, транспорт та зв'язок, металургійне та алкогольне виробництво. Проте, аутсайдерами за показником інформаційної прозорості є компанії добувної промисловості. Також, з вірогідністю дещо більше ніж 80% можна стверджувати, що тенденція показника зростаюча, описується як лінійним, так і логарифмічним та експоненційним трендами.

За методикою побудови Індекс є інтегральним показником таких категорій інформаційної прозорості як зміст, звітність, навігація, доступність. За досліджуваній період показник інформаційної прозорості за підкатегоріями зміст та звітність змінювався наступним чином, рис.

Якщо значення під категорії Зміст сайтів компаній лінійно зростає протягом досліджуваного періоду, то значення підкатегорії Звітність характеризується високою волатильністю та не підлягає прогнозуванню. Також, за підкатегорією Навігація, українські компанії взяли 3,5 балів з 8, а за під категорією Доступність, отримали 6 балів із 17.

Таким чином, навіть кризовий період не стримав росту інформаційної прозорості компаній України, що є позитивним явищем як для утримання конкурентних позицій, так і для іміджу у міжнародному економічному середовищі.

Основні висновки фахівців до стану інформаційної прозорості компаній стосувались наступного: забезпечення системності оновлення інформації, використання сучасних технологій візуалізації даних, підвищення рівня доступності, прискорити розкриття інформації щодо дотримання принципів сталого розвитку та формування нефінансової звітності, досліджувати інформаційні потреби суспільства та ринку.

Таким чином, для підвищення рівня інформаційної прозорості компаній України цільовими орієнтирами виступають: висока доступність, видимість

актуальної та релевантної інформації, поданої в легкому для сприйняття вигляді, що розкриває весь ступінь дотримання принципів сталого розвитку та рівень корпоративно-соціальної відповідальності.

Література

1. C. Stohl, M. Stohl, and P. M. Leonard, "Managing Opacity: Information Visibility and the Paradox of Transparency in the Digital Age", *International Journal of Communication*, vol. 10, pp. 123–137, 2016.
2. K. Kundeliene, and S. Leitoniene, "Business Information Transparency: Causes and Evaluation Possibilities, *Procedia*", *Social and Behavioral Sciences*, vol. 213, pp. 340-344, 2015. [Online]. Available: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815059030>. Accessed on: August 5, 2019.
3. M. Hosseini, A. Shahri, K. Phalp, and R. Ali, "Tansparency as a Requirement" in *Proc. 21st REFSQ Conference. Poster and Demo Track*, Bournemouth University, 2015, pp. 222-223. [Online]. Available: <http://ceur-ws.org/Vol-1342/03-Posters.pdf>. Accessed on: August 7, 2019.
4. A. Williams, "A global index of information transparency and accountability", *Journal of Comparative Economics*, vol. 43, pp. 804-824, 2014. [Online]. Available: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jce.2014.10.004>. Accessed on: August 3, 2019.
5. R. Bushman, and A. Smith. "Transparency, financial accounting information, and corporate governance." *SSRN Electronic Journal*, vol. 9, pp. 65-87, 2003.
6. Y. K. Sheng, "What is Good Governance?", *United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific*. [Online]. Available: www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf. Accessed on: August 1, 2019.
7. Kucheroва, H., Didenko, A., & Kravets, O. (2019, October). Modeling information transparency of economic entities under uncertainty. In *2019 7th International Conference on Modeling, Development and Strategic Management of Economic System (MDSMES 2019)*. Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/mdsmes-19.2019.38>
8. A. Vaccaro, "Privacy, security, and transparency: ICT-related ethical perspectives and contrasts in contemporary firms", *Social inclusion: Societal and organizational implications for information systems*, vol. 208, pp. 245-258, 2006.
9. A. Schnackenberg, and E. Tomlinson, "Organizational transparency: A new perspective on managing trust in organization-stakeholder relationships", *Journal of Management*, vol. 42.7, pp. 1784-1810, 2016.
10. A. Bellver, and D. Kaufmann, *Transparencing transparency: initial empirics and policy applications*, 2005. [Online]. Available: <http://ssrn.com/abstract=808664>. Accessed on: August 7, 2019.

Вишневська В. А.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ НА ПРОМИСЛОВОМУ РИНКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ

Специфіка сучасного ринку промислових товарів передбачає певний набір комунікаційних ресурсів, серед яких Інтернет в даний час займає одне з провідних положень, хоч, не дивлячись на те залишаються важливими ярмарки-виставки та прямий маркетинг

Мета дослідження є показати ефективність і доцільність застосування Інтернет-комунікацій на промисловому ринку.

В останні роки Інтернет-реклама бурхливо розвивається в усьому світі, демонструючи удвічі більший приріст порівняно з рекламним ринком в цілому [2]. Зрозуміло, найбільш активним сегментом на ринку реклами є сегмент B2C – скорочення від англійських слів «business to consumer» – бізнес для споживача - форма торгівлі, метою якої є продажі для споживача, або інакше – ринок споживчих товарів. А що стосується ринку товарів промислового призначення – B2B – скорочення від англійських слів «business to business», в буквальному перекладі – бізнес для бізнесу, то користь від Інтернет-реклами важко буде переоцінити, якщо знати, як саме використовувати цей ресурс[1].

Під комунікаціями (як на промислових, так і на споживчих ринках) розуміється вся сукупність виникаючих зв'язків і відносин між суб'єктами ринку в процесі їх діяльності. Вони можуть включати виробничі та технологічні зв'язки між кооперуючими компаніями, ділові відносини між фірмами, що купують і продають, особисті контакти між персоналом компаній, інформаційні зв'язки і т.п. У зв'язку з цим комунікації на промислових ринках не обмежуються розглядом лише взаємовідносин між фірмами, що продають і купують, вони включають також відносини між конкуруючими компаніями, стосунки з банками, державними органами і всіма іншими діями промислового ринку. Це обумовлює той факт, що відносини між діями промислового ринку, або комунікації, стають основним елементом аналізу в промисловому маркетингу, а встановлення і розвиток відносин – основною метою промислового підприємства. На промисловому ринку головним стає прагнення будь-якими способами продати свій продукт, а розвиток відносин з партнерами, у що фірми готові вкладати інвестиції [3].

Особливості просування товару на промисловому ринку полягають у наявності великої кількості спеціалізованих фахових видань, які можна показати партнеру не виходячи з офісу завдяки розвитку Інтернету. Замовники фірми будуть інформовані про товар або послугу, його основні характеристики і додаткові можливості та ціни. Знову ж, якщо покупець не відчуває потреби в товарі промислового значення, переконати його придбати товар практично неможливо. В цих умовах зростає роль іміджу (репутації) компанії, дані про неї в публікаціях спеціалізованої преси і, зокрема, відгуків інших корпоративних

клієнтів. Не секрет, що багато фірм, перш ніж зробити велику закупівлю товарів тривалого користування, проводять своєрідну промислову розвідку (так званий моніторинг постачальників). Саме тому основний натиск йде на брендинг, PR та особисті продажі а вже потім на рекламу і стимулювання збуту. І все ж реклама на промисловому ринку потрібна і вона має ряд особливостей, що впливають із специфіки самого ринку.

Інтернет реклама також має ряд своїх особливостей. Так як промислові товари не є товаром масового попиту, такі варіанти реклами як масова розсилка по електронній пошті, реклама в банерообмінних мережах або іміджева реклама на популярних Інтернет-порталах не буде мати розмірного вкладеним коштам ефекту. Тому компанії використовують в основному контекстну й банерну рекламу на тематичних порталах. Галузеві і спеціалізовані сайти і торговельні системи, сайти професійних спільнот в Мережі, в тому числі професійні тематичні інтернет-форуми та конференції, непрофільні сайти, що відвідуються представниками цільової аудиторії, в тому числі так звані «блоги» – віртуальні клуби за інтересами - це те, де варто розміщувати інформацію про підприємство, що працює на промисловому ринку. Робота в Інтернет мережах дозволить отримати не лише задоволення від спілкування з колегами, але і прямий прибуток. Створення власних сайтів – важливий і специфічний етап. Завдання розробника не повинна зводитися до розповіді про фірму, а бути значно ширше. Потрібно не тільки оприлюднити дані компанії, але докладно відсортувати і сформулювати інформацію таким чином, щоб вона в повній мірі давала відповіді на всі питання, які можуть виникнути у потенційного або реального клієнта в момент розгляду компанії в якості постачальника. Основна особливість – наявність каталогу на сайті, який може замінити паперові каталоги і не тільки дозволяє покупцям робити свій вибір віддалено, а ознайомитися з основними технічними характеристиками товару. А це економія часу і покупця і персоналу офісу на переговорах. Тобто оптимізація використання робочого часу співробітників, непрямий доказ покупцеві професійного підходу до роботи, шанобливого використання його часу [4].

Інтернет як інструмент маркетингових комунікацій, має безсумнівну зручність при спілкуванні з віддаленими регіонами. Або коли необхідний досвід фахівців з регіону-лідера в конкретній професійній області. На даний момент аудиторія Інтернету це трохи менше чверті дорослих в країні - це маса людей, порівнянна з аудиторією загальнонаціональних телеканалів. Більше того, серед них - висока частка освічених, молодих і забезпечених людей, які живуть у великих містах і активно цікавляться новою інформацією про товари і послуги. Саме в цій ситуації Інтернет вступає як ідеальний маркетинговий майданчик - тут успішно просуваються як масові бренди, так і предмети розкоші. А ось що стосується ринку промислових товарів - тут у багатьох виникають сумніви щодо ефективності цього комунікаційного ресурсу. Безумовно, між b2b і b2c є величезна різниця.

Вибір Інтернету як каналу просування залежить головним чином від того, які стратегічні цілі бізнесу і конкретні поточні маркетингові цілі переслідує компанія. Коректно поставлена мета дає можливість не тільки досягти успіху в її реалізації, але й можливість оцінити її ефективність.

Таким чином, узагальнюючи вище сказане можна зробити висновки. Для підвищення якості просування в Інтернеті необхідно. По-перше, максимальне використання можливостей ресурсу в межах своїх сегментів. По-друге, офіційний сайт і банери повинні бути виконані професійно, зміст контенту має бути оригінальним, а структура – логічною. Розміщувати на сайті статті з різними комбінаціями низько-, середньо- і високочастотних запитів і це збільшить частоту переходів на ваш ресурс, а отже, поліпшить вашу впізнаваність. По-третє, можна і потрібно використовувати рейтинги, відгуки, каталоги. Весь цей перелік каналів – прекрасна можливість впливати не тільки на цільову аудиторію, але і на суміжні галузі, тим самим даючи можливість завойовувати нові ринки. По-четверте, дуже важливо посылатися на Інтернет ресурси в оф-лайн комунікації, вказуючи Інтернет-адресу сайту на візитках, буклетах, проспектах, а також на зовнішніх рекламних майданчиках.

Література

1. Барон Р. Я. Новітні інструменти Інтернет-маркетингу [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://science.crimea.edu/zapiski/djvu_econom/2010/econ_4_2010/077_baran.pdf
2. Коба Е. Медиа перемещаются в интернет, и экономическая ценность перемещается вслед за ними? Ресурс "Reklamonstr – все об Интернет рекламе" <http://reklamonstr.com/archives/13121>
3. Оснач О.Ф. Промисловий маркетинг: підр. / О.Ф.Оснач, В.П.Пилипчук, Л.П.Коваленко – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 364 с.
4. Романенко О. О. Інтегровані маркетингові комунікації: сутність, характеристики та особливості формування: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2019. – №1.

Волот О. І.

кандидат економічних наук, доцент

Вертійко А. А., магістр

Національний університет «Чернігівська політехніка»

м.Чернігів, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНІ РЕГЛАМЕНТИ З ОБЛІКУ

Функціонування бухгалтерії як самостійної структурної одиниці регулюється відповідними нормативними документами, що визначають правила, що стосуються порядку його діяльності.

Організаційні регламенти — це нормативні документи, що регламентують функціонування апарату управління і здійснення облікового й аналітичного процесів. До них належать положення про відділ (бухгалтерію, плановий відділ та ін.), управління (бухгалтерського обліку та звітності), посадові інструкції, стандарти, графіки, операційні інструкції, програми управління, регламенти робочого дня [3]. З огляду на велику кількість складових організаційних регламентів варто їх класифікувати. Зокрема,

розрізняють чотири класифікаційні ознаки та відповідні до них групи регламентів (рис. 1).

У якій би формі не проводилася колективна робота, вона вимагає високої відповідальності кожного за виконання заздалегідь чітко визначених завдань.

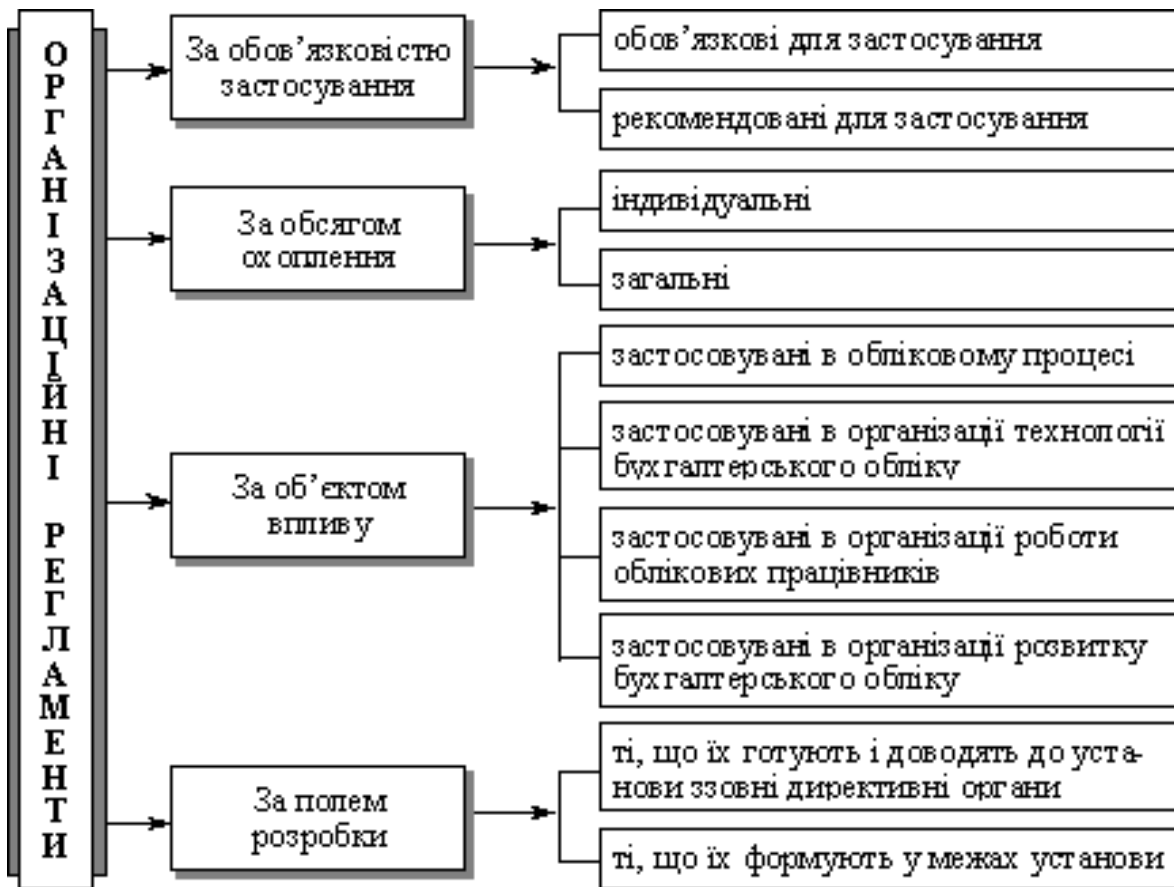

Рис. 1. Класифікація організаційних регламентів з бухгалтерського обліку[3]

Організація роботи бухгалтерії визначає три рівні:

- 1) загальне стратегічне керівництво та управління;
- 2) управління структурними підрозділами, групами, секторами тощо;
- 3) робота безпосередніх виконавців.

Функціональні обов'язки, повноваження, права та обов'язки повинні бути визначені для кожного рівня. Ця мета може бути досягнута тільки в тому випадку, якщо на підприємстві будуть створені внутрішні правила, які будуть визначати повноваження, відносини між різними рівнями управління, характер роботи, структуру і роботу підрядників. Ця система включає в себе:

- положення про бухгалтерську службу підприємства;
- положення про сектор (групу) бухгалтерської служби;
- положення про посаду (посадова інструкція).

Кожному рівню організації відповідає свій графік робіт. На підприємствах та організаціях створюють наступні графіки: загальні графіки

облікових робіт, структурні графіки робіт підрозділів, індивідуальні графіки робіт виконавців.

Розглянемо вищенаведені документи більш детально.

Положення про бухгалтерію підприємства розробляються на основі Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" та інших нормативних актів. Дане положення має складатися з таких розділів: загальні положення; цілі; організаційна структура; завдання і функції; права; відповідальність; взаємовідносини з іншими підрозділами апарату управління; порядок розширення, реорганізації, ліквідації, висновок. Оскільки функції і завдання бухгалтерії різнобічні і не обмежуються лише рамками методології обліку, їх доцільно об'єднати в групи за напрямками робіт. Це дасть змогу сконцентрувати роботу облікового апарату [2].

Посадова інструкція - це нормативний документ, в якому визначено завдання, права, обов'язки і відповідальність посадової особи. Її розробляють щодо конкретної штатної посади. У посадовій інструкції розкривають функціональну структуру діяльності посадової особи як комплекс елементів: цілей завдання і програм; функцій, форм і методів управління; інформації, технічних засобів управління [2].

Поряд з положеннями про бухгалтерію, посадовими інструкціями про роботу облікового апарату широко використовують графіки, які їх конкретизують і деталізують. У графіках заздалегідь визначають види робіт, конкретних виконавців, заплановані і фактичні строки виконання. Графіки розробляють керівники обліку (головні бухгалтери, завідувачі секторами), а затверджує або керівник підприємства (організації, установи) або головний бухгалтер, якщо вони розроблені структурним підрозділом бухгалтерії.

Підприємства мають велику кількість працівників лінійних служб - завідувачих складами, бригадирів, начальників цехів, експедиторів та ін., які виконують значну частину бухгалтерської роботи. Тому для кожного працівника необлікової служби з виконання ним облікових робіт має бути створено два нормативних документа: робоча інструкція; графік здавання документів у бухгалтерію. Так, робочі інструкції складаються з виконання окремих облікових робіт - заповнення первинних документів, звітів тощо, а графік здавання документів до бухгалтерії має містити назви, строки та порядок здавання.

В системі управління також діють дві організаційних засади: формальна і неформальна.

Під формальною розуміють таку організацію робіт, що виконується в системі, зміст якої зафіксовано, заздалегідь визначено в різних організаційних документах, нормативах, правилах і т. ін. Неформальна організація — навпаки — не має офіційних атрибутів, які визначають побудову управління та порядок його функціонування. Наявність її зумовлена специфікою соціальних систем, обмеженими можливостями формалізації [1].

Між ознаками формальної та неформальної організації може бути проведена паралель. Кожен позитивний прояв неформальної організації можна порівняти з еквівалентним атрибутом формальної організації або навпаки.

Отже, специфіка облікового, контрольного й аналітичного процесів потребує жорсткої їх регламентації, що має бути відображено в регламентаційних документах. Слід зазначити, що не всі регламентаційні документи розглядаються як повноправні складові — йдеться насамперед про положення про відділи і посадові інструкції, — інші (стандарти, графіки) відносять до допоміжних матеріалів.

Література

1. Буйнов В.А. Бухгалтерський облік / В.А. Буйнов. [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://lubbook.net/book_325_glava_14_14_Organizacija_ko.html
2. Організація обліку: навч. посіб. / Л. Б. Гнатишин, О. С. Прокопишин. - Львів: "Магнолія 2006", 2014.-432 с.
3. Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник. — К.: КНЕУ, 2000. — 260 с.

Глущенко Я. І.

кандидат економічних наук, доцент

Зрбок О. О.

здобувач вищої освіти факультету менеджменту та маркетингу

КПІ імені Ігоря Сікорського

м. Київ, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Вимірювання міжнародної конкурентоспроможності є невід'ємним складником процесу формування та утримання конкурентних переваг підприємств. Науковці в дослідженнях зазначеної проблематики використовують методи, поділяючи їх на якісні (неформалізовані) і кількісні (формалізовані) [15; 10, с. 40; 11, с. 14].

Найпростішими для практичної реалізації є якісні методи. Серед них, в першу чергу, слід виділити матричні методи. Для полегшення сприйняття результатів оцінки також використовують графічні методи, які передбачають побудову радіальних діаграм. На осях з радіальними оціночними шкалами відкладаються значення показників-факторів конкурентоспроможності, як підприємства, так і його конкурентів [3, с. 103-104; 9]. На основі спроектованих на радіальній діаграмі факторів конкурентоспроможності обчислюється значення інтегрального показника, як площа побудованої геометричної фігури

[14]. Проте, отриманий показник конкурентоспроможності не враховує різну вагомість окремих факторів.

Якщо фактори конкурентоспроможності не можна виміряти фінансово-економічними показниками, використовують евристичні методи. Вони характеризуються високим ступенем суб'єктивізму та передбачають проведення експертних оцінок [2, с. 245]. В той же час, евристичні методи мають широке застосування при оцінці невизначеності середовища функціонування підприємства.

Окрім якісних методів, досить часто використовуються розрахункові методи оцінки міжнародної конкурентоспроможності.

Так, індексні методи пов'язані із нормуванням кількісних оцінок факторів конкурентоспроможності підприємства до значень відповідних показників найуспішнішого конкурента [1, с. 98; 7, с. 11]. Різновидом індексних є методи, засновані на теорії порівняльних переваг. Для оцінки конкурентоспроможності підприємства за цим методом аналізуються не лише витрати виробництва, але й обсяг і норма прибутку, обсяг продажів та частка ринку.

Серед індексних слід також відзначити метод ефективної конкуренції [8, с. 65-66; 10, с. 44-46; 18, с. 59]. В його основі лежить оцінка чотирьох групових показників конкурентоспроможності, що характеризують ефективність виробничої діяльності, фінансовий стан підприємства, ефективність управління збутом і просування товарів, конкурентоспроможність товару (якість та ціна товару) [5].

Також до індексних відносяться інтегральні методи оцінки конкурентоспроможності, відповідно до яких інтегральний показник конкурентоспроможності підприємства містить ряд критеріїв конкурентоспроможності. Найчастіше це - коефіцієнти аналізу виробничої діяльності, фінансового стану, ефективності інвестицій тощо [17].

Другою групою розрахункових методів є аналітичні. Вони базуються на здійсненні розрахунково-аналітичних операцій з вхідними даними. При цьому залежно від конкретної методики аналізу в цих методах можуть передбачатися, як прості арифметичні операції, так і досить складні розрахунки. До них відносять методи рейтингових оцінок, рангів, балів, різниць, диференційних рівнянь та ін. Їх ключова відмінність від індексних методів полягає у переведенні нормованих (або стандартизованих) величин у рейтингові шкали, бали, ранги. Інтегральний показник може враховувати вагомість окремих факторів конкурентоспроможності.

В окрему групу розрахункових методів слід виділити методи багатовимірної аналізу. Їх використання передбачає проведення структурного аналізу складних систем, які описуються багатьма чинниками, а також виявлення закономірностей їх взаємодії на основі класифікацій. Саме ці методи визначено як такі, що найбільш пристосовані до вимірювання латентних показників [13; 10, с. 54-57].

Серед методів багатовимірної аналізу прийнято виділяти таксономічні методи. Їх використання передбачає проведення структурного аналізу

складних систем, які описуються багатьма чинниками [13; 10, с. 54-57]. Використання таксономічних методів для оцінювання рівня конкурентоспроможності дає можливість кількісно оцінити відставання від еталону, якому відповідають найкращі значення кожного із факторних показників;

До методів багатомірного аналізу також відносять метод головних компонент. Він застосовується для зменшення кількості та розмірності факторів шляхом виявлення головних компонент, що описують дисперсію та кореляцію факторів конкурентоспроможності [15, с. 64-68; 9, с. 219-222].

Серед методів багатомірного аналізу слід відзначити методи багатовимірного шкалювання [10, с. 58-61] та кластерного аналізу [4; 19, с. 303]. Вони передбачають групування однорідних об'єктів за сукупністю ознак (факторів конкурентоспроможності). Оцінка конкурентоспроможності за методом багатовимірного шкалювання здійснюється шляхом інтерпретації графіка конфігурації [6, с. 12]. Цей метод може використовуватись як окремо, так і з методом кластерного аналізу [12]. Застосування обох методів одночасно є обґрунтованим у разі класифікації значної кількості об'єктів, за умов наявності даних про значення їх показників (факторів конкурентоспроможності).

Враховуючи переваги і недоліки існуючих методів оцінки для визначення міжнародної конкурентоспроможності підприємств в умовах невизначеності вважаємо за доцільне для оцінки факторів впливу та їх вагомості використовувати експертний метод, для розрахунку узагальнюючого показника - інтегральний метод.

Література

1. Азоев Г. Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика. Москва : Центр экономики и маркетинга, 1998. 287 с.
2. Ансофф И. Стратегическое управление. Москва : Экономика, 1989. 519с.
3. Горшкова Т. Ю. Методи розрахунку конкурентоспроможності підприємства. Вісник Дніпропетровського університету. Сер. Економіка. 2012. № 6 (1). С. 101-106.
4. Гуторова І. В. Теоретико-методичні засади аналізу та оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. 2011. Вип. 112. URL: http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_112/31.pdf
5. Должанський І. З., Загорна Т. О. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2006. 384 с.
6. Єргієва Л. В. Фактори та резерви підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04. Одеса, 2012. 19 с.
7. Желєзняк А. М. Підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04. Львів, 2007. 20 с.

8. Збарський В. К., Місевич М. А. Конкурентоспроможність високотоварних сільськогосподарських підприємств. Київ : ННЦІАЕ, 2009. 310с.
9. Кендюхов А. В., Толкачев Д. О. Использование метода главных компонент для оценки конкурентоспособности машиностроительных предприятий. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013. № 4. С. 219-227.
10. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення / за заг. ред. О.Г. Янкового. Одеса : Атлант, 2013. 470 с.
11. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення / за ред. І.В. Крючкової. Київ : Основа, 2007. 488 с.
12. Костенко С. А. Технология применения многомерного шкалирования и кластерного анализа. Фундаментальные исследования. 2012. № 11. С. 927-930.
13. Лазарфельд П. Латентно-структурный анализ и теория тестов. Математические методы в социальных науках. Москва : Прогресс, 1973. С. 42-53.
14. Петешова Т. А. Методичні підходи до оцінки рівня конкурентних переваг і конкурентоспроможності підприємства. Економіка: проблеми теорії та практики. ДНУ. 2010. Вип. 261, т. IV. С. 908-918.
15. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях: методы таксономии и факторного анализа. Москва : Статистика, 1980. 151 с.
16. Рибницький Д.О., Городня Т.А. Сучасні підходи до оцінювання конкурентоспроможності підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20. С. 227-230.
17. Фасхиев Х.А., Попова Е.В. Как измерить конкурентоспособность предприятия. Маркетинг в России и за рубежом. 2003. № 4. С.53-68.
18. Хамініч С. Методика інтегральної оцінки рівня конкурентоспроможності промислового підприємства. Економіст. 2006. № 10 (240). С. 59-61.
19. Чернишова О.Б. Процедура кількісної оцінки конкурентоспроможності промислових підприємств. Вісник соціально-економічних досліджень. 2009. №37. С. 299-305.

Загреба М. М.

кандидат економічних наук, доцент

Михалевська Ю. Г., здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

МОДЕЛЮВАННЯ ЕПІДЕМІЙ

Пандемія COVID-19 - це перша сучасна пандемія, яка визначить цю епоху, як Друга Світова Війна була визначальним моментом покоління батьків [1]. Вона призвела до закриття підприємств у країнах з високим відсотком хворих, різкого зростання попиту на продукти щоденного використання, спекуляцій на ринку конкретних товарів: противірусних препаратів, санітарних масок, засобів для дезінфекції.

Внаслідок зупинки підприємств у Китаї, а пізніше й у всьому світі значно знизився попит на нафту та нафтопродукти [2].

З метою дослідження масштабів впливу епідемії на населення країни чи регіону скористаємося засобами машинної імітації.

Почнімо з простих моделей і поступово їх ускладнюватимемо. У перших спробах, як видно на рис. 1, всі просто рухаються містом, а інфекція поширюється відповідно до заданих правил. Отже, вигляд розповсюдження поганий.

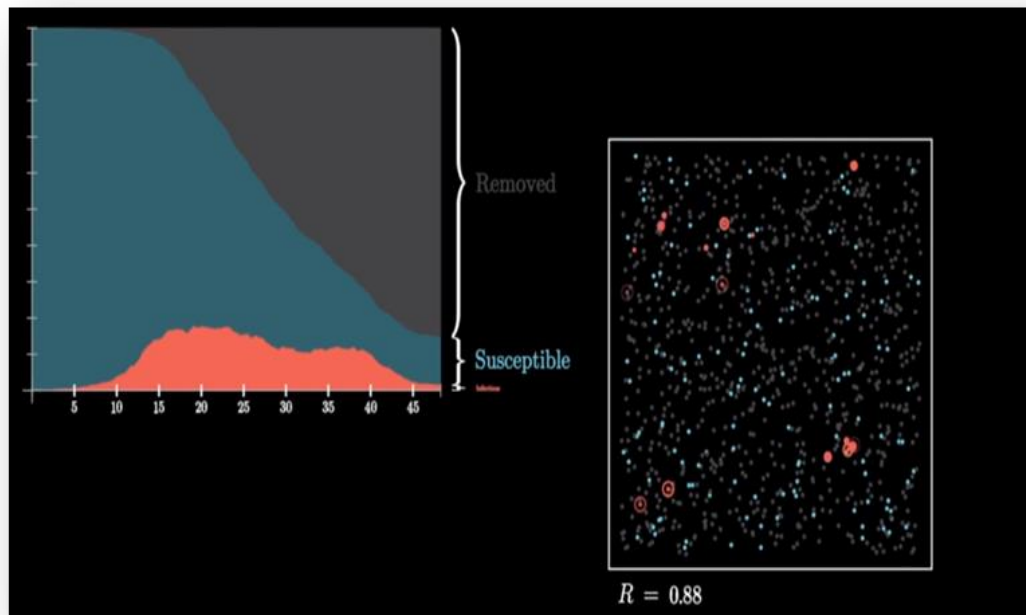

Рис.1. Розповсюдження вірусу за умов відсутності протидії (червоний колір - захворілі, чорний - одужали чи померли)

Щоб заразилися майже всі, не потрібно багато часу.

Перевіримо адекватність моделі у випадку подвоєння радіусу зараження. Можна уявити це як більше взаємодії між людьми, більш соціально залучене суспільство.

Зараження, звіснож, пошириться швидше. Результат приголомшливий (Рис. 2).

Протягом короткого часу більшість нашого нечисленного населення стає інфікованою.

Ще одна перевірка адекватності: повернемо початковий радіус зараження, але знизимо ймовірність зараження удвічі.

За кожну одиницю часу, що її вразлива людина проводить усередині цього радіусу, для неї існує певна ймовірність захворіти, типово – 20%. І її ми зараз зменшуємо удвічі.

Можна уявити це як краще миття рук, захист від кашлю та менше доторків до обличчя.

Очікувано це розтягує криву (рис. 3).

І розтягує значно, чудово ілюструючи, який суттєвий вплив зміна гігієнічних звичок може мати на швидкість поширення [4].

Суттєвий вплив на розповсюдження вірусу також може завдати обмеження міжміських сполучень (рис. 4) та наявність місць скупчення людей на кшталт супермаркетів, шкіл чи церков(рис.5).

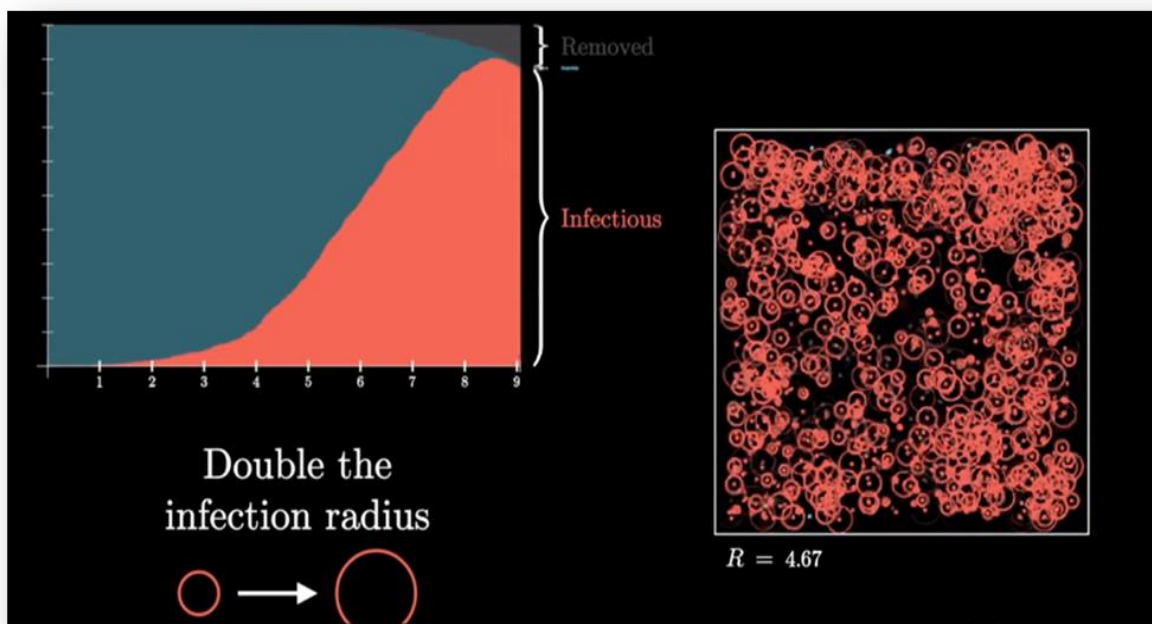

Рис. 2. Розповсюдження вірусу за умови подвоєння радіусу зараження

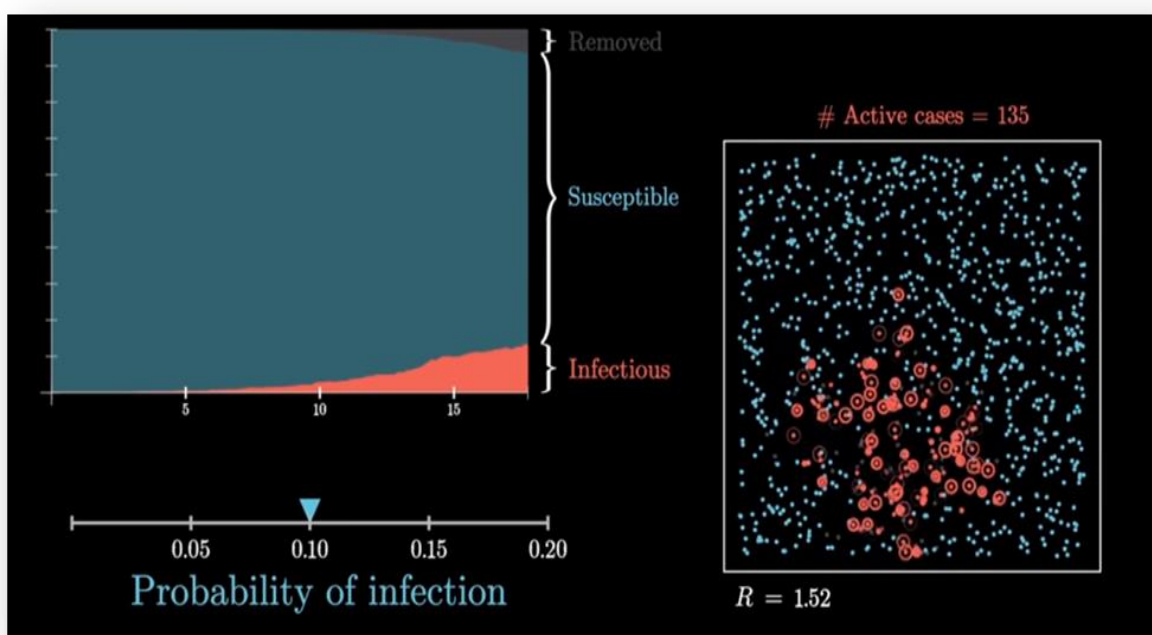

Рис. 3. Імітація розповсюдження за умови зниження ймовірності зараження

Перший ключовий висновок, який варто запам'ятати, - наскільки чутливим є це зростання до змін кожного доступного параметра.

Неважко уявити зміну звичок, що збільшила б кількість людей, з якими взаємодіє особа, або зменшила б удвічі імовірність підхопити хворобу. Але наслідки для швидкості поширення від таких змін – величезні.

Ціль, мабуть, - зменшити загальну кількість людей, які помирають. А це якась частка від “вилученої” категорії. Однак вона не є сталою.

Звісно, хвилювання з приводу спалаху – це природно, однак ВОЗ наголошує на тому, що ризик зараження низький, якщо не перебувати в районі, де COVID-19 поширюється, не подорожувати у місцях його поширення, та не контактувати із зараженим пацієнтом.[3]

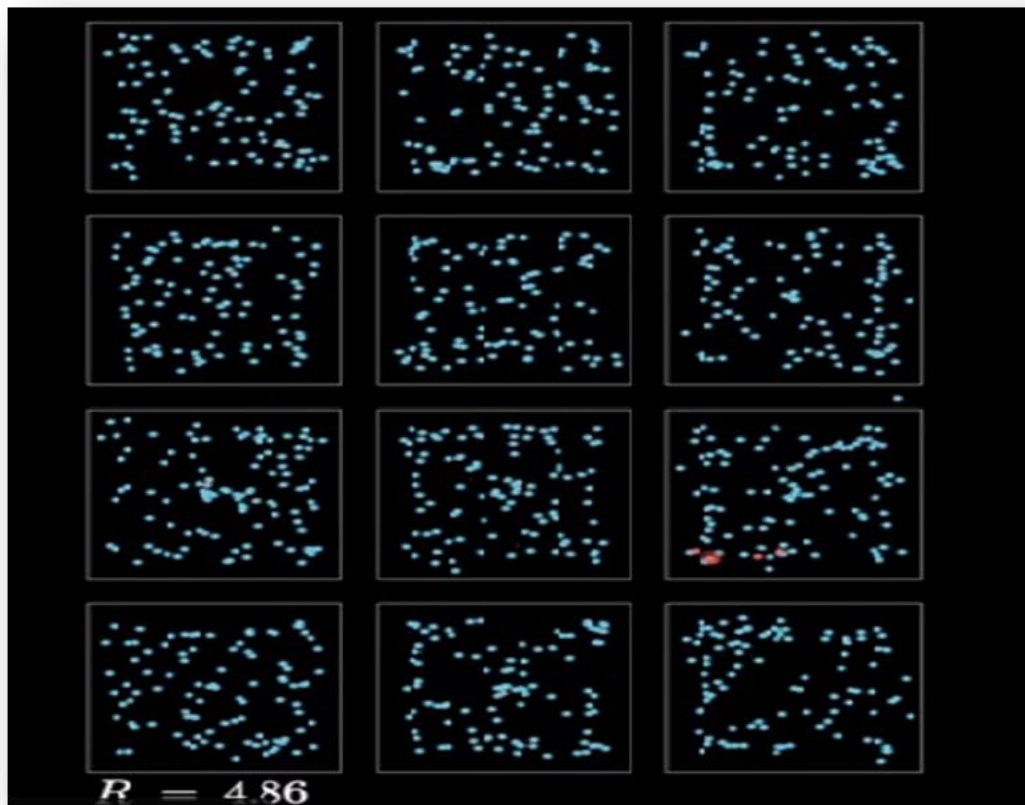

Рис. 4. Ілюстрація обмеження міжміських сполучень в період епідемії

Тим не менш, всі несуть відповідальність за захист себе та інших.

Кожен повинен часто мити руки (і робити це ретельно та з милом); дотримуватися дистанції (принаймні один метр) від тих, хто кашляє чи чхає, і уникати фізичного контакту при вітанні; уникати дотику до очей, носа та рота; прикривати рот і ніс внутрішньою стороною ліктя або одноразовою тканиною при кашлі або чханні; і залишатися вдома та звертатися за медичною допомогою до місцевих медичних працівників, якщо відчуваєтеся недобре.

Незважаючи на те, що вірус заражає людей будь-якого віку, є дані про те, що люди похилого віку (старше 60 років) та ті, чиє здоров'я не в ідеальному стані (люди, що мають серцево-судинні захворювання, діабет, хронічні респіраторні захворювання та рак), піддаються більшому ризику.

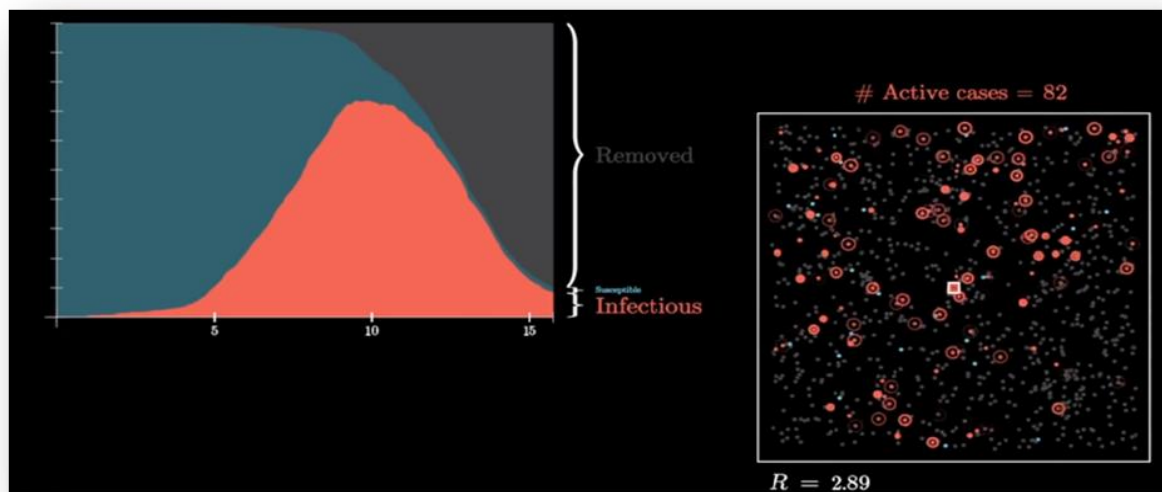

Рис 5. Вплив місця скупчення людей (маленький білий квадрат праворуч) на темпи розповсюдження епідемії

Людам із цих категорій рекомендують вживати додаткові заходи безпеки, включаючи вимогу того, щоб усі відвідувачі мили руки, регулярно чистити та дезінфікувати всі поверхні вдома та скласти план підготовки до спалаху у своїй громаді.

Література

1. Билл Гейтс о пандемии коронавируса, прививках и открытии экономики - 24 April 2020 [Електронний ресурс] // Режим доступу :<https://www.slavicsac.com/2020/04/24/bill-gates-about-covid/>. - Назва з екрана. – Дата публікації : 24.04.2020. – (дата звернення: 28.04.2020).
2. Соціально-економічні наслідки пандемії – 25 April 2020 [Електронний ресурс] // Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Соціально-економічні_наслідки_пандемії_COVID-19. - Назва з екрана. – Дата публікації : 25.04.2020. – (дата звернення: 28.04.2020).
3. Речі які слід знати про пандемію - [Електронний ресурс] // Режим доступу :<https://un.org.ua/ua/informatsiinyi-tsentri/news/4828-piat-rechei-yaki-slid-znaty-pro-pandemiiu-covid-19>. - Назва з екрана. – (дата звернення: 28.04.2020).
4. Simulating an epidemic - YouTube [Електронний ресурс] // Режим доступу :<https://www.youtube.com/watch?v=gxAaO2rsdIs>. - Назва з екрана. – Дата публікації : 27.03.2020. – (дата звернення: 28.04.2020).

Рудніченко Є. М.

доктор економічних наук, професор

Гавловська Н. І.

доктор економічних наук, професор

Кримчак Л. А.

кандидат економічних наук

Хмельницький національний університет

м.Хмельницький, Україна

АНАЛІЗ МИТНИХ РИЗИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ З МИТНИМИ ОРГАНАМИ

Успішне здійснення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняними суб'єктами господарювання великою мірою залежить від налагодження ефективної взаємодії з інституційним середовищем їх функціонування. Особливо це стосується митних органів, які, володіючи відповідними повноваженнями, мають змогу значно впливати на здійснення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняними підприємствами, а також, що не менш важливо, впливати на рівень економічної безпеки їх зовнішньоекономічної діяльності.

Сьогодні митні системи провідних країн світу передбачають здійснення заходів щодо спрощення митних процедур та мінімізації бар'єрів в зовнішній торгівлі, відповідно до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) [1]. Однак вітчизняні реалії взаємодії промислових підприємств з органами митного контролю свідчать про наявність значних проблемних питань, що мають негативний прояв не лише в межах відносин «підприємство-митні органи», а й вкрай негативно впливають на економічну безпеку зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних промислових підприємств. Такі проблеми характеризуються, як правило, існуванням митних ризиків. Саме виникнення цих ризиків, або автоматичне визначення ризикованості зовнішньоекономічної операції інформаційно-аналітичною системою митних органів будь-якої країни, може спровокувати значні затримки у митному оформленні і загрози для економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності конкретного підприємства.

На сьогоднішній день митниця здійснює контроль і аналіз ризиків при проведенні зовнішньоекономічних операцій та володіє інформацією про сумнівних контрагентів з високим ступенем ризику здійснення зовнішньоекономічних операцій за їх участі.

Таким чином, існує певний перелік індикативних ризиків для функціонування ефективної системи митного контролю, за якими і визначають доцільність і послідовність певних контролюючих дій. При цьому фахівці підприємств-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності повинні також усвідомлювати ці ризики і налагоджувати власну систему їх попередження і

уникнення, що практично не реалізується на вітчизняних промислових підприємствах.

Основні індикатори ризиків необхідно поділити на декілька груп, які за умови їх детального аналізу, будуть забезпечувати менеджмент підприємств актуальною і своєчасною інформацією стосовно сумнівних зовнішньоекономічних операцій.

Таким чином, можна виділити наступні групи ризиків:

- група «Місце та час» (сумнівна адреса контрагента, неможливість чіткої ідентифікації адреси контрагента, періодична зміна адреси контрагента, країна контрагента з високими ризиками тощо);

- група «Суб'єкт взаємодії» (ознаки банкрутства, неможливість чітко ідентифікувати або відстежити назву компанії, відсутність інформації щодо керівництва та контактних осіб, операційна діяльність контрагента не відповідає товару, який переміщується через митний кордон тощо);

- група «Процес/операція» (операція здійснюється вперше, нетрадиційний спосіб транспортування вантажів даного типу, переміщення через кордон унікального товару, невідповідність коду товару його опису та ін.);

- група «Історія взаємодії» (негативна історія взаємодії з контролюючими органами, негативна історія взаємодії з бізнес-структурами, контрагент з аналогічною назвою визначений як правопорушник тощо).

Відповідно до кожної групи ризиків розроблені реакції функціонального підрозділу із забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності на виявлені ризики.

Такі реакції включають, наприклад, для групи «Місце та час» наступні заходи:

- попередня перевірка правильності заповнення документів надійними контрагентами, попереднє уточнення актуальної адреси контрагента, аналіз співвідношення витрати/результати від взаємодії або ж детальну перевірку інших характеристик;

- для групи «Суб'єкт взаємодії» - додатковий збір інформації та її аналіз, аналіз співвідношення витрати/результати від взаємодії, попереднє інформування митних органів про специфіку операції тощо;

- для групи «Процес/операція» - попереднє інформування митних органів про специфіку операції, попередня перевірка правильності заповнення документів надійними контрагентами;

- для групи «Історія взаємодії» такі заходи, як: аналіз історії взаємодії та їх актуальність за останні три роки, аналіз співвідношення витрати/результати від взаємодії.

Варто зазначити, що інформація стосовно чіткого виділення індикаторів митних ризиків і безпосередньо профілів ризиків не надається широкому загалу користувачів, тому кожне підприємство, враховуючи специфіку своєї діяльності, специфіку діяльності потенційних та фактичних контрагентів, може розробляти свій перелік індикаторів, які будуть використовуватись виключно у сфері зовнішньоекономічної діяльності для прийняття виважених

управлінських рішень. Це дозволить зменшити кількість сумнівних операцій, значно спростити і пришвидшити процедури митного оформлення товарів, налагодити ефективну взаємодію, зокрема з митними органами[2].

Таким чином, реалізація менеджментом вітчизняних суб'єктів господарювання зазначених заходів (реакції на відповідні ризики), а також формування власних груп специфічних ризиків та відповідної реакції на них дозволить промисловим підприємствам попередити проведення ризикових операцій та уникнути втрат при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Та, більш того, своєчасна реакція на визначені ризики сприятиме забезпеченню економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств зокрема та економічної безпеки підприємств в цілому.

Література

1. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.03.1973 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_643.

2. Кримчак Л. А. Інформаційна взаємодія підприємств з митними органами / Л. А. Кримчак // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції. – 2018. – № 29 (18). – Т. 2. – С. 206-210.

Нетреба І. О.

кандидат економічних наук, доцент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: ТРАДИЦІЙНИЙ ТА СУЧАСНИЙ ПІДХОДИ

На сучасному етапі розвитку економічних відносин, одним із відомих підходів до управління бізнесом є процесний підхід, що базується на дотриманні організації виконання основних функцій менеджменту. Використання даного підходу в управлінні промисловими підприємствами має особливості, що пов'язані з функціонуванням організаційних структур управління. Оскільки нині на підприємствах утворюються комбіновані структури, то у процесі виконання функцій менеджменту, виникають зміни, які потребують детального аналізу.

Більшість бізнес-процесів промислового підприємства має наскрізний характер, тобто працівники різних відділів беруть участь у їх виконанні чи забезпеченні. Проте структурування та організація управлінської роботи побудовані таким чином, що керівництво не проводиться за «ланцюжком» бізнес-процесів і реалізується функціональними підрозділами на різних рівнях управління.

Організаційна структура підприємства не відображує всіх бізнес-процесів, що призводить до організаційних та інформаційних прогалин, дублювання виконання робіт та нераціонального використання фінансових, матеріальних та людських ресурсів підприємства. Процесний підхід

здебільшого приділяє увагу управлінню бізнес-процесами, при цьому фрагментарність роботи знижується, управління змінюється від «вертикального» до «горизонтального», що характерно для вищезазначених типів організаційних структур.

Отже, внутрішня причина більшості змін, що відбуваються на промислових підприємствах, - відведення уваги від бізнес-процесів до основної компетенції, що лежить в основі кожної з них. Такий підхід має наступні переваги: гарантування зацікавленості виконавців в отриманні ефективного результату від роботи; економія ресурсів та часу на виконання процедур; зростання швидкості реакції на можливі зміни у зовнішньому середовищі; можливе групування (укрупнення) бізнес-процесів, що стосуються діяльності кількох підприємств як єдиної системи (постачальників, клієнтів, партнерів тощо).

Таким чином, процесний підхід до впровадження системи управління інформацією передбачає автоматизацію системи бізнес-процесів, що є досить важливим для промислових підприємств. На практиці бізнес-процесам приділяється значна увага при впровадженні інформаційної системи управління, а їх реалізація підвищує економічну ефективність діяльності підприємства [1, с. 123].

Одним із факторів, що впливають на функціонування та розвиток інформаційної системи управління, є відповідність логіці впровадження програмного забезпечення відповідно до технологічного підходу; процес впровадження вважається частиною життєвого циклу системи управління інформацією. Слід зазначити, що кількість етапів життєвого циклу інформаційної системи управління та їх зміст по-різному визначаються у науковій літературі. Так, деякі автори дають розширене уявлення про етапи життєвого циклу інформаційної системи, що майже не відрізняється від етапів життєвого циклу інвестиційного проекту [2, с. 320]: 1. Передпроектний етап - розробка техніко-економічного плану та технічного завдання проекту. 2. Розробка проекту - створення системи документообігу, вибір комп'ютерного і програмного забезпечення. 3. Впровадження системи інформаційної системи управління на підприємстві. 4. Удосконалення засобів зв'язку, програмного та технічного забезпечення всієї системи або її елементів.

На наш погляд, вищезазначений перелік етапів життєвого циклу не є абсолютно правильним для інформаційної системи управління, оскільки впровадження інформаційних систем, це, насамперед, процес організаційних змін на мікроекономічному рівні, що має технічні аспекти. Таким чином, існує безпосередній взаємозв'язок етапів життєвого циклу інформаційної системи управління з етапами життєвого циклу програмного продукту, що визначається як базова система. Отже, перелік етапів життєвого циклу повинен бути розширеним, так як процес впровадження забезпечує вирішення значної кількості поточних проблем, які можуть виникати.

На наш погляд, життєвий цикл інформаційної системи управління включає наступні етапи: 1. Розробка ідеї та концепції інформаційної системи управління; 2. Стратегічне та оперативне планування впровадження

програмного забезпечення; 3. Побудова майбутньої моделі діяльності підприємства, внесення змін в організаційну структуру; 4. Розробка стандартів та проектної документації; 5. Впровадження пілотної системи управління інформацією; 6. Навчання користувачів системи; 7. Затвердження проектної документації; 8. Підключення до системи всіх користувачів, введення системи у промислову експлуатацію; 9. Оцінювання та аналіз кількісних та якісних змін основних та забезпечуючих бізнес-процесів, як результату впровадження інформаційної системи управління.

Такий порядок етапів життєвого циклу інформаційної системи управління обумовлений наступними чинниками: відповідність загальним теоретичним умовам впровадження інформаційної системи управління на підприємстві; етапи життєвого циклу враховують принципи процесного підходу в управлінні, оскільки дотримується послідовність виконання функцій. Іншим фактором, що впливає на складність управління впровадженням інформаційної системи управління є наявність зв'язку між технологіями у процесі використання програмного забезпечення.

Література

1. Netreba, I. Using of notions of composition alconcept of management efficiency forevaluation of information system sattheenterprise. Proceedings of the International Academic Congress «European Research Area: Status, Problemsand Prospects»Latvia, Riga, 01–02 September 2016. pp. 123-124.

2. Post, Gerald V., Anderson David Lee Management Information Systems Solving Business Problems with Information Technology. Management information systems. 2003. 529 p.

Ніколаєв І. В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Для сучасного бізнесу інформаційної епохи характерним є постійне зростання можливостей, що, своєю чергою, спричиняє покращення якості товарів та послуг і, як наслідок, зростання конкуренції в глобальних масштабах. Здійснюється постійна модернізація бізнес-процесів, змінюються способи організації бізнесу та запроваджуються системи автоматизації.

У процесі стрімкого розвитку інформаційних технологій значними темпами зростають обсяги мережевої економіки. Сьогодні електронна комерція стала не тільки одним з основних напрямів в економіці, але й невід'ємною частиною економічної і соціальної діяльності людей.

Електронна комерція в Україні протягом останніх років демонструє значні обсяги зростання в порівнянні з іншими країнами, в яких електронний бізнес характеризується ширшим ступенем проникнення на ринки, що свідчить про значний потенціал її розвитку в нашій країні. Незважаючи на це, сьогодні існує низка факторів, що заважають ефективному розвитку цифрового бізнесу, зокрема на інституційному, законодавчому та технічному рівнях.

Метою дослідження є визначення факторів конкурентоспроможності компаній, зайнятих у сфері електронної комерції, а також аналіз інституційної та правової бази функціонування електронної комерції в Україні.

Більшість дослідників під електронною комерцією розуміють будь-яку ділову активність із купівлі-продажу, що проводиться через мережу Інтернет, у результаті якої право користування або право власності на товар чи послугу передається від одного контрагента до іншого, без потреби безпосереднього фізичного контакту [3].

Електронну комерцію визначають також як форму торгівлі продуктами діяльності за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, що включає всі торгові та економічні транзакції та бізнес-процеси, які безпосередньо обслуговують такі транзакції [2], або як форму бізнес-процесу, в якому взаємодія між суб'єктами відбувається електронним шляхом з використанням інтернет-технологій [4].

У Законі України «Про електронну комерцію» термін «електронна комерція» трактується як суспільні відносини, що виникають при укладанні та/або виконанні правочину з постачання електронних товарів та/або продажу/постачання товарів, виконання робіт, надання послуг/електронних послуг та/або здійснення інших дій, спрямованих на отримання прибутку, створення зобов'язань з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, якщо в результаті вказаних дій в учасників таких відносин виникають зобов'язання майнового характеру.

Прийняття закону спростить життя і покупцям, і інтернет-магазинам. Також це призведе до збільшення конкурентоспроможності підприємств, розширенню і глобалізації ринків, сприяє залученню уваги іноземних інвесторів до України і поліпшить її інвестиційний клімат.

На підставі виду взаємодії об'єктів системи електронної комерції умовно розрізняють такі типи: 1) B2B (бізнес – бізнесу) – взаємодія бізнес-структур у сфері електронної комерції (надання маркетингових, інформаційних послуг через інтернет, інтернет-тендери, продаж обладнання для бізнесу тощо); 2) B2G (бізнес – державі) – взаємодія держави та бізнес-структур (різноманітні електронні рішення, які пропонують підприємці державній владі, наприклад: FedCenter.com є електронним ринком для федерального уряду США, PowerTrust.com – електронний оператор на енергетичному ринку США, StateGovCenter.com – електронний ринок, на якому місцеві органи влади закупають необхідну продукцію); 3) B2C (бізнес – клієнту) – система електронної торгівлі, орієнтована на кінцевого споживача (інтернет-магазини роздрібної торгівлі); 4) C2C (клієнт – клієнту) – система електронної комерції,

яка формується на основі взаємодії покупців між собою (приклад – інтернет-аукціон eBay); 5) G2B (держава – бізнесу) – набір програмних і апаратних засобів для взаємодії онлайн виконавчої влади і комерційних структур з метою підтримки і розвитку бізнесу. До систем G2B можна віднести інформаційні веб-сайти органів влади.

Найрозвинутішою у світі є електронна комерція B2B (близько 80 % всіх обсягів), проте в країнах, що розвиваються, зокрема і в Україні, переважає оборот у секторі B2C. Поступово, в процесі зростання й насичення ринку електронної комерції, частка моделі B2C буде зменшуватися, поступаючись місцем іншим моделям.

Протягом останніх п'яти років український ринок електронної комерції демонстрував щорічне зростання на рівні 40–50 % незалежно від перманентних економічних коливань, що свідчить про потужний потенціал цього бізнес-сегменту. За оцінкою дослідницької компанії «GfK», обсяг ринку електронної комерції в Україні за підсумками 2017 р. становив близько 8,5 млрд дол.[1]

Ринок електронної комерції в сегменті B2C розподіляється в Україні між кількома основними товарними категоріями, серед яких переважає категорія «електроніка та техніка», що займає 42,2 % ринку.

За різноманітністю асортименту й цінами Інтернет-магазини формують серйозну конкуренцію стандартним магазинам і навіть торговельним мережам. Це зумовлено, перш за все, тим, що витрати на відкриття Інтернет-магазину значно нижчими, порівняно зі звичайним магазином.

До основних трендів розвитку Інтернет-торгівлі слід віднести: масовий перехід покупця з офлайну в онлайн; розвиток email-маркетингу; зростання частки мобільних трансакцій (26% користувачів Інтернету робили покупки через планшет чи смартфон); замовлення послуг в Інтернеті (Booking.com, AirBnB); здійснення електронних публічних закупівель (ProZorro). У 2016 р. зросла кількість користувачів, які купували товари на зарубіжних сайтах. За даними MasterCard, найбільша кількість покупок була здійснена на китайському маркетплейсі Aliexpress (47%), Amazon, Ebay, Prom.

Протягом останніх років в Україні сформувались доволі сприятливі передумови для розвитку електронної торгівлі, разом з тим присутні ряд факторів, які її стримують її розвиток (обмежена кількість осіб, які володіють кредитними картками, недостатня розвиненість системи електронних платежів, неможливість забезпечення високого рівня безпеки обміну даними між учасниками електронної торгівлі, проблеми захисту прав інтелектуальної власності, нерозвиненість правової бази регулювання електронної торгівлі, відсутність професійних фахівців, здатних працювати в системі електронної торгівлі та ін.).

Основним мотивом ведення електронного бізнесу для компаній є отримання додаткової конкурентної переваги. Проте зазначимо, що поняття конкурентоспроможності щодо електронної комерції значно змінилося протягом останніх років. Якщо раніше використання цифрових технологій фірмою було фактором конкурентоспроможності, то сьогодні електронний

бізнес стає вимогою часу і на ринку електронної комерції з'являються свої фактори конкурентоспроможності.

Для розвитку електронної комерції в Україні потрібно на законодавчому та інституційному рівнях запровадити низку заходів, які узгоджуватимуться з концепцією інформаційного суспільства, зокрема: створення можливості високошвидкісного доступу до мережі Інтернет на всій території України на основі технологій ADSL або XDSL, адже проникнення Інтернету є основною умовою розвитку електронної комерції в Україні; забезпечення відповідної нормативно-правової бази; впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в усіх сферах господарської діяльності; підвищення безпеки передачі та обробки даних; розвиток цифрових мереж зв'язку як заміну аналоговим; забезпечення державної підтримки операторів розвитку телекомунікацій у віддалених регіонах країни.

Література

1. Офіційний сайт статистичного агентства GfK [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gfk.com/ua>.
2. Плєскач В. Л. Електронна комерція / В. Л. Плєскач, Т. Г. Затонацька. – К.: Знання, 2007. – 535 с.
3. Тардаскіна Т. М. Електронна комерція : навч. посіб. / Т. М. Тардаскіна, Є. М. Стрельчук, Ю. В. Терешко. – Одеса : ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2011. – 244 с.
4. E-commerce in Ukraine 2015-2017: From troubled times to future growth [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uadn.net/files/ua_ecommerce.pdf

Vakulenko D., Student
Dorenska A., Assistant
Central Ukrainian National Technical University
Kropyvnytskyi, Ukraine

IT-INNOVATIONS IN AGRICULTURE-INDUSTRIAL SECTOR OF UKRAINE

Agriculture is an ideal environment for application of information technologies (IT). In this connection for the effective and permanent functioning of managing subjects of the use of the newest information technologies in the field of it will allow to increase the productivity of agricultural production and will have a powerful positive effect for his development [2].

The urgency of the innovative activity of agricultural enterprises and its research is conditioned by the intensification of competition in the agricultural market and the integration of Ukraine into the international economic space, which necessitates the formation of an innovation-investment model of agricultural development.

The innovative approach to the development of the agriculture-industrial sector of Ukraine provides for the balanced and interconnected structural restructuring of all its branches, the maximum introduction into production of the

most important achievements of scientific and technological progress, world experience, the most progressive forms of economy and organization of production on the basis of the priority solution of urgent problems: land and property, including the deepening of land ownership relations and the introduction of mechanisms for the realization of property rights; privatization of processing enterprises; restructuring of enterprises and forms of management; development of cooperation; introduction of market management methods – management and marketing; development of markets for agricultural products, logistical resources and services; intensification and diversification of foreign economic activity [1].

Researches with the use of IT-innovation are conducted practically in all areas of agricultural science and practice. For today in detail investigational questions of mathematical design of productive process, the analysis of the systems of analytical models and going near creation of the reference and information systems from optimization of land-tenure, row of scientific publications is presented dedicated to the questions of application of informative resources in the technical subsystem of agriculture-industrial sector [3].

Increasing the efficiency of agricultural enterprises is only possible through the use of IT innovation. The introduction of automated information systems will allow us to automate all types of accounting at agricultural enterprises, to carry out business planning in agriculture and to optimize all processes.

In the agricultural sector discussions proceed the already not first year, whether IT should be implemented, whether material costs will be recouped and how profitable it will be for companies. But large agroholdings that need systematization and analysis of large volumes of information is ready to invest the money in development of such services. For example, Astarta-Kyiv agroholding in 2017 founded a company Agri Chain for creation of own IT products that better meet the needs of the agroholding company than existing solutions.

Now a company created the basic modules – Management a Land Bank and Field Operations Management.

The module of Management a Land Bank is a web-decision that contains cartographic and registration data of land bank, that allows to manage divergences in an account, operating under a conclusion, continuation of contracts of tenancy, as well as control of budget payments.

The module Field operations management gives possibility to manage operating processes in industry of plant-grower, directly in the field. In the system there are geospatial and operative registration data in part of planning, management, control and analysis of implementation and budgeting of the productive program.

Because of development and introduction of own IT innovations Astarta got additional possibilities for the effective use of land bank, that is arrived at through automation of collection and treatments of large arrays of data [6].

Information technologies in agriculture are used with the aim of optimization of production, monitoring of the state of agricultural lands, modernisation and technical retooling of modern enterprises, computer-aided manufacturing and

management an enterprise, conserve resources, increase of the productivity of production and control of quality of products [4].

The development of IT-innovation in agriculture-industrial sector of Ukraine is an important direction for increasing competitive advantages, as the agricultural sector of economically developed countries is gradually becoming a high-tech industry.

Based on the results, it can be concluded that the introduction and use of information technologies in domestic agriculture are on the initial stage, one of reasons there is that agrarian companies have large doubts and think that introduction of IT – it expensive and difficult.

References

1. Information Technology [text]: textbook manual. / Volosyuk Y.V., Kuzyoma V.V., Kovalenko O.A., Tikhonova T.V., Nelepova A.V., Bondarenko L.V., Moroz T.O., Boryan L.O. – K. : "Chair", 2017. –200 p.
2. T. Pavlyuk, L. Volunteer. Utilization of modern information technologies in agriculture.
3. Ushkarenko V.O. Irrigated agriculture. – K. : Harvest, 1994. - 328 p.
4. Tverezovskaya N.T., Nelepova A.V. Information technology in agronomy. Tutorial. – K.: Center for Educational Literature, 2013. – 282 p.
5. Information Technology [text]: textbook manual. / Volosyuk Y.V., Kuzyoma V.V., Kovalenko O.A., Tikhonova T.V., Nelepova A.V., Bondarenko L.V., Moroz T.O., Boryan L.O. – K. : "Chair", 2017. –200 p.
6. Agritech Ukraine Giude: a review of the Ukrainian agritech market. [Electronic resource] / Access mode: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/agritech-ukraine-giude-obzor-ukrainskogo-agritech-rynka> [in Ukrainian].

Костенко В. Г., асистент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Система інформаційного забезпечення інноваційних процесів на підприємстві включає у себе низку підсистем, які вирішують свої специфічні завдання, мають свої методи збору й обробки інформації, а також джерела інформації.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, а також зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [5].

Основним джерелом інформації на підприємстві є дані бухгалтерського обліку. Бухгалтерському обліку підлягають матеріальні, трудові, фінансові ресурси, які забезпечують інноваційну діяльність, витрати на дослідження і

розробки, на виробництво нової продукції, капітальні витрати, поточні витрати, кількісні та якісні параметри цієї продукції, доходи, фінансові результати. Така інформація формується за допомогою системи бухгалтерських рахунків у загальному вигляді без виділення, за невеликим виключенням, окремих рахунків і бухгалтерських реєстрів для обліку інноваційних процесів. Відсутня спеціальна інформація про інноваційну діяльність і у фінансових звітах. Це ускладнює пошук необхідних даних для оперативного управління інноваційною діяльністю та визначення її ефективності.

Інноваційна діяльність безпосередньо пов'язана з операційною діяльністю суб'єкта господарювання, тому має свої особливості відображення в системі бухгалтерського обліку.

Проте слід відмітити, що розпорошеність інформації щодо окремих витрат на інноваційні процеси підприємства унеможливорює адекватне відображення відповідної інформації.

Метою бухгалтерського обліку інноваційної діяльності є створення інформаційної бази для управління процесами розробки, впровадження і реалізації інновацій на підприємстві [1].

Сучасний стан організації бухгалтерського обліку в Україні не надає таких можливостей. Тому досить виправданим є застосування для обліку витрат інноваційної діяльності методики капіталізованих та некапіталізованих витрат [2].

Капіталізація у цьому випадку – формування собівартості матеріальних і нематеріальних витрат під впливом витрат на розробку інновацій.

Витрати, які не відповідають вимогам для визнання їх активами, вважаються некапіталізованими.

Методика обліку інноваційних витрат шляхом капіталізації передбачає застосування рахунка 39 «Витрати майбутніх періодів» для обліку капіталізованих інноваційних витрат підприємства.

Питання оцінки та забезпечення інформації щодо інноваційних проектів та програм включається у компетенцію внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, оскільки відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національними стандартами не має визначення об'єктів обліку «інновація», «інноваційні витрати», «інноваційні доходи», результати інноваційної діяльності [6; 3]. Крім цього, дані об'єкти не відображені відповідними показниками у фінансовій звітності, тому прямого відношення до фінансового обліку не мають. Поряд з тим потреба в інформації про інноваційні програми та проекти виникає в цілях управління виробничо-господарською діяльністю підприємства та для подання даних у органи статистики.

Однак необхідно пам'ятати, що вся облікова інформація, яка стосується інновацій, повинна методологічно спиратися на відповідні стандарти бухгалтерського обліку та нормативно-правові акти щодо здійснення інноваційного процесу.

Оскільки для поточного обліку та контролю за господарськими активами та джерелами їх утворення застосовують систему рахунків, можливість отримання необхідного інформаційного забезпечення щодо здійснення інноваційної діяльності пов'язана з формуванням відповідних бухгалтерських проведення. Так, інформація для подальших розрахунків інноваційного потенціалу підприємства зосередиться на рахунках бухгалтерського обліку (і на субрахунках – у розрізі кожного проекту чи програми). Витрати повинні відображатися в обліку наростаючим підсумком, по мірі їх виникнення, що дасть змогу збирати інформацію на кожному етапі на необхідну дату.

Проте існують певні проблеми при відображенні інноваційної діяльності у синтетичному обліку, оскільки нормативними актами і методичними розробками не визначено порядок відокремленого обліку інноваційної діяльності на спеціально визначених рахунках [4].

Діяльність підприємства згідно з національними положеннями (стандартами) обліку поділяється на операційну та іншу звичайну (інвестиційна та фінансова) [3]. Саме таким чином розкривається інформація і на рахунках витрат і доходів. Інноваційні витрати, інноваційний продукт, доходи та результати від інновацій у системі фінансового обліку не відображаються. Розширення інформаційного поля рахунків другого порядку і введення нових аналітичних позицій на рахунках третього порядку, дадуть змогу отримувати більш повну і достовірну інформацію про інноваційні процеси на підприємстві з метою подальшої економічної оцінки ефективності інноваційних проектів та програм.

Формування інформації про інноваційну діяльність суб'єкта господарювання повинна забезпечити система обліку. Однак сьогодні інформація про доходи, витрати, собівартість продукції та фінансові результати від інноваційної діяльності не відображається в систематизованому вигляді. Відсутні чіткі підходи до узагальнення інформації про інноваційні процесів реєстрації аналітичного обліку та внутрішній звітності, які б надавали відповідну інформацію для потреб управління. Отже, формування належної системи обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності підприємства потребує подальшого дослідження.

Література

1. Кантаєва О.В. Бухгалтерський облік і аналіз інноваційної діяльності підприємств: організація і методологія: [монографія] / О.В. Кантаєва. – Житомир, 2010. – 424 с.
2. Міжуй А.С. Інноваційна діяльність у сільському господарстві / А.С. Міжуй [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/27_NNM_2011/Economics/4_93021.doc.htm.
3. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. 39.
4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і

господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>.

5. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України №996-XIV від 16.07.1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

Тушевська Т. В., асистент
Мартинюк В. М., здобувач вищої освіти
Центральноукраїнський національний технічний університет
м.Кропивницький, Україна

РОЗВИТОК БЛОГІНГУ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах інформаційні технології стають все більш вагомим чинником змін розвитку як суспільства в цілому, так і кожної окремої людини. Інтернет стає чи не наймасштабнішою платформою для просування товарів та послуг. Блог виступає інструментом для демонстрації продукту, послуги, чи просто людини.

Історія блогів розпочалася з 1998 р. Терміни «weblog», «weblogging» було включено до Оксфордського англійського словника. У цьому ж році блоги стають активним фактором впливу на політичне життя суспільства. У 2004 р. блоги і блогерів почали використовувати і залучати ЗМІ для коментарів соціально-політичного та культурного життя. У 2005р. зафіксовано перші втручання в особисте життя блогерів – звільнення з роботи, притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності, що дає змогу констатувати – блоги стають суттєвим чинником у суспільному житті особистості.

На сьогоднішній день блог – це один з найбільш дієвих інструментів контент-маркетингу. Він має майже безмежні можливості для створення інформаційного поля, оптимізації та впливу на лояльність клієнтів. При грамотному використанні цей інструмент здатний впливати на будь-який бізнес.

Блогер – це людина або організація, яка веде блог. Сукупність усіх блогів у мережі носить назву блогосфери. Аудиторія блогерів є досить молодого, більше того – має тенденцію до суттєвого омолодження. Як зазначають аналітики, при збереженні подібної ситуації через 6–7 років користувачами і відвідувачами блогів стане 70–80 відсотків користувачів комп'ютерів[1].

Блоги можуть бути персональними, груповими та публічними відповідно до структури соціуму, в якій виділяють мікро-, мезо- и макросередовище.

Усі блоги можна розділити на два основних типи, залежно від платформи: автономні, які створюються на власному домені з використанням CMS; блоги на основі готової платформи, тобто в рамках певної спільноти[2].

Створити автономний блог можна після того, як користувач зареєструє вподобане вільне доменне ім'я, оплатить хостинг і встановить на нього CMS, на базі якої і буде працювати сайт.

Найчастіше використовується система WordPress, яка спочатку розроблялася як інструмент, призначений для реалізації таких цілей.

Блог на WordPress після налаштування і підключення ряду плагінів (модулів) володіє всіма необхідними інструментами для публікації й ефективного управління контентом.

Проте з різних причин далеко не всі користувачі хочуть створювати блог на окремій платформі і домені, оскільки їх відштовхують можливі складнощі при налаштуванні, необхідність щомісячної оплати хостингу та інші питання такого роду. У цих випадках звертають увагу на спеціальні платформи і спільноти, які реалізовані в форматі сервісів і дозволяють створити блог безкоштовно.

Одним з найновіших явищ у сфері інформаційних технологій є WebLogs або блоги, тобто он-лайніві інтернет-щоденники. Кожного дня кількість щоденників у світі збільшується на 60–70 тис., однак таких що продовжують стабільно оновлюватись в сотні разів менше.

На початок 2010 року у світі нараховувалося близько 400 млн блогів, з них в російсько-українському сегменті мережі – більше 12 млн (дослідження Technorati і ФОМ відповідно)

Виокремлюючи даний сегмент із загального обсягу інформації, спробуємо висвітлити наступні фактори: по-перше, більшість користувачів україномовної частини Інтернету вільно володіють російською мовою (на відміну від англійської) й також є користувачами Ру-нет; по-друге, на сьогодні майже не існує наукових досліджень присвячених вивченню блогосфери Юа-нету; по-третє, середнє співвідношення кількості україномовних сайтів по відношенню до російськомовних (як 5–1 й менше до 100), що дозволяє робити висновок про недостатню розвиненість власного національного сегменту.

Українська блогосфера, незважаючи на слабку представленість в світовій блогосфері, на кінець 2009 року за даними Яндексa налічувала понад 500 тис. блогів, активними з яких були лише 15 % (оновлювальні хоча б раз на 3 місяці). Найпопулярнішим місцем розміщення українських блогів є livejournal.com, де в травні 2010 р. нараховувалось близько 256 тис. користувачів з України.

Серед українських інтернет-видань поширеною стає практика ведення блогів власними кореспондентами та відомими публічними діячами. Найбільш популярними є: «Кореспондент.net», «Українська правда», «Лівий берег», «Дзеркало тижня», «Новинар». Власні блоги мають відомі політики, бізнесмени, діячі масової культури [1].

Водночас українська блогосфера за останні кілька років змінила напрям свого розвитку від створення, просування та розвитку власних блогів до

масового переходу до сервісів мікроблогінгу та соціальних мереж, таких як Twitter і Facebook. Умонтовування українських блогів у соціальні мережі значно спростило розвиток автономних блогів, які були й залишаються потужним інструментом особистого просування. Це значним чином розширило коло блогерів, адже просувати, рекламувати свою сторінку за допомогою таких сервісів значно простіше[3].

Таким чином, популярність блогу в українському бізнес-просторі пов'язана як з доступністю цього комунікативного сервісу – необхідного для його створення та функціонування програмного забезпечення й простоти роботи з ним, так і різновекторною роллю блогу в різних комунікативних практиках.

Література

1. Вернік Ю. Блоги як новітні джерела біографічної інформації. Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. 2011. Вип. 31. С. 626-632. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0000000447>
2. Федоричак В. Створення блогу і його розвиток: у чому переваги для бізнесу? URL: <https://lemarbet.com/ua/razvitie-internet-magazina/sozдание-bloga-i-ego-razvitie-v-chem-preimushhestva-dlya-biznesa/> (дата звернення: 28.03.2020).
3. Половинчак Ю.М. Особливості функціонування української блогосфери. ScienceandEducationaNewDimension. Humanities and Social Sciences, III(7), Issue: 42, 2015. URL: https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/polovynchak_y._features_of_functioning_of_ukrainian_blogosphere.pdf.

Утанов Б. К., аспірант
Ташкентский финансовый институт

ЭКОНОМЕТРИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МНОГОПРОФИЛЬНЫХ ФЕРМЕРСКИХ ХОЗЯЙСТВ

Повышение внимания к сельскому хозяйству в Узбекистане можно увидеть через меры, направленные на создание и развитие многопрофильных фермерских хозяйств в регионах. Эффективная организация и повышение эффективности деятельности многопрофильных фермерских хозяйств является одним из актуальных вопросов аграрной экономики. В этом отношении установлены задачи, связанные со “...стимулированием и созданием благоприятных условий для развития фермерских хозяйств, прежде всего многопрофильных, занимающихся как производством сельскохозяйственной продукции, так и переработкой, заготовкой, хранением, сбытом, строительными работами и оказанием услуг” [1].

Эффективное решение проблем требует разработки научных предложений и практических рекомендаций по методике эконометрического моделирования, необходимого для экономического и статистического анализа

деятельности многопрофильных фермерских хозяйств и определения их эффективности.

Проблемы изучения экономики сельского хозяйства в Республике Узбекистан, социально-экономической организации, управления и повышения эффективности фермерских хозяйств, а также вопросы эконометрического моделирования были изучены и исследованы такими учеными Гулямов С., Бегалов Б., Шодиев Т., Гайибназаров Б., Абдуллаев Ё., Беркинов Б., Фарманов Т., Абдуганиев А., Жумаев И., Бурхонов А., Хужакулов Х., Эргашева Ш., Рахманкулова Б., Эргашев Э., Рашитова Н., Мамарасулов Х., Асқаров Н., Байхонов Б., Хожаев А. Несмотря на то, что указанные исследования являются значительным вкладом в аграрную экономику, они сфокусированы, в основном, на экономической эффективности фермерских хозяйств, и недостаточное внимание, уделяемое вопросам организации эконометрических исследований эффективности общей деятельности в многопрофильных условиях, является основой для выбора темы настоящего исследования.

Этапы развития непосредственно фермерских хозяйств в Узбекской республике состоят из 5 этапов. По нашему мнению, существует необходимость дополнить их перечень шестым этапом "Этап создания благоприятных условий для развития многопрофильных фермерских хозяйств, усиления мер их государственной поддержки". При этом, мы предлагаем использовать следующее определение: "многопрофильное фермерское хозяйство (МФХ) это фермерское хозяйство, занимающееся наряду с производством сельскохозяйственной продукции промышленным производством и услугами, а также другими видами деятельности, не запрещенными законодательством".

В отличие от классической, неклассической институциональной экономической теории, при исследовании МФХ в рамках системной парадигмы (Object-Environment-Process-Innovation) признается, что развитие производства зависит от инноваций, что, в свою очередь, совершенствует производственные процессы. Результатом является развитие сельского хозяйства и экономики в целом.

Проблема эффективности является одной из регулярных проблем, и подходы экономистов к ней разнообразны. Тем не менее, во всех научных взглядах "эффект" основан на различии между результатами производства и издержками производства, а "эффективность" – исходя из принципа соотношения результатов производства к издержкам производства.

Особенности определения эффективности МФХ, которые являются сложной системой, заключаются в том, что эффективность хозяйства определяется эффективностью его отраслей. Эффективность каждой отрасли зависит от таких факторов, как трудовые ресурсы, земельные ресурсы, капитал, предпринимательская деятельность. А значения факторов имеют особенность

меняться ежегодно. Это требует разработки методов выявления и оценки эффективности деятельности МФХ.

Деятельность МФХ представляет собой сложный экономический и производственный процесс. Изучение закономерностей их развития, выявление и управление факторов, способствующих повышению эффективности отраслей, а также использование эконометрического моделирования на основе современных научных методов и ИКТ для оптимизации структуры хозяйства, позволит получать научно обоснованные решения.

Система статистических показателей, характеризующих деятельность МФХ, включает интегральные, обобщающие и частные показатели. Система этих показателей, наряду с характеристикой деятельности различных многопрофильных фермерских хозяйств, производственной деятельности, инновационной и инвестиционной прозрачности хозяйства, служит основой для определения эффективности на основе принципа “доходы-расходы” и эконометрического моделирования.

Для методического и практического обоснования преимуществ кооперативных хозяйств предложен подход к диверсификации их деятельности на основе матричных межотраслевых моделей, уравнений множественных регрессий и DataEnvelopAnalysis.

Для построения эконометрической модели процесса развития деятельности МФХ страны в 2000-2018 гг. была использована производственная функция Кобба-Дугласа. В базе данных: результативным признаком является Y – объем производства (млрд. сум), в качестве влияющих на него факторов X_1 – земельный фонд сельского, лесного и рыбного хозяйства (тыс. га), X_2 – объем вложенных в отрасль инвестиций (млрд. сум), X_3 – количество действующих в отрасли сотрудников (тыс. чел), X_4 – количество действующих в стране многопрофильных фермерских хозяйств (един.).

В результате, процесс изменения валового сельскохозяйственного производства под влиянием факторов в сельском, лесном и рыбном хозяйстве выражается в виде следующего уравнения регрессии:

$$Y = 25.676 - 1.22 \ln X_1 + 0.36 \ln X_2 - 0.315 \ln X_3 + 0.145 \ln X_4.$$

Анализ уравнения регрессии показывает, что если количество МФХ страны увеличить на 10 процентов в условиях неизменности других факторов, это приведет к увеличению объема производства продукции сельского, лесного и рыбного хозяйства на 1,5%. В результате диверсификации фермерских хозяйств это приведет к снижению уровня использования земли. При этом предусмотрено достижение высоких результатов используя меньше земельных площадей. Сокращение использования земли на 1 процент в соответствии с данной моделью приведет к росту увеличению производства продукции сельского, лесного и рыбного хозяйства на 1,224 процента. Кроме того, можно видеть, что уровень использования рабочей силы сегодня обратен, то есть снизится на 0,315%. Этот результат был обусловлен сокращением ручного

труда и рассмотрен положительным результатом с точки зрения автоматизации труда.

Используя вышеупомянутую модель, была сделана попытка найти период перехода хозяйств к полной многопрофильности. Для этого были созданы следующие уравнения тренда для определения прогнозируемых значений каждого фактора: по земельной площади $X_1=10,21-0,012t+0,000489t^2$; по объему инвестиций: $X_2=3,348+0,312t$; по количеству рабочей силы: $X_3=8,056-0,0182t+0,00158t^2$; по количеству МФХ $X_4=3,978+0,3485t$.

Результаты прогноза показывают, что объем производства продукции сельского, лесного и рыбного хозяйства в стране увеличится к 2025 г. на 27,3% по сравнению с его нынешним уровнем в ценах 2018 г. Кроме того, прогнозируется, что к 2022 году фермерские хозяйства станут полностью многопрофильными.

В ходе выполнения данного исследования была дана оценка эффективности деятельности фермерского хозяйства "Комол-Тўхтабой-барака", имеющего отрасли сельского хозяйства, животноводства и услуг с разработкой межотраслевой балансовой модели на основе внутриотраслевых финансовых взаимоотношений и объема произведенной продукции. Вместе с этим, в зависимости от спроса на продукцию, разработан вариант эффективного распределения межотраслевых финансовых потоков для производства объема запланированной продукции. В результате, его увеличение может составить 1,6 раз.

Функционирование МФХ на основе кооперации научно обосновано на основе эконометрического моделирования их деятельности. Составлена экономико-статистическая модель производства продукции фермерскими хозяйствами "Шукурулло агро миришкор" и "Эркин-ота фйз" на основе кооперации, определен объем продукции в каждом хозяйстве для внутренних и внешних потребителей и результаты рекомендованы для использования в хозяйствах.

В результате применения в базисных МФХ ("Бахтиёр", "Комол-Тўхтабой-барака", "Шукурулло агро миришкор", "Эркин-ота фйз") методики эконометрического моделирования эффективности деятельности они могут быть диверсифицированы, созданы предприятия малого бизнеса и частного предпринимательства по переработке сырья сельскохозяйственных предприятий, темпы создания новых рабочих мест увеличились на 3,5%.

Литература

1. Указ Президента Республики Узбекистан УП-4947 от 7 февраля 2017 года "О Стратегии действий по дальнейшему развитию Республики Узбекистан".

Шевчук М. О., аспірант
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

АНАЛІЗ СТАНУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах нестабільної ситуації у світовій економіці перед державою постає необхідність вибору оптимальних цільових стратегічних орієнтирів. Питання зміцнення Української економіки і підвищення конкурентоспроможності українських товарів на міжнародних ринках є надзвичайно актуальним як з погляду теорії, так і практики.

Технічний прогрес та інновації призводять до більш ефективного використання праці і капітальних інвестицій і таким чином сприяють росту продуктивності – одного з основних чинників економічного зростання в більшості країн світу протягом понад двох десятиліть. Потреба в інноваціях сьогодні актуалізується більше, ніж будь-коли раніше.

Трансфер технологій – це рух знань або технологій від однієї організації до іншої, від університетів та наукових установ до бізнесу, де знання можуть бути перетворені в інновації – нові продукти та послуги, які принесуть користь суспільству, нові форми організації праці і спілкування, а в цілому і у життя людей.

Стан інноваційної діяльності в Україні у 2019 р. проаналізовано за допомогою глобального інноваційного індексу, за сімома основними індексами: інституції, людський капітал та дослідження, інфраструктура, ринкові показники, бізнес досвід, знання і технології та креативність.

Це відображає вплив інноваційної діяльності на економіку України, за реалізацію пріоритетних напрямів інноваційної діяльності за рахунок бюджетних коштів та за кількістю розроблених і переданих технологій. Динаміка цих показників, свідчить про незначне зменшення ефективності роботи всієї науково-технічної та інноваційної системи України.

Україна представлена у кількох міжнародних рейтингах, які оцінюють інноваційний потенціал, технологічну та інноваційну конкурентоспроможність. Одним з найбільш авторитетними є Глобальний індекс інновацій (GlobalInnovationIndex), згідно з доповіддю «Глобальний індекс інновацій 2019», підготованою спільно Корнельським університетом, школою бізнесу INSEAD і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, очолюють рейтинг провідних країн-новаторів Швейцарія (6 років поспіль), Швеція, США, Нідерланди та Велика Британія.

До десяти найбільш інноваційних країн також увійшли: Фінляндія, Данія, Сінгапур, Німеччина та Ізраїль. При цьому Польща посіла 39 місце, РФ – 46-е, Молдова – 58-е, Казахстан – 79-е, Білорусь – 50-е. З країн колишнього СРСР найкращий показник – у Естонії, яка посіла 27-е місце.

У 2019 році Україна втратила в рейтингу 4 позиції і посіла 47 місце, опинившись позаду Таїланду, Хорватії, Чорногорії та Російської Федерації.

А в групі за рівнем доходів нижче середнього Україна посіла 7 місце, хоча у попередньому році займала 1-е місце, на цей раз її обійшли: Грузія, Кенія, Монголія, Філіппіни та Молдова.

Основою української інноваційної конкурентоспроможності є людський капітал і дослідження, а також знання й результати наукових досліджень. Їх ефективна реалізація і є головною конкурентною перевагою. Однак у порівнянні з 2018 роком за підіндексом “людський капітал і дослідження” Україна втратила 8 позиції, перемістившись з 43-го на 51-е місце. Це відбулося за рахунок скорочення витрат на освіту у відсотках до ВВП (26 місце – 2018 р., 48 місце – 2019 р.).

У розділі “знання й результати наукових досліджень” Україна погіршила свої позиції на одну сходинку порівняно із попереднім роком, зайнявши 28-е місце у загальному рейтингу.

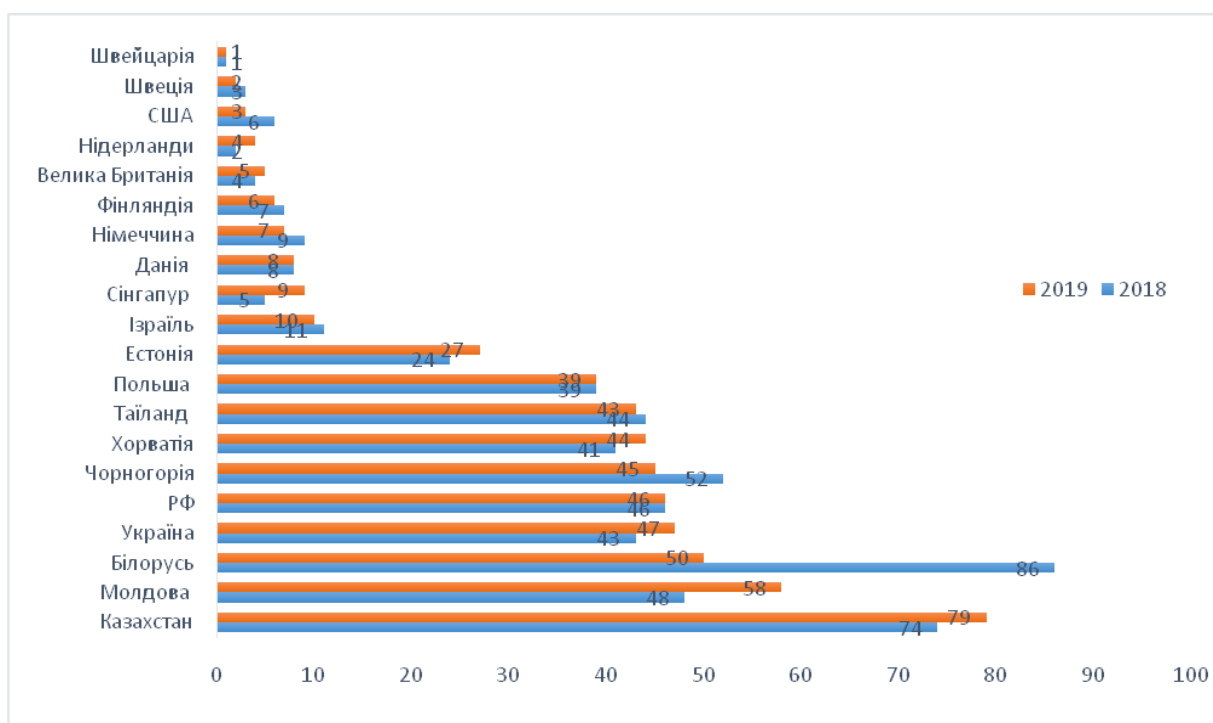

Рис. 1 Динаміка ГП по країнах за 2018-2019 рр. [1; 2]

Серед сильних сторін даного підіндексу варто виділити наступні показники: створення знань (17-е місце), співвідношення патентів за походженням до ВВП за паритетом купівельної спроможності (17-е місце), співвідношення корисних моделей за походженням до ВВП за паритетом купівельної спроможності (1-е місце), витрати на комп'ютерне програмне забезпечення у відсотках ВВП (19-е місце), експорт ІКТ послуг у відсотках від загального обсягу торгівлі (11-е місце).

У 2019 р. за підіндексом “Інституції” Україна посідає 96 місце, (2018 р. – 107), у тому числі за показником політичне середовище – 110 (122-е місце – 2018 р.), регуляторне – 78 (78-е місце – 2018 р.), за станом бізнес-середовища – 99 (100-е місце – 2017 р.), як бачимо в цьому напрямку Україна зуміла значно покращити свої попередні результати у більшості підіндексів.

За рівнем розвитку інфраструктури Україна втратила свої позиції і з 89-го місця в рейтингу знизилась до 97-го рядка у рейтингу. При цьому продовжують погіршуватися значення показника “екологічна сталість” – 120 місце порівняно із 115-м у 2018 році, оскільки за показником “ВВП на одиницю спожитої енергії” Україна також погіршила свій рейтинг із 113-го рядка у рейтингу до 115-го.

Ринкові показники України оцінені в 43,3 балу, що відповідає 90 місцю в рейтингу (89 місце – 2018 р.) (за кредитами – 91 місце, інвестиціями – 115, рівнем торгівлі та конкуренції – 42).

За оцінкою бізнес-досвіду Україна знизилась на 1 позицію і посіла 47 місце (за кількістю працівників розумової праці – 45 місце, інноваційним зв'язками – 55, сприйняттям знань – 73).

За підіндексом “Креативність” Україна покращила свою позицію, перемістившись з 45 місця на 42, погіршилися показники нематеріальних активів – з 13 місця до 17, креативні товари та послуги – з 86 на 91 місце, онлайн креативність – з 42 на 43 місце.

Рис.2 Динаміка підіндексів ГП для України за 2018-2019 рр.[1; 2]

Порівнюючи результати аналізу глобального інноваційного індексу за 2019-й і 2018-й роки, за більшістю показників Україна погіршила свої показники, але утримано традиційно високі позиції за показниками створення знань, отриманих патентів та корисних моделей по відношенню до ВВП, витрат на комп'ютерне програмне забезпечення, експорту ІКТ послуг у відсотках від загального обсягу торгівлі. Однак, навіть за традиційно високими місцями України за якістю людського капіталу та якістю результатів наукових досліджень, ми втратили 8 позицій.

Слабкими сторонами України щодо інноваційної діяльності у міжнародних індексах визнаються: “екологічна сталість”, інституції, захист прав інтелектуальної власності, стан розвитку кластерів, розвиток широкосмугового інтернету, інноваційне середовище. Для подальшого

покращення інноваційного розвитку в Україні, у 2019 році Кабінет Міністрів України видав розпорядження щодо розробки та прийняття стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. [3]

Література

1. The Global Innovation Index 2018 [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/gii_2018-report-new.pdf.
2. TheGlobalInnovationIndex 2019 [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2019-report>.
3. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-p>.

Тихомірова Л. О., здобувач вищої освіти
(науковий керівник: асист. **Тушевська Т. В.**)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ВЕБ-САЙТ ЯК ЧАСТИНА ФІРМОВОГО СТИЛЮ КОМПАНІЇ

Сьогодні, коли ми бачимо ринок, який перенасичений товарами та послугами, починає продаватись не лише конкретний предмет чи дія.

Товаром стає не стільки споживча вартість предмета, скільки його зовнішній вигляд, авторитет фірми, котра його виготовляє та продавця даної продукції. Також це стосується і пропозицій послуг.

Авторитет поставника послуг та зовнішні форми їхньої пропозиції стали ефективними чинниками реалізації продукції. В цих умовах відіграє велике значення імідж, як своєрідне «обличчя» фірми[1].

Вебсайт, абосайт (англ. website, від web (веб) isite (місце) - сукупність вебсторінок, доступних у мережі Інтернет, які об'єднані як за змістом, так і за навігацією під єдиним доменним ім'ям. Фізично сайт може розміщуватися як на одному, так і на кількох серверах. Перший у світі сайт info.seg.ch з'явився в 1990 році. Його створив Тім Берн Лі[2].

Фірмовий стиль – основа іміджу, головний засіб його формування.

Візуальні засоби – дизайнерські прийоми формування іміджу, які включають створення упакування, оформлення вітрин, офісів, виставок, розробку макетів оголошень.

Оригінал-макети можуть бути різними, але один елемент (деталь), який постійно є присутнім у всіх позиціях, робить цілу серію макетів пізнаваними.

Важливу роль грає також колір. Вербальні (словесні) засоби – спеціально підібрана стилістика, яка орієнтована на нестатки споживача.

Рекламні засоби – це використані в кожному конкретному випадку звернення, які сприяють формуванню сприятливого відношення.

Серед спеціальних засобів формування позитивного іміджу фірми найефективнішим є фірмовий стиль, який вирізняє, легко запам'ятовуючись, фірму або товар серед інших аналогічних виробників, посередників, товарів .

Сьогодні можливості Інтернету дозволяють оперативно знаходити корисну інформацію, товари і послуги, порівнювати ціни і отримувати консультації в режимі реального часу. Тому наявність web-сайту є обов'язковим атрибутом для будь-якого підприємства.

Веб-сайт має наступні функції:

1. Надання загальної інформації.

Надання загальної інформації про підприємство – це нині найбільш поширений спосіб використання свого web-сайту.

2. Зворотний зв'язок.

Якщо гостьова книга або форум функціонують на належному рівні і містять позитивні відгуки, тоді це завжди позитивно відіб'ється на іміджу компанії.

В сучасному бізнесі, не розбудовуючи його віртуальну складову, дуже важко змагатися з конкурентами.

Реклама в Інтернеті обходиться набагато дешевше, а віддача від неї при грамотній організації набагато вище.

Можна використовувати для реклами свого бізнесу сторонні майданчики в мережі, але найбільш ефективний метод збільшення прибутковості вашого бізнесу – це створення й розкручування власного.

Дизайн web-сайту в першу чергу, повинен відповідати концепції і задуму фірмового стилю, а вже потім тільки, в останню чергу, естетичним пристрастям того, хто платить гроші за розробку. Інакше, web-сайт буде створений не для реклами компанії, а для задоволення естетичних смаків власника вебсайту Іншими словами, при розробці дизайну web-сайту потрібно використовувати встановленні (зареєстровані) елементи фірмового стилю, такі як логотип, фірмові кольори, фірмові шрифти, композиція верстки, додатковий декор та гасло[1].

Постійне відтворювання елементів фірмового стилю на різноманітних носіях, у тому числі на сайтах, сприятиме кращому запам'ятовуванню та формуванню позитивного іміджу компанії. Серед багатьох аналогічних сайтів, які потенційний клієнт переглядає у пошуках певних пропозицій, саме кольорове рішення дизайну здібне виділити сторінку компанії, рекламу якої він вже бачив у друкованому вигляді, або по телебаченню або у вигляді зовнішньої реклами.

Таким чином web-сайт стає частиною комплексної реклами, яка з'єднує різноманітні носії фірмової символіки, що взаємодіють та працюють разом. Чим більша кількість контактів з елементами фірмового стилю, тим більше шансів, що потенційний споживач обере саме цю компанію. Використання

єдиного стилю в рекламі, який проходить через всі носії – вірне рішення, спрямоване на впізнання.

Для того, щоб зробити імідж компанії авторитетним, підняти інтерес до товару, або послуги треба стати для споживача рідним, впізнаним.

Література

1. Харитонova В. В. Веб-сайт як динамічна складова формування іміджу шляхом відповідності константам фірмового стилю [Електронний ресурс] / В. В. Харитонova, А. О. Бабакіна // Системний аналіз та інформаційні технології у науках про природу та суспільство. - 2012. - Вип. 1-2. - С. 170-175. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sanps_2012_1-2_19

2. Вебсайт.Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії.URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Вебсайт> (дата звернення: 01.04.2020).

Хільченко С. В., здобувач вищої освіти
(науковий керівник: асист. **Тушевська Т. В.**)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ВИКОРИСТАННЯ КОНТЕНТ-АНАЛІЗУ В ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Стрімкий розвиток Мережі сформував ідеальний комунікативний простір для розвитку інтернетзв'язків між споживачем та виробником (надавачом послуг). У зв'язку з цим щодня обсяг інформації кожні п'ять років зростає вдвічі. Склалася ситуація, коли майже 95% всієї наукової інформації залишаються невикористаними. Причина насамперед полягає в обмеженій швидкості її опрацювання людським мозком (десь приблизно 50 біту секунду). Зрозуміло, що для отримання корисної інформації потрібен різноманітний інструментарій [1].

За таких умов якість інформації, її доступність та достовірність стає на передній план. Вивчення впливу сучасних соціальних інститутів на особистість людини набуває все більшої значимості в суспільстві, яке, розвиваючись стрімкими темпами, утягує індивіда в безперервний інформаційний потік.

Контент у веб-просторі-це інформаційне наповнення. «Словник медіатермінів», підготовлений компанією «Медіа Ресурси Менеджмент», пропонує таке визначення: «Контент — зміст, наповнення інформаційного ресурсу. У сфері засобів масової інформації — це будь-який аудіовізуальний твір (фільм, програма, заставка, серіал) або інформація в доступному вигляді (репортаж, інтерв'ю, новина), а також текст, відео, аудіо та зображення, доступні для публічного перегляду. Загалом, терміном "контент" можна описати всю доступну інформацію, яку користувач може отримувати,

аналізувати і обробляти. Термін має відношення як до мультимедійних ЗМІ, так і до друкованих або інтерактивних носіїв» [2, с. 45].

Кількісне вираження якісних ознак текстового матеріалу отримало вельми широке поширення, і в середині ХХ-го століття для нього була розроблена спеціальна процедура, названа «контент-аналіз» – переведення в кількісні, показники масової текстової (або цифрової) інформації з подальшою статистичною її обробкою[3]. Але й сьогодні, як ніколи, контент-аналіз актуальний з точки зору достовірності результатів дослідження матеріалів рекламного характеру.

Однак контент-аналіз не всемогутній метод, адже його висновки ґрунтуються тільки на тому змісті, який заклали в документи комунікатори. Комп'ютерні можливості спрощують завдання пошуку вербальних одиниць в електронних текстах мас-медіа та інтернет-сайтів, а також підрахунку їхньої частотності. Однак порушення методології дослідження смислових текстових конструкцій нерідко призводять до нерелевантності чи випадковості отриманих результатів.

Витоки методики контент-аналітичного дослідження походять із США, простежуються в так званому кількісному газетному аналізі – у працях «Чи дають газети тепер новини?» (1893) Дж. Спіда; «Американська газета у світлі соціальної психології» (1900) Д. Вілкокса та ін.

Вирішальне значення для формування контент-аналітичного підходу мають емпіричні дослідження змісту воєнних і політичних пропагандистських матеріалів Г. Лассвелла. Ці розробки він виклав у книзі «Техніка пропаганди у світовій війні» (1927). У становлення контент-аналізу зробили значний внесок також Н. Лейтес, І. Пул, І. Яніс, Р. Фаднер, Д. Лернер — колеги Г. Лассвелла. Важливою для розвитку й поширення методу є праця «Контент-аналіз у комунікаційних дослідженнях» (1952) Б. Берельсона. Автор вважав контент-аналіз універсальним інструментом для суспільних наук, зокрема медіа досліджень [4].

За допомогою контент-аналізу можна вивчати: експліцитний (буквально висловлений) та імпліцитний (прихований) зміст будь-якого документа; внутрішню структуру документа, закономірності побудови та інші його особливості; проблеми соціальної дійсності, які порушені в тексті (сходити від тексту до позатекстової реальності); авторство документа.

Таким чином, контент-аналіз –це формалізований метод вивчення інтернет-матеріалів, який складається із точно визначених дій і якому без будь-яких змін підлягають усі об'єкти дослідження.

Процедура контент-аналізу передбачає визначення категорій - основних понять, за допомогою яких описується предмет дослідження. Їхня сукупність утворює концептуальну схему контент-аналізу, що має відповідати визначеним вимогам і враховувати як особливості теоретичних моделей предмета (наприклад, тематична, ціннісна чи суб'єктна структура повідомлень), так і його текстового втілення.

Отже, можна зробити висновок, що контент-аналіз за своєю суттю є знаковим механізмом з точки зору визначення достовірних даних і значення

його в процесі прийняття правильнокоординуючих рішень обумовлює те, що економіко-соціологічні дослідження широко використовують цю техніку зокрема при вивченні рекламних документів.

Література

1. Симоненко Т. В. Мережеве інформаційно-бібліотечне забезпечення наукових досліджень : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій / Симоненко Тетяна Василівна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. К., 2011. 18 с.
2. Словник журналіста : терміни, мас-медіа, постаті / Ужгород. нац. ун-т; авт.-уклад. Ю. М. Бідзілля. Ужгород :Закарпаття, 2007. 224 с.
3. Секунова І. О. Суть та значення контент-аналізу в дослідженні інформаційних матеріалів президентських кампаній в Україні. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2013. № 1. С. 56-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2013_1_13.
4. Іванов В.Ф., Костенко Н.В. Контент-аналіз // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Контент-аналіз> (дата звернення: 02.04.2020).

Шестакова П. Ю., студентка
Геселева Н. В., кандидат технічних наук,
доцент кафедри цифрової економіки та системного аналізу
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗБУДОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Майже всі економічно розвинені країни світу значну увагу приділяють створенню і функціонуванню інформаційної інфраструктури. Важливою передумовою успішного здійснення інноваційної діяльності та комерціалізації її продуктів є саме раціонально побудована інформаційна інфраструктура. Міжнародна економіка значно виділяється швидкими темпами розвитку високотехнологічних галузей, основою яких є сучасні досягнення науки й техніки, прогресивні технології та системи впорядкування знань. Базовим елементом цього розвитку є інформаційні технології, на основі яких здійснюється формування національних інноваційних систем. На сьогоднішній день розвиток української інформаційної інфраструктури інноваційної діяльності за всіма критеріями відстає від розвинених країн світу [1]. Таким чином необхідно розглянути та активно впроваджувати досвід зарубіжних країн. Розглянемо на прикладі Канади, Великої Британії та Німеччини.

В даний час інформаційне середовище наукової та інноваційної діяльності в Канаді стрімкими темпами розвивається під впливом Інтернету, нових форм електронної комунікації та програмного забезпечення. Важливо зазначити, що оптимальна та ефективна обробка зростаючого обсягу наукової

інформації були б неможливими без відповідної організаційної структури, яка формувалася впродовж двадцятого століття з урахуванням канадських традицій та особливостей. Значний інтерес щодо цього представляє діяльність канадських інформаційних центрів, які є генераторами інформаційних ресурсів у державних системах науково-технічної інформації і статистик, бібліотечній мережі та архівному фонді [3].

Співробітництво між державою, промисловістю та університетами Канади є правилом, що дає відчутний економічний ефект шляхом об'єднання потенціалу найкращих дослідників, забезпечення внеску країни в глобальну економіку, стимулювання розвитку наукомісткої промисловості та регіональних інноваційних кластерів. У цих кластерах акумульовано університети, державні науково-дослідні установи й організації, інформаційно-технологічні центри і високотехнологічні підприємства [2]. Наслідком цього є те, що молоді кваліфікаційні кадри розвивають інформаційну структуру та економіку країни в цілому.

Канадський інститут науково-технічної інформації (КІНТІ) є одним з найбільших світових інформаційних лідерів у сфері науково-технічної і медичної інформації, його діяльність спрямовано на інформаційне забезпечення інноваційних процесів у країні, сприяння створенню інноваційної наукомісткої продукції [3].

Систему науково-технічної інформації у Канаді було створено ще у 1980-1990-х рр. Та розвивається по сьогоднішній день. При цьому створено високошвидкісну мережу як частину національної інформаційної інфраструктури, започатковано роботу з Інтернетом і веб-технологіями, сформовано різноманітні інформаційні ресурси та електронні бібліотеки.

Розглянемо особливості розбудови інформаційної інфраструктури інноваційних систем у Великій Британії. Бібліотеки виступають основним елементом у структурі системи науково-технічної інформації. Функції Британської бібліотеки полягають в накопиченні і збереженні інформаційних документів і матеріалів, а також забезпеченні широкого доступу користувачів до документації та бібліографічних публікацій, які виходять у різних країнах світу. Характерною особливістю є той факт, що переважна більшість наукових досліджень проводиться приватними науково-дослідними організаціями. На базі університетів реалізується велика кількість науково-дослідних проектів та розробок. Функціонування системи науково-технічної інформації здійснюється за рахунок фінансування приватно-державного сектору та фінансових внесків від суспільних фондів і організацій, а також приватних осіб. Щодо бюджетного фінансування, то воно здійснюється переважно міністерствами культури/комунікацій і бізнесу/інновацій. Останнім часом зростає частка самофінансування бібліотек, яке ґрунтується на доходах від продажу інформаційних послуг.

У Великій Британії велика увага приділяється нормативним актам, законам щодо захисту прав інтелектуальної власності шляхом патентування науково-технічних винаходів, захисту рукописів та інших матеріалів. Такі заходи стимулюють економічне зростання, оскільки надають потенційним інвесторам гарантії щодо вкладення коштів у різні інноваційні проекти, винаходи [2]. Наведена політика сприяє прискореній комерціалізації

креативних ідей та інноваційних розробок. Підприємства, які використовують патентування, мають більше шансів утриматися на ринку, збільшити конкурентні переваги і забезпечити успішний розвиток своєї справи.

Ще одним успішним прикладом побудови системи науково-технічної інформації є Німеччина. На сьогоднішній день у цій країні відбувається активне формування електронних науково-технічних ресурсів і розробка нових інформаційних продуктів для комплексного обслуговування потреб науки, техніки, технологій, економіки, інноваційної сфери. За допомогою практики податкових пільг держава стимулює розвиток інформаційного ринку.

Щодо фінансування діяльності в інформаційній сфері, то воно є змішаним державно-приватним із урахуванням фінансових внесків громадських фондів. На розвиток інформаційної сфери в Німеччині щорічно виділяється близько 1-1,5 % від загального обсягу інвестицій у наукову сферу. Держава вкладає кошти в найбільш перспективні напрями науково-дослідних робіт [2]. Уряд Німеччини велику увагу приділяє використанню передових інформаційних технологій, координуванню діяльності інформаційних центрів і бібліотек, запобігає дублюванню їхніх функцій. Ключовими цілями розвитку інформаційної інфраструктури є: розширити обмін інформацією між наукою і виробництвом; підсилити інформаційну підтримку органів державного управління, які ухвалюють рішення; зробити доступною інформацію для людей; сприяти підвищенню ефективності наукових досліджень, розробок і виробництва, прискорення інноваційних процесів; сприяти міжнародному обміну інформацією.

Впровадження національної інформаційної стратегії, спрямованої на створення основ інформаційного суспільства, розвиток національного науково-технічного й інноваційного потенціалу дозволило досягти рівня інформаційного забезпечення, який відповідає світовим аналогам.

Таким чином досвід зарубіжних країн є корисним та цікавим для України. Тому що відкриваються базові принципи становлення і оптимального функціонування інформаційної інфраструктури на основі інформаційно-комунікаційних технологій; державного регулювання розвитку інноваційної сфери з урахуванням багатьох факторів. Всі вищенаведені факти щодо розбудови інформаційної інфраструктури інноваційних систем можуть бути застосовані на практиці в Україні за умов оптимального фінансування.

Література

1. Березняк Н. В. Досвід розбудови інформаційної інфраструктури інноваційної сфери у США / Н. В. Березняк, Т. К. Кваша, Г. В. Новіцька // Науково-технічна інформація. - 2012. - № 2. - С. 14-19. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NTI_2012_2_4.
2. Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку: світовий та вітчизняний досвід: монографія / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша, Н.В. Березняк, О.В. Прудка. – К. : УкрІНТЕІ, 2015. – 239 с.
3. Соколова М. Є. Інформаційне забезпечення наукових досліджень в Канаді: історія і тенденції розвитку / М. Е. Соколова // Росія і Америка в ХХІ столітті. - 2011. - № 3. - С. 7.

Наукове видання

**КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНА МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції
м. Кропивницький, 14 квітня 2020 року

Комп'ютерне верстання *А. О. Доренська*

Підписано до друку 30.04.2020. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Надруковано на ризографі. Тираж 133 прим.

© РВЛ ЦНТУ, м. Кропивницький, просп. Університетський, 8, 25006.
Тел. (0522) 559-245, www.kntu.kr.ua